Ion Bucheru

SCRIERI • volumul III
proză

Tatăl băiatului altuia

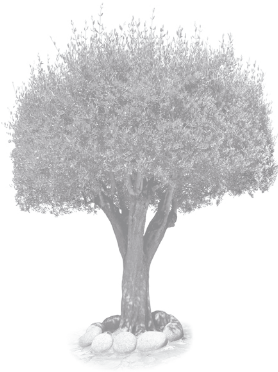
Audiențe cu ciudați

Editura Planet

Ion Bucheru

SCRIERI • volumul III

Tatăl băiatului altuia

roman

Audiențe cu ciudați

roman

Editura Planet

Pentru Ancuța

Ediţie îngrijită de Marina Roman
Grafică și tehnoredactare: Florin Georgescu

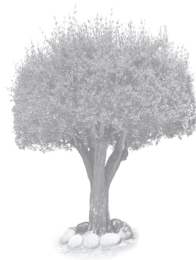
ISBN seria SCRIERI volumele I-VI - 978-973-87836-3-8

ISBN volumul III - 978-973-87836-6-9

Ion Bucheru

Tatăl băiatului altuia

roman

*PREFAȚĂ**

De regulă, textele beletristice nu se prefațează cu explicații autoriale. Dacă o proză - deci o poveste - nu "se explică" singură, cuprinzător și captivant, atunci... ceva e în neregulă; ceva esențial. Un singur lucru nu poate spune însă un text: propria sa istorie. Mă grăbesc să adaug că, de cele mai multe ori, "povestea poveștii" nici nu merită a fi spusă, ea înscriindu-se în răs-banalizata trudă a autorului cu hârtia și cu sine însuși. Câteodată, însă, aventura textului este realmente interesantă, pentru că definește o realitate, un context, un climat literar și nu numai - după cum se va vedea. Este cazul cărții din mâna dumneavoastră.

Ideea s-a născut prin 1982. Manuscrisul, elaborat în doi ani de muncă, a interesat o importantă editură bucureșteană, căreia îi datoram, de altfel, debutul editorial (Editura "Eminescu") și care m-a onorat cu un loc în planul său de apariții pentru anul

---

** Prefață la ediția întâi, apărută la Editura "SemnE", în 2006*

următor. Așteptam cu emoție șpaltele, pentru corectură, dar în locul lor, a venit vestea că "am fost scos din plan ". De ce? Nimeni nu știa. Directorul editurii - un om de mare probitate profesională și morală, de al cărui cuvânt nu aveam motive să mă îndoiesc - m-a asigurat că nu editura a operat epurarea, ci "forurile". M-am dus la "foruri", care m-au trimis la... editură; și cercul s-a închis. Nimic de făcut!

Târziu, prin 1988, mai marele editurilor din CCES (Consiliul Culturii și Educației Socialiste), responsabil și peste Cinematografie, aflat într-o situație de criză, mi-a solicitat un scenariu pe o temă dată - și în timp record. Am acceptat comanda (întâmplător - perfect fezabilă) cu o condiție: să mi se spună, pe loc și cinstit, de ce nu-mi apare cartea. După îndelungi schimburi de priviri stânjenite între șef și instructori, s-a ivit răspunsul: cele câteva fraze redactate de editură (menite să explice fiecare titlu din plan) vorbeau, în dreptul cărții mele, despre "efortul unor oameni pentru recuperarea unui adolescent cu probleme" (sau cam așa ceva). Formularea stârnise, brusc, vigilența celor ce urmau să trimită planul "mai sus", sus de tot, la aprobare; adolescent cu probleme? La noi? Și chiar de-o mai fi existând câte unul, despre asemenea adolescenți scriem cărți?

Când am povestit acolo, în simandicosul cabinet ministerial, ce conține, ce spune - de fapt - cartea mea, "pilula " de prezentare a fost refăcută pe loc, chiar de subsemnatul, iar titlul - introdus în planul pe 1989. Evenimentele din decembrie '89 au găsit textul pregătit pentru tipar; 2-3 săptămâni au lipsit ca să țin în mână prima corectură.

Valul revoluționar al anului 1990 n-a produs însă, din păcate, numai schimbările și primenirile îndelung și unanim așteptate, ci și câte o... dar să vă spun cum a fost. Redactorul de carte (altfel - prietenă încă din studenție, pentru că despre o doamnă e vorba),

când m-a văzut deschizând uşa editurii, mi-a zâmbit superior şi mi-a spus din vârful buzelor că acum, "în noul context", altfel de cărţi visează domnia-sa să scoată. Urându-i să aibă parte de ele (deşi - fără să fiu rău - nu le-am prea văzut, în ce-o priveşte!), mi-am luat manuscrisul oropsit şi din stânga şi din dreapta. Nu ascund că gestul m-a durut ca o palmă pe obraz, aplicată din senin, nemeritat - şi încă de un prieten. Recurs la directorul editurii nu exista; el însuşi tocmai părăsea instituţia, deşi se număra - cert - printre cei mai valoroşi şi competenţi editori, critici şi istorici literari din România.

După alţi doi-trei ani, o remarcabilă directoare de editură (unde mi se mai tipăriseră două cărţi), citindu-mi manuscrisul, mi-a redeşteptat încrederea în el, promiţând, ferm, publicarea. Din nou speranţe... Şi din nou decepţie: scaunul domniei-sale, ochit de ceva timp, a fost cucerit de altcineva. Directoarea pleca înainte de a-şi putea onora promisiunea.

A urmat o a treia încercare: editarea pe cont propriu (economia de piaţă se instalase!), la o firmă privată. După o revizuire severă, dactilograma (copia a doua, pentru că primul exemplar nici măcar n-a mai putut fi recuperat, odată cu venirea noului director) a fost înmânată respectivei edituri, dar calcularea costurilor a indicat o sumă ce trebuia strânsă în timp. N-am dat înapoi. Declanşarea "campaniei de economii"pentru investiţia în carte s-a dovedit însă inutilă: în lunile de aşteptare... a dispărut manuscrisul. Editura l-a pierdut.

Înfuriat, am luat cea de-a treia copie a dactilogramei -ultima, pe alocuri ilizibilă - şi am aruncat-o într-un fund de sertar. A zăcut acolo până-n martie 2006, când, căutând cu totul altceva, am dat peste textul la care muncisem ani de zile şi care îmi fusese drag, cândva. Am răsfoit cu teamă paginile îngălbenite, dar… citind şi recitind, m-am hotărât: textul rezistă. Hârtia era

îmbătrânită; scriitura - nu. Ba, judecând “la rece” (atât cât de “la rece” poate judeca un autor propriul său text), povestea păstrează o surprinzătoare şi acută actualitate tematică, într-o lume şi într-un moment în care, din ce în ce mai evident, eşecurile tranziţiei noastre bezmetice se dovedesc a fi, în primul rând, consecinţa nefastă a crizei valorilor morale prin care trecem.

Aşa a ajuns în mâinile dumneavoastră cartea pe care o citiţi acum. Ea vorbeşte, în esenţă, tocmai despre valori morale.

Intre sertar şi tipar, am ales tiparul, sfidând şirul obstacolelor parcă anume inventate pentru a împiedica un asemenea deznodământ. Sper din tot sufletul ca după lectură, să-mi daţi dreptate; să spuneţi că am ales bine.

AUTORUL

1. ANIVERSAREA

Clopoţind uşor cu muchea teşită a cuţitului în paharul de cristal, Cameniţă întrerupe conversaţia generală. Toate privirile se îndreaptă spre el. După ce îşi "fierbe" asistenţa cu o pauză studiată, probabil, în zeci de asemenea prilejuri, oratorul se ridică de pe scaun şi începe:

— Iubită gazdă, onoraţi oaspeţi, n-am să ţin un toast... Două voci, aproape suprapuse, îl întrerup, în râsetele tuturor:

— Nu se poate!

— O idee foarte bună! Mişule, îţi mulţumim!...

— ... Dar vreau să fac o urare, fiind - ca să spun aşa... Una din voci îl întrerupe din nou:

— Cel mai bătrân!

— De acord; cel mai bătrân, admite oratorul, dar ştiţi zicala: cocoşul bătrân face toastul bun!

Categoric, buna dispoziţie nu lipseşte din jurul mesei încărcată sărbătoreşte. Râsetele izbucnesc din te miri ce; în aer pluteşte dorinţa fiecăruia de a petrece "ca altădată".

— Ai promis că ne ierţi! Hotărăşte-te: ţii sau nu? - este contrat Mişu Cameniţă a treia oară. Imperturbabil, oratorul improvizat aşteaptă să se potolească noul val de râs, apoi înalţă paharul, ameninţător:

— Dacă nu mă lăsaţi să ţin toastul, trec pe discurs! Dar să fim scurţi, că aici ne aşteaptă muncă, nu jucărie, continuă Cameniţă cu un gest cuprinzător, către platourile de pe masă şi de pe comodă. Deci: să ne trăiască sărbătoritul! La mulţi ani, Tudore!

Paharele de cristal se ridică, unindu-se cu un clinchet repetat, ca o reverberaţie. Bărbatul spre care se întind toate mâinile şi se îndreaptă toate privirile are o clipă senzaţia că e bine, că e aşa cum şi-a dorit. De câţi ani nu-şi mai serbează ziua de naştere? Cinci? Sau şase...? Ba, parcă şapte... Venise atâta lume atunci - nu mai ţine minte prea bine cum s-a întâmplat că l-au depăşit evenimentele - încât alergase după scaune pe la vecini, el - sărbătoritul - stând toată seara pe un scăunel pliant, de camping, spre hazul invitaţilor, iar către miezul nopţii, Radu - cumnatul său - plecase după vin; rezervele din boxă se dovediseră insuficiente. Doamne, ce petrecere!

Urarea continuă, ameninţând să ia proporţii:

— ... Şi când ţi-o fi mai rău, să-ţi fie ca acum! Nu uita proverbul care spune aşa: “Dacă vrei să fii fericit o zi, îmbată-te. Dacă vrei să fii fericit un an, îndrăgosteşte-te. Dacă vrei să fii fericit o viaţă, fă-ţi prieteni...”

E o părere, sau faţa sărbătoritului se încruntă involuntar când toastul citează proverbul?

— ... Tu ţi i-ai făcut, dar nu uita că prietenii nu iubesc nici trădarea, nici pe trădători! Aşa că la anul, fix pe vremea asta, avem, n-avem treabă, la orele douăzeci trecute fix, scrofuloşi la datorie... Şi nu trebuie musai să aştepţi până la anul! Oricând ne chemi noi venim şi... murim pe metereze!

"Mi-a zis-o Mişu... De fapt, cine mi-a mai trecut pragul de-atunci? Irina şi Radu. Uneori, câte un coleg de redacţie... Ba, dacă stau să mă gândesc, toţi cei prezenţi aici, dar pe rând pentru câteva minute, cu treburi, pe fugă, opriţi - cel mult - la o cafea". Tudor Şaru priveşte livingul spaţios, obţinut prin suprimarea unui perete dintre două camere. Atunci arăta mai sărac. Sufrageria a cumpărat-o la câteva luni după petrecere, iar cele două tablouri de Ţuculescu şi Petraşcu, perlele colecţiei lui Tudor, nu erau pe pereţi. Parcă nici covorul persan nu exista încă... Dar ce seară extraordinară! Oare azi, acum?... I se pare că lumea se simte bine; şi nu se înşeală. "Tăria" servită la început a fost exact ce şi cât a trebuit să dezlege limbile şi să spargă gheaţa, iar vinul -ales de musafiri din trei sorturi, după o degustare cu tot tipicul -face minuni. Acum toţi de-abia aşteaptă să-l vadă pe Tudor ca altădată.

De fapt, pe dinafară este exact ca atunci. Acelaşi bărbat înalt, puternic, cu torace de canotor, cu figura pentru care l-ar fi invidiat - pe bună dreptate - şi junele-prim de pe scenă, dar şi intelectualul rasat; şi mai ales cu ochii aceia ciudaţi, trădând un om condamnat la o bunătate iremediabilă, de unde expresia de perpetuă vulnerabilitate, de-a dreptul stranie la un bărbat care degaje, altfel, atâta forţă... Cel mai exact portret fizic i-l făcuse, cândva, prietenul său bun, Mişu Cameniţă, fără să-i descrie vreo trăsătură. "Glumeţul" grupului spusese aşa: "Dacă un bărbat ca Şaru n-a ajuns nici fustangiu - sau curvar de-a binelea, nici încrezut, nici licheluţă dâmboviţeană care-şi face loc nu cu coatele ci cu şarmul, asta, fraţilor... e ori un miracol al educaţiei, ori o minune a naturii!"

În urmă cu câteva zile, ideea petrecerii i s-a părut aberantă. Privea, întocmai ca acum, livingul spaţios, splendid mobilat, parcă anume făcut să primească lume. Era singur, aşa cum s-a obişnuit să fie de mulţi ani. Amintirea serii de pomină l-a

năpădit de-odată cu atâta pregnanţă, moment cu moment, de parcă totul s-ar fi petrecut în noaptea precedentă. “Acum, iată, am 12 scaune -exact ca Ostap Bender! - fără să număr fotoliile şi taburetul. Douăsprezece scaune! Nu s-ar putea spune că destinul e lipsit de umor... Azi îmi ajunge unul”. Apoi, brusc, şi-a adus aminte că peste nici o săptămână e ziua Iui. “De şapte ani, în camera asta nu s-a mai auzit un hohot de râs, un clinchet de pahar...” Şi la fel de brusc a simţit nevoia să vadă lume, să fie cu prietenii (“ce-or fi crezând despre mine?”), să audă muzică, să danseze, să ciocnească un pahar de vin bun, să primească felicitări, să se simtă bine, să se bucure, mai ales să se bucure, ca altă dată... Acum ar avea de serbat nu numai un an în plus, ci şi o carte proaspăt ieşită de sub tipar (a doua, în total) la a cărei apariţie a tăcut, aşa cum a facut-o şi la prima, deşi nişte aluzii i-au strecurat mai toți cunoscuţii. Fără să mai stea mult pe gânduri, s-a hotărât: “sâmbătă seara îi convoc. Îmi aniversez ziua de naştere. Dar aşaaa... să-mi dau toate restanţele!”

Unde scrie că el, Tudor Şaru, trebuie să fie tot timpul singur, să muncească de dimineaţă până seara - şi o halcă din noapte, - să se tot chinuie cu regrete, să se răsucească în pat, de nesomn, să reaprindă lumina, să reia manuscrisul până la istovire, până reuşeşte, în sfârşit, să adoarmă, luptându-se şi în vis cu spaime, aduceri aminte, obsesii? “Gata cu gândurile! Indiferent dacă va fi sau nu ca atunci, sâmbătă îmi serbez ziua”.

A doua zi dimineaţă a declanşat pregătirile. Casa de comenzi a “Intercontinentalului” şi talentele culinare ale Gheorghiţei, bătrâna care-i îngrijeşte casa, l-au scutit să mai apeleze la serviciile Irinei, sora lui, invitată la petrecere pur şi simplu pe post de oaspete și rugată insistent să nu se deranjeze cu absolut nimic; nici măcar mai devreme să nu vină, se va ocupa el, Tudor, de toate cele necesare. Câte persoane să fie?

Unsprezece. Deci... un scaun gol. Semnificând - ce? Din nou, întrebarea l-a înfuriat. “Auzi! Să mă mint pe mine însumi... Asta e prea mult!” Deci, semnificând - ce? Nimic. Absolut nimic. Pur şi simplu, un scaun gol. Dacă nu l-a ocupat nimeni, timp de şase ani, să rămână gol şi la aniversare.

Tudor Şaru trăia foarte rar nebunii de felul acesta. În ultima vreme, aproape deloc. Dar pentru că tot ce face Şaru poartă amprenta seriozităţii şi temeiniciei, sărbătoarea a fost pregătită exemplar, pe bază de listă cu tot ce trebuie să existe pe masă, în boxă, în frigider sau în congelator, de la şerveţele, scobitori şi sifoane, până la celebrul tort de bezea - “clou”-ul mesei de-acum şase ani - azi având înfipte patru lumânări în mijloc; toţi ştiau că este ultimul an în care Tudor poate aprinde în tort patru lumânări, câte una pentru fiecare deceniu încheiat. A alergat după toate de i-au ieşit ochii, dar acum, iată, e mulţumit. Toţi mesenii simt că e sărbătoare.

Într-un târziu, Mişu îşi încheie toastul, cu vocea sa baritonală şi cu luminiţa şăgalnică în priviri, semn că urmează o glumă - de al cărui umor autorul nu se îndoieşte o clipă, din moment ce se amuză primul, anticipat:

— ... Şi la anul, când - vrei, nu vrei - trebuie să “schimbi prefixul” şi să înfigi în tort cinci lumânări, îţi promitem, amice, un chef să-l ţii minte! 0 dată în viaţă împlineşte omul o jumătate de veac! Să nu spui că n-ai ştiut: o luăm de vineri şi o ţinem până marţi, că avem şi recuperări! Radule, acum dă tonul: de trei ori “mulţi ani trăiască” pentru Tudor al nostru!.

Cum a fost în stare să creadă despre sine însuşi că nu mai e în stare să se simtă bine lângă oameni ca Mişu, ca Palade, cu o soră ca Irina şi un cumnat ca Radu? Acum, gazdă şi musafiri, cântă, petrec de parcă s-ar fi despărţit ieri...

De fapt, nu s-au despărţit niciodată. De Radu şi Irina, cel puţin, în niciun fel; la ei şi-a găsit liniştea, când a simţit că nu mai poate. Celelalte patru familii din jurul mesei şi încă vreo trei, care n-au putut veni azi, s-au interesat tot timpul de el, l-au chemat cu toate prilejurile, uneori inventate anume pentru el, numai că Tudor a răspuns invitaţiilor doar atunci când era sigur că nu ascund o petrecere. Cu fiecare s-a întâlnit, le-a făcut mici servicii - el, ce-i drept, a apelat mai puţin la ajutorul prietenilor -, încercând să nu pară supărat pe cineva, pentru că în realitate nici nu era. Oamenii n-au nici o vină când te loveşte soarta - şi prietenii sunt cu atât mai puţin vinovaţi. Inţelegându-i şi respectându-i relativa izolare, amicii l-au urmărit de la distanţă. Ba, chiar, la apariţia primei cărţi, familia Cameniţă s-a gândit să-i organizeze o "ambuscadă"; o chemare inopinată la ei acasă, unde Tudor va găsi adunaţi toţi prietenii, sau o "năvălire" cu toate cele necesare, aici, la Tudor, pentru a pune punct sihăstriei amicului lor. S-a opus Irina. Ea îl cunoaşte cel mai bine; dacă Tudor nu participă la întâlnirile lor, înseamnă că nu poate şi că nici nu vrea; simte nevoia de singurătate.

— Nu există om care să dorească singurătatea, a decretat atunci Mişu Cameniţă, omul incapabil să rămână singur mai mult de cinci minute.

— Tudor n-a dorit singurătatea; i-a hărăzit-o soarta, şi încă de două ori. Acum nu se poate vindeca decât singur, vă rog să mă credeţi...

Irina a avut câştig de cauză. Şi iată, la doi ani de la tentativa de complot a prietenilor, Şaru i-a chemat el. Se simte bine, ciocneşte paharul, pregăteşte casetele cu muzică de dans, răspunde aproape cu umorul lui de pe vremuri curioaselor care-i cer reţetele diferitelor minuni de pe masă:

— Reţeta n-o ştiu, dar vă pot da adresa: Intercontinental, casa de comenzi, Batiştei 14.

Doina Palade, cea mai interesată de secretele culinare ale serii (să fie asta explicaţia kilogramelor în plus care-i ameninţă silueta?), nu se mulţumeşte cu eschiva lui Tudor:

— Să nu spui că tot ce-i pe masă e cumpărat “de gata”!

— Nu, de ce să mint... Pentru preparatele de casă, am reţeta: se ia o femeie de 60 de ani, gospodină perfectă -preferabil să răspundă la numele Gheorghiţa, îi pui la dispoziţie tot ce se găsea la piaţă şi prin magazine pe vremea când a învăţat ea să gătească, apoi... te-aşezi la masă. Simplu, nu?

Din locul ei, Irina - atât de asemănătoare la chip şi statură cu Tudor, încât pare varianta feminină a lui Şaru - trăieşte evenimentul (pentru ea, un autentic eveniment) cu aceeaşi intensitate ca şi fratele ei. Mai mult: Irina şi-a asumat, pe nesimţite, rolul de gazdă, intervenind atât cât trebuie ca totul să fie în perfectă ordine, lăsându-i însă lui Tudor impresia că el este amfitrionul. De fapt, atenţia Irinei este concentrată asupra fratelui ei. Discret, ca să nu-l crispeze, îl urmăreşte aşa cum un medic îşi urmăreşte pacientul intrat în convalescenţă după o boală lungă şi grea. Tudor pare că e bine, sau aproape bine. Pe Irina n-o pot păcăli însă aparenţele; i-a surprins câteva momente de absenţă, în care - cel puţin pentru ea - era evident că Şaru se apleacă mai mult spre gândurile lui decât asupra a cee ce se întâmplă în jur, dar de fiecare dată un cuvânt sau o remarcă adresată direct lui l-a readus acolo, integrându-l rapid în conversaţia general. Chiar adineauri, Irina i-a urmărit privirile îndreptate spre raftul cel mai înalt al bibliotecii - poate cea mai frumoasă piesă de mobilier din toată casa -, unde se află portretul înrămat al Iuliei. A privit şi ea, o dată cu Tudor. Un oval perfect, o privire calmă, o

frumuseţe construită din armonie şi echilibru, venită desigur şi din trăsături, dar mai ales dintr-o linişte interioară, dintr-o seninătate şi delicateţe care fuseseră ale Iuliei. Fotograful a avut, fără îndoială, o clipă de har - de ce n-ar exista inspiraţie şi în mânuirea obiectivului fotografic? Doar se spune că e artă! -, surprinzându-i expresia caracteristică. Reamintindu-şi chipul Iuliei, Irina înţelege că fotografului nici nu i-a fost prea greu să ofere această imagine; din cei doisprezece ani, cât a trăit lulia alături de fratele ei, aproape că nu şi-o poate reprezenta altfel. Poate numai la sfârşit, când... i se pare Irinei, sau Tudor caută cu teamă privirile femeii din fotografie? Încearcă să găsească pe chipul ei o confirmare că nu greşeşte dacă reîncepe să-şi trăiască viaţa, ca şi cum…? Dar nu amintirea Iuliei l-a împiedicat, nu ea l-a împins la claustrarea din ultimii ani. Sau nu numai. Oricum, nu în primul rând. Rana provocată de dispariţia ei s-ar fi cicatrizat de mult dacă...

Mişu “deschide balul” cu solemnitate comică:

— Începe dansul! Conform tradiţiei, damentango! Că şi-n viaţă, tot femeile aleg... Mioara, soţia lui, îl priveşte cu o milă perfect jucată:

— Biiine, Mişule... Să n-ai surprize! Apoi se îndreaptă spre Tudor, în faţa căruia Doina Palade apucase deja să facă reverenţa.

Cameniţă e obişnuit să aibă el ultimul cuvânt:

— Să nu crezi că mă faci gelos! Cât timp te acceptă de parteneră...

— La dans, subliniază de pe margine Palade.

— ... Cât timp te acceptă de parteneră la dans Tudor Şaru, eu sunt mândru de tine, Mioriţo! Că, stând strâmb şi judecând drept, ce se ofileşte în primul rând la un bărbat?

Tăcere. Toată lumea aşteaptă “poanta”.

— Nu ştiţi? Ei bine, vă spun eu: la un bărbat, întâi şi-ntâi se ofileşte... nevasta! Acum, râsul e la apogeu. Totuşi, cu cine dansează Tudor? - pentru că în faţa lui aşteaptă şi Mioara, şi Doina. Dilema e rezolvată de soneria telefonului, către care gazda se precipită cu gesturi de scuză adresată ambelor solicitante, spre satisfacţia - şi ea bine jucată - a celor doi soţi "traduşi" de consoarte. Şaru ridică receptorul, apoi... câteva secunde rămâne mut, incapabil să răspundă vocii de femeie ce formulează din nou şi din nou apelul: "Alo, Tudor? Tudor, tu eşti? Alo! Alo! Tudor? Cu Tudor Şaru, vă rog! Alo..."

Crezând că muzica şi zgomotul conversaţiei sunt de vină, Mioara face un semn, cerând tuturor o clipă de linişte pentru Tudor. Tace casetofonul, tac şi oaspeţii, parcă simţind că se întâmplă ceva. Şaru apucă telefonul şi intră în dormitor, trăgând cablul după el. De-abia acolo are curajul să răspundă:

— Sărut mâna, Eva...

De când nu i-a mai auzit vocea? Să fie doi ani... Sau trei? Nu mai ştie. Acum nu mai ştie nimic. Totul devine confuz, mintea lui e un haos. Atât amar de vreme niciun semn, nici o vorbă, şi tocmai azi, tocmai acum trebuia să... De când s-au despărţit, nu l-a felicitat niciodată. "Ne-am despărţit? Când cineva fuge, situaţia se cheamă altfel..." E drept, el a lăsat cu regularitate, de două ori pe an, de ziua naşterii şi la Revelion, în cutia poştală a Evei, cartonaşul frumos ornat, de la "Fondul plastic", pe care s-a străduit să scrie în formulări mereu schimbate unul şi acelaşi lucru, bine cunoscut ei, instalat o dată pentru totdeauna, în ciuda eforturilor de a se smulge de sub puterea tiranică a unui sentiment inutil, ca orice iubire neîmpărtăşită. De două ori pe an îi făcea lui plăcere să se chinuie, savurând ideea că în ziua de azi, când lumea e departe de a mai trăi ca în romanele sentimentale,

cu iubiri eterne şi sacrificii din amor, un om e capabil să răspundă printr-o dragoste încăpăţânată, iraţională (“dar ce iubire e raţională?” - îşi răspundea singur, când avea totuşi curajul să se întrebe “de ce?”) unei fugi fără nici o explicaţie. În atât amar de vreme au vorbit o singură dată, câteva minute; un început de explicaţie provocată nu de Tudor şi eşuată după primele schimburi de replici, eşec pe care, de asemenea, Tudor nu şi-l asumă. Iar acum, tocmai acum... Repetă cuvintele, pentru a câştiga timp:

— Sărut mâna, Eva...

De la celălalt capăt al firului, vocea femeii reia apelul:

— Cu Tudor Şaru, vă rog.

— Eu sunt; Tudor...

Emoţia să-i fi schimbat vocea într-atât, încât să nu-l mai recunoască Eva? Tuşind uşor, răspunde din nou, de data aceasta străduindu-se să fie înţeles, ghicit:

— Tudor Şaru la telefon. Chiar nu mă mai recunoşti? Deci nu numai ochii care nu se văd se uită, ci şi vocile...

N-apucă să termine panseul, că îi vine să-şi tragă singur palme. “O să creadă că m-am tâmpit! Auzi ce pot debita: vocile care nu se văd... Doamne!” Eva a înţeles, în sfârşit, cu cine vorbeşte:

— Eşti bolnav? Ce-i cu tine?

— Nimic. O răguşeală banală...

— La mulţi ani, Tudore! Îţi doresc multă sănătate, bucurii...

— Buc...? Vrei să spui - bucurii?

Din nou îşi reproşează în gând răspunsul. I s-a mai întâmplat oare vreodată să nu ştie ce spune, ca acum? Orice intenţie de replică i se pare nepotrivită; cuvintele, propriile lui cuvinte, nici măcar rostite, ci numai gândite, îi sună anapoda. Un singur lucru doreşte: să vadă receptorul aşezat în furcă, să scape de

calvarul acestei convorbiri pentru care, în atâtea clipe grele din ultimii ani, ar fi fost în stare să dea orice.

— ... Da, bucurii; de ce te miri? - continuă Eva. Ştiu bine că ai avut şi că ai, în continuare. Ţi-am citit cartea, Tudore; mi-a încălzit inima... Începi să-ţi faci un nume! Semnătura ta e căutată... Asta nu e o bucurie? Câţi o au?

"Un nume"... Nu de mult, a fost la cimitir, să pună câteva flori pe mormântul Iuliei. De atunci îl urmăreşte viziunea halucinantă a crucilor şi mai ales a numelor de pe cruci. Crucea și numele. O puzderie de nume, scrise în toate caligrafiile posibile. Oameni de la care a rămas un nume. După o viaţă de zbucium, au ajuns un nume. Dar, evident, nu asta vrea să spună Eva. Nu e vina ei că un bărbat în toată firea, chipurile învingător în lupta cu amintirile (altfel - la ce bun tot bâlciul petrecerii din seara asta?), ajunge să fie obsedat fără motiv de morţi, de inscripţii din cimitire şi să le evoce când alături îl aşteaptă prietenii invitaţi de el să petreacă, aşa, ca pe vremuri... "Trebuia să-mi adun minţile. Eva aşteaptă câteva cuvinte de la mine... Tocmai azi, după atâta timp de la despărţire... Dar nu-i spune despărţire, ci fugă! M-a părăsit. Bagă-ţi-o bine în cap, omule ! Eşti un bărbat părăsit." Din nou - a câta oară? - se blamează pentru gândul său; fugă, despărţire, fapt e că Eva l-a sunat să-l felicite; o face cu toată bunăcredinţa. Interes... ce interes? Nu i-a cerut nimic, nu l-a rugat nimic; pur şi simplu i-a urat "la mulţi ani"... In fond, aşa cum a tăcut atâta timp, putea să tacă şi anul acesta, dar iată că-l felicită, îi doreşte noroc şi, ca să vezi, bucurie... La petrecerea de pomină, ultima şi cea mai grozavă din câte a trăit Tudor, Eva făcea onorurile de gazdă; erau împreună de trei ani. Scaunul rămas liber astă-seară, chiar în capul mesei, este scaunul Evei, chiar dacă nici o fotografie nu aminteşte - ca portretul Iuliei - de trecerea ei prin viaţa lui Tudor Şaru.

—... Te sun din provincie, peste câteva minute pornesc spre Bucureşti, cu maşina; mi-am zis să nu fie prea târziu când ajung... Încă o dată, tot ce-ţi doreşti, Tudore...

“Tot ce-mi doresc, desigur... dar... nu cumva Eva îşi bate joc de mine?” E limpede; nu-şi mai controlează gândurile, dacă e în stare să-i treacă prin minte asemenea aberaţii!

— ... Sănătate, noroc, împliniri... Mă bucur că te-am auzit. La mulţi ani!

Câteva clipe, tăcere. Eva aşteaptă, probabil, un cuvânt, doar ea a vorbit tot timpul. Şaru nu spune nimic, paralizat de spaimă.

— Alo, mă auzi?

— Da, sigur că da, sunt la telefon...

— E ceva cu tine? Se întâmplă ceva?

— Nu, Eva. Absolut nimic.

Din nou - o pauză ceva mai lungă, apoi, cu voce puţin schimbată:

— Sper că nu te-am inoportunat... Am facut-o din toată inima, Tudore, te rog să mă crezi. “Era fatal să mă simtă! Unde mi-e capul?”

— Cum poţi să te...

— Iartă-mă; dacă nu, e bine. La revedere... Şi încearcă să te gândeşti la mine aşa cum... cum merită ce-a fost între noi. Odată am să încerc să-ţi explic şi poate chiar am să reuşesc. Dar nu deasta te-am chemat. Am simţit, pur şi simplu, nevoia să-ţi spun la mulţi ani de ziua ta şi să-ţi aud glasul... chiar aşa, răguşit şi zgârcit cu vorbele.

“Aştept ani de zile, cu sufletul la gură, câteva cuvinte şi când le aud, sunt fără replică!” Într-adevăr Şaru, nu e în stare să închege nici măcar răspunsul convenţional ce ar pune - în sfârşit! - capăt convorbirii. Eva i-a intuit starea de spirit; nici nu era greu:

— Bine, te las. O să mai vorbim... La revedere, Tudore.

Îşi adună toate puterile să îngaime un "sărut mâna" deabia desluşit. Declicul telefonului îi suna în ureche eliberator. "Acum trebuie să ies din dormitor, să fiu, în continuare, gazdă bună, să râd de glumele lui Mişu, să mă arăt sincer interesat de poveştile lui Palade, ce mai! Veselie, dans, conversaţie, antren, să fiu șarmant"... Deşi gândul îl aruncă într-o stare vecină cu disperarea, înlelege că trebuie. Din uşă, priveşte cu ochi străini livingul, invitaţii, masa răvăşită... Dar nu el a hotărât să-şi invite prietenii? Nu el a aranjat totul cu migală, pentru ei? Ceea ce vede i se pare absurd şi grotesc. Petrecere! "Chiar atât de inconștient sunt, încât să-mi închipui că în casa mea, cu mine, se mai poate petrece? Pentru asta trebuie inimă deschisă, să nu simţi cum creşte golul din tine, cum te cuprinde pustiul, renunţarea... Câţi ani am, de fapt? Dacă într-o viaţă încape o singură mare durere, înseamnă că eu am trăit două vieţi! Sunt mai bătrân decât ei cu o viaţă, şi nici una împlinită. Ce caut lângă oameni normali, cu existenţă normală, cu familii normale, cu bucurii şi necazuri normale, omeneşti, cu copii care-i sună la telefon, plângându-se că "nu le iese problema"? Pe ei nu i-a părăsit nimeni, nu i-a minţit nimeni, moartea nu le-a răpit nimic şi viaţa nu s-a dovedit, apoi, mai nedreaptă decât moartea. Iată-i, mă privesc; simt - sau poate ştiu - că s-a întâmplat ceva cu mine.

Irina e lângă el, întrebându-l mai mult din ochi:

— Ea a fost?

Întrebări, întrebări... Nu-i ajung ale lui? Nu mai vrea, nu mai poate şi nu mai are răbdare să tot dea răspunsuri. Acum, va încerca să încheie - de bine, de rău - aventura în care s-a aruncat singur, prosteşte. Dar nu cumva i s-a părut? Poate că, totuși, n-au observant. Uite, Cameniţă spune ceva şi ceilalţi râd, Mioara dansează, Doina - la fel. Dacă...? Trebuie să găsească atâta

histrionism încât să nu devină, brusc, o gazdă nepoliticoasă. Ei n-au nici o vină. Şi totul începuse atât de bine!...

— Eva?

De când se ştie, n-a fost mojic cu sora lui, dar acum simte nevoia să arunce o grosolănie.

— Ea a fost, nu-i aşa, Tudore?

Vocea Irinei trădează atâta suferinţă, încât Şaru se trezeşte. Înţelege că nu-i poate ascunde adevărul. Ar fi, de altfel, prea târziu; dacă nici Irina nu-l cunoaşte... Confirmă încet, cu un gest din cap, încercând să câştige puţin timp pentru a-şi compune o expresie mai potrivită cu buna dispoziţie din jur. Într-adevăr, sora lui a ştiut din prima clipă, de când spontanul, în orice caz exersatul Tudor Şaru, omul cu replica sclipitoare oricând şi în orice situaţie, a rămas mut în faţa unui apel telefonic, simţind nevoia să pună între el şi ceilalţi o uşă pentru a fi capabil să rostească "Alo, da!" Aşadar, e suficient un telefon, un simplu telefon de la Eva, şi Tudor... totul, de la capăt!... Nu se poate. Aşa nu mai merge, au trecut ani! Trebuie făcut ceva. Trebuie să... Dar ce poate face ea şi n-a încercat? Ce să mai inventeze? Cu cine să se mai sfătuiască?

Fireşte, oaspeţii nu ştiu ce ştie - şi cu atât mai puţin ce gândeşte acum - Irina. E drept, câteva clipe au aşteptat intrigaţi să audă un cuvânt de răspuns când Tudor a ridicat receptorul, dar - în cele din urmă - au acceptat ideea că există şi convorbiri ce nu se pot consuma cu zece martori. Acum, când Şaru a reintrat în livingul devenit între timp ring de dans, parcă desluşesc o schimbare pe faţa şi în comportarea gazdei lor. De aici, însă, şi până la teama lui Tudor, e cale lungă...

"Dacă trebuie, trebuie." Atent - atât cât poate fi de atent în clipele astea -, sărbătoritul oferă Mioarei tangoul restant, apoi un alt dans, Doinei. Mai mult, nu mai poate; se simte rigid,

dansează crispat, în tăcere, picioarele se mişcă fără vlagă şi fără chef. Irina îl ridică, totuşi, de pe scaun pentru un al treilea dans; o priveşte rugător, încercând să scape, măcar ea să-l înţeleagă, dar Irina insistă, e singura cale de a-i spune ceva fără să bată la ochi.

— Vrei să scurtez eu totul?

— Nu, te rog... Lasă-i, se simt bine.

— Problema este cum te simţi tu.

— Eu sunt gazdă...

— Ba, acum, de tine e vorba. Iţi face rău zarva, nu-i aşa?

După câteva minute, Irina şi Radu se scuză; din păcate trebuie să plece, mâine se trezesc foarte devreme, nu vor să strice petrecerea, nici pomeneală de aşa ceva, chiar insistă ca ceilalţi să facă abstracţie de "dezertarea" lor, să rămână... Dar procedeul se dovedeşte eficace, pentru că la cafele, după nici jumătate de oră, părăsesc petrecerea familiile Palade şi Pandrea, iar după alte cincisprezece minute Cameniţă şi Mihăilă. Toţi -mulţumind sincer pentru seara minunată, omagiind amabilitatea gazdei, bucatele, vinul şi muzica, salutând revenirea lui Tudor în circuitul reuniunilor unde toţi i-au simţit lipsa, felicitându-l încă o dată pentru ziua lui, urându-i "multe cărţi înainte", ba chiar "anul şi cartea", de ce nu? De-abia a trecut miezul nopţii şi Tudor e singur. Şampania a rămas neatinsă în frigider, canistra cu vin - cea din care s-a băut - nu este goală, tortul a fost început mai mult simbolic, pentru ceremonialul lumânărilor şi mai ales pentru epigrama pregătită de Mişu, care avea nevoie de "mizanscenă"... Petrecere? Un fel de masă cu bucate mai acătării. Nu asta şi-a dorit.

Tudor priveşte dezolat vasele murdare, platourile începute, paharele băute pe jumătate sau pe sfert, scrumierele pline. A sperat ca momentul acesta să-l trăiască spre ivirea zorilor şi în

cu totul altă stare de spirit, cuprins de oboseala plăcută, uşor euforică a unei nopţi cu veselie, muzică, vin bun, după care aştepţi cu voluptate somnul odihnitor. Băutura - n-a prea băut - nu l-a ameţit defel, nici măcar nu l-a binedispus; dimpotrivă, i-a creat o stare de luciditate febrilă, în care gândurile se nasc şi se adună mai limpezi decât la prima oră a zilei, succedându-se cu repeziciune, aşa cum nu reuşeşte nici când bea trei-patru cafele, ca să poată lucra mai cu spor.

De fapt, ce-a aşteptat de la seara aceasta? Să fie ca atunci? Ca pe vremea Evei? Doamne, ce prostie! Atunci era mai tânăr cu nişte ani, de-abia depăşise pragul celor patru decenii, considerat, la bărbaţi, cumpăna vieţii. Şi apoi - ba nu: în primul rând! -atunci era fericit. Sau cel puţin trăia cu iluzia că este. Scăpase din nişte ani cumpliţi, anii de după moartea Iuliei, când durerea îl făcuse să creadă că, până la sfârşitul zilelor, îşi va duce viaţa singur - o existenţă ratată, apăsătoare. Pentru ca, într-o zi, să o întâlnească pe Eva, să o iubească aşa cum nu iubise niciodată o femeie, să spere - apoi să fie convins - că şi Eva îl iubeşte. Şi deodată...

“Mi-am şi găsit când să rejudec procesul! Nu-mi ajung nopţile nedormite? A rămas oare ceva neîntors pe toate feţele? Există vreun argument pro sau contra gestului ei, neluat în calcul? Deci, la primul telefon, totul, de la capăt? In ultima vreme, mă adunam măcar la scris; acum...” Nu, în noaptea asta trebuie să doarmă, orice-ar fi. “Să fac ceva, să-mi umplu timpul, să nu mă mai gândesc. De scris, nu pot...”

Brusc, se hotărăşte. Îşi schimbă ţinuta şi începe să care toate vasele în bucătărie, aruncând ce era de aruncat, rostuind ce se poate păstra. Apoi - ca o penitenţă pe deplin meritată - începe operaţia cea mai neplăcută, pentru el, din câte există într-o gospodărie: spălatul vaselor. Tudor e în stare să nu mănânce

nimic sau să muşte dintr-o bucată de pâine câteva mese la rând, numai să scape de spălatul unei farfurii. Şi iată, acum, înghesuie în chiuvetă, cu gesturi neîndemânatice, maldărul de farfurii, farfurioare, platouri, pahare, păhărele, ceşti şi tacâmuri de tot felul, frecând cu îndârjire fiecare piesă o dată, de două ori, apoi limpezind-o, căutând obstinat o urmă de grăsime pe sticla, porţelanul sau metalul cu care se luptă în tăcere.

Soneria telefonului îl întrerupe. Răspunde, îndreptându-şi şalele amorţite. In receptor, vocea Irinei:

— Au plecat?

— Da. Au plecat.

— Laşi totul cum este şi te culci. Mă ocup, mâine, de vase şi de curăţenie. Vin cu Gheorghiţa.

Mulţumind, Tudor pune receptorul în furcă şi reia operaţia cu şi mai multă îndârjire. Când ultima linguriţă şi ultimul pahar sunt la locul lor, strălucind de curăţenie, aproape că nu-şi mai simte mijlocul; a înţepenit, încovoiat deasupra chiuvetei. Către ora două, totul e gata: masa e din nou acoperită cu tişlaiferul de zi, biroul s-a întors la locul său, scaunele sunt aranjate “la milimetru”. Nimic din aspectul camerei nu mai aminteşte de petrecere. Casa întreagă a revenit la acea ordine severă, cu care Tudor s-a obişnuit. Acum, îşi admiră opera. Arată bine, adică normal. “Ar trebui aerisit, e fum de tutun. Şi aspirat covorul. Dar asta - mâine, are grijă Gheorghiţa.” Intră apoi în celelalte două camere, şi ele atât de îngrijite, de ordonate, încât par două încăperi de muzeu, în care personalul nu-şi permite să clintească vreun obiect de la locul stabilit o dată pentru totdeauna. E o plăcere să priveşti.

Gheorghiţa îşi cunoaşte meseria... Cât o mai putea, că e bătrână, a început să se mişte mai greu. “Chiar; dacă nu mai vine, ce fac? Trebuie s-o întreb pe Irina, poate ştie ea pe cineva...”

Şaru îşi opreşte gândul cu ciudă. "Ordine, curăţenie... Ca şi cum asta lipseşte din casa mea!"

O clipă, îşi imaginează cele trei camere în neorânduială, răvăşite de neglijenţa sau graba stăpânei care şi-a lăsat pe scaune, pe fotolii, trei-patru rochii nealese, iar acum probează alta, a cincea... Cum ar arăta una din camere cu două pătuţuri suprapuse, cu ghetuţe aruncate pe covor, cu un pupitru pentru lecţii? Şi dormitorul lui, dacă o femeie...? Şi bucătăria...

"Dacă - ce? Stupid! Trăiesc aşa cum trăiesc, nu mi-am hotărât eu viaţa, nu sunt eu singurul om de pe lume care, la patruzeci şi nouă..." Patruzeci şi nouă. Când s-au dus? Şi cum? Ce rămâne în urmă? Porneşte încet spre bibliotecă, parcă pentru a căuta răspuns şi justificare. Pe un raft, dosare cu tăieturi din ziare şi periodice, purtând semnătura Tudor Şaru; pe alt raft, cele două cărţi, legate frumos, în piele grena; mai jos, copiile dactilogramei de la ultimul volum predat editurii. N-a stat degeaba. A muncit pe brânci în ultimii ani, a muncit cu disperare, hotărât să-şi lege viaţa de ceva, să rămână ceva după el, să demonstreze că n-a trăit inutil, că nu e o frunză-n vânt... Să demonstreze - cui? I-a cerut-o cineva? "Irina are doi copii. I-a crescut frumos şi drept, e fericită lângă ei şi lângă Radu. Trăieşte, trăieşte cu adevărat, nu simte nevoia să demonstreze nimănui nimic, nu-şi pune întrebări, nu-şi caută rostul pe lume, pentru ca şi l-a găsit; nu se frământă decât, cel mult, de grija mea..."

Patruzeci şi nouă! Va să zică… singurătate. La cincizeci, nimeni n-o mai ia de la capăt, cel puţin el, Tudor, nu cunoaşte un asemenea om. O carte, poate, va mai veni; ba mai multe, cine ştie, şi poate una, măcar una să fie aşa cum... Dar viaţa, viaţa lui? Irina îşi trăieşte propria viaţă, nepoţii vor fi, curând, pe picioarele lor; au pornit bine şi sigur. Nici o fiinţă omenească nu are nevoie de Tudor Şaru - decât ca redactor la un ziar ce trebuie

să apară și prin efortul lui. O semnătură. Un nume pe un stat de plată. Dar prietenii? Oh, e naiv cine își închipuie că se trăiește o dată pe trimestru, cu lume în jur şi cu un pahar în mână! Viaţă, viaţă adevărată înseamnă altceva; nu-l poate minţi nimeni, nici măcar el singur nu se poate minţi. Şi nici nu încearcă. "Bine; și? N-am vrut eu să fie așa. Ăsta mi-a fost norocul; m-au lovit și moartea, și viaţa. Cui reproşez, şi ce? Cu cine mă lupt? Am patruzeci și nouă de ani, e adevărat, dar vârsta nu e ca ceasul, să o dai înainte sau înapoi, cum îţi convine. Uneori, întocmai ca la ceas, sună un clopoţel; deşteptarea! - dar sună când vrea el, când îl apucă, te scoală şi apoi te lasă treaz, ca acum, cu gândurile tale..." Gânduri, gânduri... Duşmanii lui de atâţia ani.

Trei fără câteva minute. Dacă n-ar vedea ceasul, ar jura că adineauri au plecat musafirii... Gata, ajunge. Tudor o apucă spre dormitor, dar se pomeneşte în baie. Obiceiul i-a rămas de pe vremea căsniciei cu Iulia; întotdeauna se bărbierea seara, înainte de culcare, etern prilej de glume pentru colegii din redacţie. Atunci, mă rog, exista o raţiune, dar de ce a păstrat deprinderea în anii de singurătate, după moartea ei, şi apoi după ce Eva l-a părăsit, asta n-ar putea spune. Ia, ca în fiecare seară, spray-ul cu spumă de bărbierit şi îşi săpuneşte bine faţa, apoi începe să se radă cu grijă, întinzându-și pielea obrazului în faţa lamei înguste, uşor de manevrat. Când a dispărut și ultima pată albă de spumă, îşi priveşte atent faţa în oglindă. Brusc, are sub ochi -parcă printr-o supraimpresiune cinematografică - un cadru dintr-un film revăzut de curând.

Ghepardul, Burt Lancaster, în faţa unei oglinzi de Murano, mânuieşte briciul cu gesturi lente, îndelung studiate, scrutându-și obrazul în căutarea semnelor bătrâneţii. "Tu şi Burt Lancaster! Tu şi principele Salina... Ce să spun!... Trebuie să mă culc rapid, am început să bat câmpii..."

Peste câteva minute, Tudor se răsuceşte în pat, fără să poată găsi odihna atât de mult dorită şi de care simte că are cumplită nevoie, pentru că mintea a început să-i proiecteze crâmpeie de gând din ce în ce mai haotic. "Prea multe lucruri în casă... La ce-ţi trebuie? Prosperitatea lui Tudor Şaru. Oare întâmplător Japonia, ţara miracolului economic, recordmena ritmurilor de creştere şi a excedentului balanţelor comerciale, este ţara cu cel mai mare procent de sinucigaşi din lume? Sociologii spun că singurătatea e de vină..."

Trebuie să doarmă. Un diazepam? Nu, şi-a promis să doarmă normal, ca toţi oamenii, nu drogat. Să aprindă lumina, să încerce să lucreze ceva? Dacă se aşează la birou, acum, până mâine la prânz nu se mai ridică. Va încerca să doarmă. "Şi dacă în clipele astea - pe care tot le pierd - îmi refuz câteva pagini care...? Ei, lasă; am, mâine, tot timpul să intru în nemurire; ziua în amiaza mare, nu noaptea, ca hoţii..."

Este ultimul gând pe care Tudor Şaru şi-l mai aminteşte din noaptea aniversării sale. Ba nu; ultima imagine - gând vizualizat, i se întâmplă de multe ori asta - înfăţişează doi ochi ironici, deformaţi, batjocoritori, ce-l privesc dintr-o oglindă veneţiană cu ape. Rău lustruită? N-ar putea spune exact dacă sunt ochii acelui mare scriitor italian (nu-i cunoaşte nici o fotografie, de altfel), ai unui mare actor american sau ai unui ziarist român; şi nici măcar dacă imaginea nu este, cumva, prima secvenţă a unui vis, dovadă că somnul - în sfârşit - l-a cuprins.

2. UN APEL DE LA URGENŢĂ

Interesant. Deosebit de interesant! Deşi... e ceva, undeva, nu ştie nici ce şi nici unde anume... De multă vreme nu i s-a

mai întâmplat să-i scape diagnosticul exact, să-i placă, dar... Cufundat în manuscrisul băiatului venit acum câteva zile în secţia sa (secţia “învăţământ-educaţie-tineret” a unui cotidian central), Tudor nu observă că Turculcţ, secretarul de redacţie, intrat tiptil, stă în picioare, lângă birou, indecis între dorinţa de a-i respecta lectura şi graba sa, devenită organică, de om aflat în permanentă competiţie cu timpul, măsurat - la el - nu cu ziua şi ora, ci cu minutul. Rezultatul luptei interioare era, însă, previzibil, aşa că Turculeţ atacă - deferent, dar direct:

— Cursivul, dom’ Şaru...

Ridicând privirile din manuscris, Tudor răspunde - surprins şi de prezenţă, şi de întrebare:

— Cursivul? Ce cursiv?

— Păi... nu v-a spus şeful?

— Nu mi-a spus nimeni nimic, răspunde Tudor calm, încercând să-şi reia lectura, probabil şi ea urgentă, ca orice treabă într-o redacţie de cotidian.

Turculeţ izbucneşte:

— Şi eu ce fac, dom’ Şaru? Cu ce umplu chenarul?

— Cu ce vrei tu.

— Nu se poate cu ce vreau eu, că e chenarul paginii speciale, predată de dumneavoastră! Ehe, dacă ar fi după mine, l-aş umple cu publicitate, să mai scoatem un ban, că educaţia şi morala... de când sunt pe lume, or fi adus ele multe, dar bani, ioc!

— Mă, afaceristule! Unde nu e morală nu e nimic, Turculeţ, să ştii de la mine...

După ce emite truismul, Şaru încearcă a doua oară să-şi reia lectura, dar Turculeţ n-are nevoie de panseuri, ci de cursiv.

— Dacă întârzii tirajul, se aruncă marfa şi plătesc paguba din buzunar... atunci cum e, dom’ Şaru? E bună morala, dar trebuie şi leafa, dom’ Şaru!

Tudor îl opreşte cu un gest; ştie pe dinafară continuarea tiradei, doar Turculeţ îşi "face numărul" - de fiecare dată cu maximă sinceritate – din trei în trei zile, deşi în douăzeci şi unu de ani împliniţi la secretariat n-a plătit din buzunar niciun sfanţ.

— Mă, panică ambulantă, ştii ce am pe birou? Luat "tare", Turculeţ amuţeşte.

— Schimbul de mâine, Turculeţ! Tudor ridică manuscrisul băiatului aflat într-un fel de stagiatură, ca pentru a-şi argumenta afirmaţia.

Convertit la filozofie cu voce tare, secretarul oftează şi spune, schiţând totodată un gest indecis cu mâna, prin aer:

— Ehei, mâine... Să trăim până mâine, dom' Şaru! Eu am ziar de scos azi; dacă nici dumneavoastră nu mă înţelegeţi...

— Înţeleg că nu scap de tine până nu ţi-l dau. Bine, vino peste o oră după text. Acum mi-l trimiţi pe Voineag.

— Păi, cursivul?

— Ţi-am spus: peste o oră.

— Atunci... să-l chem pe Voineag peste o oră...

— Mi-l trimiţi acum; dacă nu, îţi dau cursivul peste două ore. Alege.

Turculeţ dispare. Ca dovadă că a ales bine, după câteva clipe intră pe uşă un băiat de statură potrivită, slăbuţ, şaten, care salută şi apoi se opreşte în faţa lui Şaru într-o aşteptare politicoasă, respectuoasă chiar, care - oricât ar părea de ciudat -degajă o surprinzătoare siguranţă de sine. Nimic din emoţia febrilă a puştiului "chemat la şefu'" şi nici din impertinenţa, chiar şi bine mascată, a generaţiei care se grăbeşte... Privindu-l, Tudor încearcă aceeaşi senzaţie ca la citirea manuscrisului. E ceva în omul din faţă care îl interesează şi-l intrigă totodată. Ce anume? Da, parcă desluşeşte. Privirea. Sunt ochi de om matur, căutătura e dreaptă, gura gravă, severă. "Ştie oare să şi

zâmbească, să râdă?” Şaru îl invită să ia loc, apoi răsfoieşte încă o dată dactilograma primului material “de greutate”, scris de Mircea Voineag de când a venit în redacţie.

— Te interesează morala?

— Normal.

— De ce “normal”? Cunosc o mulţime de oameni care nu se dau în vânt după ea...

— Poate nu ziarişti.

— Ba şi ziarişti!

— Greşesc.

Răspunsul e categoric, tonul - ferm. Tudor se uită şi mai atent la stagiar, parcă dorind să vadă cum arată un băiat care, din trei replici, a pronunţat trei verdicte.

— Eşti sigur?

— Da. Cred că da. Sau... poate... se simt depăşiţi de complexitatea şi... Voineag se opreşte o clipă, căutând termenul. Şaru vrea să-l ajute: ... şi labilitatea domeniului?

— Nu; labilitate în niciun caz. Dificultate, mai degrabă. Din instinct, oamenii - mă refer Ia oamenii inteligenţi - ocolesc ceea ce nu pot face bine. Nesiguranţa - dacă asta aţi vrut să spuneţi prin “labilitate” - nu este a domeniului, a eticii ca atare, ci a oamenilor care o abordează cu criterii nesigure.

Aşa, va să zică!...

— Deci, consideri zona moralei un domeniu-cheie...

— Tot ce există, în afară de natură, sau mai exact tot ce ţine de om, pentru mine e morală.

— Tot? Chiar tot?

— Într-un sens larg, da, concede tânărul. Cel puţin pentru mine. Oricum, e singura zonă a omenescului, a socialului, care nu poate lipsi şi nici nu poate fi prezentă prin jumătăţi de măsură. Vreau să spun că, dacă nu totul e morală, în orice caz

morala trebuie să fie în toate, întreagă. Sună nu ştiu cum, banal sau, dimpotrivă, prezumţios, dar odată, când veţi avea timp, pot să mă explic.

Tudor îşi priveşte interlocutorul; cu cine seamănă, oare? Ia te uită ce-i în ei! Deşi textul trebuia să-l avertizeze...

— Acum încep să-ţi înţeleg mai bine ancheta. Investigaţia dumitale e serioasă, bine condusă, dar... cum să spun... foarte... foarte... sigură de sine...

— Faptele sunt verificate de două ori. Răspund de fiecare afirmaţie.

— Nu mă îndoiesc. Eu mă refeream la concluzii, comentarii, judecăţi. Ai, cum să spun, un punct de vedere absolut tranşant, să zicem prea apăsat, asupra responsabilităţilor...

Deşi nu-i stă în obicei, Şaru simte nevoia să-şi însoţească spusele cu câteva gesturi care ar trebui să sugereze cum a perceput el textul lui Voineag. Palma mâinii drepte, perfect întinsă şi cu degetele strânse, cade ca o ghilotină pe birou, de câteva ori, într-un ritm sacadat, atrăgând privirile Iui Voineag, dar neîmpidicându-l pe acesta să răspundă cu aceeaşi siguranţă de sine pe care n-ai cum să te superi, pentru că nu este nici impoliteţe, nici infatuare:

— Eu le-am spus “vinovăţii”.

— Exact! Tocmai asta vroiam să subliniez acum; termenul exprimă perfect optica textului.

Dumneata cauţi vinovaţi, stabileşti vinovăţii...

— Nişte copii au ajuns în derivă pentru că părinţii nu şi-au făcut datoria elementară de părinte. Aici e vorba de o vinovăţie. Deci şi de vinovaţi. Cu asta nu se fac tranzacţii.

— Întotdeauna judeci lucrurile aşa, în “vinovaţi” şi “nevinovaţi”? Fără nuanţe?

Iată că, de la text, discuţia a ajuns la convingerile despre viaţă ale lui Mircea Voineag. Sau ale sale? Băiatul, deşi realizează situaţia, nu pare deloc timorat; dimpotrivă.

— Credeţi că e un cusur?

— Deocamdată, e o întrebare.

— Vă mărturisesc, n-o prea înţeleg...

— Nu crezi în nuanţe? Nu crezi că binele se poate îngemăna cu greşeala? Nu crezi, de pildă, în existenţa unui fapt, a unui gest care adună foarte mult bine şi foarte puţin rău, exact atâta cât să strice intenţia bună ce l-a guvernat? Ai stat de vorbă cu nişte oameni fără doar şi poate responsabili de... sau, hai să folosesc termenul dumitale: vinovaţi de rezultatul final. Nu crezi şi în argumentele lor omeneşti? Unul ţi le-a prezentat; le-ai şi citat...

— În justificări nu cred. Nu ele contează. Chiar dacă explică, justificările nici nu scuză, nici nu rezolvă.

— Când e vorba de oameni, de fapte omeneşti, e important să poţi explica...

— Cel mai important este adevărul.

— Adică ceea ce consideri dumneata că este adevărul.

I se pare, sau Voineag chiar zâmbeşte? “De ce? Pentru că m-am încins? Ar fi cam deplasat” - se surprinde Tudor gândind nu fără puţină iritare. Ca şi cum l-ar fi ghicit, băiatul precizează, grăbit:

— În urmă cu câţiva ani, exact: şase, ne-aţi ţinut, la facultate, o prelegere despre ancheta de presă. Vă citez din memorie, dar aproape sigur exact: “In ziaristică, orice adevăr capătă inevitabil forma unui punct de vedere, a unei convingeri personale. Dacă autorul nu pledează pentru adevăr ca pentru propria sa convingere, dacă cele două elemente nu se suprapun perfect...

— ...avem de-a face cu orice, numai cu ziaristică, nu”, completează Şaru citatul.

Într-adevăr, frazele acestea le-a spus şi le-a repetat de nu ştiu câte ori, în faţa promoţiilor de studenţi la care a fost invitat să vorbească. “Chiar aşa - să mă înfunde cu propriul meu citat?!” Voineag schiţează un gest spre manuscrisul de pe birou.

— În cazul analizat, vă asigur că adevărul obiectiv, faptele propriu-zise îmi dădeau dreptul să fiu şi mai categoric.

— Probabil. Dar e ceva în textul dumitale care, drept să spun, mă cam sperie. Tonul de anchetator...

— Dar este o anchetă! răspunde Voineag repetând gestul, către manuscris.

Ei, poftim! Cu fiecare cuvânt, cu fiecare replică, băiatul îi place tot mai mult, deşi îl incomodează — da, ăsta e cuvântul. Şaru e gata să prelungească discuţia numai pentru satisfacţia de a testa, în continuare, “substanţa” stagiarului. Ar vrea să-i replice tăios, la rândul lui, dar se pomeneşte dându-i dreptate...

— Evident, evident... Am vrut să spun că vehemenţa tonului împrumută ceva dintr-un rechizitoriu. Eşti ziarist, nu procuror! Vezi, e vorba de oameni; sigur, cu responsabilităţi neonorate, cu abdicări de la îndatoririle lor, dar oameni care n-au făcut numai rău...

— Şi minorii din şcoala de corecţie, de la care am pornit, tot oameni sunt.

— Adevărat, dar nu uita că te afli pe cel mai complex şi mai delicat tărâm: relaţiile dintre părinţi şi copii...

— Calitatea de părinte scuză greşeala? Şaru răsuflă uşurat, apoi spune zâmbind;

— Bine că n-ai zis “vinovăţia”...

La fel de destins răspunde stagiarul:

— Am înţeles că nu vă place termenul.

— Mulţumesc. Revenind, sigur că paternitatea nu e o scuză, după cum calitatea de copil nu scuză şi nu justifică responsabilităţile neonorate faţă de părinte. Sau faţă de ceilalţi.

Şaru e convins că a pus lucrurile la punct, felicitându-se pentru ideea şi formularea care - după opinia lui - încheie duelul cel puţin onorabil, mai ales că băiatul face un gest aprobator, din cap.

— De acord cu dumneavoastră. Dar pe un teren complex şi delicat - ca acesta, de exemplu - adevărul încetează de a mai fi adevăr? Sau trebuie să rămână nerostit?

Tudor tace. “Cred că nu am eu întrebări câte răspunsuri are el...” Efectiv, aşa ceva nu i s-a mai întâmplat.

— Câţi ani ai?

În sfârşit, a reuşit să-l deconcerteze pe Voineag!

— Eu? De ce?

— Aşa ... Dacă nu vrei, poţi să nu-mi răspunzi. Chiar te rog să-mi scuzi indiscreţia.

Voineag roşeşte până în vârful urechilor. Poate că, acum, realizează ceva din riscul asumat printr-o discuţie atât de liberă, atât de ofensivă cu un şef de secţie, dar mai ales cu un ziarist de suprafaţa şi calibrul lui Tudor Şaru. Sau poate e mândria de a-i fi făcut faţă?

— Pe mine vă rog să mă iertaţi; am răspuns, poate, nepoliticos, dar... fără intenţie. Pur şi simplu m-a surprins întrebarea. Am douăzeci şi patru de ani.

“Douăzeci şi patru! Ce vârstă...”

— Te-aş mai întreba, dacă-mi dai voie, ceva... aşa... mai intim... Vom colabora şi e important să... ne cunoaştem...

— Vă rog.

— Ce spun părinţii dumitale despre acest mod... hai să zicem categoric, sau tranşant - dacă vrei, de a vedea lucrurile?

Mircea Voineag tace, pălind tot aşa de brusc cum roşise adineauri. Pentru că tăcerea se prelungeşte, Şaru vrea să-l ajute, să nuanţeze întrebarea;

— Ai crezut, poate, că n-are rost să-i întrebi?

— Eu n-am părinţi. Adică... nu i-am cunoscut niciodată. Sunt copil găsit, crescut la orfelinat.

Tudor îşi simte, deodată, cămaşa udă în spinare. Socotea că ştie multe despre oameni şi despre viaţă, dar uite, s-ar zice că mai are de învăţat...

— ... Şi pentru că mi-aţi spus cât de important este, în primul rând pentru mine, să mă cunoaşteţi, vă fac o mărturisire: condiţia mea nu m-a determinat să declar război vieţii sau oamenilor. O lume în care ţi se deschid drumurile, chiar dacă porneşti de unde am pornit eu, merită nu numai respectată, ci şi iubită. Şi, cu o grimasă de nerăbdare: Nu sunt demagog, vă rog să mă credeţi.

Tudor îl priveşte - acum de-a dreptul cucerit. Nu ştie ce să răspundă, aşa că ia manuscrisul de pe birou, vrea să-l semneze la rubrica "şef de secţie", dar în ultima clipă se răzgândeşte, spunând:

— De fapt, n-am nici o obiecţie. Nici asupra fondului, nici de amănunt...

— Înţeleg că aveţi, totuşi, rezerve.

"Mă ajută! Chiar dacă-şi bate un cui în talpă, mă ajută!"

— Aşa este. Am, dar... cum să spun... sunt rezerve nu la text; de fapt, e vorba de optică. Aşa, în general... Şi nici măcar nu sunt sigur că am dreptate. Dacă aş şti că greşeşti, ce şi unde anume, ţi-aş cere să îndrepţi sau măcar aş pretinde să mă convingi de dreptatea dumitale.

Deodată, îi vine o idee:

— Ce-ar fi să iei ancheta şi să o revezi dumneata? Poate găseşti singur, mai repede şi mai exact, unde şi ce...

Tudor caută câteva clipe cuvântul, fără să-l găsească.

— Eroarea? Iertaţi-mă, dar... nu cred că există.

— Nu eroarea... Poate inexactitatea de ton, poate insuficienta nuanţare, sau poate nimic, nu ştiu... Gândeşte-te.

Voineag ia paginile fără nici o umbră de supărare pentru faptul că semnătura lui Şaru n-a fost depusă pe manuscris, aşa cum anunţa la un moment dat stiloul desfăcut anume pentru apostilă.

— Am să mă gândesc, vă promit. La nuanţe, dar fără să se şteargă conturul, la care ţin...

Băgând hârtiile în buzunar, stagiarul se ridică de pe scaun, înţelegând că discuţia s-a încheiat.

Văzându-i gestul, Tudor se surprinde răsuflând uşurat. "Are şi ultimul cuvânt!"

Voineag salută respectuos şi părăseşte biroul, lăsându-l pe Şaru într-o stare de spirit amestecată. "Ce generaţie! Sau e vorba de un om, nu de o generaţie? Un băiat căruia o situaţie specială i-a ascuţit şi i-a cultivat calităţile native? Oricum... am nimerit bine." Tudor îşi aduce aminte de cursivul pentru Turculeţ. Ia o hârtie şi încearcă să însăileze la iuţeală rezumatul ideilor din grupajul predat alaltăieri. Când termină, citeşte şi... rupe. Frazele sunt lungi, confuze, se încurcă în explicaţii, abundă în pauze, paranteze şi idei colaterale, adevărurile îşi pierd percutanţa, cuvintele se leagă anevoie; aici, iată, trei adjective încearcă să determine "la concurenţă" calitatea substantivului, deşi unul ar fi suficient, sau nici unul. Şi tonul, tonul... Cert, nu aşa trebuia. N-a găsit tonul. "Cum ar scrie Voineag cursivul ăsta? Un colaj de verdicte, câteva fraze pregnante şi lapidare. În fond, e rezumatul, ba chiar afişul paginii; articolele din grupaj dezvoltă şi argumentează... Bravo mie! Iau lecţii de la stagiari!" Dar, fără să vrea, sub imperiul

gândului autoironic, stiloul aşterne pe altă hârtie prima frază ce i se pare demnă de a nu fi tăiată imediat, şi după ea încă una şi încă una, toate în stilul rezolut, dar nu lipsit de un anume farmec al manuscrisului înapoiat şi chiar al discuţiei de-abia încheiate. Când Turculeţ îşi vâră chipul speriat pe uşa întredeschisă, Tudor îl linişteşte cu un gest:

— Sunt aproape gata, ai răbdare... Terminam de mult dacă ideile mele despre publicistică n-ar fi suferit o uşoară corecţie...

Pune punct şi reciteşte. Da, e mai bine, dar seamănă teribil cu introducerea anchetei lui Voineag. Şi ce e rău în asta? Stagiarul, din nou stagiarul... Nu-i mai iese din cap. "Tu cum erai?" Nu-şi mai aminteşte să fi avut, în prima tinereţe, nici siguranţa şi nici intransigenţa aproape dură, fără stări intermediare, a lui Voineag. "Sau, dimpotrivă, ai fost, dar ai uitat? Oare vârsta e de vină că acum judeci "nuanţat"? Te-au muiat anii? Te-au cuminţit - cu un cuvânt pe care nu l-ai suferit niciodată?" Încearcă să-şi imagineze viaţa de toată ziua a unei fiinţe omeneşti - iubită, soţie, copil, părinte - lângă un om ca stagiarul. "Nu prea simplu... Sau, dimpotrivă? Nu e oare mai greu de suportat să te menajeze cineva în vorbe, oferindu-ţi o aparenţă de căldură şi înţelegere, de pildă... să-ţi creeze iluzia că eşti iubit şi, deodată, fără nici o..." Era fatal să ajungă aici.

De nişte ani buni, contactul cu orice nouă situaţie de viaţă - şi meseria îi oferă aproape zilnic un crâmpei din viaţa cuiva -se termină cu raportarea la "povestea lui". Obsedant, insuportabil. Şi-a spus de zeci şi sute de ori: "gata, ajunge!", dar de fiecare dată, investigând faptele altora, s-a pomenit judecându-şi propria viaţă. Ce-i drept, mai puţin aici, în redacţie, unde ceasul şi reprezentantul lui Chronos pe pământ, Turculeţ, nu-i prea lasă răgaz de meditaţie; acasă, însă... Ajunsese să-şi dorească, să caute forfota redacţiei, ritmul trepidant de Ia ziar, să se teamă

de liniştea apartamentului său, altfel atât de bine amenajat şi îngrijit, atât de confortabil... Acolo, gândurile zboară aproape fără să le poată controla sau opri, ajungând întotdeauna la întrebările ce-l chinuie de-atâta timp: de ce? Unde a greşit? Şi acum - ce va fi? Cum va...

— Dom’ Șaru, fie-vă milă, dom’ Șaru!

De-ar avea acasă un Turculeţ, să-l desmeticească de câte ori o ia razna!... Tudor îi întinde manuscrisul, atrăgându-i atenţia:

— Arată-l șefului, e nevizat.

— Îl dau, nici o grijă, dar cules. Chestie de psihologie, dom’ Şaru: la manuscris, toţi sunt deştepţi şi modifică, la şpalt nu prea se mai îndură să mâzgălească, iar când citesc în pagină, scot şi pălăria!

Un bărbat trecut bine de cincizeci de ani deschide uşa -tocmai pe replică - în spatele secretarului, care, când îi aude vocea, înghite în sec.

— Bravo, mă, Turculeţ!? De ce nu-mi dai voie să fac şi eu pe deşteptul pe manuscrisele altora? Ce-ai cu mine, mă?

— Eu... eu nu... eu n-am...

— N-ai zis, mă, cum să zici tu aşa ceva?! Am eu voci în urechi, dar nu le cred, Turculeţule, eu pe tine te cred!

Văzând mutra panicată a secretarului, redactorul şef îi ia manuscrisul din mână, făcându-i semn că e liber. Turculeţ porneşte ca din puşcă. Șaru ştie bine, după atâţia ani de colaborare cu Pascal, că șeful are suficient simţ al umorului pentru a nu lua în seamă incidentul, de aceea explică, neutru:

— Textul nu pune probleme... Un rezumat de idei al paginii speciale.

— Ştiu, Tudore - răspunde Pascal, zâmbind. I-l dau imediat. De fapt, nu pentru asta venisem. Am primit un telefon... Spune-mi, ai pe cineva la Urgenţă?

— Ce fel de urgenţă?

— La spital. Un bolnav, parcă o femeie, în stare gravă...

— Eu? Redactorul şef e din ce în ce mai încurcat.

— Tocmai, că nu ştiam nimic despre... mă rog. Eu am spus că nu eşti tu, dar omul a insistat. Un medic... Iţi spune ceva numele de Panaitoiu?

Panaitoiu? Care Panaitoiu?

— Absolut nimic. Nu cunosc niciun medic Panaitoiu. Probabil că e o farsă.

— Nu cred. De fapt, nici nu pretindea că te cunoaşte; dorea să te duci urgent acolo. La etajul III la Chirurgie se află o femeie în stare foarte gravă, internată azi, care vrea neapărat să-ţi vorbească.

Tudor simte cum i se scurge sângele din obraji. “Irina!” Se repede la telefon şi formează precipitat numărul sorei sale, apoi, dintr-o suflare:

— Radu? Ce-i cu Irina?

Răspunsul de la celălalt capăt al firului nu-l linişteşte.

— Precis? Sigur e la şcoală? Când ai vorbit ultima dată cu ea? Aşteptând răspunsul, Tudor simte cum îi bubuie timpanele.

— Absolut sigur acum o jumătate de oră?

Evidenţa - sau poate tonul mai categoric al interlocutorului - l-a liniştit, în fine. Dar brusc, o altă idee îi trece prin cap, agitându-l iar.

— Şi copiii? Anca? Mai ales Anca!... Din nou ascultare, ceva mai relaxată.

— Bine că-i bine. De ce? Scuză-mă, uite-aşa mă apucă pe mine câteodată... Mai vorbim.

Îşi cere iertare, jenat, faţă de Pascal, martor involuntar al spaimei sale. Nu era nevoie; redactorul şef a urmărit toată discuţia cu strângere de inimă şi a răsuflat uşurat, în final, o dată cu Tudor.

— Doctorul tocmai intra în operaţie, era teribil de grăbit, altfel aş fi scos eu mai multe de la el... Cu mine a vorbit. Nu e nici o farsă...

Şaru părăseşte redacţia într-o stare de agitaţie deosebită. De treisprezece ani nu mai suportă nici măcar cuvintele spital, boală, bolnav. Atunci un telefon l-a chemat, tot aşa, în mare grabă, şi tot de la redacţie, lângă patul soţiei sale, de care de-abia se despărţise după o veghe neîntreruptă de o zi şi o noapte. A ajuns când Iulia îşi trăia ultimele pâlpâiri de viaţă, sub privirile neputincioase ale prietenului lor, Mişu Cameniţă, adus de Tudor şi rugat cu cerul şi cu pământul să intervină, să facă ceva, să n-o lase... Iulia s-a stins după ce - cu patru zile înainte - pierduse copilul. “Dar acum, cine poate fi? O femeie grav bolnavă, care doreşte să mă vadă, nu - să-mi vorbească...” Da, la intrarea spitalului, portarul ştie că trebuie să vină cineva de la ziar pentru domnul doctor Panaitoiu; să poftească la camera de gardă de la Chirurgie şi să aştepte dacă operaţia mai durează, cumva...

Şaru e la a treia ţigară, ultima stinsă şi reaprinsă de două ori, cu gesturi mecanice, involuntare - în faţa ferestrei deschise. Tot ce-l înconjoară aici trezeşte amintiri dureroase. Oameni duşi de braţ sau pe cărucior, ca nişte ecorşeuri vii ale neputinţei; oameni luptându-se cu fiecare metru de coridor în cârjele proaspăt apucate - judecând după neîndemânarea cu care le manevrează; oameni sprijinindu— se de pereţi, încercând să meargă singuri azi - a câta zi de la operaţie? - o travee în plus... “Dar trăiesc! Au o speranţă, poate într-o lună sau într-un an vor merge din nou fără cârje, fără ţarcul metalic de care se agaţă acum cu grimase de durere la fiecare pas!...” Iulia nu s-a chinuit, nu s-a zbătut pentru viaţă ca bătrânul cu obrazul pământiu, sau ca fata congestionată de efort, spre care Tudor priveşte crispat.

Dar... de treisprezece ani, Iulia nu mai este. Treisprezece ani de remuşcări.

Dacă el n-ar fi dorit atât de mult copii, Iulia ar trăi şi azi. Prima sarcină - cu complicaţii nebănuite, dureri, stări de rău şi epilog dramatic - ar fi trebuit să fie un semnal de alarmă suficient de serios pentru ca Iulia să nu mai încerce o a doua naştere, punându-şi viaţa în pericol. El a spus, a cerut atunci întrerupere de sarcină, în deplin consens cu opinia medicului specialist şi chiar cu a lui Cameniţă, dar Iulia nici n-a vrut să audă. Dorea neapărat să nască, era sigură că va fi bine, va avea răbdare şi putere, se va îngriji atent... Trebuie să-i dea lui Tudor un copil - acesta fusese gândul ei, pe care nu i l-a putut curma nimeni, decât moartea. Degeaba i-a tot repetat Cameniţă până la exasperare, în toţi anii scurşi de la nenorocire, discuţiile cu Iulia; degeaba a încercat să-i explice că Iulia şi-a dorit copilul în primul rând pentru ea, nu numai cu gândul la bucuria lui Tudor... Ea , Iulia - îşi aducea aminte Mişu - îşi reproşa de pe atunci că afecţiunea şi preocupările ei se vor împărţi la un moment dat între soţ şi copil. Nimic n-a putut însă alunga din conştiinţa lui Şaru sentimentul vinovăţiei, al unei vinovăţii directe, de care s-a acuzat cu violenţă mereu, în ciuda intervenţiei prietenilor, mai ales a Irinei - la un moment dat ajunsă la exasperare. Obsesii, frământări vechi... Acum stă pe coridorul de spital cu dale albe şi gri şi se perpeleşte - pentru cine? Nici măcar nu ştie cine l-a chemat şi ce vrea de la el...

— Tudor Şaru?

In faţa gestului de confirmare, cel care i s-a adresat - un bărbat foarte brunet, cu faţa smolită de o barbă neagră şi aspră, parcă şi mai întunecată în contrast cu albul imaculat al bonetei -îl invită în cabinet.

— Sunt Panaitoiu. Eu v-am chemat.

— Tocmai mă întrebam pentru ce...

— Vă explic imediat. Mă tem, domnule Şaru, că amândoi avem o misiune extrem de dificilă. Eu - ca medic, dumneavoastră... nici nu ştiu cum să spun: ca om, ca prieten, ca...

— Tot nu...

— Adineauri am operat-o pe Eva Samurcaş. Am înţeles -din cât a putut să explice - că o cunoaşteţi. Că o cunoaşteţi bine.

Se ştia un bărbat puternic, cel puţin aşa se crezuse până în clipa asta, dar iată că genunchii i se înmoaie, privirile se voalează, tavanul şi pereţii îşi modifică unghiurile de incidenţă, capul refuză pur şi simplu să-l mai asculte. N-a leşinat de când se ştie, dar acum simte că se va face de râs în faţa omului acesta străin...

— Luaţi loc, nu pe scaun, pe canapea. Puţină apă o să vă facă bine.

Pedant, doctorul cere asistentei, cu un gest, să spele bine paharul înainte de a-l umple şi a i-l înmâna. Tudor bea maşinal din paharul întins de Panaitoiu. Încet, îşi recapătă controlul, însă de - abia acum pricepe şi judecă vestea. O, Doamne, Eva! Şi medicul care se teme pentru viaţa ei! N-a crezut niciodată în ursite ori în pedepse plătite peste generaţii, dar... de ce, de ce tocmai la el, toate? Cu ce-a greşit? Ce trebuie să ispăşească atât de grav el, Tudor Şaru? Pe un coridor de spital a aflat că Iulia mai are de trăit doar câteva clipe. Acum, omul acesta îi spune că Eva... A iubit două femei: soţia lui, alături de care a fost fericit - o fericire calmă, aşezată, luminoasă aproape tot timpul - şi Eva, apărută în viaţa lui târziu, după ani de frământări, când era convins că nimeni şi nimic nu-l mai poate face să ia totul de la început. Lângă Eva a trăit bucuria intensă; şi îndoiala, e drept. Îndoiala... Dar Eva i-a dăruit trei ani

neasemuiţi, şi nici măcar fuga ei inexplicabilă n-a reuşit să-i schimbe sentimentele. Numai gândul că Eva există l-a liniştit, l-a ajutat să suporte despărţirea, apoi singurătatea, deşi orice amintire, orice gând despre ea îl durea ca o rană deschisă. Ajunsese să ţină la Eva cu acea formă de iubire înalt şi deplin altruistă, în care cel ce iubeşte face abstracţie de sine, ca şi cum bucuria lui nu mai contează, ci numai binele, fericirea ori liniştea celui iubit au importanţă. Să nu mai existe Eva, să dispară şi ea... Nu din viaţa lui, ci de tot, din... Gândul i se pare montruos. Deşi Eva este cea care a plecat, în clipa asta se simte vinovat. Lângă el, poate că acum n-ar fi ajuns să se zbată între viaţă şi moarte; ar fi vegheat să-i fie bine, să se afle în siguranţă... “Dar Iulia? Nu numai că n-am apărat-o, dar s-a stins din cauza mea! Numai şi numai din cauza mea!”

— Vă simţiţi mai bine, domnule Şaru?

Da, parcă îşi recapătă stăpânirea de sine. Are putere să primească detaliile pe care doctorul Panaitoiu se pregăteşte să i le ofere.

— Pe scurt - un accident îngrozitor de automobil. Șoferul, soţul doamnei, a murit pe loc. Dânsa...

— Scapă, doctore?

— Cum să vă spun...

— Ca între bărbaţi. Adevărul, oricare ar fi.

— Adevărul... In meseria mea, minunile fac, uneori, parte din ceea ce numiţi dumneavoastră “adevăr”. În mod normal, nu există şanse. Poate una la mie... Replica stârneşte în Tudor o frenezie ciudată:

— E nevoie de ceva anume? Vreun medicament? Vreo intervenţie? Dacă trebuie ceva, orice, spuneţi-mi, vă rog, am posibilitatea, cunosc, mă zbat...

Observând zâmbetul amar-înţelegător al doctorului, Tudor realizează ce trebuie să simtă un medic perfect stăpân pe meseria lui, când un ziarist îi oferă ajutorul de "om cu posibilităţi" pentru a salva o viaţă.

— Iertaţi-mă, n-am vrut să...

Gestul lui Panaitoiu e cât se poate de clar; nici o problemă, s-a obișnuit cu exaltarea oamenilor în faţa morţii, cu lipsa lor de control şi chiar de bun-simţ.

— Nu vă dau speranţe, ca să nu vă faceţi iluzii. Nu exclud nici minunea... De fapt, ce mă miră este faptul că a trăit până acum. E ceva care o ţine în viaţă... Cred... nu ştiu, dar cred că explicaţia miracolului - repet, pentru mine, faptul că pacienta mai trăieşte, e un miracol! - ţine, cumva, de dumneavoastră...

Tudor e uluit.

— De mine?

— Da, de dumneavoastră. Vrea să vă explice sau să vă ceară ceva, n-am priceput bine; i-a fost greu să-şi facă înţeleasă până şi intenţia de a vă vorbi, ba chiar şi numele dumneavoastră, locul unde vă pot găsi. Două lucruri au frământat-o, după ce a aflat că soţul e mort: să ştie ce va fi cu băiatul şi să vă găsim; să veniţi aici.

Deci, şi Adrian! O manevră greşită la volan, o inexactitate, un reflex întârziat, un beţiv ieşit în cale, o explozie stupidă de cauciuc şi... nişte vieţi secerate ca şi cum n-ar fi fost! Îngrozitor...

— Din fericire, băiatul a scăpat. Ca prin minune. Doar o fractură de claviculă şi - bineînţeles - trauma deosebit de puternică. E şocat - absolut şocat. Vor fi probleme cu el... Despre tată, ştie; l-a văzut acolo. Situaţia mamei n-o cunoaşte încă, şi nici nu trebuie s-o afle până nu va fi capabil să suporte adevărul. Cum să vă spun... In clipa asta nu ştiu nici dacă, nici când veţi putea vorbi cu pacienta. E posibil să-şi recapete cunoştinţa,

după cum e posibil să nu mai rostească niciun cuvânt, niciodată. Mă înţelegeţi? Trebuie aşteptat; aici. Puteţi fuma.

Şi închide, pedant, fereastra.

Tudor simte din nou sfârşeala care l-a făcut adineauri să se teamă de un leşin. De-abia găseşte puterea să confirme, cu un gest din cap. Va aştepta cât este nevoie.

— Pe mine mă scuzaţi, sunt chemat în secţie, continuă doctorul Panaitoiu, pregătindu-se de plecare. Dumneavoastră rămâneţi în cabinet şi vă întindeţi aici, pe canapea, trebuie să vă odihniţi, să puteţi face faţă...

Fără să ia în seamă gesturile de protest ale lui Tudor, doctorul îl conduce spre patul de consultaţii, ca pe un bolnav, ajutându-l să se culce. Îi întinde o caşetă şi-i aduce, de data asta chiar el, un pahar cu apă.

— Ba da, domnule Şaru, vă rog să mă credeţi, trebuie! Sunt medic şi ştiu foarte bine cât de necesară vă este odihna, acum. Vă previn: după opinia mea, discuţia cu Eva Samurcaş, dacă va avea loc, vă va solicita infinit mai mult decât discuţia cu mine. Trebuie să fiţi pregătit... Adunaţi-vă puterile, veţi avea nevoie de ele. Luaţi calmantul. E ceva uşor.

Nu; asta chiar, nu. Panaitoiu nu insistă. Peste câteva clipe, Tudor e singur, fixând tavanul alb - imaculat al cabinetului. Totul i se pare un coşmar. Încă nu-i vine a crede că doctorul Panaitoiu e un personaj real, nu o fantomă plăsmuită de imaginaţia lui, că el, Tudor Şaru, bărbat în toată firea, a fost culcat ca un copil anemic pe un pat ca să nu leşine, să poată suporta o discuţie dificilă cu... Încă refuză ideea că Eva, aflată acum sub efectul anestezicului, s-ar putea să nu se mai trezească niciodată. Sau poate că, în clipa asta chiar, nu somnul letargic, provocat de anestezie, îl împiedică să o vadă, să-i vorbească, ci chiar... Nu se poate! În urmă cu două seri i-a auzit vocea, parcă i-a urat

sănătate; el era cel nesigur, în timp ce Eva... Cum să dispară o femeie în floarea vârstei, perfect sănătoasă? Dar vocea lui Panaitoiu îi răsună în ureche: "E o minune că trăieşte!" Oare asta e viaţa? O fracţiune de secundă şi...? Tavanul începe să-i joace sub priviri. Către ochi i se apropie, din nou, paharul cu apă întins de Panaitoiu, dar nesusţinut de nici o mână. Obiectele din jur iau forme ciudate, ca şi cum le-ar vedea prin masa compactă de apă ce i se apropie de faţă, de gură. Nu, nu vrea să bea; nu-i trebuie! Dar apa - scursă acum dintr-un recipient uriaş - i se strecoară printre fălcile încleştate, inutil încleştate, pentru că şuvoiul nemilos, devenit torent, găseşte drumul, se revarsă şi îl îneacă...

În loc de gâlgâit, se aude însă un scrâşnit de frâne sinistru, apoi un zgomot asurzitor de geamuri sparte şi de metal ciocnit. Parcă se apleacă cineva deasupra lui... Da, o faţă îl priveşte de aproape. Are bonetă? Da, dar de ce neagră? Ce caută aici Mişu Cameniţă? Ce mai vrea de la el? N-ajunge că i-a anunţat o dată moartea Iuliei? De câte ori poate suporta un om vestea cumplită a despărţirii? Brusc, simte că se sufocă. Ar vrea să respire, să scape de presiunea ce-i apasă pieptul, ar vrea să se ferească de apa ce se năpusteşte asupra lui, de zgomotul ce-i sparge timpanul şi-i sfredeleşte creierul, înnebunindu-l. Ciudat: nu-şi mai poate comanda sieşi, mâinile nu-l mai ascultă, le-a cerut să se mişte şi nu vor. E absolut dezarmat în faţa apei, a zgomotului care vine... de unde? Nu se poate, trebuie să facă ceva, să găsească atâta putere încât...

— Treziţi-vă, domnule Şaru...

Mâna puternică a lui Panaitoiu i se înfige în umăr, zgâlţâindu-l. Goana halucinantă a imaginilor s-a oprit. Unde se află? Ce s-a întâmplat?

— Puţină apă?...

"Nu! Nu apă!" Tudor izbuteşte să-şi reprime în ultima clipă strigătul. "Ce crede omul ăsta despre mine? Trebuie să mă îngrijesc, să mă duc undeva, să nu mai lucrez noaptea, să dorm - dar aşa, pe săturate, ca un nesimţit! -, să-mi potolesc cumva starea de agitaţie, încordarea din care nu mai ies de-atâta vreme... Orice solicitare mă dă gata! Am ajuns penibil, ridicol..." În timp ce se ridică, încă buimăcit, şi îşi şterge cu batista sudoarea de pe frunte, Panaitoiu îi vorbeşte, ţinându-l pe după umeri, ca şi cum ar vrea să-l liniştească, să-i transmită ceva din calmul său:

— În câteva minute va fi posibilă, probabil, o discuţie cu doamna Samurcaş. E un fel de-a spune "o discuţie"... Mă înţelegeţi, cred. Spre binele ei, încercaţi să-i cruţaţi forţele - şi aşa extrem de sărace... Fiecare cuvânt o costă imens. Sigur, ea vrea să vorbească, deci - pentru a se linişti - va trebui să o ascultaţi, dar nu întotdeauna trupul poate îndeplini ceea ce sufletul vrea... Încercaţi să-i vorbiţi dumneavoastră, dacă vedeţi că o lasă puterile; veniţi-i în întâmpinare, citindu-i gândul, anticipaţi-l cu vorbele dumneavoastră. De ascultat e mai uşor -deşi, acum, şi asta e prea mult pentru ea. Mai ales dacă ceea ce aude o implică şi o consumă... În niciun caz, n-o contraziceţi.

— Aşa voi face, dar... doctore... după?...

— Nu ştiu, sincer - nu ştiu. Sunt un biet om; atât. Operaţia a suportat-o nesperat de bine. E un om puternic, are o inimă de fier. Mi-e teamă, însă, că nu există putere în stare să dreagă ce-a rupt accidentul. Mai târziu, dacă doriţi, am să vă explic în termeni medicali care-i necazul. Acum, să mergem.

Deci... întâlnire cu Eva. Nu cum şi-a dorit-o, cum şi-a imaginat-o, în zecile de nopţi fără somn, ci aici, aşa... Pe coridor, până la reanimare, Tudor îşi repetă la fiecare pas: "Orice s-ar întâmpla, îţi ţii firea. Orice ar fi, n-ai să te înmoi ca o cârpă. Eşti

bărbat. Eva te-a chemat s-o ajuţi, trebuie să rezişti, oricât de puternic va fi şocul...”

Nu, nu s-a schimbat. Ea este, cea dintotdeauna. Mult mai palidă, cu cearcăne adânci, vineţii sub ochi, cu buzele parcă mai subţiri şi uşor decolorate - de parcă cineva i-ar fi imaginat un machiaj inadecvat, straniu -, dar trăsăturile, expresia sunt ale Evei pe care a iubit-o şi o iubeşte; imaginea aceasta care - după spusele lui Panaitoiu - s-ar putea să fie ultima, nu schimbă... “Ultima? Aşa de repede am acceptat ideea că...?”

Şaru se simte cuprins de o mânie împotriva lui însuşi. Deci atât măsoară statornicia oamenilor... O clipă! Clipa în care un medic îţi spune: “Ştiţi, doamna Samurcaş.. e un miracol că trăieşte.”

Panaitoiu îl apropie încet de patul prevăzut cu stative, borcane, fire şi ace pentru perfuzie. Eva a deschis ochii. Faţa i se destinde brusc, de parcă o povară imensă i s-a luat de pe inimă. Mişcă uşor buzele, dar trebuie să repete gestul pentru ca cei doi să perceapă cuvântul abia şoptit:

— Tudor...

Şaru se apropie mai mult, se apleacă, îi ia mâna, privind cu spaimă acul înfipt în venă, fixat cu leucoplast; încearcă să nu mişte instalaţia fragilă care... Se aude spunând:

— Da, Eva, am venit...

— Tudor... M-ai iertat?

Un val de lacrimi mai puternic decât voinţa lui Şaru de a-l opri ameninţă să-i inunde ochii.

Vorbeşte repede, să nu i se sugrume vocea:

— Eva, te rog, nu te mai gândi... Acum ai nevoie de linişte şi de odihnă...

Un gest de negaţie este rapid curmat de mâna doctorului Panaitoiu, care i-a prins fruntea, fixându-i - totuşi delicat şi blând - capul pe pernă.

— E spre binele dumneavoastră să nu vă mişcaţi; mai ales capul. Vă face rău...

Femeia înţelege. Privirile ei spun limpede că nu va mai face imprudenţe; simte că nu trebuie, că nu poate. Şopteşte şi mai încet:

— M-ai iertat, Tudore?

Şaru e înspăimântat. Nu ştie cum s-o liniştească, ce să-i spună pentru a-i deturna gândurile de la ceea ce o frământă acum, tocmai acum!

— N-am ce să-ţi iert, draga mea! A fost... aşa a fost să fie... Nu trebuie să te frământe ce-a fost... Sunt aici, lângă tine...

Din nou, un gest aproape imperceptibil - de data asta cu degetul arătător al mâinii drepte - trădează dezacordul cu spusele lui Şaru, care aude vocea doctorului şoptindu-i pripit:

— N-o contrariaţi! Ajutaţi-o să se liniştească!

Tudor prinde din nou degetele aproape albe ale Evei în mâinile lui, parcă pentru a o face să simtă ceea ce nu poate exprima în cuvinte.

— Eva, între noi nu poate fi vorba de iertare. Lângă tine am trăit cei mai frumoşi ani din viaţă. Ţi-am fost şi îţi sunt recunoscător pentru ei, pentru că exişti, pentru că te-am cunoscut, pentru că... pentru că te iubesc. Ce să-ţi iert: fericirea? Faptul că m-ai reînvăţat să trăiesc? Draga mea...

Ochii Evei se aburesc uşor, apoi o lumină se aprinde în ei, ca o speranţă. Acum şi cuvintele sunt, parcă, mai desluşite:

— E bine... Tudore, dacă mă sting...

Şaru îi strânge mâna uşor, vrând să intervină, dar privirile lui Panaitoiu îl opresc.

— ... Dacă mă sting, Adrian e singur pe lume. Marcel a murit; mama nu poate... E bătrână şi bolnavă... Băiatul a speriat-o întotdeauna... Doctore, e adevărat? Scapă?

Panaitoiu se apropie de bolnavă, întinzând mâna - o mână fină dar puternică, cu degete prelungi, nervoase -, atingând uşor umărul Evei, ca şi cum ar vrea să jure pe ceva, ca şi cum ar dori să întărească, prin gest, cuvintele pe care le rosteşte calm, liniştitor, nu fără o nuanţă de solemnitate, stresantă pentru Şaru - în ciuda intenţiilor doctorului:

— Aveţi cuvântul meu de om: în câteva zile, băiatul va fi acasă. O simplă fisură de claviculă; atât. In rest, doar... durerea provocată de... Nu vă faceţi griji în ce-l priveşte; e tânăr, se reface repede, curând va fi ca înainte... Acum, doamnă, aveţi grijă de dumneavoastră. Menajaţi-vă. Aţi vorbit destul... Gata, vă rog! Domnule Şaru...

Aşa este, dar Eva n-a terminat.

— O clipă...

Vorbele se aud răspicat. Oare Eva vorbeşte mai tare, sau liniştea...? S-a oprit până şi respiraţia celor de lângă patul bolnavei.

— Tudore, promite-mi că îi vei fi ca un tată.

Femeia a citit, probabil, în ochii lui Şaru, străfulgerarea de surpriză pe care, poate, a înţeles-o altfel sau care chiar arată altfel, trădează mai mult decât surpriză, pentru că, adunându-şi ultimele puteri, imploră şoptit:

— E singur, Tudore! A fost... şi este încă un copil cu probleme... Acum, şi mai... Nu-l lăsa. Fă-o pentru mine... Creşte-l lângă tine... ca tine... singurul bărbat pe care l-am iubit... Mama lui Marcel ştie, vorbeşte cu ea... Promite-mi !

Extenuată, Eva s-a oprit. Pentru prima dată de la întâlnirea cu Şaru, doctorul pare paralizat. Ştie că fiecare cuvânt rostit de Eva îi scurtează bruma de viaţă ce i-a mai rămas, dar înţelege la fel de bine că vorbele, acum de-abia desluşite, şoptite cu ultimele puteri, hotărăsc viaţa unui copil. Cum să procedeze?

Ce e mai important acum? L-ar lua pe Tudor în clipa asta, mai ales că Eva a căzut - parcă - din nou în coma de care Panaitoiu se teme, dar Şaru s-a prins de bara metalică a patului, fixând ochii şi buzele bolnavei ca hipnotizat. Trebuie să ştie ce se întâmplă cu Eva. Şoapta femeii se strecoară din nou printre buzele ce se mişcă abia perceptibil:

— Jură, Tudore... Jură că nu-l vei lăsa, oricât de greu ar... Gura s-a închis; nu se mai aude nimic, nici măcar respiraţia. Cu bărbia proptită în piept, parcă a adormit. Precipitat, Panaitoiu ia pulsul bolnavei, apoi administrează o injecţie, ajutat de asistenta care nu s-a desprins nici o clipă de lângă uşă. Regretă amarnic că n-a intervenit mai devreme, şi starea de spirit transpare în ton:

— Din clipa asta, domnule Şaru, niciun cuvânt, vă rog. Consideraţi discuţia încheiată. Ieşiţi.

— ...?

Doctorul tace, dar maxilarele încleştate puternic, scrâşnit, şi mai ales gestul fără echivoc, spre uşă, îl fac pe Tudor să părăsească încăperea, buimac. Pe hol, ceva mai târziu, în timp ce vorbeşte, Panaitoiu pare mai negru decât arăta prima dată:

— Scuzaţi-mă, dar... a trebuit. Chiar dacă îşi recapătă cunoştinţa, nu mai poate suporta niciun efort, nici o emoţie. Mi-e teamă că a trăit până în clipa asta numai pentru a spune ce-aţi auzit. Mă înţelegeţi? Există oameni atât de puternici, încât moartea nu-i poate învinge cât timp nu vor ei...

— Am permisiunea să aştept aici, doctore?

— Cum doriţi, dar sfatul meu este să mergeţi acasă. Vă promit că veţi afla telefonic, imediat, orice schimbare survenită - în bine sau în rău. Aici n-o puteţi ajuta; ba chiar mă tem că, la o nouă revenire în conştiinţă, prezenţa dumneavoastră îi va face rău. Va încerca să vorbească, din nou, să vă explice, să-şi pledeze cauza - asta i-ar fi fatal. Aşadar, trebuie...

Şaru înţelege, dar simte că nu poate pleca aşa. Gestul e aproape simultan cu vorbele:

— O clipă, numai o clipă... Nu, nu intru, n-o să mă zărească...

Până să răspundă Panaitoiu, Tudor întredeschide uşa, privind încă o dată ("ultima dată?") faţa şi mai palidă a Evei. Expresia trădează linişte, împăcare cu sine. Respiră normal. Dacă Panaitoiu nu i-ar fi spus tot ce-a auzit, dacă în jur n-ar exista tot ce vede, dacă serul din borcanele de perfuzie n-ar picura, scurgându-sc prin firele lungi şi albe ca nisipul prin nişte stranii clepsidre - lecuind sau măsurând clipele rămase? - Tudor ar putea crede că Eva doarme un somn adânc, toropitor, şi că el îi veghează somnul, aşteptând să deschidă ochii, să-i zâmbească, să întindă mâna după mâna lui, aşa cum făcea în dimineaţa zilelor de sărbătoare sau de concediu, când nici soneria ceasului, nici obligaţiile profesionale sau buletinul de ştiri de la ora 7 nu mai existau, când timpul era al lor, numai al lor, fără nici o grijă, fără nici o grabă...

Tudor simte cum o mână puternică îl trage din crăpătura uşii, închizând-o cu grijă, apoi... vocea casantă:

— Trebuie să mergem. Aşa n-o ajutaţi.

Da, trebuie să plece. După ce lasă numărul telefonului de-acasă, o ultimă privire - şi Tudor se urneşte de lângă camera de reanimare, însoţit de Panaitoiu. In faţa unei uşi, una din multele uşi de pe coridorul ce pare fără sfârşit, doctorul se opreşte.

— Doriţi să-l vedeţi pe Adrian?

Întrebarea l-a surprins complet nepregătit; n-are timp şi putere să-şi compună un răspuns sau măcar o expresie mai apropiate de uzanţe. Răspunde sec:

— Iertaţi-mă; acum... nu cred că pot.

Panaitoiu îl ia de braţ, pornind mai departe. Nu-i spune nimic, dar întreaga sa atitudine arată că înţelege. La ieşire,

după o strângere de mână, Şaru începe să-şi caute “Dacia” lui în parcajul tixit de maşini din faţa spitalului. Cu gesturi reflexe scoate cheile, descuie portiera, se strecoară pe scaunul șoferului, dar, înainte de a învârti cheia în contact, realizează că în urmă cu nici 24 de ore un om şi-a deschis portiera maşinii şi a urcat la volan, probabil cu aceleaşi gesturi reflexe, cu aceeaşi siguranţă de sine; a invitat în maşină o femeie şi un copil, pentru ca apoi... Din nou îl încearcă starea de rău care l-a cuprins la aflarea veştii. Îşi sprijină fruntea de mâinile întinse pe volan şi rămâne aşa până când - printr-un transfer absurd, inexplicabil - toată ura i se revarsă asupra maşinii în care se află, de parcă ea ar fi vinovată de nenorocire. Un acces de furie oarbă îl îndeamnă să facă praf volanul, parbrizul, geamurile, să zdrobească oglinda, să distrugă până la ultima fărâmiţă cutia aceasta de tablă în care se moare... Când se potoleşte, din oglinda retrovizoare - consultată cu teamă - îl privesc doi ochi roşii, tulburi, cu o expresie rătăcită. Sunt ochii lui? Este faţa lui? “Trebuie să mă adun. Am nevoie de calm, acum mai mult ca oricând. Mâine voi fi din nou la spital, Eva trebuie să mă vadă altfel, expresia mea trebuie să o liniştească şi să-i dea siguranţă, nu să... Arăt ca o sperietoare! Şi Adrian... un băiat cu probleme, rănit, traumatizat psihic - pe mâinile unui nevropat?!” Adrian. Adineauri, când a auzit cuvintele “promite-mi că-i vei fi ca un tată”, nu şi-a putut ascunde surpriza, a tresărit, dar şocul - cât a fost - s-a produs, fără doar şi poate, în cea mai superficială zonă a conştiinţei. Poate nici măcar n-a perceput raţional. Nici acum nu are starea să judece lucid - cum gândeşte, de obicei, Şaru lucrurile importante - consecinţele unei fraze rostite cu sufletul pe buze, ca un testament, ca o poruncă de dincolo de viaţă. Dar pe măsură ce trec clipele, mintea începe să se limpezească şi desluşeşte mai bine - în orice caz mai bine

decât acolo, lângă patul de suferinţă al Evei - ce va însemna existenţa lui Adrian atribuită lui. “Mă sperii? De ce mă sperii? Mi-am dorit toată viaţa un copil - şi acum mă sperie apariţia lui? Am invidiat-o întotdeauna pe Irina că îşi educă, acasă, copiii, iar la şcoală educă alţi copii; că ies oameni din mâinile ei... Nici nu-l cunosc, nici nu l-am văzut - ba chiar am refuzat să-l văd -și mă sperii?”

Ochii i se îndreaptă prin parbriz spre faţada înaltă a spitalului. De la etajul al III-lea, din chenarul unei ferestre deschise, către parcaj priveşte Panaitoiu. “M-a văzut? Sper că nu. Ce-o fi crezând omul ăsta despre mine?”

Controlând poziţia schimbătorului de viteze cu pedanteria crispată a începătorului, Şaru învârte cheia în contact. Maşina părăseşte încet parcajul, îndreptându-se către casă. Pe drum, Tudor se chinuie să-şi reprime orice gând, concentrându-şi toată atenţia de care mai e în stare asupra drumului şi comenzilor -date caraghios, cu voce şoptită, pentru a-şi confrunta clipă de clipă gesturile cu solicitările traficului destul de intens la această oră de seară. Drumul până în faţa blocului, nu foarte lung, i se pare o veşnicie, dar iată, a ajuns. Când părăseşte maşina, răsuflă uşurat. Urcă cele patru trepte din faţa holului, cheamă liftul, peste câteva momente deschide uşa apartamentului. Deabia intrat, un apel prelung, apoi repetat, îi precipită paşii spre telefon. Vocea lui Panaitoiu îi taie respiraţia:

— Alo, casa Şaru? Cu domnul Şaru, vă rog.

Da, el este; aude, însă n-are curaj să răspundă. Se teme de cuvintele ce urmează.

— Alo... Mă auziţi, da?

Da, aude. Acum confirmă.

— E teribil ce trebuie să vă spun, dar doamna Samurcaş nu mai este. S-a stins adineauri... In somn. Ultima licărire de viaţă

conştientă a fost discuţia cu dumneavoastră. Din nenorocire, am avut dreptate; a mai trăit pentru că trebuia să vă vorbească. Înţeleg ce simţiţi. Vă rog să...

Prima senzaţie este de gol interior, un gol imens, în care nu se poate coagula nici o reacţie, niciun sentiment, niciun gând, nimic. Apoi brusc - deşi tonul lui Panaitoiu, chiar şi cuvintele lui, n-au nimic din indiferenţa rece a formulelor protocolare - revolta adunată în sufletul lui Şaru se revarsă tocmai asupra omului care încearcă să-l ajute. “Înţelege ce simt! Auzi! Înţelege! Nu ştie ce-a însemnat viaţa mea cu Eva, nu ştie cum a fost viaţa mea fără Eva, încălzită doar de gândul că, de vreme ce a hotărât să plece, îi este mai bine acolo, departe de mine... Cum poate înţelege ce simt, dacă nu ştie nimic din tot ce-a fost? Şi ce este?”

De fapt - ce mai este? Nimic. Doar gol, pustiu. Furia absurdă împotriva doctorului s-a spulberat. Acum nu este nici măcar durere, ci un soi de abulie ciudată, incapacitatea paralizantă de a participa la propria sa durere, pe care o realizează strict conceptual; ştie că trebuie să fie, dar nu o simte şi nu suferă.

— Mă auziţi? Alo! Eva Samurcaş a murit.

Cuvântul îl trezeşte. Ca şi cum până în clipa asta i s-ar fi vorbit într-o limbă străină, din care pricepi cuvintele pe sărite, ca şi cum spusele lui Panaitoiu au ajuns la el abia după cuvântul “moarte”, ceea ce pricepe şi ceea ce simte se adună, în sfârşit, într-un răspuns; Şaru plânge ca un copil, cu lacrimi mari, nestăvilite, scuturat de sughiţuri. Eva nu mai există. Deci - pentru el nu mai există nimic.

La celălalt capăt al firului, Panaitoiu aude. Acum, de-abia acum, când plânsul eliberator s-a declanşat, spune placid:

— Am să mă sfătuiesc cu dumneavoastră, mâine dimineaţă, cum să comunicăm băiatului vestea. Şi dacă v-aţi hotărât, trebuie făcut actul notarial, pentru autoritatea tutelară. Eu

semnez ca martor, dacă trebuie... Vă veţi gândi, domnule Şaru, şi mă veţi ajuta, nu-i aşa?

Băiatul. Rugămintea. Jurământul nerostit, dar implorat de Eva cu ultima suflare... Tot ce vrea acum este să închidă telefonul, să pună capul pe pernă şi să nu se mai trezească. "Creşte-l ca tine... a vrut să spună: cu tine?... Singurul om pe care l-am iubit în viaţă..." N-a fost, asta nu mai putea fi minciună, nici şantaj sentimental. In faţa morţii, oamenii nu mint. Deci Eva l-a iubit... Lacrimile curg, în continuare, parcă ceva mai potolit.

— Vă aştept mâine, domnule Şaru. La revedere, şi... încă o dată...

Panaitoiu a închis, dar Tudor ţine încă receptorul în mână, incapabil să facă cei câţiva paşi ce-l despart de dormitor. "Adrian, ca mine? Nu! Altfel, în niciun caz ca mine! Eu sunt un..." Un om, totuşi, iubit. Singurul om pe care l-a iubit Eva. Gând consolator? Sau, dimpotrivă?... Nu ştie. Acum, nu mai ştie nimic. Mâine, poate mâine...

3. BĂTRÂNA DOAMNĂ SAMURCAŞ

Tudor deschide poarta curţii lungi, înguste, înecată sub vegetaţie, cu sentimentul confuz al unui demers greu de definit şi de explicat chiar pentru el însuşi. Cum va fi înţeles şi acceptat de către o femeie străină, în vârstă, acum scufundată în nenorocirea ei, ceea ce el nu poate formula coerent nici pentru sine? N-a mai păşit de mult într-un asemenea loc, parcă desprins din amintirile copilăriei, din poveştile cu bunici şi case bătrâneşti. Mai ales aici, în plin Bucureşti, totul pare ireal. Pe un spaţiu infim se înghesuie atâţia pomi pitici, atâta vegetaţie ce se luptă cu toamna, încât are senzaţia că ograda copilăriei, iarba

din curtea imensă, rondourile cu toate florile anotimpurilor din grădiniţa părintească s-au concentrat - reduse la scară - de-a lungul acestei fâşii de pământ ceva mai lată decât o alee pe care păşeşte către clădirea modestă, din fund. Iat-o: o căsuţă cu marchiză, cu 3-4 trepte sub o cupolă de sticlă portocalie, acoperită şi ea cu iederă, multă iederă, ca şi casa. Dacă Şaru ar fi în altă stare de spirit, dacă n-ar fi copleşit de misiunea lui atât de ciudată şi nesigură, ar zăbovi să privească pe îndelete şi să se minuneze că marşul triumfal al cimentului urban n-a înghiţit încă acest colţişor patriarhal, asociat în memoria sa afectivă cu aroma de gutuie coaptă, cu borcanele de dulceaţă, peltea şi şerbet păstrate până către iarnă în vatra sobelor mari, de teracotă, cu busuiocul şi levănţica presărate prin teancul de albituri din şifonierul imens.

Se opreşte o clipă, totuşi; dintr-o privire cuprinde tot: curtea, vegetaţia izbucnită te miri cum şi de unde, căsuţa...

Îşi face curaj: "O femeie care trăieşte într-un loc ca ăsta trebuie să mă înţeleagă. Nu se poate să nu înţeleagă!..." Parcă ceva mai liniştit, îşi continuă drumul până în faţa soneriei pe care apasă emoţionat - totuşi.

Abia ieri luase hotărârea. Şi nu numai pentru că Eva, chiar ea, îl implorase să o caute pe mama lui Marcel ("ciudat; de propria sa mamă nu mi-a spus nimic!"). Cimitirul. Înmormântarea. Groapa săpată în pământul gălbui, alături de mormântul proaspăt, cu flori încă neveştejite, al lui Marcel Samurcaş, soţul Evei. Defilarea chipurilor străine prin faţa celor două bătrâne în doliu, strângerile de mâini, îmbrăţişările, plânsetul mocnit, izbucnind ascuţit şi pe neaşteptate, atunci când totul părea să se potolească... Iar undeva, într-un colţ, prietenii săi ("cum au aflat? Probabil că Irina..."), aşteptând să se termine tot, să-l ia cu ei, pentru a nu-l lăsa singur măcar în seara asta, oricât ar protesta.

N-a bănuit niciodată că Mişu Cameniţă e în stare să verse o lacrimă la mormântul unei femei străine; în fond, ce fusese Eva pentru prietenii lui? O prezenţă acceptată, întâlnită de cinci, şase ori, apoi dispărută fără urmă şi fără explicaţii. Şi totuşi a văzut ochii lui Cameniţă umeziţi, ca atunci, de mult, când - la uşa rezervei unde se stingea Iulia - Mişu îl strângea de braţ, somându-l să-şi stăpânească durerea, să-şi ţină firea...

Ieri, la cimitir, Şaru şi prietenii lui au fost, de fapt, străini acolo. Grupul puţin numeros al familiilor Samurcaş şi Brătucu (numele de fată al Evei) nu prea înţelegea cine sunt şi ce caută oamenii aceştia, de care numai doctorul Panaitoiu s-a apropiat de câteva ori, şoptind câte ceva la urechea lui Tudor, sfătuindu-se cu el. Mama Evei îl cunoştea, dar nu foarte bine; în cei trei ani petrecuţi lângă Eva, dacă s-au văzut de două-trei ori, şi atunci pe fugă. Niciodată aceea care urma să-i devină soţie nu l-a introdus în casa şi cu atât mai puţin în viaţa părinţilor ei, de care nici nu părea foarte apropiată. Neînţelegeri? Ceva de ascuns? Poate... jenă pentru ce putea să vadă acolo? Pentru poziţia socială? Dar Eva ştia bine că Tudor nu e un snob; a crescut la ţară, fiu de învăţători, deprinşi nu numai cu cartea, ci şi cu sapa, cu gospodăria uneori istovitoare, în care belşugul relativ din pivniţă, din cămară şi din bucătărie se plăteşte cu traiul trudnic al ţăranului care, dacă nu seamănă şi nu culege, nu mănâncă. Şaru n-a înţeles niciodată rezerva Evei în legătură cu părinţii, cu familia - despre care el nu ştia mai nimic, dar i-a respectat hotărârea nerostită; în fond, cu ea va trăi, nu cu... Între timp, bătrânul s-a prăpădit, a rămas numai mama. Acum pare sălbăticită de singurătate şi durere, cu privirile pierdute, scuturată tot timpul de un plâns nervos, care nu aduce uşurare, ci mai degrabă prevesteşte necazuri viitoare.

Alături, cealaltă bătrână în doliu - şi ea cu ochii plânşi, şi ea cu chipul supt de vârstă şi suferinţă - întruchipează o altă faţă a durerii, fascinantă pentru Tudor, dintotdeauna profund interesat de sufletul omenesc, dar acum sensibil numai la ceea ce este, probabil, atât de ieşit din comun încât reuşeşte să i se impună dincolo de propria sa durere şi de propriile sale frământări -izvorâte chiar şi din statutul incert, ambiguu, lângă mormântul femeii pe care a iubit-o.

"Mama lui Marcel; doamna Malvina Samurcaş" - aşa i-a prezentat-o Panaitoiu la sfârşitul ceremoniei funerare. Părea trecută de 70 de ani; părul - complet alb, dar uimitor de bogat pentru o femeie de vârsta ei, îi învăluia capul cu un nimb argintiu. La auzul numelui "Tudor Şaru", bătrâna a tresărit, l-a privit o clipă, apoi l-a strâns în braţe cu un gest spontan, şoptindu-i cu vocea tremurată, de om trecut prin viaţă şi stăpân pe o înţelegere a lucrurilor care scapă celorlalţi:

— Știu, nu trebuie să spui nimic... Știu...

Cuvintele l-au uimit. Ce putea şti oare mama lui Marcel Samurcaş, soacra Evei, despre el? Cine să-i fi dezvăluit secretul relaţiilor lui cu femeia ce-i devenise apoi noră? De fapt... ce secret? N-a fost niciun secret. Oricum, chipul bătrânei, parcă din altă lume şi din alte vremuri, cuvintele, vocea, demnitatea durerii atât de greu stăpânită - dar stăpânită, totuşi -, privirile care parcă ştiau totul nu numai despre el, Tudor Şaru, ci despre viaţă şi despre oameni, toate la un loc l-au hotărât; mâine, chiar mâine va merge Ia ea. Cu ea va începe, cu ea va discuta despre Eva, despre Adrian, despre ceea ce a acceptat... Despre tot. Cu atât mai mult cu cât puţinele cuvinte adresate celeilalte bătrâne în doliu, mama Evei, au fost întâmpinate de o privire goală, rătăcită, neînsoţită de nici o reacţie, de niciun semn de recunoaştere, deşi nu se poate să nu ştie cine este, de vreme ce l-a mai văzut.

... Acum Tudor se află în faţa uşii cu geamlâc şi cu iederă groasă deasupra, aşteptând să-i răspundă cineva. Iată, se aude mişcare, apoi femeia în vârstă, cunoscută ieri, la cimitir, îi deschide, invitându-l să intre. Peste câteva clipe, amândoi stau pe două scaune înalte, dar comode, cum se făceau pe vremuri, într-o sufragerie şi ea din alte timpuri, ce-i aminteşte mai puternic de casa părintească. Parcă citindu-i gândurile, bătrâna întreabă:

— Părinţii dumitale trăiesc, domnule Şaru?

— Nu, doamnă. I-am pierdut pe amândoi. In afara unei surori şi a doi nepoţi, copiii ei, sunt singur pe lume.

Auzind răspunsul, bătrâna rămâne o clipă cu privirile pierdute în gol, pentru ca - absolut surprinzător - în clipa următoare să găsească puterea de a zâmbi; un zâmbet stins, dar bun. De fapt, zâmbeşte nu gândului exprimat de Şaru, ci propriului ei gând:

— Singur pe lume - cu o soră, cu doi nepoţi, la cincizeci de ani, bărbat în plină putere?!... Dacă asta înseamnă “singur pe lume”, eu ce să mai spun, domnule Şaru? Am şaptezeci şi patru şi sunt singură, mult mai singură, înţelegi? Ce-ai văzut la cimitir... mai mult cunoştinţe; am avut un băiat, unul singur, şi e îngropat lângă Eva. N-a trăit nici măcar o clipă după accident. Asta înseamnă “singur pe lume”! Să te simţi uitată de soartă într-o lume de care nu te mai leagă nimic, să-ţi aştepţi sfârşitul ca pe o izbăvire şi să-ţi vină să blestemi destinul ce a curmat o viaţă, dar nu cea oricum sfârşită, inutilă...

La gestul lui Şaru, gata să-i aducă aminte gazdei sale că există, totuşi, o fiinţă care... bătrâna adaugă repede:

— Nu mă plâng. Nu la mine mă gândesc, eu am trăit destul. Vocea i se frânge. Prin sticla ochelarilor cu multe dioptrii lacrimile se văd mărite; apar la colţurile ochilor, apoi se

furişează pe obraji, oprite de batista albă cu tiv negru, de doliu.

Tudor nu ştie ce să spună, cum s-o consoleze. În ce calitate ar face-o? E drept, ieri, la cimitir, bătrâna i-a spus că ştie. Dacă e aşa, cu atât mai greu îi vine acum să... Da; Adrian! Despre Adrian era vorba.

— Nu sunteţi singură, doamnă Samurcaş. Băiatul şi nora dumneavoastră au avut prieteni... V-a rămas un nepot...

Bătrâna şi-a recăpătat controlul.

— Nu-i aşa, domnule Şaru. Când Adrian m-a văzut prima dată, avea zece ani. Alţii au fost bunici lui, alţii i-au legănat copilăria - dacă i-au legănat-o... Eu am apărut târziu; prea târziu ca să-i ofer copilului ceea ce primesc, de obicei, nepoţii de la bunici; deşi, te rog să mă crezi, m-am străduit să găsească aici, în colţişorul ăsta al meu, un crâmpei din ce-am avut noi în primii ani de viaţă din partea bunicilor. Nu spun că nu mă iubeşte. Vine la mine cu plăcere, pare că se simte bine, dar... pleacă repede. E învăţat altfel. Şi apoi, domnule Şaru, el e băiatul Evei. Lui Marcel, nici măcar nu i-a spus “tată”... N-a fost uşor, nici pentru el, nici pentru ei, nici pentru mine... Doar ştiţi ce probleme au fost şi sunt cu Adrian...

Probleme? Nu. Tudor nu ştie. Deodată, vocea şoptită a Evei îi răsună în ureche: “A fost şi este încă un copil cu probleme...” Aşa a spus. Puţinele cuvinte auzite acolo, lângă patul de pe care Eva nu s-a mai ridicat niciodată, i s-au săpat în memorie pentru totdeauna; ar putea să le reproducă exact, vorbă cu vorbă. Şi apoi: “Jură că nu-l vei lăsa, oricât ar fi de greu...” Greu? De ce greu? Deci există ceva, un amănunt (amănunt?), o împrejurare, un fapt ştiut de Eva, care trebuie să-l sperie pe el?... Bătrâna Malvina Samurcaş ştie şi ea; iată, confirmă - fără măcar să i-o fi cerut.

— Şi apoi, domnule Şaru, din câte a apucat să-mi spună doctorul Panaitoiu, pe care-l cunosc de mult, am înţeles că Adrian va sta cu dumneavoastră...

Cuvintele sună şocant, dar tonul le încălzeşte. Nu e nimic rău, nimic iritat sau tăios în vocea bătrânei. Şaru vrea să-i răspundă, să se exprime, însă - din nou - un gest al doamnei Samurcaş îl opreşte:

— Nu sunt împotriva hotărârii Evei, o spun limpede. Chiar o voi susţine în faţa legii, dacă voi fi întrebată. E dramatic să-ţi recunoşti neputinţa, inutilitatea într-un astfel de moment, dar... ăsta e adevărul, domnule Şaru. Adrian are nevoie de un bărbat -şi încă de unul capabil să-l stăpânească, impunându-i prin propria personalitate. În relaţia cu băiatul, Marcel a clacat... din nefericire - în primul rând pentru Adrian. Încearcă dumneata, dar să nu repeţi greşelile fiului meu... Uşor nu-ţi va fi. Ştiu însă că ai ţinut prea mult la Eva ca să nu încerci. Va fi un efort, poate va fi un sacrificiu... Vocea femeii ezită, parcă ar căuta, apoi îşi face curaj: Ai iubit-o mult, nu-i aşa?

Tudor se simte din nou aruncat pe tărâmul întâmplărilor ireale în care trăieşte de câteva zile. Cum i se pare că începe să aibă teren sigur sub talpă, un nou şoc îl ridică de pe pământ, aruncându-l într-un soi de vis. Deci, bătrâna din faţa lui, mama soţului Evei, îl întreabă cu înţelegere dacă el, Tudor Şaru, a iubit-o mult pe nora ei! Dar întrebarea este, probabil, retorică, de vreme ce ea ştie că, pentru memoria Evei, Tudor e în stare de orice sacrificiu. Mai mult: îl cunoaşte atât de bine, încât are toate datele necesare pentru a judeca dacă Adrian este pe mâini bune sau nu. Ce dramă mocneşte sub cuvintele spuse acum cu ton potolit? E normal să-ţi iubeşti fiul, e de înţeles să repudiezi, chiar să condamni dragostea unui bărbat străin pentru soţia fiului tău, e normal să priveşti cu suspiciune, dacă nu cu

duşmănie spre acel bărbat, mai ales când... Dar, iată: bătrâna îi vorbeşte calm, aşezat, deşi cu întreruperi, din când în când, ca şi cum şi-ar aduna forţele.

Da, a iubit-o mult pe Eva. De ce n-ar recunoaşte? Tudor simte că aici, în faţa acestei bătrâne la care totul e altfel - şi firea, şi sentimentele, şi reacţiile, şi casa, şi odaia în care se află, şi grădiniţa minunată - trebuie să spună adevărul. Ca la duhovnic sau ca în faţa propriei conştiinţe. A iubit-o mai mult decât orice pe lume. Pierderea ei l-a adus la un pas de prăbuşire şi numai norocul unei firi totuşi puternice l-a readus printre oameni. Îşi exprimă gândurile cu voce nesigură, căutându-şi cuvintele, revenind apoi asupra lor, corectându-se mereu; vrea să fie bine înţeles. Bătrâna ascultă, clătinând din cap, a confirmare, cu o mişcare aproape continuă. Înţelege exact. De fapt - ştia.

— Asta e viaţa, domnule Şaru... De câţiva ani vreau să te cunosc. Şi înainte de explicaţia mea cu Eva, dar mai ales după aceea... Nu ştiu dacă atunci ţi-aş fi vorbit la fel. Poate că nu. Am încercat să aflu ce soi de om eşti. Ţi-am citit articolele, apoi o carte, dar m-am gândit că omul şi opera nu seamănă întotdeauna... Şi acum, iată, vii dumneata la mine să ne spunem durerea! Cine ar fi crezut!? Adică... ce ne-a mai rămas? Doi oameni loviţi de soartă...

Pentru a-şi ascunde un nou val de plâns, bătrâna se ridică şi iese, scuzându-se. După câteva clipe, se întoarce cu o tavă pe care a pus o dulceaţă de cireşe amare şi un pahar aburit, plin cu apă.

— Serveşte, e făcută de mine...

Tudor gustă. Într-adevăr, minunată. Bătrâna îi urmăreşte reacţia cu atâta concentrare, de parcă expresia feţei lui Şaru în timp ce mănâncă dulceaţa este - pentru ea - cel mai important lucru din lume.

— Să-ţi mai dau... Era dulceaţa preferată a băiatului meu. Cu altceva nu l-am răsfăţat...

Şaru ascultă şi priveşte fascinat. I-ar săruta mâinile, i-ar sta în genunchi, ar suporta orice cuvânt, oricât de aspru, pentru necazul aruncat de el, cândva - absolut involuntar - în viaţa altfel tihnită şi senină a bătrânei care-i vorbeşte ca o mamă.

— Așa a fost... Marcel s-a căsătorit foarte repede după ce a cunoscut-o pe Eva. Ani de zile s-a tot gândit şi s-a răzgândit, că intrasem la idei; îl şi vedeam holtei bătrân... Când, deodată, mi-a spus că se însoară. Nu m-am opus. Aveam mare încredere în băiatul meu... Şi pe urmă, Eva mi-a plăcut, mi s-a părut un om deschis, hotărât - poate prea hotărât -, dar nu e rău să fie unul din soţi aşa, mai... Marcel, săracul, avea altă fire. De-abia după căsătorie mi-a vorbit de existenţa lui Adrian. Curând mi-am dat seama ce se întâmplase, de fapt... Am înţeles că Eva nu s-a luat din dragoste cu băiatul meu. A căutat lângă el liniştea, şi-a dorit un tată pentru un copil greu de strunit, crescut de părinţii ei într-un climat fals; poate nu fals, dar tensionat, de permanentă încordare şi suspiciune... Ce mai: copil crescut departe de mamă şi, mai ales, lipsit de tată. Asta l-a marcat cel mai tare pe Adrian: faptul că nu şi-a cunoscut tatăl, faptul că n-a putut afla niciodată nimic despre el. Mi s-a făcut frică pentru băiatul meu, domnule Şaru. L-am învăţat să fie bun şi drept; când a ales, nu m-am pus de-a curmezişul, ca să nu mă considere, mai târziu, cauza singurătăţii sau a nefericirii lui. La noi în casă a fost întotdeauna pace şi înţelegere; gânduri ascunse nu s-au pomenit, de la mine şi de la răposatul meu soţ n-a putut învăţa nimic rău; nici n-am făcut, nici n-am vorbit, nici n-am gândit... De ce să nimerească el aşa? De ce tocmai el să fie luat de o femeie fără dragoste, ca o manta de vreme rea? Dar... tot nu m-am amestecat. Era viaţa lui, alegerea lui, soţia lui, cum s-ar zice, erau o familie. Cum

să stric ce-a hotărât el? Până într-o zi, când - din întâmplare - am aflat de existenţa dumitale. Cineva mi-a spus că trei ani la rând aţi fost, dumneata cu Eva, ca soţ şi soţie, că vă pregăteaţi de căsătorie, că o iubeai şi te iubea, ştia toată lumea... O clipă, m-am temut de tot ce putea fi mai rău pentru Marcel, deci şi pentru mine: că vă mai întâlniţi. Să-ţi spun ce-a fost atunci în sufletul meu?... N-am putut suporta incertitudinea. Eva părea om dintr-o bucată, eram sigură că mă va înţelege şi va accepta o discuţie sinceră, de la femeie la femeie. Şi aşa a fost. Şi-a deschis sufletul ca la spovedanie. Doamne, ce zi! Ce-am putut afla în câteva ore!... O fi existând în lumea asta, domnule Şaru, minte în stare să imagineze a mia parte din câte face şi desface viaţa? Parc-o văd... Când te-a cunoscut, avea toate motivele să fie fericită: femeie frumoasă, tânără, ce mai: iubea şi era iubită, iar omul la care ţinea nu era un fitecine... Dumneata nu credeai că aşa va fi, domnule Şaru?

Dacă a crezut? Întrebarea declanşează şirul nesfârşit de întrebări chinuitoare din câţiva ani de viaţă.

A sperat, cu credinţă, aşteptând, chiar şi după ce...

— ... Şi, deodată, i s-a făcut frică. Avea un copil dintr-o căsătorie nefastă, cu un om de nimic, o greşeală de tinereţe... Bărbatul a fugit de lângă ea şi din ţară, pe când copilul nu rostise încă "mamă" sau "tată". Un timp şi-a crescut copilul singură, dar puţin, până l-a ridicat pe picioare. Apoi l-a încredinţat părinţilor ei. Nu-mi place să vorbesc de rău oamenii, domnule Şaru; bârfa şi cleveteala sunt tot ce urăsc mai mult. Dar am fost acolo şi am văzut, ca să înţeleg; simţeam că ceva nu e cum se cuvine. Aşadar, am înţeles. Şi eu sunt bătrână, cu puterile dijmuite de vârstă, cu posibilităţi materiale modeste; la pensie, omul trăieşte nu cum vrea, ci cum poate. Oi fi având şi eu ciudăţeniile mele -ele vin cu vârsta... Dar ce-am văzut în casa părinţilor Evei m-a speriat.

O teamă neîntreruptă pentru ziua de mâine, fără temei real... Meschinărie împinsă la absurd... De asta a avut parte copilul, în loc de iubire... Nu ştiu dacă trebuie să-i condamn.

Bătrâneţea e şi aşa urâtă, însă când se îmbină cu bolile, sau numai cu ipohondria ori cu sentimentul că viaţa e o povară, cu ranchiuna pe toţi cei ce nu-ţi înţeleg necazurile vârstei, dorind să se bucure de tinereţea şi de viaţa lor, ei bine, atunci bătrâneţea a pedeapsă, domnule Şaru! Sufocă, ucide! În acest mediu a trăit Adrian, de la doi ani. Mama - abia tolerată de proprii părinţi; tatăl - necunoscut, o fantasmă cu dimensiuni plăsmuite în imaginaţia unui copil avid după dragostea părinţilor, dar o fantasmă atât de străină realităţii!... De la doi ani, numai vaiete, cârcoteală şi socoteli la frăncuţ, numai figuri acre în jur, numai “asta nu se poate”, “aia nu e voie”! A crescut străin de oameni, ferit de copii... N-a avut noroc de niciun suflet în preajmă. La şcoală, a dat de furcă învăţătoarei ca un pui de sălbatic. Când şi-a dat seama că e altfel decât ceilalţi copii, s-a zidit în el, şi împotriva copiilor şi a celor adulţi. Eva nu şi-a dat seama decât târziu. Dar copilul începuse să trăiască într-o lume a lui, învăţând atât cât trebuie ca să fie lăsat în pace. Abia târziu bunicii s-au speriat, au speriat-o şi pe Eva, povestindu-i grozăvii despre Adrian - uneori chiar în prezenţa copilului! Pricepi ce dramă?

Aşa stăteau lucrurile când te-a cunoscut pe dumneata, domnule Şaru. Băiatul era prin clasa a treia, cred; ieşise din casa bunicilor, începuse dă dea piept cu şcoala, cu oamenii. Cu viaţa, adică. Ai ştiut că are un copil?

Nu, Eva nu-i spusese niciodată, în cei trei ani de convieţuire. A aflat mult mai târziu, de la Irina, dar nici atunci aşa cum aude acum. Deci, asta era cauza plecărilor Evei!... Câte două-trei zile nu ştia nimic despre ea. Dispărea, pur şi simplu, iar la întoarcere, părea schimbată, frământată de ceva, în ciuda

eforturilor de a-și ascunde gândurile. Câte îndoieli l-au costat pe Tudor aceste zile de absență! Câte întrebări! Îi era o rușine cumplită de gelozia lui. Se mulțumea cu ce-i spunea Eva. Îi era teamă să scormonească, pentru a nu descoperi motive reale de gelozie, sau cine știe... Apoi, în câteva ore uita tot. Cum să-l mintă o femeie atât de tandră și apropiată lui? “Deci asta era...”

—... Așa s-a întâmplat; chiar așa. Pe măsură ce te cunoștea mai bine, Eva te iubea mai mult. Așa de mult, încât ideea că va trebuie să-ți dezvăluie - cu atâta întârziere - extistența copilului, că va trebui să vă adune, la un moment dat, pe amândoi sub același acoperiș, unde vei accepta sau nu vei accepta pe puiul de sălbatic care era fiul ei... Ei bine, gândul ăsta a mortificat-o. Te-a părăsit de frică. I s-a făcut rușine de tăcerea ei, care ajunsese minciună. A vrut să-ți respecte sentimentele, mai ales să nu— ți strice viața, cine știe? Să nu te împovăreze cu o sarcină ingrată, distrugând ceea ce fusese atât de frumos între voi și amenința să devină atât de urât...

Pe când purta încă doliu după tată, l-a cunoscut pe băiatul meu. S-au căsătorit de azi pe mâine, cum ți-am spus. Nu l-a iubit, dar nici n-a făcut pe îndrăgostita. Erau prieteni; i-a mărturisit tot, din prima clipă, îngoșând chiar lucrurile, ca să nu i se poată reproșa nimic mai târziu. Marcel n-a ezitat niciun moment; dimpotrivă, sinceritatea ei l-a cucerit, iar dificultățile l-au ambiționat. N-am să-i reproșez nimic Evei. De credincioasă, i-a fost credincioasă, l-a îngrijit, poate în felul ei l-a îndrăgit, a îngrijit și casa, încercând să-și plătească datoria față de un om care, iubind-o, i-a întins mâna la nevoie... Dar, domnule Șaru, eu știu bine că o căsnicie fericită înseamnă altceva. În toți acești șase ani a fugit de dumneata, ca să înlăture orice ispită. Te-a iubit însă tot timpul - nu era nimic de făcut! - și tot timpul a fost măcinată de gândul că, neexplicându-se, o poți bănui de tot ce e mai rău...

Da, am fost supărată, mai exact: am fost mâhnită când am aflat adevărul, dar dacă o femeie îţi vorbeşte aşa, punându-şi sufletul în mâna ta, ce poţi face altceva, decât să înţelegi, să ierţi - dacă e ceva de iertat - şi să fii alături de ea? Singura consolare a Evei era că dumneata te-ai realizat. “Dacă scrie, înseamnă că are linişte... Şi-a găsit liniştea...”, mi-a spus, gândindu-se, probabil, ce s-ar fi întâmplat dacă tot ce începuseşi să dai la iveală ar fi fost spulberat de un copil ca Adrian, de permanenta luptă cu băiatul. O să mă întrebi de ce n-a reuşit Marcel să o ajute... Asta-i altă poveste.

Pentru că nu s-a amestecat. N-a ştiut dacă un tată vitreg poate face uz de autoritatea paternă sau de vreo autoritate, în general. N-a vrut să strice, nefiind sigur că poate ajuta; şi mai ales n-a ştiut cum să ajute. Dorind să nu şi-l îndepărteze, evitând ciocnirile, i-a creat lui Adrian convingerea că a căpătat un tată cu fire slabă, iar acolo unde Eva nu permitea ceva, se poate obţine prin Marcel... Şi băiatul n-a ezitat să o facă. Asta a adus un soi de linişte în casă, aşa, de suprafaţă. In esenţă, Adrian a rămas un însingurat, refugiindu-se în himerele lui, refractar la orice logică, suspicios chiar şi cu bunele intenţii - poate mai ales cu ele! -, nu foarte preocupat de învăţătură, dar mai ales devorat de dorinţa tot mai stăruitoare să-şi cunoască tatăl adevărat, să ştie cine a fost, de ce nu se află lângă el, ce s-a petrecut între cei doi părinţi atunci, de mult, când bărbatul Evei s-a hotărât să-şi părăsească familia. A suspectat-o tot timpul că ea e de vină, că fuga tatălui a însemnat sancţiunea unei greşeli grave, ce nu se poate ierta. Când o asemenea idee pătrunde în mintea unui copil şi nu e scoasă la timp...

Bătrâna se opreşte o clipă. Respiră adânc, de parcă spusele - rostite cu sufletul la gură - i-au stors toată vlaga. Îşi scoate ochelarii, ştergându-i pe îndelete cu coada tişlaiferului alb-

imaculat, de pe masă, adunându-şi puterile pentru a rezista durerii ce o cuprinde, apoi priveşte fotografia înrămată, de pe vitrină, din care Eva şi un bărbat şaten, cu faţa rotundă şi privirea blândă, deschisă, exact ca a mamei sale, zâmbesc ca doi oameni fericiţi. “Fericire... Nenorocire... Şi eu, care am trăit tot timpul cu orgoliul nefericirii mele nemaipomenite, de om superior, singurul capabil să înţeleagă şi să ierte, să-şi sacrifice bucuriile proprii pentru fericirea fiinţei iubite... Ce nerozie!”

— ...Acum, pentru ei... nu mai există nimic, domnule Şaru. Ce e dincolo, nu ştie nimeni; eu nu mai am mult şi aflu, dacă o fi ceva de aflat... N-au avut noroc. Nici Marcel, nici Eva - de vreme ce a adus pe lume copilul unui bărbat nedemn, a iubit un alt bărbat de care n-a avut parte şi a murit când găsise, de bine, de rău, puţină linişte lângă fiul meu... Poate că, dacă nu s-ar fi cunoscut, alta le-ar fi fost soarta. Acum...

De data aceasta, bătrâna nu se mai poate stăpâni. Ochii atinşi de glaucom tremură, plânsul se porneşte mocnit, discret, aşa cum pare să fie întreaga fiinţă a acestei femei cu chipul parcă desprins dintr-o icoană. Mânat de un impuls pe care nu poate şi nici nu vrea să şi-l reprime, Şaru se apleacă în faţa ei, îi ia mâna dreaptă şi i-o sărută ca unei mame. Ar vrea să-şi ceară iertare pentru toată nefericirea adusă de el în viaţa bătrânei, a familiei - a fostei familii - Samurcaş, dar se teme că vocea îl va trăda, lacrimile vor ţâşni din ochii lui de bărbat, mai puternice şi mai nestăpânite decât din ochii arşi de suferinţă ai mamei ce-şi plânge fiul.

Bătrâna îi simte starea şi gândurile; ridicându-l cu puterile ei puţine, şopteşte printre suspine:

— Ne-a lovit soarta pe amândoi. In ce ne-a fost mai drag...

...De când se află Tudor în casa bătrânei? Iată, s-a înserat. E târziu. Trebuie să plece, îl aşteaptă încă treburi la redacţie,

acolo noaptea e zi, - cel puţin pentru câţiva, cei ce duc pe umeri greul ziarului. Dar va reveni, promite că va reveni cât de curând, vor mai sta de vorbă. La plecare, gazda îi înmânează un plic, nu prea voluminos.

— Ţi-l dau dumitale, domnule Şaru... Cred... ba nu: sunt sigură că nu greşesc. Trebuie să ştii ce e aici. Dumneata trebuie să ştii.

Tudor vrea să deschidă plicul, dar bătrâna îl opreşte cu un gest.

— Ai să te uiţi acasă. Trebuie să citeşti pe îndelete. Să înţelegi, apoi să cumpăneşti... E corespondenţa Evei cu primul ei soţ, Alexandru Trandafir. Mai exact, scrisorile lui... Câteva apeluri de om ajuns la capătul drumului. Le păstra pentru copil, când va putea înţelege. Mi le-a încredinţat mie, ca să le pun la adăpost de Adrian. Băiatul nu ştie cine-a fost, de fapt, tatăl lui; poate că asta a fost cea mai mare greşeală a Evei, de unde au pornit toate. Dumneata ai, acum, dreptul şi obligaţia să ştii. Dacă ţi-ai asumat răspunderea viitorului unui copil, trebuie să ştii cine i-a fost tatăl şi ce s-a întâmplat cu el. Şi, poate, să decizi dacă nu e timpul să afle şi copilul, mai ales când neştiinţa sau nesiguranţa sau închipuirea îi fac atâta rău... înţelegi ce vreau să spun? De fapt, acum nu poţi înţelege; întâi - citeşte...

Şaru înţelege, totuşi, chiar fără să deschidă plicul; înţelege atât de bine, încât perspectiva îl copleşeşte. “Ce n-a avut curaj să facă Eva, trebuie să fac eu! Dar dacă s-a temut, înseamnă că a avut motive. Când amâni mereu o operaţie, înseamnă că la operaţie se poate întâmpla orice!” Cu cât află mai multe despre Adrian, despre ce-au luat în piept toţi cei ce i-au purtat de grijă într-un fel sau altul, gândul că acum totul apasă pe umerii săi începe să-l sperie cu adevărat. El trebuie să rezolve tot, să îndrepte erori vechi, adunate de-a lungul anilor... Şi când? În ce condiţii? Acum, când se adaugă şocul unui accident cumplit,

pierderea părinţilor, vestea că va locui cu un necunoscut, sechelele accidentului, aparatul gipsat ce-l va ţine la pat încă un timp... Tudor nu se teme de "greu"; nu de asta se plânge. Nici vizita la Malvina Samurcaş nu i-a fost la îndemână, dar aici a găsit din prima clipă drumul de omenească înţelegere, datorită acestei femei extraordinare... Aşa, Tudor se simte în stare să stabilească o relaţie durabilă cu oricine. Aşa... De fapt, el, Tudor, a reuşit întotdeauna să intre în relaţie cu oamenii; poate că această trăsătură a felului său de a fi i-a fost principalul ajutor în gazetărie, călăuzindu-l spre cele mai omeneşti zone ale profesiei. Chiar necunoscuţi se trezeau că-i încredinţează, după câteva minute de discuţie, lucruri pe care abia le spui unui prieten de nădejde. Momentele de tatonare (ce mai vrea şi ăsta, cu întrebările lui?) aproape că nu existau. Aşa... Aşa... va fi în stare, fără îndoială. Dar dacă va fi altfel? Ce se va alege din Adrian? Ce va rămâne din viaţa şi din munca lui, a bărbatului care a promis să facă dintr-un "copil cu probleme" un om, aşa cum i-a cerut Eva? În clipa asta, băiatul nici măcar nu ştie că nu mai are mamă, că e singur pe lume... "Nu e singur, de vreme ce i-am promis..." Şi-o spune cu convingere? Cu aceeaşi convingere ca înainte de a asculta mărturisirea Malvinei Samurcaş? Odată, demult, când începuse să înţeleagă ce este viaţa şi cum este gazetăria, oricât de prob ai fi, Şaru şi-a jurat ca măcar la propriile sale întrebări să răspundă întotdeauna cinstit; de aceea, acum nu are curaj să răspundă. Se va mai gândi.

Tudor sărută mâna gazdei sale, apoi se îndreaptă grăbit spre redacţie, unde ajunge exact la timp ca să-l vadă pe Turculeţ punându-i pe birou un teanc de manuscrise, un sul de şpalturi, plus câteva bileţele de la colaboratori şi subalterni. Primul impuls e să lase totul baltă şi să deschidă plicul. Plicul din buzunarul interior al hainei parcă îl arde, nu-şi va găsi liniştea până nu

va afla ce-i acolo. Dar după ce va şti?... Are de lucru, tipografia aşteaptă, Turculeţ va reveni curând după manuscrisele vizate, azi e şi cap limpede... Niciodată expresia asta: “cap limpede”, nu i-a sunat atât de persiflant la adresa stării reale a capului său! Nu; mai bine acasă, pe îndelete, nederanjat de nimeni, întocmai cum i s-a cerut.

— Îmi permiteţi?

Mircea Voineag, stagiarul, aşteaptă în pragul uşii un semn pentru a intra sau a reveni după ce Tudor îşi termină treburile. A ciocănit la uşă, dar probabil că n-a fost auzit...

— Poftim, te rog...

Băiatul a adus ancheta, refăcută. “Uite, asta am să fac. Măcar să fie ceva care mă interesează...” Tudor primeşte manuscrisul, invitând pe autor să ia loc, apoi începe să citească. De la primele rânduri, are senzaţia - aproape nemaiîntâlnită la vreun material “refăcut” - de nou. Parcă nu numai textul, ci şi faptele, şi optica s-au schimbat. Întreabă, ca să se lămurească:

— Acelaşi material?

Voineag zâmbeşte, uşor stânjenit.

— Nu tocmai... Nu mi-aş fi permis.

— Dar cazul, faptele?

— Absolut aceleaşi. Mie mi se pare că şi punctul de vedere asupra lor, în esenţă... Desigur, cu unele nuanţe...

Privirile lui Şaru aleargă peste manuscris din ce în ce mai interesate. Se opreşte la o formulare pe care o subliniază: “Cine judecă fapta reprobabilă a unui copil, judecă aproape întotdeauna, implicit, o greşeală - sau mai multe - din sistemul de educaţie în care s-a format acel copil.” Citeşte fraza cu voce tare, apoi adaugă:

— Foarte frumos spus. Şi adevărat. De unde ai luat citatul?
Voineag roşeşte.

— Dacă era citat, puneam ghilimele... Sau indicam sursa.

“De fapt, eu ar trebui să roşesc; aş avea motive mai întemeiate decât el...” Aşa a sunat gândul, dar cuvintele spun altceva:

— Frumos, dar...

Parcă ghicindu-i intenţia, stagiarul intervine grăbit:

— Citiţi mai departe...

“Ce m-a găsit? Probabil că, la un citat, n-aş mai fi întrebat nimic, mi s-ar fi părut perfect; aşa cum am şi apucat să spun, de altfel...”. Înciudat pe el însuşi, cu atât mai mult cu cât tonul lui Voineag n-a conţinut nicio nuanţă de reproş, Şaru continuă lectura. Într-adevăr, paragraful ce urmează parcă e scris anume să-i spulbere obiecţia: “Dar la fel de adevărat este că un copil, şi cu atât mai mult un adolescent, nu are - automat - dreptul să greşească pentru că cel însărcinat - sau cei însărcinaţi - cu educaţia lui au greşit cândva. Ceea ce explică nu poate scuza. Nimic mai uşor decât să-ţi cauţi justificări pentru o faptă reprobabilă în actele altora, chiar dacă raportul este de la educat la educator. Nimic mai uşor - şi totodată nimic mai greşit şi mai periculos - decât să justifici răul din tine prin răul altora. Nimeni nu e, desigur, în afara determinărilor, nimeni nu e ferit de influenţe, dar fiecare poartă răspunderea actelor sale chiar înaintea majoratului legal. Pentru că dincolo de tribunale şi de legi scrise, există instanţe morale, legi nescrise, pe care nu le putem încălca la nici o vârstă.”.

Şaru subliniază tot paragraful, apoi priveşte în ochii stagiarului.

— Ai avut dreptate. E şi mai frumos; subscriu integral. Nu e prea aforistic? Parcă te contrazici, totuşi.

— M-am gândit: nu e. Prima frază care v-a reţinut atenţia se referea la un judecător obiectiv, din afară. Să spunem că un adolescent a făcut un act condamnabil. Cine-i judecă

fapta, judecă implicit calitatea educatorului. Dar nu cel ce a greşit are căderea să-şi judece educatorul, să-şi transfere greşeala asupra acestuia; vinovatul nu se poate disculpa în fața oamenilor prin greşeala altora, pentru că de aici începe ştergerea graniţelor răspunderii, care nu se mai termină niciodată şi înseamnă spulberarea oricărui cod moral. Asta am vrut să spun.

Tudor e bucuros. La precizarea lui Voineag nu există replică. "Trebuie să ţin minte, îmi va folosi, poate... Mie, personal."

— Ar fi bine să scrii chiar aşa... Adică să inserezi undeva formularea pe care... Voineag zâmbeşte din nou:

— Este; vă rog, citiţi mai departe...

Da, este. Chiar mai bine, exprimată concis şi percutant, cu o pregnanţă pentru care mulţi ziarişti experimentaţi ar trebui să-l invidieze pe stagiarul pirpiriu. Peste câteva minute a terminat de citit întreg manuscrisul, după ce s-a mai oprit să sublinieze încă două paragrafe.

— Acum... în afară de felicitări, nu mai am nimic la text. Dă-l la cules, îl faci fericit pe Turculeţ...

Tudor semnează la rubrica "şef secţie" cu scrisul lui mare, nervos, apoi înmânează dactilograma lui Voineag. Brusc, simte nevoia să-l mai întrebe ceva, dar cu gândul departe, pornit spre zonele care-l frământă de câteva zile.

— Îmi dai o clipă textul?

Voineag se conformează. Şaru caută până găseşte în pagina a patra unul din paragrafele subliniate cu puţin timp înainte. Citeşte în gând, apoi cu voce tare:

— "Când e vorba de oameni, nu există, nu trebuie să existe rebuturi - sună un principiu de bază al educaţiei, pe care însă practica socială ni-l conturează mai degrabă drept un deziderat..." Nu, nu aici - mai departe, mormăie Şaru. Aha! "Cu

un copil, cu un adolescent, în condiţii normale, niciodată nu e prea târziu...”

Şaru a terminat citatul.

— Spune-mi... aşa, pentru mine, strict pentru mine... Crezi într-adevăr în ce-ai scris aici?

Voineag rămâne o clipă pe gânduri. Ezită nu asupra răspunsului, ci asupra formulării; n-ar vrea să sune ireverenţios, deşi îl mănâncă limba să rostească exact acele cuvinte pe care le şi spune, până la urmă, călcându-şi pe inimă:

— În general, cred în tot ce scriu. E adevărat, lucrez de foarte puţin timp şi n-am avut vreme să umplu hârtia cu vorbe în care... mă înţelegeţi... Ceea ce aţi subliniat dumneavoastră... cred cu tărie. În mod absolut. Şi - vă rog să fiţi convins - o fac în cunoştinţă de cauză. În această privinţă, orfelinatul e un loc favorizat, de unde se pot vedea multe...

— ...?

— Vedeţi... mângâierile sunt bune, încălzesc, dezvoltă afectele, dar... cum să spun... prelungesc copilăria. Fură din timpul gândirii cu mintea, nu cu inima. Când nu le ai, te aspreşti - poate, dar îţi rămâne timp să judeci; vreau să spun - să judeci limpede.

— Ai citit, nu-i aşa?

— Probabil că nu mai mult decât alţii la vârsta mea. Ar fi de discutat ce şi cum. Dar nu aici este explicaţia, cred; am văzut multe, la vârsta la care copiilor li se oferă, de regulă, “literatură adecvată”. Realitatea m-a ajutat să ard etapele, oferindu-mi romane şi nuvele trăite sub ochii mei. Unele cam dure, ce-i drept, dar adevărate şi pline de miez. Totul e să le înţelegi şi să nu le uiţi. Mai ales.

“Dacă băiatul ăsta nu ajunge scriitor, dacă nu-l pun eu să ia condeiul în mână, înseamnă că sunt un... un...”

— Deci, revenind la întrebare, ca educator, te-ai teme de un adolescent?

— Aşa, la modul absolut?

— Aşa.

Voineag priveşte puţin nedumerit. Nu înţelege bine scopul discuţiei. Manuscrisul e vizat, felicitările s-au rostit - şi l-au bucurat infinit mai mult decât a lăsat să se vadă - deci... Dar a fost întrebat. Răspunde:

— Orice lucru dificil naşte - firesc - teamă, sau măcar frământare. Şi cel mai dificil lucru e să modelezi un om.

— Adolescent.

— Mai ales. Dacă la el s-au adunat probleme multe şi vechi, e greu. Dar cred că... e cu putinţă. Da, pe deplin cu putinţă. Totul stă în mâna educatorului.

“Deci, încă un deget care arată spre mine!” Şaru se ridică de la birou, măsurând camera cu paşi rari. Se opreşte în faţa lui Voineag, întrebând cu o febrilitate în voce care trădează cât de mult îl interesează răspunsul, dar că se şi teme de el:

— Cum ar trebui să fie educatorul, după dumneata, ca să aibă şanse?

— Nu ştiu. Nu prea am cunoştinţe de pedagogie...

— Nu mă interesează ce spune manualul!

— Aşa, din viaţă? Cred că ar trebui să fie... ca viaţa.

— Adică?

Surprins de tonul lui Şaru, Voineag a şovăit câteva clipe; acum îşi caută cuvintele pentru a formula răspunsul aşteptat cu o înfrigurare inexplicabilă - pentru el:

— Sever şi drept.

— Viaţa e dreaptă?

— Oamenii sunt, uneori, nedrepţi; viaţa, de regulă, e dreaptă - până la urmă. Dă fiecăruia ce merită.

— Dar uite că unii, întrebuinţând duritatea, au...

— N-am spus dur, ci sever.

Tudor, care între timp îşi reluase plimbarea prin cameră, s-a oprit din nou în faţa stagiarului, confirmând cu un gest repetat, din cap; da, a înţeles. A înţeles și e de acord.

— Şi, ca instrument, ca principiu de bază, ce-ai folosi? Aici, Voineag nu are nicio clipă de ezitare:

— Adevărul.

— Întreg? Fără menajamente?

— Jumătăţile de adevăr sunt mai periculoase decât minciuna. Cu ele creezi iluzia adevărului, dai plauzibilitate minciunii, ceea ce în educaţie - şi, pe un plan mai larg, în relaţiile dintre oameni - e mortal.

Câţi ani spunea că are stagiarul? Parcă douăzeci şi patru... Dacă el, Şaru, ar fi avut la douăzeci şi patru de ani înţelepciunea și convingerile atât de temeinic sedimentate, curajul de a le formula atât de exact, siguranţa de sine a lui Voineag, acum, viaţa lui... ar fi fost... Cum ar fi fost?

— Spune-mi, ai încercat vreodată să-ţi aşterni gândurile pe hârtie? Eseu ori poate chiar literatură? Vreau să zic roman... sau povestire?...

Voineag e, în sfârşit, descumpănit. Tudor aproape se felicită că a fost capabil să-l surprindă cu ceva, să-l scoată din mecanismul răspunsurilor prompte şi exacte. Tăcerea nu durează prea mult, totuşi:

— Adică... să scriu?

— Da.. Sunt curios dacă, până acum, ai încercat să scrii... Voineag scutură capul, a negaţie, roşind, apoi îşi argumentează gestul. Deşi nu refuză discuţia şi nici nu o ocoleşte, e evident, totuși, că se află pe un sol mult mai nesigur, pentru că îşi caută cuvintele; nu formulează concluzii şi convingeri preexistente, ci

elaborează acum, caută, construieşte, încearcă să nu greşească. Până la urmă, găseşte cadenţa.

— Cum să vă spun... există prea multe cărţi bune pe care nu le-am citit, ca să-mi pierd vremea scriind eu altele, proaste. De altfel, şi cărţi proaste sunt destule, slavă Domnului; ale mele mai lipseau...

— De ce neapărat proaste? De unde ştii? Mai întâi încearcă...

— Cândva... cine ştie... Acum - nicio şansă. Am suferit încă prea puţin ca să pot scrie interesant... Tudor tresare. “Nu se poate! Băiatul ăsta ori îmi citeşte gândurile, ori îmi cunoaşte viaţa! Tot ce spune e parcă un răspuns la frământările mele, parcă a pătruns acolo unde numai eu am dreptul să...” Voineag nu bănuieşte ce ţintă a atins, de aceea se explică - acum curgător:

— M-a interesat geneza operelor importante. Ştiu încă prea puţin, dar din cât am citit, am înţeles că mobilul esenţial în creaţie nu este bucuria; ea vine, poate, pe urmă, şi durează... cât? Numai un om frământat se aşează la masa de scris. Greşesc?

Dacă greşeşte? Auzi, dacă greşeşte!... Tudor l-ar strânge în braţe, pur şi simplu, l-ar săruta. “Şi Voineag e orfan; nu şi-a cunoscut părinţii niciodată. De ce n-am avut norocul să-mi fie încredinţat un asemenea copil? De ce nu mi-a fost dat mie Mircea Voineag, nu acum, când e om format, ci la vârsta la care evoluţia lui depindea încă de un educator, de părinte, de cineva? Pentru unul ca el aş fi făcut orice.” Şi gândul neexprimat: dar avea el nevoie?

Figura panicată a lui Turculeţ - strecurată prin crăpătura uşii în stilul său personal - întrerupe dialogul.

Văzând cu cine discută Şaru, Turculeţ pătrunde cu curaj şi pune pe birou două “albe”.

— Vă rog, vă implor, daţi-mi-le citite într-o juma’ de’oră, dom’ Şaru, nu mă nenorociţi! Pierd provincia... Voineag se retrage nu

fără regret, lăsând pe altă dată continuarea discuţiei. Tudor i-o promite, în timp ce ia paginile. După exact două ore, a terminat. S-a făcut târziu, e frânt de oboseală. Gândul că va ajunge acasă, unde va putea citi pe îndelete conţinutul plicului, îl face să se grăbească. "Niciodată nu e prea târziu... Când e vorba de un adolescent, totul stă în mâna educatorului..." Cuvintele i s-au întipărit în minte; le repetă iar şi iar, ca şi cum ar vrea să se convingă de adevărul lor, prelungind încrederea ciudată în intuiţia lui Voineag, "descoperirea" sa în această zi atât de bogată în revelaţii de toate felurile.

Iată-l, în sfârşit, în liniştea apartamentului. După numai câteva momente de la intrare, cu mâna încă pe agăţătoarea cuierului, deschide plicul, desfăşurând apoi pe birou conţinutul: patru scrisori foarte scurte, redactate şi caligrafiate rudimentar, şi o fotografie color. Din poză îl priveşte un bărbat brunet, aproape ţigănos, cu nasul turtit, fruntea acoperită de părul sârmos, ochii mici, vii, şireţi şi ascunşi sub sprâncenele groase ce îmbracă arcada proeminentă, probabil nu o dată spartă sub lovituri de pumn - după urmele vizibile mai ales în stânga feţei, unde "păţania" pare de dată recentă, pentru că rana nici nu s-a închis bine. Ţinuta e de luptător în ring, gata de atac: echipament ţipător, cu litere mari pe chilot şi maieu, cu mănuşi de box ultimul tip, adunate într-o "gardă" spectaculoasă, sub şi peste bărbie. Ce mai: prototipul boxerului profesionist, desprins parcă din panourile publicitare. Şaru priveşte uluit. A mai văzut boxeri, dar faţa, privirile, expresia... Deci ăsta a fost Alexandru Trandafir!... Cum a putut o femeie ca Eva?... "N-am luat plicul pentru a o judeca pe Eva. N-am dreptul." Da, n-are dreptul, nu vrea şi nu trebuie să o judece, dar gândul zboară singur şi încearcă să contureze o imagine imposibilă, ce nu se încheagă nicicum. Nu şi-o poate reprezenta pe Eva - cu faţa

ei delicată, inteligentă, cu părul blond vaporos, ochii verzi, profunzi şi enigmatici, minunat de frumoşi - în braţele insului din fotografie! Măcar de-ar avea urâţenia absolută a bărbaţilor în faţa cărora te întrebi ce femeie s-ar putea uita la un asemenea ins, sau asimetria simpatică a “urâţilor” cu haz, ori frumuseţea virilă, de animal perfect, care înnebuneşte femeile... Dar nu; chipul are - sau i se pare lui Şaru că are - ceva strâmb şi lunecos, cum trebuie să fi fost pe vremuri fanţii de mahala. Privirea e furişată, ai putea jura că pumnul din mănuşă e în stare să lovească în afara regulilor ringului; nu, nu e vorba de urâţenie, de cruzime, ci de ceva atât de jos, încât... “Asta n-a fost nici măcar greşeală, ci de-a dreptul o monstruozitate... Nu se poate!”

Ba da. Scrisorile confirmă că s-a putut. Prima conţine câteva rânduri: scuze că “a rămas”, o frază care dă asigurări că, atunci când va fi posibil, va face ceva pentru Adrian, dar deocamdată, nici vorbă... E mai greu decât s-a aşteptat. Urări de sănătate. Va mai scrie. Atât. După dată, coroborată cu vârsta lui Adrian, Tudor înţelege că Eva a primit scrisoarea când copilul avea 4-5 luni.

A doua - datată trei luni mai târziu - e ceva mai lungă. A primit dreptul să boxeze. Va încasa ceva bani, dar încă n-a luat nimic. E greu, treaba e dură, speră că va răzbi, parcă a găsit un fir... Totuşi, ar fi bine să se intereseze Eva la club, în Bucureşti; dacă ar reveni, ce s-ar întâmpla cu el? Sigur, ca o posibilitate... Ce face copilul? Data viitoare ar vrea să-i trimită ceva; e de speriat câte se găsesc, mai ales pentru ăştia mici! Să-l ierte; era o şansă, şansa lui. Aici, în box, cine-a “plesnit-o”, om s-a făcut...

Speră că ea se descurcă. Îi doreşte binele, ei şi copilului.

A treia scrisoare - sosită după o tăcere lungă - e un strigăt de triumf. Probabil că o dată cu ea a venit şi fotografia. S-a lansat în ring, dar mai important decât asta e că a intrat în afaceri,

are ceva sigur. “Altfel, aici nu se poate” - spune desluşit textul scrisorii. În curând va trimite bani sau pachet, acum are de unde; mai târziu, speră că... A pătruns. Nu se teme de ce-I aşteaptă! (oare ce-l aşteaptă? şi de ce ar trebui să se teamă?), numai proştii sau neputincioşii se tem... Ai prins un tren, te-agăţi! El e cu piciorul bine înfipt pe scară. Mai jos, o întrebare despre copil şi despre ea. Sunt bine? Apoi o semnătură înflorată, imensă, ca a persoanelor proaspăt alfabetizate, care descoperă plăcerea şi importanţa operaţiunii de a se iscăli: “Sandu”.

În sfârşit, ultima scrisoare - de fapt un bilet mâzgălit aproape indescifrabil, pe un petec de hârtie. Şaru îl citeşte şi îl reciteşte, cu senzaţia că are sub ochi unul din acele documente zguduitoare ce te fac martor - peste timp - la năruirea unei existenţe omeneşti. Pentru că omul din fotografie, oricum i-ar fi privirea, faţa, expresia şi oricât de mârşav gestul, a fost un om. Şi încă omul care, pentru o clipă - măcar pentru o clipă, altfel n-ar fi fost posibil! - a reuşit să spună ceva unei femei cum a fost Eva; a fost tatăl copilului ei. Textul biletului: “Draga mea. M-au terminat. Nu ştiu dacă scap. De pumni - te mai fereşti, te mai vindeci, dar de gloanţe, n-ai cum. Aici trebuie să fii ca ei. Iartă-mă. Să nu spui copilului când... Dacă mă duc...” Atât. Frază neterminată. Nici măcar semnătura. Evident, n-a mai apucat sau n-a mai avut puterea să termine. Tudor nu ştie cine a introdus biletul în plicul pe care, cu siguranţă, numele şi adresa destinatarului fuseseră scrise în prealabil. Lângă text, prinsă cu o clemă, o tăietură dintr-un ziar parizian de seară. Probabil că nici asta nu va afla Tudor niciodată: cum a reuşit Eva să-şi procure notiţa de fapt divers, în care se relatează despre moartea unei persoane dubioase de origine română, răpusă în încăierarea dintr-un tripou clandestin, în timp ce-şi apăra patronul a cărui “gorilă” devenise cu puţin timp în urmă.

Terminând lectura şi punând hârtiile la loc, în plic, Şaru înţelege, în sfârşit, la adevăratele dimensiuni, calvarul Evei, crucea purtată atâţia ani. Evident, dincolo de suferinţă, de greutăţile cu care a luptat singură, Eva a realizat proporţiile greşelii. Dovada: a ascuns-o. Adrian nu trebuie să-şi cunoască tatăl, omul din fotografie şi din scrisori. S-a judecat suficient de aspru ea singură pentru clipa de rătăcire în care a ales pe tatăl copilului ei; măcar să fie scutită de judecata lui Adrian. Da, asta e clar; dar... el, Tudor? Nu e căderea lui să se compare cu omul din fotografie sau cu vreun alt bărbat; nu el e judecătorul, deşi evidenţa poate că nici nu mai trebuie judecată... Să punem faţă-n faţă faptele, numai faptele; el n-a fugit, nu s-a dat îndărăt de la greu, nu e vina lui că nici măcar n-a ştiut de existenţa acestui motiv de frământare în viaţa Evei... N-a considerat că "şansa de realizare" ar fi altundeva, aiurea, departe de Eva şi de ţară... N-a greşit cu nimic şi n-a ascuns nimic. Şi atunci...? De ce n-a avut Eva atâta încredere în el încât să-i spună tot, cerându-i ajutorul nu de pe patul de moarte, ci atunci când încă mai puteau fi împreună? De ce-a căutat sprijin şi înţelegere la un bărbat străin, cunoscut de azi pe mâine? Adică Tudor Şaru nu putea face pentru băiatul Evei măcar cât Marcel Samurcaş?

Întrebările năvălesc, apăsătoare ca în zecile de nopţi fără somn ce i-au chinuit singurătatea. Acum ştie mai multe. Trei existenţe omeneşti încheiate au început să-şi dezlege tainele de dincolo de mormânt. Dar ce-a aflat nu-l scuteşte de întrebări. Dimpotrivă, abia acum nu mai înţelege nimic, deşi întoarce lucrurile pe toate feţele. Îl dor ochii, îi plezneşte capul, prăbuşit în scaunul de lucru de la birou. Cum a putut inspira încredere fiinţa respingătoare din fotografie, în timp ce el?...

Gata. Aşa, n-o să se isprăvească niciodată şi n-o să resolve nimic. A privit destul în urmă. Există un băiat care mâine sau

peste câteva zile... E timpul să privească înainte. A mâncat ceva în seara asta? Nu; nimic. “Să caut ceva... Să-mi fac ceva, poate mă iau cu treaba şi scap de...” Tudor se ridică anevoie de la birou şi începe să caute. In cămară, nimic pregătit. Deschide frigiderul, dar din tot ce există acolo, nu vede ce s-ar putea prepara în grabă. Până la urmă scoate trei ouă şi un borcan cu gem. Aprinde aragazul, pune pe foc o tigăiţă mică, pentru ochiuri, toarnă ulei, apoi sparge ouăle. Îşi aranjează tacticos un tacâm, mirându-se singur ce l-a găsit (masă la miezul nopţii, şi încă aşa, cu tot dichisul!), ia tigăiţa de pe aragaz, apoi... pâinea, unde e pâinea? Caută în punga de plastic, din dulap, dar punga e goală. Azi a uitat să ia pâine, Gheorghiţa n-a mai trecut pe la el de la curăţenie, şi nici Irina... In cămară, pe raft, găseşte un colţ de pâine veche, tare ca piatra, rămas de la petrecere. Îl sparge cu greutate, apoi se apucă să mănânce în silă, luptându-se cu zgrunţurii uscaţi ce-i troznesc în măsele de i se scutură creierul. Gem nu-i mai trebuie; i-a trecut pofta de mâncare, de dulce, de orice. Ba, ar mânca o dulceaţă de cireşe amare, ca la Malvina Samurcaş. “Ce femeie de ispravă!” Tudor ia un măr din care muşcă în timp ce se îndreaptă spre dormitor. Se dezbracă, renunţă la duş, apoi îl face, se întinde pe pat, termină mărul, mestecând şi înghiţind mecanic, apoi pune capul pe pernă. E frânt, dar somnul nu vine. “O noapte albă şi... sunt distrus.” De fapt, nu ştie ce i-ar face mai rău: să se gândească a mia oară la întâmplări de demult, sau să se lase copleşit de atmosfera deprimantă a acestei mese de burlac bătrân, la care i-a lipsit până şi pâinea?! “Prostii! Astea sunt chiar prostii. Oricum, va trebui să mă organizez, când vine Adrian... Chiar; ce facem cu masa? Băiatul trebuie să ia prânzul undeva...” Ehei, asta să fie problema! Să rămână de rezolvat numai prânzul, numai masa...

Brusc, temerile i se redeşteaptă. Dacă, totuşi, nu va reuşi? Dacă Adrian este chiar aşa cum i se spune, iar ce va afla mâine despre... despre tot ce-a fost, despre viaţa sa viitoare, îl va face şi mai...? "Adevărul. Întreg şi fără menajamente", spunea, parcă, Voineag; aşa ar proceda el. Şi Tudor ştie că fără adevăr nu se poate, dar iată, viaţa se învălmăşeşte câteodată de nu mai ştii ce și cum. De la principii la realitatea concretă, încăpăţânată şi dramatică, e drum atât de lung! Adevărul, aici, înseamnă fotografia din plic, chipul pe care o mamă înspăimântată şi copleşită de ruşinea propriei greşeli l-a ascuns privirilor copilului. Adevărul e în scrisorile agramate, care până și ele cer, într-o clipă de luciditate, "să nu-i spui copilului când...", cu o frază neterminată, curmată, poate, de nefiinţă. Adevărul este în sfârşitul unei existenţe, la fel de urât ca existenţa însăşi. Acesta e adevărul. "Oare un suflet de adolescent, ars de regretul că nu și-a cunoscut tatăl, traumatizat de pierderea mamei, ajuns pe mâinile unui străin, se poate vindeca printr-un asemenea adevăr? Şi dacă cei trei oameni care au hotărât să nu i-l spună s-au săvârșit din viaţă, am eu dreptul să-l dezvălui? E adevărul meu, să fac ce vreau cu el?" Acum, când se chinuie să adoarmă, îşi poate răspunde oricum; e ca o luptă pe hartă sau la lada cu nisip, în care soldaţii sunt de plumb şi obiectivul - un punct convenţional. În curând va fi altfel. Ce va face atunci?

Dar... dacă va fi bine? Poate se frământă degeaba, vede totul disproporţionat, inventează dificultăţi imaginare... Poate Adrian nu este cum i-a fost descris. Sau poate lângă el va fi, va deveni altfel. Şi dacă nu? Trebuie să aibă răbdare. Multă răbdare. Oricum, înapoi nu mai poate da. Şi-a pus semnătura pe un act oficial, autoritatea tutelară, justiţia s-au pronunţat... dar mai ales i-a promis Evei.

4. UN ADOLESCENT CU PROBLEME

Coridorul spitalului pare şi azi la fel de lung, dar acum, Şaru ar dori chiar să nu se sfârşească niciodată. Să nu mai ajungă la uşa salonului în care se află băiatul Evei. A încercat să amâne întâlnirea; evident, nu s-a putut. Adrian va ieşi din spital peste câteva zile. Trebuie, în sfârşit, să afle. Tot din teama de reacţie, Tudor i-a propus doctorului Panaitoiu să despartă cele două veşti, azi să i se vorbească despre moartea părinţilor, mâine - sau altă dată - despre faptul că, de-acum încolo, va locui cu un om străin. Panaitoiu n-a fost de acord. Ca un chirurg ce se află, ştie că "boală lungă - moarte sigură; tai o dată, şi gata!" Bunica lui Adrian i-a dat dreptate doctorului. S-ar putea să fie mai greu după aceea... Va fi prezentă şi ea la discuţie. Băiatul are şcoală, trebuie să se pună repede pe picioare, altfel riscă să piardă anul - şi încă un an greu, la vară vine "treapta"... Insistă: azi, neapărat azi.

...A ajuns. Emoţionat, bate la uşa mare, albă, apoi intră, înregistrează în treacăt nimbul de păr argintiu al Malvinei Samurcaş, ca şi prezenţa doctorului; ochii săi caută însă cu febrilitate copilul. Iată— l... Tudor răsuflă uşurat. Nimic din trăsăturile obsedante ale chipului ascuns între mănuşile de box; nici ovalul feţei, nici pometţii, nici arcadele, nici privirea, nici măcar culoarea... Nimic! Ştie că e stupid să ai asemenea prejudecăţi. A văzut copii minunaţi ai unor părinţi de groază, după cum a întâlnit, nu o dată, urmaşi degeneraţi ai unor oameni reuşiţi pe toate planurile. Ceea ce nu-l împiedică să trăiască o adevărată stare de bine privindu-l pe Adrian, copie fidelă, adolescentin-băieţească a Evei. Un gât subţire, poate puţin prea subţire, iese din aparatul gipsat, sprijinind un cap frumos, acoperit cu un

păr blond-auriu. Exact faţa Evei: trăsături fine, tenul alb, curat, fruntea înaltă, puţin bombată, ochii verzi, de un verde ciudat, fosforescent, cu luminozitatea mereu schimbătoare, de parcă în străfundul lor s-ar aprinde nişte beculeţe, la intervale şi după reguli imprevizibile. Singura deosebire, dar importantă: Eva îţi lăsa impresia de forţă şi robusteţe, de echilibru și siguranţă ("le-a avut, oare?"), în timp ce faţa băiatului trădează o stare de permanentă nelinişte. E slăbuţ, unghiurile feţei sunt ascuţite de slăbiciune, sub ochi are cearcăne adânci, vineţii, nefireşti la vârsta lui. Mâna dreaptă odihneşte între mâinile Malvinei Samurcaş, care i-o mângâie tot timpul, ocrotitor. Tudor salută, apoi ia loc pe scaunul liber, pregătit din timp, alături de Panaitoiu. Acesta se apleacă şi-i șopteşte la ureche:

— Ce-a fost mai greu a trecut. Băiatul știe...

La gestul de surpriză al lui Șaru, doctorul adaugă repede:

— Nu noi... Azi-dimineaţă... O indiscreţie involuntară a sorei de serviciu, o fată nouă, care nu știa cine e Adrian și ce-l leagă de pacienta noastră decedată... Acum e sub efectul unui sedativ. Prima reacţie, cea mai urâtă, a trecut. Să sperăm că se potoleşte complet. Oricum, încă trebuie menajat, trauma psihică a fost mult mai puternică decât am prevăzut.

Tot Panaitoiu ia iniţiativa prezentărilor:

— Adrian dragă, a venit timpul să-l cunoşti pe domnul Tudor Șaru, un bun prieten al părinţilor tăi. Băiatul îşi aţinteşte ochii lui ciudaţi asupra lui Tudor, apoi răspunde cu voce slabă:

— Îi cunosc pe toţi prietenii părinţilor mei. Dânsul nu este. Nu l-am văzut niciodată la noi. Deşi vorbeşte limpede şi egal, doctorul subliniază fiecare cuvânt:

— Ba este, Adrian. Faptul că nu-l cunoşti, nu e un argument suficient. Mai mult, chiar: domnul Șaru a fost atât de apropiat

familiei, încât mama ta a decis să îi încredinţeze viitorul tău. De azi îţi este tutore: va avea grijă de tine, te va ocroti şi te va ajuta să-ţi termini studiile, să-ţi faci un drum în viaţă. Veţi locui împreună. Pe scurt - îţi va fi ca un tată.

Pe faţa şi în privirile lui Adrian răzbate un freamăt ce se luptă, probabil, cu efectele sedativului - şi învinge. Maxilarele i se încleştează nervos, ochii se îngustează, buzele se strâng, subţiindu-se; un rictus îi urâţeşte întreaga faţă. În sfârşit, vorbeşte, cu o voce spartă şi rea:

— Pe mine m-a întrebat cineva? Eu nu vreau! Panaitoiu se ridică de pe scaun, apropiindu-se de pat; parcă s-ar teme de un gest necugetat şi vrea să fie aproape.

— Mama nu avea cum să te întrebe. Se simţea foarte rău, iar tu nu-ţi reveniseşi încă. Dar... cred că nici nu era nevoie. Oricum, e voinţa mamei tale.

Argumentul nu convinge, pentru că replica vine, prompt:

— De unde ştiu că e adevărat?...

Doctorul, om dintr-o bucată, nu e obişnuit, probabil, cu asemenea răspunsuri; îl întrerupe fără ezitare, cu acelaşi ton calm, dar apăsat:

— Simplu: am fost de faţă. Eu şi sora Săvulescu. Ai cuvântul meu de onoare. Un medic de la Urgenţă vede săvârşindu-se din viaţă mai multe fiinţe decât un duhovnic şi nu glumeşte cu asemenea lucruri. Vrei confirmarea? S-o chem pe sora Săvulescu?

Adrian îi îngheaţă pe toţi:

— Nu e nevoie. Dacă v-aţi hotărât să mă minţiţi, aţi avut grijă de amănunte...

Bătrâna strânge instinctiv mâna băiatului între mâinile ei slabe. De-abia poate articula:

— Adi, băiatul bunichii!...

Panaitoiu se apropie şi mai mult de pat. Deşi el însuşi ceruse acum câteva minute înţelegere şi menajamente pentru Adrian, îl priveşte cu severitate şi vorbeşte la fel:

— Deci, trebuie să-ţi arătăm actul oficial, semnat de toată lumea? Bine, o s-o facem. Dar, bagă de seamă, Adriane: e spre binele tău să pricepi că nimeni nu-şi poate permite orice. Cu atât mai puţin un copil, faţă de oameni mari care îi vor binele şi se străduiesc să i-l asigure. De asta suntem aici! Iţi dezaprob şi gândul, şi cuvintele. Înţelegi?

Greu de spus dacă Adrian a înţeles sau nu. Cert este că acum tace, privindu-i pe rând, mai întâi pe Şaru, apoi pe bărbatul care i-a tăiat atât de hotărât replica şi apoi pe Malvina Samurcaş. Într-un târziu, întreabă, parcă ceva mai liniştit:

— Şi bunica?

Bunica răspunde cu lacrimi în ochi:

— Am fost şi sunt lângă tine, dragul meu, ştii bine că atât mi-a mai rămas pe lume... Dar mi-e greu, Adi, sunt bătrână şi bolnavă, mâine-poimâine mă sting şi... cum să te apăr eu? Cui te las? De-acum, am eu nevoie de îngrijire. Ilinca, mama Evei, o ştii; e mai neputincioasă decât mine... Cum să te ajutăm? Maică-ta s-a gândit bine şi a procedat înţelept. E un noroc mare că domnul Şaru a acceptat. Nu-i uşor să-ţi iei răspunderea unui copil, să-l hrăneşti, să-l îmbraci, să-l întreţii la şcoală, până-l vezi om! Aşa ceva acceptă greu chiar şi rudele de sânge! Un copil e...

Adrian o întrerupe, la fel de ostil:

— Nu mai sunt copil.

— Cu atât mai mult! Trebuinţele tale sunt mai costisitoare, răspunderile familiei - mai importante. Uite, la vară dai treapta, va trebui, poate, să faci meditaţii ca să recuperezi, iar asta înseamnă alergătură, bani... Apoi, bacalaureatul, admiterea...

E greu, Adi! Cine se înhamă de bunăvoie la o astfel de treabă, să ştii că are suflet de tată. De tată adevărat!

— Eu n-am cerut nimic.

Văzând că vorbele ei pică în gol, bătrâna simte fiorul deznădejdii:

— I-a cerut mama ta, Adi! Şi a primit fără să clipească, fără să-şi facă socoteli, cu inima deschisă! Aşa răspunzi tu?

Adrian priveşte, acum, spre Şaru, pe care l-a ignorat cât timp a dialogat cu bunica, apoi conchide cu o răutate de om matur:

— Deci... al treilea tată pentru un singur copil... Cam mulţi !

Bătrâna îşi duce mâna la gură, speriată. Panaitoiu mai face un pas către pat, pregătindu-se pentru tot ce poate fi mai rău. Numai Şaru ascultă şi priveşte impasibil, ca şi cum n-ar fi vorba de el. Reacţia băiatului l-a paralizat. Dacă aşa decurge primul contact, mai departe...? Iată, în privirile lui Adrian sclipeşte o luminiţă de satisfacţie, ca şi cum şi-ar spune, bucuros: "Am marcat!". Şaru observă şi... se trezeşte, ca boxerii dezmeticiţi exact din lovitura menită să-i "adoarmă" definitiv. Cum, adică? Sadismul unui puşti, fie el şi şocat, să triumfe în faţa atâtor oameni maturi şi de bună credinţă, care nu ştiu cum să-l mai ia şi să-l... nu se poate! Una e să menajezi o susceptibilitate pentru că înţelegi o durere sau un impas, şi alta să tolerezi batjocura. N-a dorit să înceapă aşa, îşi pregătise chiar câteva cuvinte îndelung gândite, dar acum... Vorbeşte cu o duritate calmă, cu o siguranţă de sine ce-l miră în primul rând pe el:

— Ai dreptate, Adriane. Nu e vorba de niciun tată. E adevărat, toată viaţa mi-am dorit un copil, dar nu-l am. Tu nu eşti fiul meu, deci n-am cum să-ţi fiu tată. Mama ta mi te-a dat în grijă. Asta e altceva; înseamnă că răspund de tine, atât. Mai precis, sunt obligat

să-ţi asigur cele necesare traiului şi învăţăturii, să-ţi ofer protecţie, să te sfătuiesc - dacă mă laşi -, să te controlez şi să-ţi atrag atenţia când greşeşti - spre binele tău, iar dacă nu te corijezi singur, să te oblig să o faci. Până când îţi vei câştiga existenţa singur, muncind, trebuie să mă asculţi, supunându-te hotărârilor mele. Iţi promit că nu voi hotărî niciodată nimic împotriva intereselor tale. Iţi mai promit să nu-ţi lipsească nimic din ce au băieţii de vârsta ta. Nu mă refer, sigur, la copiii de miliardari, pentru că eu nu sunt...

— Nici miliardar nu mi-aţi putea fi tată.

Îndârjirea băiatului dezlănţuie toţi demonii din Şaru. Dar se aude vorbind răspicat, egal şi - curios! - fără patimă:

— Exact. Văd că începem să ne înţelegem. Asta e bine. Dar, ca să fie şi mai clar, să precizăm lucrurile până la capăt. Ai afirmat că nu vrei un tată. Nici pe mine, nici altul. De acord. Ai un tutore. Ştii ce înseamnă un tutore? Un străin care răspunde de tine. Asta te scuteşte să mimezi sentimente, dar te obligă la corectitudine şi respect. Un tată nu judecă doar cu mintea, ci şi cu inima, de asta iartă, mai înghite, mai trece cu vederea... Nu discut acum dacă e bine sau nu că un părinte face aşa, dar... ştim toţi: face. Inimă de părinte! Ei bine, eu n-am de ce. Sunt un străin. Sunt tutore, nu tată; exact cum ai vrut. N-am de ce să închid ochii, să mă las jignit sau să tolerez, să mă orbească sentimentele. Suntem doi oameni legaţi de o convenţie clară, cu termen precis. În ce mă priveşte, îţi promit că n-am s-o încalc; îţi cer exact acelaşi lucru. E limpede?

Băiatul nu răspunde. Spre surprinderea tuturor, se adresează doctorului Panaitoiu:

— Spuneaţi ceva despre un act oficial, cu semnături... Există un asemenea act?

— Da, Adriane, există. Ai să-l vezi cât de curând, dacă te interesează.

— Am vreo posibilitate legală să-l contest? Să cer altceva? Să mă adresez... nu ştiu cui...

— Nu, aşa ceva nu se poate.

De-abia acum, băiatul întoarce privirile către Tudor.

— Atunci... e limpede, domnuleee...

Nu i-a reţinut numele? L-a uitat? Prelungeşte cuvântul, aşteptând precizarea, fără ca cei de faţă să-şi poată da seama dacă o face în batjocură sau chiar nu ştie cum îl cheamă pe proaspătul său tutore.

Acesta rosteşte calm:

— Şaru. Tudor Şaru. E bine să ţii minte.

— Am să ţin, vă promit.

Privirile lui Adrian, până în clipa asta febrile, se sting. Faţa, şi ea încordată ca un arc, exprimă brusc o indiferenţă totală. Pleoapele se lasă uşor, acoperind ochii. Oboseală? Epuizare? Efectul sedativelor? Sau, poate, o criză, ceva...? Şaru se ridică îngrijorat de pe scaun, ca şi Malvina Samurcaş. Panaitoiu îi linişteşte cu un gest.

— Medicamentul... Va dormi câteva ore bune. Are nevoie. Acum... să mergem, să-l lăsăm să se odihnească.

Cei trei părăsesc salonul în tăcere. Pentru nici unul dintre ei discuţia, tonul şi încrâncenarea copilului n-au constituit, de fapt, o surpriză. Tudor a sperat, într-o clipă de optimism, să fie altfel, dar în acest “altfel”, prea mari speranţe nu şi-a pus. Bunica lui Adrian mărturiseşte sincer că putea fi şi mai rău; cele văzute, probabil, în casa Evei, scene de care acum ar vrea să nu-şi mai amintească, au otrăvit-o destul când le-a fost martoră... Doctorul, deşi nu ştie cât Tudor şi Malvina Samurcaş, a înţeles din disperarea pacientei muribunde, din insistenţele ei de a-l găsi şi a-l aduce pe Şaru - şi din observaţie medicală, desigur, că avea toate motivele să fie

speriată pentru ce lăsa în urmă. E clar, cu băiatul nu e de glumă; va crea probleme.

La poartă, bătrâna şi Tudor îşi iau rămas bun de la doctor, apoi pornesc, păşind alături, la fel de îngânduraţi, la fel de tăcuţi. Şaru se oferă să o lase cu maşina acasă, ori unde va vrea să meargă. Malvina Samurcaş refuză, mulţumind; nu e nevoie, are puţină treabă prin apropiere... Se despart, promiţându-şi reciproc să ţină legătura.

Tudor a plecat de la spital cu sufletul încărcat de regrete. Nu-şi poate ierta comportarea de azi.

Era clar că băiatul l-a înfruntat, provocându-l anume pentru a-l scoate din sărite. Ce-i drept, n-a răspuns cum poate se aştepta sau cum dorea puştiul; n-a ţipat, nu s-a dat în spectacol, dar... acesta este el, Tudor Șaru? Așa gândește și așa simte? Asta poate oferi unui copil lipsit, până acum, de căldură? "Eu nu-ţi sunt tată... Socoteală clară: ori, ori... Asta fac eu, asta faci tu... Convenţie, obligaţii, mâncare, haine, locuinţă, control... Nu sunt miliardar... Dacă nu faci... dacă nu respecţi... ești obligat să mă asculţi... Sunt un străin care... Voi judeca numai cu mintea... Şi cu asta, basta." Colajul de crâmpeie din propriile sale fraze îl sperie. A spus aşa? Chiar aşa? Atunci... ce să aştepte de la un adolescent introvertit, înrăit de răutatea altora, sau poate a soartei, a ghinionului - poftim! Doar şi-a propus să aibă răbdare, nu să se arunce; să chibzuiască fiecare gest şi cuvânt, nu să-şi piardă firea de la prima obrăznicie, aproape inevitabilă, judecând după antecedente, vârstă şi situaţie... "M-am arătat aşa cum nu sunt: rece şi dur, calculat până la centimă..." Deodată, în mintea lui Şaru se înfiripă o întrebare ce-l îngheaţă: un om este, poate fi altfel decât cuvintele și manifestările sale? Definitorii sunt faptele, sau ce își închipuie fiecare despre sine însuși? Și generozitatea, adevărata căldură sufletească se probează în faţa

unor inimi deschise, ca a blajinei doamne Samurcaş, sau atunci când te loveşti de neîncredere? Eva şi-a dorit pentru copilul ei un om cu suflet sau un administrator care socoteşte cât şi cum, de unde până unde, scade şi adună - apoi trage linie şi încheie conturile? "Niciodată nu m-am simţit, ca acum, ultima fiinţa de pe lume... Auzi pe cine găsesc cu să-mi probez autoritatea de tutore ofensat! Pe un orfan, de două ori orfan, de două ori lovit de viaţă! Bravo, Şarule! Pretinzi că ai sensibilitate, că pentru tine suferinţa n-are secrete, dar te năpusteşti asupra unui copil pe care durerea l-a înrăit!... De unde atâta...?" Constatarea îl deprimă. "Acum... ce e de făcut? Cum să îndrept lucrurile?"

Ciudat; Malvina Samurcaş - deşi frământată de toate gândurile cu care a venit, deşi apăsată de regretul că Adrian creează asemenea probleme - pleacă de la spital ceva mai liniştită. Ieri, bărbatul acesta rece, tăios ca o lamă, părea moale, blând şi bun. Îl şi vedea victimă sigură a răutăţilor copilului, întocmai ca răposatul său fiu. Iată însă că, din câteva cuvinte, sentimentalul de ieri a reprimat insubordonarea, punând la punct obrăznicia, impunându-şi, scurt, autoritatea. La prima întâlnire cu Adrian! Pe ea, atitudinea aceasta, curios, n-o sperie, dar o nedumereşte profund; niciodată, pentru nimic în lume, n-ar putea fi aşa, dar înţelege că felul ei de a fi nu e, neapărat, un model sau un criteriu. Marcel a încercat cu duhul blândeţii, cu vorba bună, până la urmă cu "neamestecul", iar biata Eva a trebuit să ia singură în piept toate... Şi pentru ce? Iată, Şaru a precizat poziţiile, stabilind distanţa, şi a fixat "regula jocului" din câteva cuvinte. E bine? E rău? Aproape că nu mai ştie... Dar simte, parcă, un soi de linişte sufletească, un soi de siguranţă la gândul că o mână energică de bărbat a preluat frâiele vieţii lui Adrian. Deşi... un om care azi îi sărută mâna cu lacrimi în ochi, ca unei mame, iar a doua zi declară cu ton de gheaţă unui copil

ce abia a aflat că şi-a pierdut părinţii: “îţi sunt tutore, nu tată, înţelegi? N-am de ce să mă las orbit de sentimente! Suntem doi oameni legaţi de o convenţie, atât!...” Ce poate ieşi de aici? Se poate trăi aşa? Se poate vindeca aşa sufletul unui copil lovit de soartă? Dar dacă e mai bine altfel, de ce n-a reuşit Marcel? De ce a rămas el un străin pentru băiatul Evei, un străin tolerat, dar niciodată acceptat ca tată şi nici măcar ca fiinţă apropiată (confident sau camarad - nici vorbă!), deşi băiatul ei a încercat nu o dată şi nu într-un singur fel...? Marcel, cu metoda lui, a ratat; Şaru, cu duritatea lui afişată din prima clipă, aproape că o sperie... Cum e mai bine?

Of, câte întrebări pe capul unei biete bătrâne, cu un munte de durere în suflet pentru ce s-a dus, pentru ce a rămas... Ştie că ea nu mai poate face nimic. Dacă împreună cu Marcel n-a reuşit să schimbe ceva în Adrian - de care a fost mult mai apropiată decât fiul ei! -, acum... Acum, va trebui să asiste neputincioasă la încercarea omului acesta, atât de “altfel” azi, atât de altul ieri. Un “altfel” ce poate însemna şansa copilului, de vreme ce blândeţea nelimitată a dat greş... Dar... dacă nu? Bine că a ajuns în insuliţa ei de verdeaţă - arămită de galbenul toamnei -, ascunsă ca prin minune în inima de beton a Capitalei. Străbate curtea, urcă anevoie scările şi intră în liniştea casei vechi, bătrâneşti. Linişte... De-ar coborî liniştea şi în suflet! De n-ar chinui-o dorul cumplit după cel ce nu mai este sau frica pentru băiatul rămas pe mâini străine!...

Tudor îşi consultă ceasul, descumpănit. Acasă nu-i vine să se ducă, nici n-ar suporta acum singurătatea, iar pentru runda de seară, din redacţie, e prea devreme. Ca întotdeauna în asemenea situaţii, paşii îl poartă aproape singuri către casa sorei sale. Simte nevoia atmosferei tonice din familia Siminoc,

doreşte tachinarea reconfortantă a nepoţilor săi, Anca şi Mihai, umorul subtil al lui Radu (parcă nici n-ar fi inginer...) şi mai ales prezenţa liniştitoare a Irinei, răbdarea cu care-i ascultă întotdeauna necazurile ("chiar: ea n-o fi având nici unul, de-şi permite luxul să se tot încarce cu ale altora?"), vocea ei calmă, egală dar nu monotonă, ce formulează exact sfatul aşteptat şi necesar. "Hai la rabinul meu!..."

Radu nu e acasă, dar Irina şi copiii îi fac o primire exact aşa cum a sperat. "Tânăra generaţie" întrerupe activităţile (Anca - matematica; Mihai - lectura) pentru a-i saluta zgomotos prezenţa întotdeauna binevenită. Băiatul îi mărturiseşte, încă sub impresia cărţii citite:

— E un scriitor grozav colegul ăsta al tău, Cehov... Anca intervine prompt:

— Te rog să nu-mi jigneşti unchiul! El scrie romane, nu schiţe şi nuvele, ca Anton Pavlovici! Păi... se compară?

Râd, şi în câteva minute Şaru a uitat de toate necazurile. Până când... realizează că Irina nu ştie încă nimic. "Cum de mi-a scăpat? Trebuia să-i spun imediat. Oricum, la ea voi alerga după ajutor..." Scuzându-se faţă de copii, se retrage cu sora lui şi-i povesteşte tot: rugămintea Evei, notarul, actul de tutelă, discuţia cu Malvina Samurcaş, vizita de azi, de la spital, întâlnirea cu Adrian... Nu omite niciun amănunt şi nici nu se rezumă la nararea strictă, albă, a faptelor: atât cât apucă, îşi mărturiseşte și frământările (pe cele noi, pentru că zbuciumul vechi Irina i-l cunoaşte şi-l răscunoaşte...). Femeia ascultă, uluită.

— Ai promis, Tudore?

— Am semnat.

La auzul răspunsului, Irina tresare, speriată. Îşi priveşte lung fratele, apoi spune şoptit:

— Te-ai gândit ce faci? Te-ai gândit bine?

Nu. Nu s-a gândit deloc; recunoaşte. Dar există lucruri pe care le faci, simţi că trebuie să le faci, fără să-ţi socoteşti comodităţile. Pur şi simplu iei în piept tot ce decurge dintr-un da necondiţionat. Cum ar fi putut refuza ultima dorinţă a Evei? A văzut-o mai îngrozită de soarta băiatului decât de moartea ce-i dădea târcoale... Cum să-i fi spus nu?

— Înţeleg, Tudore... Dar orice înţelegere are o limită. Nu vreau să redeschid “procesul”, să-ţi amintesc tot ce-ai suferit ani de zile. Ştii bine, nu m-am amestecat nici când am simţit că între tine şi Eva se înfiripă ceva, nici când mi-ai spus că vă căsătoriţi, nici când te-a părăsit şi ai considerat gestul ei drept sfârşitul vieţii tale de om cu existenţă normală, cu relaţii sociale normale, deşi aveai - şi ai încă - în faţă mulţi ani. Te-ai închis în tine şi te-ai rupt de prieteni, n-ai vrut să mai cunoşti pe nimeni, ai muncit pe rupte, parcă făcând penitenţă. Te-am înţeles tot timpul, deşi... nu era de înţeles! Şi am tăcut. Dar ce-ai făcut tu acum, sau mai exact ce te pregăteşti să faci... Te aşteaptă nu o viaţă, ci un calvar! Nu faci ce vrei cu viaţa ta, ci ţi-o distrugi! Aşa cum n-ai voie să loveşti în alţii, n-ai voie să loveşti nici în tine, Tudore, altfel...

Frângându-şi mâinile, într-o stare de agitaţie în care Tudor n-a văzut-o niciodată, Irina se opreşte o clipă, să-şi tragă sufletul, apoi, plimbându-se prin cameră, îşi reia rechizitoriul, nu înainte de a întrerupe cu un gest hotărât încercarea fratelui ei de a spune ceva:

— Ascultă! Va să zică, în trei ani de convieţuire, Eva te-a chinuit cu incertitudinile... Nu protesta; ştii bine că spun adevărul! Apoi... ani de singurătate - şi celelalte... Poftim, înţeleg şi asta, deşi n-am acceptat niciodată -, pentru că nici nu e de acceptat ca un om deştept, sănătos şi în plină putere, neocolit de recunoaşterea

meritelor, să-şi trăiască viaţa ca un infirm, ca un oropsit al soartei! Suntem de acelaşi sânge, Tudore, şi odată trebuia să-ţi spun: existenţa ta, suferinţele tale nu numai că m-au durut, ci m-au înfuriat, au jignit crezul meu despre cum trebuie trăită viaţa! Niciodată nu ţi-am vorbit astfel, ştiam că poţi pricepe şi singur ceea ce aş fi vrut să-ţi spun, dar înţelege, în numele frăţiei care ne leagă: acum o fac de frică. Uite, mi-e frică! Ce-a fost, a fost, s-a dus; te-ai echilibrat într-un fel. Dar... de-acum încolo? Ce va deveni existenţa ta cu un duşman în casă? Singur spui că de-abia te-a văzut şi ţi-a declarat război! Cum îţi asumi tu răspunderea creşterii unui copil care nu te suportă? Şi măcar dacă ar fi copil... Dacă l-ai putea forma tu... Dar a crescut altfel, alţii l-au stricat, Tudore. Băiatul târăşte după el greşelile altora... Ce datorie morală faţă de Eva Samurcaş îţi pune pe umeri o asemenea povară? Intre voi doi, cine a fost vinovat faţă de cine? În numele cărei obligaţii îţi sacrifici viaţa, munca, până și scrisul? Crezi că vei mai putea lucra? La ziar -nebunia de zi și noapte, iar acasă, lupta absurdă cu un adolescent care - sunt sigură! - te va întreba curând: "Ce te-a făcut pe dumneata, domnule Şaru, să mă iei în spinare fără să clipeşti?" Ai să vezi: întrebarea va veni, inevitabil, dacă - aşa cum spui și cum cred - băiatului i-au intrat în cap nişte idei despre maică-sa, despre tatăl cel "bun"... Merg mai departe şi zic: bine, renunţi la tot, te faci paratrăznetul nervilor unui copil crescut fals, în idei false; accepţi să termini cu scrisul, să-ţi rezolvi pe apucate treburile meseriei, chinuit de nesomn şi de neputinţă... dar, te întreb: eşti sigur că asta ajută la ceva? Că vei reuşi? Că vei face om dintr-un adolescent sălbăticit, cum singur spui că este?

— Şi ce să fac?

Un moment de tăcere, în care Şaru citeşte în ochii sorei sale răspunsul nerostit: acum mă întrebi, după ce ai semnat? Tudor reia, ceva mai sigur de sine:

— Vreau să încerc, Irina. Trebuie să încerc...

— Ştii cât te costă încercarea? Te-ai gândit? Băiatul are în faţă trei ani de şcoală, apoi - dacă intră - patru sau cinci ani de facultate. Sau o meserie. Ai făcut socoteala ce vârstă vei avea când se va termina totul dacă, să zicem, se termină cât de cât bine? Vei fi un om de 57 de ani, Tudore! In pragul pensiei... Cu o viaţă în urmă, din care ai trăit - cât? Şi la ce bun sacrificiul tău? In numele obligaţiei? Care obligaţie? Pentru ce - obligaţie? Dacă "despre morţi - numai bine", de ce pentru vii numai zbucium? Fă-mă să înţeleg!

Tudor tace, speriat. De când se ştie, n-a auzit din gura Irinei un asemenea torent de cuvinte. Asta îi dă - aproape mai exact decât chiar sensul cuvintelor - dimensiunile spaimelor sorei sale, care acum s-a oprit în faţa lui, aşteptând un răspuns. Ce să răspundă? Aproape că nu-şi recunoaşte vocea când reuşeşte să articuleze câteva cuvinte:

— N-am ce să-ţi explic. Nu pot. Nu ştiu... Simt că aşa trebuie... şi atât! Irina reia, cu şi mai multă înverşunare:

— Când un om deştept nu poate explica ceva, înseamnă că acel "ceva" nu poate fi explicat. Şi dacă e aşa, Tudore, iartă-mă... dar... Bun: să admitem că, după ce ai chibzuit (halal chibzuială!), te sacrifici "cu program". Ai înţeles ce te aşteaptă, realizezi că, la sfârşit, în prag de pensie, îţi mai rămân şi ţie câţiva ani linişitiţi. Dar dacă nu va fi aşa? Te-ai gândit că, prin tot ce faci, îţi creezi, poate, un duşman?! Când îşi va găsi un rost în viaţă, nu ştiu care, în loc să-şi aducă aminte că ai tremurat de grija lui, te-ai sacrificat pentru el, îţi va arunca, poate, în obraz doar clipele în care l-ai obligat să înveţe şi când n-avea chef, ai tras de el să facă mai mult, să se ducă mai sus, deşi, de fapt, n-avea niciun fel de chemare... Ţi-ai imaginat, oare, şi cea mai rea variantă? Ştii ce poate

deveni un “băiat cu probleme”, chiar îndrumat şi sfătuit de bine? Te vezi în postura tutorelui chemat să răspundă pentru faptele iresponsabile ale unui tânăr ce ţi-a fost dat în grijă? Eşti dispus să alergi, să te rogi, să explici, să-ţi pui obrazul şi să te umileşti - tu, care n-ai cerut niciodată nimic, nimănui, nici măcar ce ţi se cuvenea de drept? La mândria ta de om te-ai gândit?

Tudor e copleşit de întrebări. Acum, totul i se învălmăşeşte în cap, totul e haos... A venit la Irina să se liniştească şi... poftim, de-abia sub potopul de cuvinte ce se revarsă asupra lui întrezăreşte toate consecinţele unei decizii de-o clipă. Acum, de-abia acum înţelege la ce s-a înhămat.

— Irina...

Vocea îi sună şovăielnic. Sora lui aproape că se sperie. Îi e rău? Are ceva? Poate n-a dormit azi— noapte, poate n-a mâncat (niciodată, până azi, n-a uitat să-i pună această întrebare), poate nu trebuia să-l şocheze cu toate adevărurile spuse aşa, dintr-o suflare...

— Irina... Spune-mi, câţi elevi ţi-au trecut prin mâini, de când eşti profesoară? La orice se aştepta Irina, numai la întrebarea asta, nu.

— Elevi? Nu ştiu. Dar... ce-ţi veni?

— Te rog...

— Păi, în douăzeci şi doi de ani de catedră... oricum, sute. Ba... peste o mie... ştiu eu?

— Şi din ei, câţi îţi datorează drumul în viaţă? Intrarea la facultate? Profesia? Locul lor în lume? Irina e din ce în ce mai mirată.

— Asta chiar că nu mai ştiu... Un elev are nu ştiu câţi profesori, de-a lungul anilor, chiar la aceeaşi materie. Cine poate spune care dintre ei a înclinat balanţa decisiv?

— Gândeşte-te bine. Tu ştii. Despre câţiva mi-ai şi vorbit, i-ai pregătit special, ai convins părinţii...

— Aşaaa...

Irina începe să numere în gând, îndoind pe rând degetele; nu-i ajunge o mână, trece şi la cealaltă, apoi revine la prima. În sfârşit, dă o cifră.

— Cred că... peste douăzeci.

Tudor se ridică şi începe să umble agitat prin cameră, ca şi cum de-abia în clipa asta i s-au limpezit nişte idei foarte importante, chiar mai importante decât adevărurile înţelese cu câteva clipe înainte, din rechizitoriul Irinei.

— Deci... tu ai născut doi copii reuşiţi. Ai ştiut să-i creşti bine, vor fi oameni întregi. Alţi două zeci de copii îţi datorează drumul lor în viaţă. Ei toţi trebuie să-ţi mulţumească ţie, Irina Siminoc. Eu, Tudor Şaru, cunoscutul ziarist Tudor Şaru, de douăzeci şi mai bine de ani bombardez opinia publică, mă-nţelegi, cu fraze despre împlinire, drum în viaţă; moralizez cititorii, explic răspunderile maturilor faţă de viitorul tinerei generaţii... Fac "pedagogie socială", dragă-doamne, predic în sute de mii de exemplare, vântur principii, teze, adevăruri despre instrucţie şi educaţie, judec pe alţii, arăt cu degetul în dreapta şi-n stânga vinovaţi de "rebuturi educaţionale"...

Irina îl întrerupe violent, aşa cum nu-i este în fire:

— Hai-hai! Ştii bine că nu-i aşa! Măcar de-ar fi făcut toţi dascălii din ţara asta cât ai făcut tu, prin scrisul tău, pentru ideea de educaţie, de...

— Pentru idee, da! La idei sunt grozav! Oameni buni, veniţi la mine, să vă dau idei! Sfaturi pentru alţii, câte vrei! Curg din mine ca transpiraţia... Mai nou, m-am apucat de ingineria sufletului omenesc şi prin literatură. Hârtie pentru...

De data asta, Irina chiar nu mai suportă:

— Opreşte-te! Spui prostii; sper că nu le şi gândeşti. Mă sperii, Tudore... Zău că se întâmplă ceva grav cu tine!

— Da, Irina. Se întâmplă că, acum, la ora bilanţului, nu pot aduna decât... hârtie. Hârtie, înţelegi?

— Nu hârtie! Idei, principii, adevăruri... - Irina nu mai ştie ce să adauge - care, întotdeauna, rodesc în oameni, formează oameni !

— Câţi oameni s-au format din scrisul lui Şaru? Şi cât? Cine poate să măsoare? Tu poţi număra: îi ştii pe nume, sunt oameni vii, muncesc, există! E o certitudine, Irina! Am şi eu nevoie de o asemenea certitudine. Vreau să iasă un om din mâna mea. Unul! Nu un erou de cursiv sau de reportaj luat de-a gata, nu un personaj literar, nu butaforie, nu mucava, nu hârtie, nu mască pe o scenă, ci un om viu, aşa cum sunt copiii tăi, aşa cum sunt foştii tăi elevi! Asta vreau. Pricepi?

Irina rămâne pe gânduri. A înţeles, dar asta n-o linişteşte. Dimpotrivă. De aceea spune cu durere:

— Mi-e teamă că e prea târziu, Tudore. Trebuia să te gândeşti la asta când era încă timp să-ţi creşti proprii tăi copii. Să-i ai şi să-i creşti - chiar aşa, singur, cum ai rămas şi cum vrei să rămâi. Copiii lui Tudor Şaru ar fi fost fericiţi numai cu tatăl lor, sunt sigură! Dar... aşa cum ai ales, şi când... Dacă dorinţa îţi este atât de puternică, mi-e teamă de decepţie. Nu ştiu dacă vei fi în stare s-o suporţi.

— Să pornesc cu gândul la eşec?

— Trebuie neapărat să porneşti?

— Trebuie, Irina. Am pornit.

— Atunci... ia în calcul şi eşecul.

Cei doi - frate şi soră - se privesc în tăcere. O tăcere lungă şi grea ca adevărurile rostite şi înţelese de fiecare.

— Şi... concret... cum ai de gând? Înţeleg că va locui la tine. Unde mănâncă?

— Prânzul, eventual... la cantina redacţiei. Dimineaţa şi seara - acasă, împreună.

— Şi când eşti de serviciu, până târziu?

— Am să mă reped acasă, câteva minute. Fac eu, cumva...

— La variante te-ai gândit?

— Variante? Ce variante?

— Internatul, de exemplu. Nu sări! Internatul nu e cămin de orfani, ci şcoală cu pensiune completă, doar ai stat patru ani în internat şi ştii! Sâmbăta îl iei, luni - din nou la şcoală. E supravegheat, e printre băieţi de vârsta lui... Viaţa - dacă e trăită normal, într-un mediu normal - rezolvă cel mai bine complexele.

— Nu, Irina. Trebuie să încerc eu. Dacă ratez, atunci, poate, e şi internatul o soluţie.

— Ar mai fi una: să stea la noi. Tudor sare ca ars:

— La voi? Nici vorbă! Cum ţi-a trecut prin minte?

— Simplu. Unde cresc doi, creşte şi al treilea. Ştiu că vei avea grijă de tot.., Aici e alt mediu, mai exact - altă relaţie, înţelegi? Îmi cunosc bine copiii; cu ei alături, cu o familie în jur, gândurile urâte mor, se sting. Aici, suspiciunea nu are suport, pe când la tine... Mi-e frică de ce va afla, inevitabil, mai devreme sau mai târziu... Îi trebuie numai o bucăţică de adevăr ca să brodeze o întreagă poveste! Băiatul poate bănui orice, iar bănuiala va duce la neîncredere şi de acolo la ură... Tot timpul va căuta, te va pândi, va scotoci după dovezi că ai ceva de ascuns, că ispăşeşti ceva. Uite, de asta mi-e teamă. Or, la noi... Ce să găsească?

— Mulţumesc, Irina... Nu pot fi generos pe spinarea altora, chiar aşa, apropiaţi, cum îmi sunteţi voi - sau tocmai de aceea... Şi apoi, e ambiţia mea. Douăzeci şi doi... ajunge.

Irina nu renunţă.

— Atunci, măcar masa de prânz. Nu uita că sunt profesoară, e un mod zilnic de contact, dacă vrei, zi de control, de influenţare... Un an, poate doi... Pe urmă, vedem...

Iată că Irina vorbeşte despre Adrian ca despre o realitate acceptată! Tudor zâmbeşte; în sfârşit, zâmbeşte. Este primul gând bun, reconfortant, de când a început discuţia. De fapt, după asta venise.

...În aceeași după-amiază au început pregătirile pentru primirea lui Adrian. Familia Siminoc s-a ocupat, cu mic, cu mare, de amenajările necesare în apartamentul lui Tudor. Din fericire, foarte multe n-au fost de făcut. Dormitorul "mic", folosit un timp de către Şaru drept cameră de lucru, a revenit Ia destinaţia sa iniţială. Studioul a fost repus în drepturi, biroul mare mutat în living, acolo unde - şi avusese amplasmentul iniţial, o etajeră s-a eliberat în aşteptarea cărţilor băiatului, ca şi dulapul pentru haine, lenjerie şi obiecte personale... În camera lui Adrian - creată astfel - a mai apărut lângă fereastră un pupitru funcţional şi cochet, pentru lecţii. La baie a luat fiinţă un al doilea rând de obiecte de toaletă, inclusiv "braţul" nou, suport pentru prosop. Pe scurt - casă pentru doi, de la cuierul din vestibul până la tacâmurile curente, din bucătărie, deşi Irina, tot robotind în dreapta şi-n stânga, n-a scăpat prilejul să-i spună lui Tudor - pentru a câta oară? - că o casă fără stăpână nu e casă, ci apartament.

Radu, soţul, ei, s-a dovedit şi acum omul de nădejde, calm, discret și eficient.

De când îl cunoaşte - şi s-au adunat aproape douăzeci de ani -, Tudor n-a ştiut niciodată dacă e cazul să-l fericească pe Radu pentru că s-a îndrăgostit de o femeie ca Irina, sau s-o felicite pe ea pentru o alegere atât de inspirată şi norocoasă... Cumnatul său era unul dintre acei oameni - puţini, probabil; ba nu: sigur! -

pe care nu te puteai supăra niciodată, pentru că niciodată nu-ţi dau motiv.

Firea lui deschisă, dreaptă, parcă alunga necazurile. La început, luându-i tăcerea şi modestia drept altceva, Tudor s-a mirat de soră-sa, crezând că, într-adevăr, "fericiţi cei săraci cu duhul..." Şi-a dat seama curând cât de mult s-a înşelat; n-o cunoscuse bine pe Irina, dacă şi-a imaginat-o, chiar şi o clipă, mulţumindu-se cu traiul lângă un om sec, dar cuminte, care nu-i pune probleme, nu bea, nu fumează, nu preacurveşte şi aduce toţi banii acasă. Oricum, ar fi fost strigător la cer ca doi oameni cum sunt Irina şi Radu să nu se cunoască, să nu-şi facă viaţa împreună.

Şi acum, ca întotdeauna la nevoie, cu trusa lui de scule, mânuite în admiraţia mută şi invidia sinceră a lui Şaru, Radu a apărut într-o seară, a ajustat tot ce trebuia ajustat, a montat, a demontat, a pus la punct tot ce era de făcut; inginereşte. Deasupra pupitrului a apărut o veioză nouă, cu prelungitor, ca să ajungă la priza amplasată pentru o altă dispunere a corpurilor de iluminat fără să anuleze veioza de noapte, de pe lada studioului. Radu s-a gândit şi la boxe; ştie de la puştii lui că, fără muzică, tânăra generaţie nu face un pas! Deci... unde le punem, ca să fie mai comod? Boxele aici, lângă etajeră, casetofonul acolo, se poate manevra de pe studio... Pe etajera pentru cărţi a băiatului au şi apărut primele două volume, cadou al celor doi copii Siminoc; ba nu, sunt patru, pentru că Şaru a adăugat câte un exemplar din cele două romane ale sale, cu o dedicaţie laconică: "Lui Adrian".

Acum totul e pregătit. Irina, Radu, Anca şi Mihai s-au făcut liberi, toţi, la această oră şi în această zi, când "băiatul lui unchiu Tudor" vine acasă de la spital. S-a înserat bine, externările nu se fac de obicei la acest moment al zilei, dar Şaru a aranjat cu doctorul Panaitoiu să nu-l scoată pe Adrian până-n prânz, cum

se procedează curent; vrea să facă din primul contact al băiatului cu noua lui locuinţă, de fapt - cu noua lui existenţă, un moment, hai să-i spunem sărbătoresc, dacă nu cumva e prea mare cuvântul. Oricum, să simtă că vine printre oameni. Mai mult, îl roagă şi pe el, pe Panaitoiu, să fie de faţă. Dacă întâmplarea l-a aruncat în povestea atât de ciudată, atât de... nici nu mai ştie cum să-i spună... a unui copil orfan şi a unui bărbat singur (“fii sigur, am mai văzut d-ald— astea”, i-a zâmbit doctorul), uniţi de soartă atât de dramatic, atunci să se afle lângă ei. Va fi de faţă şi Malvina Samurcaş; i-a promis.

Anca şi Mihai sunt cei mai curioşi. Cel puţin fata e moartă de nerăbdare.

— Cum e, mamă?

— Cum să fie? Copil, ca toţi copiii. Ce-i drept, e mai cu moţ; are gips.

Mihai intervine, flegmatic, fără să-şi poată păcăli însă părinţii, care-l cunosc atât de bine încât îi intuiesc adevărata stare de spirit:

— Spuneţi-i voi că e copil şi aţi pus-o de mămăligă...

— Deci tu, la opşpe, ăi fi un fel de pensionar - sau ce? sare Anca, vexată că maturitatea precoce riscă să pară apanajul băieţilor...

— Bineee... Spuneţi-i “copil” şi o să vedeţi...

De sub fereastră se aude un zgomot de motor. Da, sunt două maşini care parchează în faţa blocului. Au venit. Peste câteva clipe, uşa se deschide şi în casa lui Şaru, pregătită ca de sărbătoare, intră Adrian, bunica lui şi Panaitoiu, însoţiţi de gazdă.

Bătrâna e uimită. Priveşte chipurile deschise, zâmbitoare, ale oamenilor care o întâmpină ca pe cineva din familie, sărutându-i mâna, ajutând-o să se dezbrace de pardesiu, apoi să ia loc în cel

mai comod fotoliu din living; priveşte masa frumos aranjată, urmăreşte gesturile bărbatului despre care, din clipa aceasta, chiar nu ştie ce să mai creadă! Tudor îl conduce pe Adrian prin toată casa, arătându-i în primul rând camera lui, apoi baia, bucătăria, dependinţele, familiarizându-l, aşa, parcă în treacăt, cu mediul noii sale existenţe, ca şi cum între ei n-ar fi existat înfruntarea de la spital. Malvina Samurcaş nu-şi poate stăpâni curiozitatea: se ridică şi-i însoţeşte pe cei doi, trece şi ea în revistă, o dată cu nepotul, camera băiatului, ascultă explicaţiile lui Şaru, se minunează de grija lui; se pare că nu i-a scăpat niciun amănunt. După ce a văzut tot, după ce s-a gândit, s-a străduit să înţeleagă şi să "pipăie" - cu sufletul ei de mamă şi de femeie ce a trăit atâtea - cât adevăr şi câtă faţadă e în ceea ce se petrece acum, se apropie de Panaitoiu, şoptindu-i cu vocea tremurată de emoţie:

— Vezi, domnule doctor... în toate nenorocirile există şi un dram de noroc... Cine-ar fi crezut? Panaitoiu confirmă, din cap; exact la asta se gândea şi el.

Irina îi invită la masă; nu i-ar grăbi, dar poate că Adrian trebuie să se culce, poate doamna Samurcaş nu vrea să întârzie...

Toată lumea se aşează. Irina, lângă Adrian, pentru a-l ajuta. Umărul stâng al băiatului, cu clavicula şi cu braţul prins încă în aparatul gipsat, îl împiedică să se servească singur, să-şi taie carnea, dar totul se rezolvă simplu, firesc, fără să stânjenească nici o clipă conversaţia generală, şi ea firească, croită parcă anume să încheie un capitol atât de dureros pentru cel puţin trei din cei opt oameni adunaţi în jurul mesei. Se discută şi despre şcoala lui Adrian. Nu e prea departe, n-are rost să se mute acum, când anul de învăţământ de-abia s-a pornit ca lumea. Dimineaţa îl va lăsa Tudor, cu maşina; orele se potrivesc. La prânz, îl aşteaptă familia Siminoc.

Nici până la ei nu face prea mult pe drum, un troleibuz îl ia de lângă şcoală şi-l lasă la nici două sute de metri de casa Irinei; e o şansă. Seara... nu-i o problemă; Tudor, ca burlac cu experienţă ce se află, se va descurca. O să-i mai ajute Irina. Şi Adrian însuşi. Anca promite, la rândul ei, să-şi facă “rodajul” de gospodină în devenire, folosindu-i drept “cobai” pe unchiul Tudor şi pe Adrian; “care scapă, scapă” - spune fata, în hazul general. Nu se ocolesc nici subiectele mai gingaşe. Se apropie treapta, examen important, va trebui văzut ce se întâmplă cu materiile de concurs, la ce trebuie pregătire specială. Apoi, în perspectivă, dar nu aşa, la calende... în urma unei chibzuinţe mature şi a opţiunii lui Adrian, fireşte, se va stabili strategia pentru admiterea la facultate sau pentru ce vrea el să facă în viaţă... Apoi, Tudor va mai face deplasări în provincie; nu prea lungi, două-trei zile, maxim, dar absenţe, totuşi. Dacă Adrian vrea, poate sta la Irina sau poate veni la el Mihai, în doi e mai uşor...

Dacă un străin total neinformat asupra antecedentelor acestei întâlniri ar intra în clipa aceasta şi ar urmări masa, luându-se după discuţia şi atmosfera generală, ar putea jura că asistă la cea mai senină reuniune de familie; familie în adevăratul înţeles al cuvântului. E adevărat, băiatul blond, cu mâna şi umărul stâng prinse în aparat gipsat, e tăcut şi rezervat, dar răspunde la întrebări fără să lase impresia unui efort special, mănâncă cu poftă, acceptă tonul din prima clipă familiar al “copiilor Siminoc”, chiar dacă - în ce-l priveşte - îl foloseşte ceva mai reticent. Adrian vorbeşte puţin, dar e atent, scrutează tot timpul pe cei din jur cu ochii săi ciudaţi, fosforescenţi, luminaţi continuu - în seara asta - de un interes maxim. Parcă ar vrea să ştie, să înţeleagă bine şi repede ce zace în fiecare, cine ce hram poartă.

Fără îndoială, cel mai mulţumit e Tudor. A riscat mult, pregătind un asemnea cadru primului contact al băiatului cu noua sa existenţă. Un incident, o ieşire, un gest necugetat ar fi rezonat aici mult mai puternic - şi cu urmări mult mai grave -decât între patru ochi. Discuţii tensionate - dar fără martori - vor fi, probabil; nu se poate să nu fie, după cum s-a desfăşurat prima întâlnire. Dar... nu din prima seară şi nu cu toată lumea de faţă; Tudor şi-a dorit asta ca pe nu ştiu ce. În fond, există familie fără discuţii, chiar la un diapazon mai înalt? Există părinţi care nu au niciun diferend, absolut nici unul, cu copiii lor?

Dar iată, lucrurile merg bine. Înţelege, simte că rolul decisiv îl are familia Siminoc: Irina, cu tactul pentru care Tudor a invidiat-o dintotdeauna; Radu, cu discreţia lui din care iese din când în când, cu replici pline de haz; copiii, mai ales copiii, “calul troian” al eforturilor atâtor adulţi de a pătrunde în sufletul lui Adrian, de a-i deschide porţile ferecate. Tudor şi-a asumat riscul deliberat. Nu fără teamă, dar hotărât să repare ce i s-a părut greşit în atitudinea lui la prima întâlnire cu Adrian. Atunci a fost autoritar şi dur, mistificându-şi adevărata fire. Azi, la el acasă, va trebui să se arate cum este de fapt, să stabilească relaţii normale cu băiatul, să fie el primul care întinde o punte afectivă, aşa cum n-a ştiut să o facă lângă patul spitalului. Va fi un mod indirect de a-şi cere scuze, de a pune pe un alt făgaş convieţuirea şi relaţia lor. Dacă va fi nevoie, este gata să formuleze explicit totul; nu consideră greşit sau jenant să-şi recunoască greşeala, dacă asta va duce la instaurarea, între el şi băiat, a “regulii adevărului” (“adevărul... adevărul... mă pomeneşte Mircea Voineag, pesemne!”).

Panaitoiu este cel care dă semnalul de plecare. E târziu, toată lumea trebuie să se odihnească, mai ales Adrian. Peste patru

zile, îl aşteaptă la spital; va desface gipsul. Până atunci... linişte, medicamente - cu regularitate, de două ori pe zi. Poate ieşi din casă, dar nu pentru plimbări lungi; în niciun caz înghesuială sau efort fizic... La despărţire, bunica îşi îmbrăţişează cu dragoste nepotul, încercând să - și stăpânească lacrimile, dar fără prea mult succes. O sărutare, încă o sărutare, și... Adrian a rămas cu noua lui familie; de fapt şi Irina cu ai ei se pregătesc de plecare. În vestibul, folosind o clipă de "tête-à-tête", Tudor o întreabă:

— Ei...? Ce zici?

Spre surprinderea lui, Irina răspunde pe un ton reţinut:

— Ce să spun, Tudore? Trebuie răbdare... Nu te arunca nici într-o parte, nici în cealaltă. Nu spun că nu poate fi bine... Dar nu te-aprinde. Cel mai mult îl ajuţi cu un comportament echilibrat, egal, nu neapărat lipsit de căldură, dar nici cu slăbiciuni pe care să le simtă și să le speculeze. Încearcă să fii aşa cum nu eşti tu, de obicei. Ai răbdare...

Puştii se despart prieteni. Între ei, lucrurile s-au desfăşurat rapid și fără probleme. Surprinzător, din partea lui Adrian. Se vor revedea mâine la prânz. Familia Siminoc părăseşte apartamentul, condusă de Tudor până la lift. Când se întoarce, Şaru îl găseşte pe Adrian strângând - aşa cum poate, cu o singură mână - farfuriile de pe masă, punându-le una într-alta.

— Nu te obosi, Adrian. Până scoatem gipsul, ai regim privilegiat. După asta ne vom împărţi treburile. Uite, de-acum îţi spun că ţie îţi revine obligaţia să cumperi pâine; altfel, cu programul meu anapoda, riscăm să n-avem pâine seara, la masă. De acord?

Băiatul acceptă. Dacă acum e scutit de bucătărie, pleacă la baie, să-şi facă toaleta de noapte. Mâine se va ocupa de lucrurile lui - o parte aduse de la spital, o altă parte, mult mai voluminoasă, transportată de doctorul Panaitoiu de la bunica,

într-o valiză cât toate zilele. Şi încă mai are; va mai trebui făcut un drum cu maşina, poate chiar două... Şaru este de acord; vor merge, vor lua tot ce e de luat. Acum, însă, gata, la culcare!

În timp ce băiatul se închide în baie, Tudor strânge repede masa, cărând totul în bucătărie. Mâine, dis-de-dimineaţă, Irina se va ocupa de vase, va pune fiecare lucru la loc, va face curat.

Şaru a terminat. Acum... ce să facă? Să-i mai vorbească lui Adrian? Să forţeze o discuţie "de principii" în alt ton, în alt registru decât explicaţia penibilă - pentru el - de la spital? Sau să lase lucrurile aşa cum sunt, dacă tot n-au ieşit rău? "Nu te arunca nici într-o parte, nici în alta" - l-a sfătuit Irina, dar nu e oare mai bine ca, pe atmosfera creată, să împingă lucrurile, câştigând cât mai mult din prima zi, în relaţia cu băiatul? "Voi încerca. Oricum, de stricat... nu am ce; cuvintele pot fi, cel mult, în plus. Asta nu e o nenorocire..."

După ce se pregăteşte şi el pentru noapte, Tudor intră în camera lui Adrian. Băiatul e în pat. Şi-a găsit o poziţie comodă, atât de comodă cât permite gipsul. Trăgând scăunelul de la pupitru ceva mai aproape de pat, Tudor se aşează şi începe să vorbească atât cât poate el de cald:

— Ştii, Adriane... De când am plecat de la tine, de la spital, m-am tot gândit la prima noastră întâlnire, la ce ne-am spus atunci... la ce ţi-am spus eu... În ce mă priveşte, sunt sigur că am greşit. Ţi-am vorbit sub imperiul nervilor, şocat de reacţia ta, dar uitând că, la rândul tău, eşti şocat de o nenorocire pe care o trăiesc alături de tine cu toată durerea - şi cu toată înţelegerea. Cred sincer că vârsta nu scuză greşelile, de aceea mă consider dator să...

Vocea lui Şaru deapănă încet gânduri pornite din inimă, în sinceritate totală; prefigurează relaţia lor, aşa cum ar dori-o,

imaginează momentul bilanţului, când amândoi vor avea de ce să fie mulţumiţi. Până când... sau i se pare? Nu, chiar aşa este: ochii lui Adrian s-au micşorat puţin câte puţin, până când pleoapele au acoperit complet verdele ciudat şi schimbător al privirilor. Printre buzele întredeschise a început să se strecoare un pufăit uşor şi regulat, atât de uşor încât pare tors de pisică. Sunetul creşte, devenind sforăit. “A adormit... E frânt de oboseală... Poate şi medicamentul...” Tudor trage cu grijă pătura peste băiat, stinge veioza şi iese în vârful picioarelor.

“Şi la asta s-a gândit Radu! A uns toate balamalele uşilor, una nu mai scârţâie!” Nu ştie cât a apucat să audă Adrian din tot ce i-a spus, dar se bucură sincer că s-a terminat aşa... Odihna e sfântă!

Porneşte către dormitorul lui, se abate pe la bibliotecă pentru a scoate o carte şi - cu ea în mână - vrea să facă un ultim ocol pe la bucătărie, să controleze dacă e închis bine gazul, parcă miroase... Nu se poate! Doar a stins veioza din camera lui Adrian adineauri! Atunci, cum de se strecoară lumină pe sub uşă? “Scleroza, Şarule! A venit timpul să verifici de două ori un lucru ca să pui mâna-n foc! Şi nici atunci...” Deschide uşa cu grijă, să nu trezească băiatul şi... rămâne uimit. Adrian citeşte liniştit, cu perna sub cap. Şaru de-abia poate articula:

— Nu dormi?

— Nu.

— Nici adineauri?

— Nici.

Oricum, tonul e de o sinceritate dezarmantă.

— De ce, Adriane?

— Mi-aţi spus că e camera mea. Adică locul unde fiecare face ce vrea - cu condiţia să nu deranjeze pe alţii şi să nu fie un lucru urât. Eu citesc. Nu deranjez pe nimeni.

— Ştii bine ce vreau să spun. De ce te-ai prefăcut?

— Ca să vă menajez. Tocmai îmi cereaţi scuze. Asta înseamnă că atunci, la spital, v-aţi grăbit. Poate că şi acum vă grăbiţi... De ce să regretaţi mâine, poimâine?

Băiatul vorbeşte liniştit, aproape sfătos, cu un soi de candoare care, dacă e jucată, îl apropie fără doar şi poate de culmile măiestriei actoriceşti. Pe Şaru îl scoate din sărite nesiguranţa: puştiul îşi bate joc sau e sincer?

— Îmi place la dumneavoastră; m-aţi primit frumos, vă mulţumesc, dar... poate că e mai bine cum aţi spus la spital. Acolo... ştiam o socoteală. Eu am reţinut exact.

Tudor simte că trebuie să ştie. Acum.

— Adriane...

— Da, domnule Şaru...?

— Va trebui să găsim un apelativ mai potrivit pentru situaţia noastră...

Băiatul pare sincer mirat; de ce nu-i bine aşa? Vocea sa, cel puţin, asta exprimă când îi răspunde lui Şaru la fel de calm şi de politicos ca şi până acum:

— Eu găsesc foarte potrivit să vă spun “domnule Şaru”, dar dacă preferaţi altfel... Cum hotărâţi dumneavoastră. Până când îmi voi câştiga pâinea muncind, vă datorez ascultare.

Tudor s-a lămurit. Deci... bătălia a început.

— De ce, Adriane? Niciun răspuns.

— Crezi că se poate trăi aşa?

— De ce nu? Dacă respectăm fiecare convenţia...

— Ce vrei? Din nou tăcere.

— Ce urmăreşti, de fapt? Ce doreşti? De ce respingi o mână întinsă? Fă-mă să înţeleg! In sfârşit, Adrian găseşte cu cale să se explice, într-un acces surprinzător de sinceritate:

— Doresc un singur lucru: să ştiu totul despre tata. Să aflu de ce nu e lângă mine. Tocmai vroiam să vă întreb, dacă tot discutăm: ce obligaţii aveaţi faţă de mama? Ce v-a legat de ea?

Tudor simte că i-a stat inima. “Formidabil! Irina l-a ghicit fără să-l fi văzut vreodată, iar eu, idiotul de mine, nu mi-am dat seama nici după ce mi-a aruncat totul în obraz, cu martori și din prima clipă!”

— Nu cred că e momentul potrivit să discutăm subiectul. Dar te rog să reţii - şi să nu uiţi vreodată! - că, în ce mă priveşte, nu am nimic de ascuns sau de ispăşit faţă de memoria mamei tale şi a familiei tale. Nu-ţi pot dezvălui ceea ce nu ştiu; dacă ţii neapărat să afli întâmplările de acum șaisprezece ani, întreabă pe alţii. Deşi, procedând aşa, după opinia mea, greşeşti. Nu trecutul ar trebui să te intereseze, ci viitorul, ce faci tu cu viaţa ta...

Şaru lasă intenţionat o pauză. Așteaptă reacţia băiatului; oricare, numai să spună ceva, să schiţeze un gest, să nu-l mai privească acuzator, cu ochii lui verzi-enigmatici. Adrian nu dă însă niciun semn că ar avea un răspuns la spusele lui Șaru. Singurul indiciu că se află la capătul puterilor sau al interesului pentru discuţie, indiciu pe care Tudor a început să-l înveţe, este lumina din ce în ce mai scăzută, mai stinsă a privirilor; verdele fosforescent de adineauri bate acum în cenușiu, ochii i se îngustează, devenind două dungi subţiri. “Joacă teatru, din nou, sau acum... chiar adoarme?”

— Bine, Adriane. Dacă vrei convenţie, mergem pe convenţie. Deşi, te avertizez: soluţia nu te avantajează. Nu mă pricep să trăiesc după convenţii.

— Am înţeles, domnule Şaru. Acum... mă iertaţi, mi-e somn, pe cuvânt. Cred că doctoria... Parcă m-a trăznit.

Băiatul vorbeşte cu greutate reală, imposibil de trucat, deşi, după turul de forţă de adineauri...

Tudor nu-i pune, însă, la îndoială starea. Un cuvânt, și pleacă:
— Unde e flaconul? Cred că trebuie să iau şi eu o pilulă...
Adrian face un semn, spre etajeră; cel din dreapta. Tudor se ridică de pe scaun, ia flaconul, îl arată băiatului, pentru verificare, acesta confirmă, cu un gest din cap ("da, l-aţi nimerit!"), Şaru desface capacul, înghite pilula, pune medicamentele pe etajeră, apoi aşează scăunelul la locul său, lângă pupitru, stinge veioza şi iese, nu înainte de a spune:
— Noapte bună, Adriane!
Băiatul răspunde senin, de parcă nimic nu s-ar fi întâmplat.
— Noapte bună, domnule Şaru.
Aşa s-a încheiat prima zi a convieţuirii Tudor Şaru -Adrian Samurcaş, fost Trandafir: cu un somn năucitor, greu ca moartea. Cert, fără pilula doctorului Panaitoiu, Tudor n-ar fi închis ochii toată noaptea. De fapt, ca să fie mai sigur, luase două.

5. UN MATUR CU PROBLEME

Vestea s-a răspândit mai repede şi în cercuri mai largi decât se aştepta Tudor. La redacţie, până şi Turculeţ l-a întrebat după nici două săptămâni: "Cum e băiatul, dom' Şam?" Cu redactorul şef a vorbit pe îndelete. Nu i-a spus tot; nici n-ar fi avut cum, e prea lungă și prea complicată istoria ca să se poată povesti. Şeful redacţiei ştie, în esenţă, că Tudor şi-a asumat răspunderea creşterii unui băiat "cu probleme", rămas orfan de ambii părinţi, copilul unei femei pe care Şaru a cunoscut-o cu ani în urmă. Îl felicită pentru gest, asigurându-l de tot ajutorul; când va avea nevoie de ceva timp liber, să-l ceară, nu va fi refuzat, doar toţi ştiu că nu e Şaru omul să rămână dator muncii... Tudor mulţumeşte; speră să nu fie cazul.

Au trecut mai bine de două săptămâni şi... e bine. Ce-i drept, Irina îl ajută substanţial. Adrian ia masa de prânz la ea, ba chiar, de câteva zile, rămâne şi după-amiaza, îşi face lecţiile lângă Mihai, băiatul Irinei, student în primul an la Filologie. Mai un sfat, mai o soluţie la nu ştiu ce exerciţiu sau problemă, mai un cuvânt schimbat... Ziua trece, băiatul vine seara, acasă, cu temele rezolvate. Într-un fel, e chiar mai simplu decât se aştepta. Serile îi sunt însă blocate. Stă de vorbă cu Adrian îndelung, încearcă să-l scoată din starea sa, să-l facă să povestească despre bunicii la care a trăit cea mai mare parte din timp şi unde, se pare, i s-au fixat ideile alea ciudate, un spirit de frondă ce-i complică existenţa - a lui şi a celor din jur.

Discuţiile despre ce-a fost se leagă, totuşi, greu. Băiatul e reticent, ascuns, chiar suspicios. Pentru Tudor e clar: Adrian n-a fost învăţat să-şi deschidă sufletul. Bătrânii au fost, probabil, oameni ciudaţi. Eva nu s-a amestecat sau a făcut-o târziu şi, poate, nu cum trebuia; Marcel, tatăl de-al doilea... dar se mai poate stabili după atâta timp cine, cât şi unde a greşit? Şaru constată acum, de exemplu, că - în ciuda inteligenţei deosebite, a replicii vii şi ascuţite atunci când vrea să vorbească - Adrian e lipsit de lecturile strict necesare vârstei. Nu l-a citit pe Jules Verne, cu personajele sale puţin naive, dar generoase. Spre stupefacţia lui Şaru, băiatul n-a auzit, măcar, de muşchetarii lui Dumas, nu ştie nimic despre lumea Nordului, cu legile ei aspre, re-creată de Jack London, nici despre povestea lui Robinson Crusoe, despre epopeea cuceririi vestului american, despre Contele de Monte Cristo, despre atâtea şi atâtea cărţi şi legende care au înflăcărat imaginaţia şi au hrănit nevoia de aventură a adolescenţilor de pretutindeni... Atunci, ce a citit Adrian? Extrem de puţin şi la întâmplare. Pentru el, literatura a fost, strict, “limba română”, obiectul din orar, dar şi acela redus la

rezumate, fragmente, prefeţe bune pentru teză şi extemporal... Nici scriitorii români nu-i sunt mai familiari. Şi mai ciudat: a văzut extrem de puţine filme, la teatru a mers numai de trei ori, şi atunci “cu clasa”, la matineele de duminică dimineaţa, pentru elevi. Tudor înţelege că, de fapt, nimeni nu s-a îngrijit să “mobileze” interiorul acestui copil, să-i ofere substanţă, suport şi direcţie pentru o adevărată viaţă spirituală. Şi acolo unde nimeni nu a pus mai nimic, în golul creat s-au adunat gândurile, o puzderie de gânduri, nu toate frumoase, gânduri de copil părăsit de tată, cicălit de bunici, musafir în casa mamei absentă din viaţa lui.

Şaru e în încurcătură. Cine a sărit peste cărţile copilăriei şi ale începutului de adolescenţă, poate ajunge la miezul operelor fundamentale? Ce-i vor spune, mai târziu, Rebreanu şi Caragiale, Balzac sau Tolstoi? Ce va înţelege din scriitorii moderni?

Pentru a o lua de la capăt, nu este vreme; a începe de la jumătatea drumului, e riscant - iată dilema lui Şaru. “Timp, dacă ar fi timp!...” Apoi, se apropie “treapta”, e de învăţat, nu glumă, Adrian a şi lipsit de Ia şcoală... Toate s-au adunat. Oricum, treaba e începută. Tudor vrea cu orice preţ ca băiatul să îndrăgească lectura; să-i placă în primul rând, şi-i alege câteva cărţi potrivite. Apoi... într-un răstimp foarte scurt, Tudor şi Adrian au fost la trei spectacole, unul chiar în premieră. Băiatului i s-a dezvăluit o lume - pentru el - fascinantă. Şaru nu e un oarecare. Înainte şi după spectacol, salută şi mai ales e salutat cu deferenţă, către el vin oameni cu nume sonore, colegi de breaslă aflaţi în sală pentru a scrie despre spectacol - colegi ce nu se sfiesc să-i ceară părerea, ascultându-i cu atenţie opiniile, străduindu - se, chiar, să reţină formulări... La premieră, după reprezentaţie, autorul s-a întreţinut îndelung cu Tudor, până când cortegiul de prieteni, cunoscuţi, invitaţi şi oficiali l-au răpit pe dramaturg. Totul - sub

ochii adolescentului care descoperă că omul înfruntat şi jignit de el este ceea ce se cheamă o personalitate, un om a cărui părere contează.

Cel puţin repetiţia generală a spectacolului la care Adrian a asistat din întâmplare, căutându-l pe Şaru, băiatul n-o s-o uite, probabil, niciodată. Strecurat în sală prin bunăvoinţa unui plasator, n-a prins decât ultimul act, pierdut într-un scaun de la balcon; pentru el, însă, adevăratul spectacol a fost discuţia finală, pe marginea reprezentaţiei "de lucru", internă, "forurile" urmând să fie invitate după ultimele retuşuri. Realitatea scenică a produs însă atâta agitaţie, determinând opinii atât de diferite, aparent ireconciliabile, încât soarta spectacolului părea compromisă. Când vehemenţa autorilor (evident, "pro") ca şi a "criticilor" (evident, contra) ameninţa să declanşeze impasul, un om - invitat de directorul teatrului într-un moment de inspiraţie - a limpezit lucrurile cu atâta calm şi tact, definind atât de exact neîmplinirile reale din scenă, dar și exagerările oponenţilor, încât, atunci când și-a terminat expozeul şi a luat loc în fotoliu, au izbucnit aplauzele ambelor tabere combatante, împăcate ca prin farmec. "Înţeleptul" era Tudor Şaru.

De altfel, discuţiile de după spectacol reprezintă, poate, cele mai depline bucurii ale noii existenţe trăite de Adrian. Şaru îl incită să judece sensurile textului, intenţiile regiei, interpretarea, scenografia, să confrunte tot ce-a văzut cu ceea ce ar fi făcut el însuși - ca autor de spectacol. Pentru un băiat "hrănit" cu câteva seriale TV (nici măcar cele mai bune), jocul propus de Şaru, de fapt "concurenţa" cu cele mai ascuţite minţi ale teatrului nostru, este un stimul extraordinar. Băiatul se simte, dintr-o dată, centrul universului; gândeşte cât pentru zece, se entuziasmează când "soluţia lui" este validată de Tudor, încearcă să înţeleagă și să fie la înălţime, poate şi din spirit

de frondă, poate pur şi simplu interesat? Instinctiv, se simte mândru că discuţia cu dramaturgul, de la premieră, s-a purtat în prezenţa lui, un copil rămas - până acum - în afara acestei lumi pe care nici măcar nu o bănuia.

Au urmat convorbirile pe marginea lecturilor. Fiecare carte este pentru Adrian o descoperire, o linie de orizont împinsă mereu şi mereu mai departe. Află lucruri uimitoare, apar noi teme de meditaţie. După fiecare lectură, întrebările curg, Şaru de-abia pridideşte cu răspunsurile, încheindu-le, întotdeauna, cu o nouă propunere de lectură, iar noua carte apare, ca prin farmec, pe noptiera băiatului. Seri la rând trebuie să controleze lumina din camera lui Adrian, altfel veioza riscă să ardă toată noaptea, uneori permiţând lectura, alteori deranjând somnul băiatului adormit cu cartea în mână. Şaru vine în vârful picioarelor, pune volumul pe noptieră, îl înveleşte cu grijă pe Adrian, stinge lumina şi se retrage cu tot atâta grije, să nu-l trezească. În asemenea situaţii, discuţia începe de-abia a doua zi, îndepărtându-se aproape întotdeauna de la subiectul cărţii, cuprinzând mereu alte fapte, domenii şi idei. Ce e viaţa? Ce e datoria? Până unde merge prietenia? Nu e un lucru minunat că Robert, băiatul căpitanului Grant, n-a avut linişte până nu şi-a găsit tatăl, chiar atunci când nimeni nu mai spera, când totul părea pierdut? Dacă s-ar fi luat şi el după ceea ce toţi considerau evidenţă absolută, ce s-ar fi ales din strădaniile acelui mănunchi de oameni minunaţi?

Aşa curg, de câtva timp, zilele - mai exact serile - în casa lui Tudor. Scos din aria propriilor experienţe de viaţă, puţine şi urâte,ascunse la început cu încăpăţânare, Adrian cedează. Nu numai că nu refuză discuţia, ci începe chiar să o provoace. Uneori contestă ideile lui Şaru, furios pe el însuşi că nu are argumente pentru a-şi impune propriile idei. Dar faptul că

Adrian s-a obişnuit cu dialogul este - pentru Tudor - un câştig imens.

Acum câteva seri, Şaru s-a pomenit cu băiatul în redacţie; a terminat lecţiile, a fost apoi cu Mihai la cinema şi, la ieşire, s-au gândit că, poate, se va întoarce acasă împreună cu Tudor, dacă şi el şi-a încheiat treburile la ziar. Nu, Tudor nu poate pleca, mai durează, dar dacă tot a venit, merită să vadă cum se scoate un ziar. Până când nu a început să se învârtă rotativa, noaptea, târziu, Adrian nu s-a mişcat de lângă Şaru, în ciuda încercării acestuia de a-l trimite acasă, la un moment dat, cu un coleg ce s-a oferit, amabil, să-l lase cu maşina în faţa blocului. După ora unsprezece - oră pe care Tudor şi-o reproşează, gândindu-se la odihna băiatului -, cei doi pornesc spre casă, purtând în buzunar câte un număr din ziarul proaspăt ieşit de sub tipar. Corectură, paginaţie, calandru, rotativă, telex... "Mi se învârte capul" -recunoaşte băiatul. Oameni care vin, întreabă, primesc răspuns ori sunt întrebaţi, la rândul lor, şi raportează concis, ca la armată... întreaga foiala a unei echipe aflate în întrecere cu timpul, cu minutele... Şi la postul de comandă, un om. El dă soluţii, el hotărăşte ce "intră" şi ce nu dintre ultimele telegrame externe venite pe teleimprimator, el taie cu mână sigură, de-aici patru rânduri, de dincolo şapte ("Nu mai încape, dom' Şaru!"), el schimbă un titlu nu foarte inspirat, reproşându-şi că n-a făcut-o mai devreme; la un moment dat, prinde un dezacord gramatical într-un text trecut şi de corectură; priveşte apoi atent pagina "albă", aşa cum o vor vedea mâine cititorii şi - dovadă că îşi asumă răspunderea, că decide: "aşa e bine" - semnează cu litere mari, nervos caligrafiate: Tudor Şaru.

În drum spre casă, Adrian derulează mental filmul serii. E prea târziu şi e prea obosit pentru discuţii, chiar şi pentru

întrebări, dar ele vor veni, cu siguranţă, mâine, poimâine... Deocamdată există din ce în ce mai puternic instalată -admiraţia. Încă neexprimată; ba, chiar şi nerecunoscută faţă de el însuşi.

Pentru Tudor, veşti bune şi de la editură. Manuscrisul romanului a plecat la cules, în curând îi va sosi prima corectură. Noutatea i-o transmite amicul lui, graficianul, însărcinat de editură să-i lucreze coperta. Primind vestea cu satisfacţie, Şaru îşi aduce aminte că, de câteva săptămâni, nu a mai scris un rând, deşi - când au intervenit noutăţile majore din viaţa lui - proiectul aflat pe masa de lucru era foarte avansat; ştia exact ce vrea, exista o parte de-acum constituită a manuscrisului, se adunaseră fişe de personaje, se conturase, în mare, un fir al acţiunii, devansat chiar prin câteva fragmente ce nu şi-au aşteptat "rândul" spre a fi aşternute pe hârtie. Totul s-a oprit. Constatarea îl pune, într-un fel, pe gânduri, dar regrete - cu adevărat regrete - nu simte. Ce a câştigat în acest răstimp în relaţia cu Adrian merită, fără îndoială, sacrificiul - dacă se poate vorbi de un sacrificiu. Acum s-a convins că după un timp, când totul se va consolida, când viaţa lor va intra pe un făgaş normal, al lor, de reguli bine însuşite şi reciproc respectate, când băiatul se va familiariza perfect cu noua sa existenţă, îi va rămâne vreme şi pentru scris; vreme şi disponibilitate, desigur. În sinea lui, Tudor tânjeşte după reîntâlnirea cu hârtia şi stiloul. O aşteaptă cu nerăbdare, chiar şi pentru a-şi proba randamentul la masa de scris în condiţiile acestei vieţi cu sens, de împăcare cu sine, aşa cum i-a cerut de atâtea ori Irina - sora lui înţelegând însă prin "sens" şi "împăcare cu sine" altceva, desigur; un "altceva" pe care el, Şaru, nu-l mai consideră posibil. Dar discuţiile lui cu Irina despre cum trebuie trăită viaţa sunt altă poveste.

Pentru azi, duminică, Tudor a fixat "program gospodăresc". Gheorghiţa, plecată la băi să-şi aline reumatismele cu o zi

înainte de ieşirea lui Adrian din spital, este de câtva timp în Bucureşti şi a promis că vine pentru o curăţenie zdravănă şi, dacă rămâne timp, pentru împrospătarea stocului de mâncăruri semipreparate, numai bune de încălzit seara, la repezeală.

Iat-o. Intră fără să sune, are cheie, cunoaşte apartamentul lui Şaru ca pe propria ei casă, ştie tot rostul gospodăriei pe care, de fapt, ea şi Irina au dus-o ani la rând. Când dă cu ochii de Adrian, bătrâna rămâne pironită locului, apoi exclamă cu lacrimi în ochi:

— Doamne, cum mai seamănă cu doamna Eva! Bucăţică ruptă!...

Martor la scenă, Tudor încearcă o vagă strângere de inimă, fără să bănuiască, totuşi, consecinţele acestor câteva cuvinte. N-a discutat în prealabil cu Gheorghiţa, n-a rugat-o să ascundă faptul că o cunoaşte pe mama lui Adrian de aici, din casă. Adevărul este că nu s-a gândit să o facă, dar şi de i-ar fi trecut prin cap, tot n-ar fi făcut-o. N-ar fi ştiut cum. Să-i spună bătrânei că nu-i permite să vorbească unui copil despre mama lui? Adrian trebuie să nu afle ceea ce ştie atâta lume - şi anume că această casă a fost, aproape trei ani, casa Evei? Ce ar înţelege Gheorghiţa, cum ar judeca interdicţia, cu bunul ei simţ de femeie simplă şi cinstită? Ce şi-ar închipui despre "domnul Tudor", pe care soarta nu l-a răsfăţat, dimpotrivă, în casa lui au fost necazuri cu duiumul, dar minciună şi fereală, niciodată?

Adrian ascultă cuvintele bătrânei de-a dreptul şocat. Priveşte spre Şaru, dar pe faţa acestuia nu se poate citi nimic, decât, parcă, un început de teamă.

— Aţi cunoscut-o pe mama?

Bătrâna îl îmbrăţişează, ca una ce se consideră "de-a casei", apoi răspunde zgomotos:

— Pe doamna Eva? Eu? Păi cum să n-o fi cunoscut-o, păcatele mele, când am muncit cu dânsa, cot la cot, atât amar de vreme

în casa asta? Nu se-apuca de curăţenie fără mine, pentru nimic în lume! Uite acolo, în fotoliul mare îi plăcea să şadă... O găseam ghemuită, cu cartea-n mână...

"Deci mama a locuit aici. Deci asta a fost casa mamei. Deci Tudor Şaru i-a fost... ce? Când? De când? Deci... asta este explicaţia generozităţii lui Şaru! O legătură veche, urâtă... O culpă gravă... faţă de cine? De Marcel Şamurcaş? Dar bătrâna a spus "atâta amar de vreme"... Asta înseamnă că... lucrurile sunt vechi, foarte vechi... Deci... faţă de tata! Acesta e motivul plecării, al abandonului?" În mintea lui Adrian se succed cu febrilitate bănuielile care nici nu apucă să fie formulate, că au şi devenit certitudini. Fapte pe care nu şi le explica până în clipa asta îi devin, dintr-o dată, limpezi ca lumina zilei. Evident! Trebuia să înţeleagă de la început! Cui se adresează o femeie disperată, cum era mama lui după accident, cu convingerea că nu va fi refuzată, oricât de greu ar fi fost lucrul solicitat? Unui om vinovat: vinovat grav. Unui om de la care i se trage un mare rău; om suficient de prob, totuşi, pentru a-şi recunoaşte şi plăti - chiar şi cu o asemenea întârziere - greşeala comisă cândva, amestecul dezastruos în viaţa unei femei, deci în viaţa unei familii... Adică... exact aşa cum e Şaru: suficient de corect, înzestrat cu suficient simţ al răspunderii pentru a spune da când e vorba de ispăşit o vinovăţie, pentru a lua şi a creşte un copil rămas fără tată din pricina lui, a bărbatului care, cândva, de mult...

N-are rost să facă scene. Asta nu rezolvă nimic. Important e că ştie. Bine că ştie. De acum, totul e clar. Nu se va mai lăsa dus cu zăhărelul, îmbrobodit cu cărţi, încântat cu spectacole, ameţit cu discuţii. Cu duşmanii te porţi altfel. Nici nu spera să afle, printr-o întâmplare atât de banală, răspunsul unei frământări atât de vechi! Iată, o bătrână îi dezleagă, din câteva cuvinte, taina singurătăţii sale, secretul atât de bine ascuns printr-o

adevărată conspirație a tăcerii, la care s-au aliat, de-a lungul anilor, mamă, bunici, tatăl vitreg şi cunoscuţii... Toţi cei din jur. Odată şi odată trebuia să afle! Iată, a aflat.

Nimic din vălmăşagul de gânduri nu răzbate pe faţa lui Adrian. Băiatul tace, ca şi cum absolut nimic nu s-ar fi întâmplat. Ba chiar, mai târziu, ajutând-o pe Gheorghiţa la treabă, are puterea să-i pună întrebări despre Eva; cum şi-o aminteşte bătrâna, cât timp a stat aici... Prea multe n-a mai aflat, dar... ce contează, de vreme ce cunoaşte esenţialul? Prezenţa lui în această casă, alături de Tudor Şaru, nu e întâmplătoare, nu este nici rodul unui act de generozitate, ci înseamnă, pur şi simplu, plata unei datorii urâte. Şi încercarea unui bărbat de a-şi adormi vechi mustrări de conştiinţă. Numai că răul provocat atunci nu se poate plăti. Așa, în niciun caz... Cu inteligenţa şi cu puterea lui de seducţie, Şaru era cât pe-aci să-l păcălească!

Aşa a început un nou capitol din convieţuirea celor doi; chiar în seara acestei duminici, în care Adrian, iată, nu mai vrea să meargă la spectacol, deşi ieri seară numai despre viitoarea reprezentaţie teatrală a vorbit. Are lecţii pentru mâine, şi-a adus aminte de un rezumat, de nişte exerciţii... Şaru insistă - nu foarte alarmat, totuşi; băiatul rămâne la decizia lui şi, ca să fie mai clar, se aşează la pupitru, deschizând cartea şi caietul de teme.

Târziu, când Tudor se întoarce singur de la teatru, e întuneric în toată casa. Nu i-a tihnit spectacolul; dacă n-ar fi fost vorba de nişte obligaţii protocolare, ar fi renunţat. De la plecare şi-a dat seama că ceva nu e în ordine. Vorbele Gheorghiţei? Dar atunci, pe loc, Adrian n-a spus nimic! "L-am privit cu atenţie, l-am urmărit, apoi, toată ziua... Chiar a conversat cu Gheorghiţa despre maică-sa... Am luat masa în linişte, nici după-amiază nu s-a întâmplat nimic deosebit...

Copiii nu au atâta stăpânire de sine, atâta putere de disimulare; sunt spontani, se trădează repede, chiar când vor să inducă în eroare pe cineva... Ori nu? Dar povestea cu somnul? Aş fi putut jura că adoarme sub ochii mei!” Amintirea primei nopţi petrecute cu Adrian, aici, îl alarmează pe Şaru. Aprinde lumina în hol, se dezbracă repede, apoi se pregăteşte pentru noapte, încercând să facă zgomot cât mai puţin. Să deschidă uşa camerei lui Adrian? N-are rost, totul pare cufundat în linişte. Iată-l în dormitor, unde îşi dă la o parte cuvertura, apoi... dar ce e asta? Cine a pus fotografia pe noptieră? De unde a luat-o?

El şi Eva, îmbrăţişaţi într-un troian de zăpadă, zâmbesc fericiţi obiectivului fotografic. Singura lor vacanţă la munte, frumoasă ca un vis... Poza, aflată - până acum - în albumul imens în care Tudor îşi păstrează toate amintirile adunate dc-a lungul timpului, e sprijinită de veioză, pusă anume în aşa fel încât să nu poată fi trecută cu vederea. Deci... asta a făcut Adrian toată seara: a răscolit sertarele, scotocind ca un hoţ... “Plicul! Dacă a găsit plicul?” Gândul că un secret ce nu-i aparţine - ferit până acum de ochii iscoditori şi de imaginaţia înfierbântată a copilului - a ajuns, totuşi, la Adrian datorită unei neglijenţe, îl paralizează. Unde l-a pus? Caută, precipitat în sertarul din comodă. Nu este acolo. Nici în birou, unde-şi ţine actele: nici în noptieră, nici în barul cu sticle, nici în caseta din camera de zi... Ce-a făcut cu plicul? Dacă l-a găsit Adrian, e clar, îl caută degeaba; băiatul l-a ascuns... Dar unde? În casă nu există niciun sertar încuiat; niciodată nu s-a ferit de nimeni. Să intre în dormitorul lui Adrian, să întrebe? Deodată... “Costumul! Am fost îmbrăcat în hainele maron!”

Când scoate plicul din buzunarul interior al hainei, răsuflă adânc; parcă i s-a luat o povară de pe inimă. Fără neglijenţa

salvatoare, în clipa asta Adrian ar şti tot. Din fericire, prin buzunarele costumelor nu l-a dus mintea să caute, sau n-a mai avut timp. “Şi dacă i-aş spune eu? Dacă i-aş da eu să citească scrisorile, să vadă fotografia şi să afle adevărul, să se termine odată povestea asta care-l otrăveşte? În fond, şi Malvina Samurcaş se întreba dacă nu cumva tăcerea faţă de Adrian a fost cea mai mare greşeală a Evei, de la care au plecat toate... Dar Eva a suferit ani de zile şi n-a spus nimic, Marcel n-a spus nici el, deşi - poate - mărturisirea i-ar fi uşurat viaţa. Iar bărbatul care a fost, totuşi, tatăl lui Adrian, aşternând pe hârtie ultimul lui gând, scrisese exact aşa: “Să nu spui copilului când... Dacă mă duc”. S-a dus, ca şi Eva, ca şi Marcel. Numai el, Tudor Şaru, ştie secretul dispariţiei lui Trandafir; el şi bătrâna.

“Bine că n-a găsit plicul... Mâine trebuie să-l iau la redacţie, să-l încui în birou...” Şaru deschide, totuşi, uşa camerei lui Adrian, încet, cu grijă, să nu-l trezească. Din întuneric îl întâmpină o voce străină, rea:

— Doriţi ceva, domnule Şaru?

Deci... l-a aşteptat, ba chiar l-a pândit, vrea să-şi savureze succesul.

— Tu ai scos fotografia din album?

Întrebare stupidă, evident; cine altcineva? Tudor se înfurie pe el însuşi pentru că nu i-a trecut prin minte ceva mai deştept, pentru că-i tremură vocea, pentru că nu se poate controla, dând astfel satisfacţie unui...

— Da, domnule Şaru. De lucrurile dumneavoastră n-am să mă ating, vă promit, dar în fotografie era mama. Amintirea ei îmi aparţine mie. Un iubit nu face cât un copil... Aşa că... fotografia am pus-o unde am crezut de cuviinţă. Vă deranjează?

— Adriane...

— Am înţeles că, odată, v-a fost apropiată. De ce vă mai feriţi de mine, dacă ştiu?

— Adriane...

Băiatul tace, privind cu ochii lui verzi, teribil de ciudaţi, drept în lumina ochilor lui Tudor. Tace şi Şaru. Ceea ce ar putea spune el este taina altora, pe care s-a hotărât s-o respecte, ascunzând-o cu preţul jignirilor şi al umilinţei. Deşi... un moment de revoltă... "De ce jignire? De ce umilinţă? N-am suferit destul? Acum - să plătesc şi pentru faptele altora?" Primul impuls este să meargă la şifonier, să scoată plicul cu scrisorile lui Trandafir, să-l arunce în mâinile copilului înnebunit de dorinţa de a-şi cunoaşte tatăl, să-i ofere apoi explicaţiile necesare, comentând - aşa cum ştie el - condiţia insului pornit pe toboganul degradării umane, sordidul existenţei brutelor angajate drept "scut viu" pentru persoane importante din lumea interlopă a marilor metropole... Dar cu ce rezultat? Ce ar înţelege Adrian? Ce s-ar alege de relaţia lor? Mâine va mai merge la şcoală?!

Din toate câte ar avea de spus, Tudor reuşeşte să spună doar atât:

— Noapte bună, Adriane.

Băiatul răspunde corect, aşa cum a promis cândva, dar cu o corectitudine subliniată, manifestă, parcă dorind să demonstreze că e hotărât să respecte convenţia, să nu dea niciun motiv formal de reproş "autorităţii tutelare":

— Noapte bună, domnule Şaru.

"Domnul Şaru" se retrage în liniştea dormitorului său. De pe noptieră, Eva îl priveşte fericită. "Cine a făcut poza? Parcă Mişu Cameniţă..." Ce ar simţi acum Eva, dacă ar vedea ce i-a lăsat pe cap? Ce l-ar sfătui să facă? Băiatul a aflat o bucată infimă de adevăr şi, pornind de la ea, şi-a construit un întreg eşafodaj periculos, care ameninţă să distrugă totul în jur. Parcă

aşa spunea Voineag: “O jumătate de adevăr e mai periculoasă decât o minciună; dă plauzibilitate minciunii...” O jumătate; dar o părticică infimă?

Numai că aici, în cazul lui... nimic de făcut. Tudor nu poate încerca altceva decât să câştige timp. Să-l determine pe Adrian chiar aşa, în condiţiile unei relaţii încordate, să-şi vadă de şcoală, să-şi ia examenele, să intre, eventual, la facultate ori să-şi croiască un alt fel de rost în viaţă, care să-i asigure o existenţă independentă. Chiar dacă nu-I va respecta, chiar dacă-l va uri. În fond, nu e important ce crede băiatul despre Şaru, ce simte pentru el, ci cât înaintează în mod obiectiv spre un statut social şi profesional sigur. Asta contează. Deşi... Tudor şi-a dorit altceva, omeneşte avea nevoie de altceva; e convins că şi Adrian s-ar dezvolta altfel într-un alt climat. Câteva săptămâni a avut chiar iluzia că se poate; că a reuşit. A fost, putea fi minunat! S-a înşelat, din păcate. Dacă nu se poate, nu se poate.

Au urmat zile din ce în ce mai tensionate. La un moment dat, Tudor s-a pomenit invitat la şcoală: Adrian are probleme la două materii, în catalog s-au adunat câteva absenţe ce nu pot fi motivate şi pentru care băiatul nu oferă nici o explicaţie. Cum, adică? Ne pregătim pentru “treaptă” - unde se anunţă concurenţă serioasă - şi, dintr-o dată, coborâm la ameninţarea corijenţei? Doi meditatori se ocupă de Adrian, iar la română, Mihai şi-a asumat voluntar sarcina de a-l ajuta, ceea ce şi face - atât cât îi permite “împricinatul”, din ce în ce mai puţin dispus să muncească.

Mai mult: Irina îl înştiinţează că Adrian nu scapă niciun prilej să discute despre Eva, despre relaţia ei cu Tudor. Mihai e prevenit - cu el părinţii au vorbit deschis, rugându-l să nu dea niciun fel

de amănunte, dar Anca s-a lansat de câteva ori în conversaţii despre "tanti Eva", aşa cum şi-o aduce aminte. Ba, într-o zi, i-a arătat lui Adrian câteva obiecte rămase de la ea: două-trei cărţi, nişte fleacuri de toaletă, o rochiţă ce n-o mai încape de mult... Irina vede, simte că se întâmplă ceva cu băiatul; să fie atent, să facă ceva...

Ce să facă? Tudor este acelaşi om corect, dispus să "treacă de la el", luând-o în fiecare zi de la capăt, încercând mereu şi mereu stabilirea unei relaţii normale şi civilizate - dacă despre căldură şi apropiere sufletească nu mai poate fi vorba -, dar rezistenţa întâmpinată e uimitoare. Parcă un duşman s-a ascuns în copil, dictându-i reacţiile, gesturile, privirile sau cuvintele... Un timp, jena l-a împiedicat să depăşească o anumită limită -considerată, probabil, de către el însuşi drept hotarul "convieţuirii reci, dar corecte". Curând însă, lucrurile au fost împinse mai departe, şi - evident - nu din vina lui Şaru. Discuţii, discuţii interminabile, pe un ton ridicat, arţăgos, apoi de-a dreptul impertinent... întrebări de hărţuială, ca la anchetele de durată, în care anchetatorul încearcă să creeze derută, provocând inadvertenţe sau nepotriviri în declaraţii numai bune de speculat... Seri imposibile, enervante… Amintirea discuţiilor despre cărţi şi despre spectacole a rămas undeva, în urmă, de parcă i-ar despărţi de ele o veşnicie, de parcă nu aceiaşi doi oameni le-ar fi purtat... Acum, probleme. Probleme - să-ţi crape capul! Până când... iată, un telefon de la Irina îl anunţă că Adrian n-a venit la masă. Ce e cu băiatul? Mănâncă la cantina redacţiei? Rămâne în oraş? L-a aşteptat două ore, acum trebuie să plece, are treabă la şcoală şi acasă nu rămâne nimeni.

Tudor pune receptorul în furcă, înnebunit. Unde să-l caute? De unde să-l ia? N-a avut bani la el, din câte ştie. Poate... Malvina Samurcaş! Formează numărul, aşteptând răspunsul

cu sufletul la gură. Nu, bătrâna nu ştie nimic de Adrian, nu l-a văzut de aproape două săptămâni. Ce să facă? Încotro s-o apuce? Cu un alt apel telefonic, îşi aranjează un înlocuitor la serviciul de astă-seară; el ar fi trebuit să scoată ziarul, dar cum l-ar fi răbdat inima să stea în redacţie, când...? Cine citeşte ultima pagină albă, din tipografie, se numeşte “cap limpede”; ce cap limpede ar fi, azi, Tudor Şaru?

... Într-un târziu, Adrian apare. Intră pe uşă calm, ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat, salută, se îndreaptă spre camera lui - unde îşi caută întotdeauna refugiu după, sau chiar în timpul discuţiilor tensionate - fără un cuvânt de explicaţie.

— Adriane...

— Poftim, domnule Şaru...

— Ai fost azi la şcoală?

— Evident.

— Şi... la masă?

— Pentru absenţe ar fi trebuit să vă dau socoteală. Masa... mă priveşte.

Tonul puştiului cere palme, dar Şaru strânge din dinţi, impunându-şi să fie calm. Face o pauză lungă, tocmai pentru un deplin control asupra replicii:

— Crezi?

— Sunt sigur. Cu stomacul meu fac ce vreau.

— Poate, dar cu nervii mei şi ai Irinei, nu. Eşti dator să mă anunţi când intervine o schimbare de program, presupunând că, într-adevăr, ai avut treabă. Nu trebuie să ştiu?

Băiatul tace.

— Parcă am stabilit o convenţie: fiecare, în limitele corectitudinii. Măcar ale celei formale.

În privirile lui Adrian se aprinde luminiţa fosforescentă care anunţă, de regulă, momentul de atac al obrăzniciei:

— Am stabilit, dar... eu... eu m-am răzgândit. Tudor simte că începe să fiarbă.

— Da? Şi de ce, mă rog?

— Aşa am hotărât eu. N-am de ce să fiu corect cu cineva care m-a minţit tot timpul.

Şaru se stăpâneşte numai printr-un imens efort de voinţă. Deci... impasul. Exact de ce s-a temut. Simţea că va ajunge aici. Ce să facă? În primul rând, să se mai liniştească. Inima să-i bată normal, din nou, să nu-şi mai simtă zvâcnind tâmplele, să nu-şi mai audă pulsul, să respire ca oamenii... Absolut paradoxal şi în totală discordanţă cu momentul trăit, cu starea de spirit cumplită, se pomeneşte întrebându-se: ce s-ar fi întâmplat pe vremea copilăriei sale dacă, de exemplu, Sandu a'lui Târâlă, colegul său de bancă, i-ar fi spus lui taică-său ce i-a aruncat în faţă, adineauri, Adrian? Absolut sigur, nea Târâlă, ţăranul zdravăn - altfel cumpănit la vorbă şi la faptă - ar fi rezolvat problema pe loc, în spiritul legilor nescrise, dar respectate cu sfinţenie din generaţie în generaţie: două palme sănătoase ar fi scos imediat gărgăunii din capul copilului, poate o dată cu doi-trei dinţi... Simplu şi - probabil - eficient, de vreme ce în satul unde a crescut Tudor, copiii nu sufereau de complexe sau de angoase, nici nu-şi luau lumea în cap, deşi nenorociri se întâmplau, slavă Domnului, existau şi suferinţe, şi necazuri, şi năpaste de tot felul... "Deci - oftez după pedagogia biciului! Bravo, Şarule. Înapoi la bâtă şi la palme; înapoi la autoritatea fricii... Nu se mai trăieşte ca pe vremuri! Şi pentru că eu nu ştiu să învăţ un băiat cum să trăiască altfel, respectând alte norme, ascultând alte comandamente, regret că nu pot rezolva problema cu două palme!"

Ce să facă? Nu cu Adrian; deocamdată e vorba de el însuşi. Cum să-şi recapete încrederea sau măcar stăpânirea de sine?

Pentru ce şi-a propus, cheia e în el. Cum să se adune? Doar a mai trecut prin momente grele, a mai trăit senzaţia că e terminat... Când i-a fost cel mai greu, când s-a văzut pe marginea prăpastiei, când durerea insuportabilă ameninţa să-l strivească, unde şi-a găsit liniştea, echilibrul precar - dar echilibru, totuşi? La masa de lucru. Scriind. Da, dar atunci avea de luptat numai cu el însuşi, cu spaimele şi obsesiile sale... Răul era în el, suferinţa se confundă cu însăşi viaţa lui, ratată, trăită greşit, cine ştie? fals, dar trăită de el...

Cu hârtia în faţă şi stiloul în mână, Şaru redevenea stăpân pe sine pentru că uita de sine. Se simţea din nou puternic, sigur, scăpat de calvarul întrebărilor fără sfârşit şi fără răspuns... Ar vrea să se aşeze şi acum la birou, dar lupta e de alt soi. “Duşmanul” e în camera de alături, unde a intrat trântind uşa. Are chipul unui băieţel cu aer candid, de serafim, apare din camera lui când nu te aştepţi, priveşte fix, cu ochii verzi, fosforescenţi, ca şi cum ţi-ar căuta continuu pe faţă şi în reacţii semnele vinovăţiei, dovezile crimei. Nici nu trebuie să deschidă gura ca să te paralizeze. Sub pojghiţa de aparentă corectitudine, păstrată până adineauri, ascunde suspiciune, pândă, căutarea permanentă a ceva care să justifice eşafodajul fals de gânduri, construit pe o himeră. Uneori tace când e întrebat; alteori răspunde unor întrebări neformulate, doar ca să irite prin şicane, pur şi simplu - să provoace... Priveşte ironic, maliţios sau rece -depinde de moment şi de dispoziţie -, aparent nu ai ce-i reproşa, dar dacă-i înţelegi privirile - şi nu se poate să nu le înţelegi! -poţi lesne înnebuni.

Tudor simte că aşa nu mai poate trăi. Tensiunea e peste puterile lui. Şi, în fond, de ce ar suporta? Ce a făcut rău? Ce are de ispăşit? Irina l-a prevenit; i-a pus toate întrebările pe care, acum, şi le pune singur. N-a crezut că va ajunge aici. Iată, a

ajuns. El şi Adrian sunt doi duşmani; unul ispăşeşte o vinovăţie imaginară, iar celălalt, în timp ce aplică pedeapsa, încă se mai străduieşte să afle natura exactă şi împrejurările comiterii culpei. Dar până află, nu-şi scapă şi nu-şi iartă victima; o fierbe la foc mic, deşi nu ştie bine pentru ce o face... Soluţia? Există două bunici, există autoritate tutelară, instanţe în faţa cărora poate dovedi cu probe bunele lui intenţii; mai există internate, şi chiar cămine pentru orfani... A suportat cât a putut; mai mult... De fapt, Eva a ştiut cum va fi! “Jură-mi că oricât ar fi de greu...” Atunci a promis. A spus da, pur şi simplu, pentru ca acum să constate că s-a înfundat. Deci... alţii să rezolve ceea ce el nu poate sau nu mai vrea?

Cu ochii pe coala începută de-acum aproape două luni -pagina 43 - Şaru încearcă să-şi adune gândurile, să le racordeze la ultimele rânduri ale manuscrisului părăsit pe care s-a hotărât să-l continue azi, acum; neapărat acum, ca o dovadă a puterii sale de a răzbi. Hotărârea, soluţia, rezolvările, discuţiile cu cine trebuie - mâine. Va vedea mâine ce-i de făcut; acum... gata. Există şi el pe lume, este şi mâine o zi.

Ciudat. Gândul îi zboară către el însuşi, către viaţa lui, dar detaşat, parcă din afară, ca şi cum Tudor Şaru ar fi unul din personajele ce se nasc în imaginaţia lui şi pentru care în clipa asta compune fişa, adunând datele biografice, schiţându-i trăsăturile care să-l particularizeze, apoi fixând momentele decisive ale intrigii... Autocaracterizare, dar total desprinsă de subiectivismul cu care oamenii îşi judecă existenţa. După ce a alergat patruzeci şi nouă de ani? Ce şi-a dorit? Ca într-o clipă de iluminare, de înţelegere instantanee şi totală a sensurilor, a esenţelor ultime, întrevede răspunsul exact: mereu şi mereu altceva decât i-a oferit viaţa. Asta e, desigur, explicaţia faptului că supremul regret vine din zona vieţii intime, unde setea de

iubire i-a fost lovită atât de crunt, de fiecare dată şi atât de nemeritat... Şi poate, tot de aici, regretul că nici una din cele două femei iubite nu i-a dăruit cel puţin un copil pe care să-l formeze cu răbdare şi cu migală, dar să-l modeleze aşa cum şi-ar fi dorit el însuşi să fie... Nu, nu e numai atât. Acum înţelege că, de-a lungul întregii sale existenţe, a căutat împlinirea şi recunoaşterea celorlalţi în zone învecinate, ba, uneori, fără legătură aparentă cu domeniul în care părea că s-a cantonat definitiv.

În liceu a învăţat bine la toate materiile, strălucind la două din disciplinele "ştiinţelor exacte", iar, atunci când nimeni nu se aştepta, a virat brusc spre domeniul care avea să-l ducă la ziaristică. Ce surpriză pentru colegi şi pentru profesori, chiar pentru părinţi! Deşi, poate, surpriză - şi enigmă - nu mai mare decât prietenia lui din liceu cu Nicu Tăbăcel, "golanul" clasei, eternul abonat la corijenţe, scăpat mereu ca prin urechile acului, cu note salvatoare puse în chiar ziua încheierii mediilor. Tăbăcel, spaima proprietarilor de pomi fructiferi din cartier, teroarea cucoanelor bătrâne cu grădiniţe de flori în faţa casei (nu se ştie prin ce miracol, lui Tăbăcel îi plăceau florile...), regele maidanelor devenite ad-hoc arene pentru meciuri fluminante cu migi de cârpă şi, mai apoi, cu baloane adevărate... Ce aveau în comun Şaru şi Tăbăcel, ce puteau discuta amândoi, cum de nu se plictiseau împreună, pe ce lungimi de undă comunicau, de vreme ce trăiau în universuri atât de diferite - asta nu pricepea nimeni. Tudor a ales de-atunci lumea cărţilor, liniştea bibliotecii şi bucuria studiului, dar nu pentru că n-ar fi cunoscut deloc şi o altfel de viaţă, aşa cum se întâmpla cu cei mai mulţi copii sau adolescenţi din familii preocupate să-şi ferească odraslele de "golani". El a văzut, a înţeles, a judecat şi a optat.

Mai târziu, intrat în ziaristică, i s-au deschis rapid perspective de înaintare ierarhică. Le-a neglijat manifest şi cu program, descurajând chiar încercări concrete de a i se încredinţa răspunderi importante. Când toată lumea îl vedea în lotul din care se formează “conducătorii de presă” - ales, chemat acolo la o vârstă puţin obişnuită pentru funcţii -, el a optat pentru zona “direct productivă” a profesiei, preferând - la data aceea din instinct - să devină şi să rămână “un condei”, să ajungă cunoscut şi respectat prin semnătură, nu prin funcţie. Atunci, spre treizeci şi ceva de ani, nu înţelegea atât de bine ca acum mecanismul, culisele şi determinările - uneori imprevizibile, alteori dubioase - care fac şi desfac, nasc şi spulberă cariere. De-a lungul anilor, s-a felicitat pentru opţiune, înţelegând că nu a greşit, cel puţin judecând prin prisma a ceea ce-şi doreşte şi i se potriveşte lui. A asistat la ridicări şi prăbuşiri spectaculoase, pornite din te miri ce şi sfârşite te miri cum. Poate că în primii ani de muncă l-ar fi flatat să i se spună, la intrarea în redacţie “să trăiţi” sau chiar “trăiţi!” - după modelul militar, visul oricărei scări ierarhice, dar s-a lecuit repede. De când se ştie, a muncit ca un rob, ducând pe umeri campanii de presă importante, a format oameni, a oferit altora, cu generozitate, idei. “Robia muncii” i-a plăcut, l-a făcut să se simtă împlinit, i-a dat convingerea că se exprimă. A făcut bine? A făcut rău? In domeniul său de activitate, Şaru ştie exact: libertatea interioară vine şi din exterior - sau măcar de-acolo se cultivă, se întreţine. Probabil că doar caracterele excepţionale evoluează şi se exprimă pe traiectorii nemodificate, indiferent de context. Din modestie sau din luciditate, Tudor nu s-a considerat niciodată o astfel de natură, de aceea a hotărât - mai degrabă a ales instinctiv - un statut mai puţin coercitiv, mai puţin stresant, cu marjă de mişcare personală mai largă. Acum cinci ani n-a putut evita, totuşi, numirea sa în funcţia de şef al

secţiei pe care o conduce şi azi: Educaţie, şcoală, tineret; da, la aşa ceva şi-a asumat răspunderea. Singurul pas urcat "pe scară", cu promisiunea fermă de a fi şi ultimul.

Nu-i pare rău că a acceptat. Lucrează cu trei oameni, acum e şi stagiarul ("o experienţă extraordinară!"). Chiar şi fără funcţie, tot ar fi făcut parte din echipa de elită a redacţiei, din grupul restrâns al responsabililor de număr. N-a refuzat niciodată asemenea treburi, care, de altfel, nici nu l-au ocolit; dimpotrivă...

Şi brusc, atunci când se părea că aici s-au cantonat şi viaţa şi împlinirea lui Tudor Şaru, iată că a simţit imperios nevoia de altceva: scrisul. Eterna lui goană după satisfacţii dobândite altundeva... Pur şi simplu nu "i-a mai ajuns" ziaristica? O, nu!... De-ar fi fost aşa!... Cum spunea Voineag, parcă citindu-i gândurile? "Am suferit prea puţin ca să pot scrie interesant... Numai un om frământat se aşează la masa de scris... Mobilul hotărâtor în creaţie, cel puţin în literatură, nu este bucuria, seninătatea, ci suferinţa..." La el aşa a fost. Şi nu suferinţa - pur şi simplu; sau nu numai suferinţa. Când Iulia l-a părăsit, secerată de boală, a suferit ca un câine, şi-a considerat viaţa terminată – la 40 de ani! -, dar n-a simţit nevoia să se lupte cu cineva, să răzbune ceva. Iulia i-a fost răpită de soartă, ori cu soarta... cum să lupţi? Nimeni n-a înviat un mort şi nici n-a putut pedepsi destinul pentru curmarea nedreaptă a unei vieţi.

Când l-a părăsit Eva, disperarea, panica şi întrebarea obsedantă "de ce?", teama de singurătate, mândria jignită, frica de bătrâneţe, nevoia de uitare (singurele sentimente, credea el, ce îl mânau spre masa de lucru întocmai ca nevoia de drog) se îmbinau, de fapt, cu dorinţa de revanşă. Inconştient, simţea nevoia să demonstreze (lui însuşi? lumii? Evei?) că Tudor Şaru nu merita să fie părăsit ca ultimul dintre bărbaţi; că e puternic, chiar şi în singurătate, că singurătatea nu l-a învins - deşi l-a

muşcat a doua oară, şi cât de perfid! - că el, părăsitul, e capabil nu doar de supravieţuire, ci să devină - ce spunea Eva la telefon, în seara aniversării sale? - “un nume”, un scriitor citit, comentat. E oare urât, e meschin să doreşti a demonstra cuiva cât de mult a pierdut, părăsindu-te? N-a ştiut să răspundă niciodată acestei întrebări; de fapt, de-abia acum şi-o pune cu atâta claritate. Dar... a muncit, a scris, a rupt şi iar a scris, adunându-şi toate resursele în nopţi de nesomn (“oricum n-aş fi putut dormi...”), scotocind în cele mai ascunse tainiţe ale conştiinţei sale.

Primele înjghebări - două povestiri - s-au născut în primele nopţi de singurătate. Dar nu la birou, ci cu ochii pironiţi în tavan, chinuindu-se să uite, să doarmă... Din disperare, din dragoste, din ruşine şi din dor, aveau să se nască în imaginaţia lui Tudor “scenariile” reîntâlnirii (dorite şi visate) cu Eva; variantele, zecile şi sutele de variante ale explicaţiei dintre ei, ale reînnodării firului de trai comun, sau, uneori, ale despărţirii definitive, dar pentru motive de-acum înţelese şi acceptate -dacă existenţa fără Eva putea fi acceptată! Apoi... a rămas obişnuinţa de a fantaza ca nevoie de uitare de sine, ca singur mod de a-şi copleşi existenţa chinuită cu existenţa oamenilor şi lumilor născute din imaginaţia sa. Nevoia de a trăi prin alţii, de a conferi altor destine omeneşti ceea ce nu-şi mai poate oferi sieşi, şi nici măcar nu mai poate transfera unei fiinţe vii, adică unei conştiinţe reale, personalităţii unui copil care să-i poarte numele, să-i semene şi să-l întreacă, să-l continue fără greşelile - şi, poate, fără neşansa - ce i-au pecetluit lui viaţa.

Aşa a început să scrie, aproape convins că foile umplute într-un ritm incredibil cu scrisul său mare, nervos, vor rămâne simple exerciţii de sertar. Până când... într-o zi a recitit începuturile, şi-a judecat munca atât cât a putut el de aspru, apoi a îndrăznit şi... s-a născut primul roman, primul său volum. “Lansarea” a

fost ca un balon de oxigen venit pe o stare de asfixie. A simţit din nou că trăieşte. Ecourile - surprinzător de bune. A aşteptat cu sufletul la gură un semn de la Eva, o reacţie; orice. Măcar semnalarea faptului că ştie, că a auzit de existenţa unui roman semnat Tudor Şaru, că a citit o poveste deloc străină de ceea ce ştiau numai ei doi... N-a primit niciun semn. S-a aruncat atunci cu şi mai multă înverşunare asupra colilor de hârtie albă, atacând cel de-al doilea roman. Da, chiar aşa: “s-a aruncat”, “a atacat”, ca într-un război pe viaţă şi pe moarte cu trecerea fără urme printr-o existenţă ce i-a refuzat cele două mari bucurii dorite tot timpul: o femeie care să-l împlinească prin iubire şi copii pe care să-i formeze, iubindu-i.

După săptămâni bune de lucru, venea “căderea”. Trăia momente cumplite, adevărate crize de personalitate. In acele clipe, chiar şi căutarea continuă, goana după “altceva” - cu care, până atunci, în sinea lui se mândrea - îi apărea ca o neputinţă jalnică de a se fixa în spaţiul unei activităţi anume, de a se realiza acolo deplin. “Printre gazetari fac pe scriitorul, printre scriitori - pe gazetarul; vântur principii, predic - cu ce drept moral? - unor oameni care întemeiază familii, cresc copii, dau societăţii oameni întregi... Pentru nefericiţi par omul superior, împlinit, dar printre cei cu adevărat fericiţi, eu sunt nefericitul... Toţi neputincioşii spun: nu mi-a fost dat... Dat - de către cine?”

Treptat, se liniştea. Certitudinea profesiei sale, a poziţiei sale în profesie era, întotdeauna, primul argument. De necontestat. Apoi... soarta îl lovise, cel puţin o dată. De plecarea Evei poate a fost vinovat; n-o fi ştiut, într-adevăr, să o păstreze, să-i inspire încredere, siguranţă... dar moartea Iuliei? Deşi gândul la copilul dorit, cauza sfârşitului prematur al Iuliei, îl arunca din nou în disperare.

La a doua carte, munca - noua muncă - a început să-l cuprindă altfel. Nu l-a interesat aproape deloc mobilul iniţial, nici chiar gândul că este, că a devenit scriitor, că în redacţie e salutat şi privit altfel (acest "altfel" incluzând, uneori, şi priviri oblice, cu subînţeles...). Chinul cu hârtia şi cu el însuşi a început să devină bucurie, ceva extenuant, dar de neînlocuit. Ceea ce, la început, şi-a impus prin voinţă şi renunţare, a devenit obicei, apoi viciu. Trebuie s-o recunoască: nu mai poate adormi noaptea până nu-şi simte capul fierbând, ideile străfulgerând pe ecranul minţii cu o viteză halucinantă, mâna amorţită de-atâta scris, de-abia apucând să fixeze pe hârtie gândul ce-i dictează cuvinte, fraze, uneori pagini întregi... Se opreşte doar atunci când simte că nu mai poate, când lumina veiozei se topeşte în primele raze ale dimineţii. Nu o dată a plecat la redacţie direct de la masa de scris, "ţinut în picioare" doar de un duş bun şi o cafea dublă, tare şi amară.

... O privire aruncată spre ceasul de birou îl sperie: trei fără un sfert! Şi n-a scris niciun rând... De la ce a pornit, de fapt? Discuţia cu Adrian... Nu, asta n-a fost discuţie. Mâine, adică azi, trebuie să facă ceva, să schimbe ceva, aşa nu mai merge. Peste cinci ore, şedinţă de redacţie. Când se mai odihneşte, când se spală, când ajunge, când se pregăteşte?... Şi când mai scrie? Şaru priveşte cu obidă pagina 43, pe care, în josul celor 6-7 rânduri aşternute acum vreo două luni, a adăugat azi doar nişte cerculeţe înflorate, câteva dintre ele intersectându-se fără nici o regulă, iar în centrul cercurilor şi în buclele create prin întretăierea lor haotică, cuvântul "succes" se repetă ca un leit-motiv. "Mi-am şi găsit ziua în care să-l caligrafiez... Curat succes!" Deci, după scandalul cu Adrian, a încercat să scrie. Ce-a ieşit, se vede. Trebuie să ia o hotărâre, aşa nu se mai poate; el, cel puţin, nu poate. A suportat nenorocirea, a

suportat singurătatea, dar ura - niciodată. Şi nici nu vrea să se obişnuiască.

6. ARMISTIŢIUL

Noaptea aproape "albă" a lui Tudor Şaru a trecut la fel de greu pentru cel puţin alte două persoane. Ce poate simţi o bătrână când e întrebată la telefon dacă ştie ceva despre nepotul ei chiar de către omul care şi-a asumat răspunderea creşterii băiatului? Malvina Samurcaş aştepta de mult, şi cu teamă, un semn despre dificultăţile bănuite, presupuse încă de la început. Seara petrecută în casa lui Şaru, apoi tăcerea, apoi două întâlniri cu nepotul, din care a aflat că "totul merge normal" - apreciere confirmată de Tudor într-o convorbire telefonică - au facut-o să spere că s-a înşelat, totuşi, aşteptându— se la rău. Dar ce poate fi mai rău decât faptul că Adrian e căutat cu telefonul, în pragul nopţii, pe la toate cunoştinţele? A aşteptat două-trei ore, ca pe ghimpi, apoi frământările şi dorinţa de a afla ce se întâmplă au hotărât-o să formeze numărul lui Tudor. Da, băiatul a venit, să stea liniştită, vor vorbi mâine, mai pe larg...

Liniştită? Cum să fie liniştită? Ea ştie mai bine ca oricine ce înseamnă să devii peste noapte tatăl unui copil care te sfidează, îţi râde în nas, aruncându-ţi în obraz faptul că nu e fiul tău, deci nu are nici o obligaţie ca de la copil la părinte... Asta a păţit Marcel. Dar atunci exista Eva, Marcel suporta situaţia din dragoste pentru soţie, sacrificiul avea o raţiune. Acum? Ce se va întâmpla cu Adrian dacă omul acesta străin şi fără nici o obligaţie, se va spăla pe mâini? Eva găsea întotdeauna un şiretlic pentru a aplana lucrurile. Nu le rezolva niciodată, ci le cârpea; descoperea mereu un argument pentru ca Adrian

să bată în retragere, să-şi facă lecţiile, să tacă, într-un cuvânt - să meargă mai departe. Bătrâna era convinsă că “soluţiile” Evei nu rezolvau, în fond, nimic, ba dimpotrivă, escaladau continuu impertinenţa şi insubordonarea băiatului, îi întăreau convingerea că acesta e raportul normal: copilul să pretindă, să impună, să chinuie, iar părinţii să execute fără crâcnire, mama - pentru că i-a dat viaţă, iar tatăl vitreg - pentru că nu e tată adevărat. Frământată, totuşi, de liniştea lui Marcel, Eva ştia să potolească scandalurile, sau măcar să le limiteze, recurgând la mici vicleşuguri, soldate cu concesii -întotdeauna cu concesii... Pe loc, echilibristica ei dădea rezultate. Bătrâna se întreba însă de fiecare dată: ce va fi mai departe? Ce va deveni Adrian? Ce se va întâmpla când vârsta va face din el ditamai zdrahonul, imposibil de stăpânit cu mici tertipuri de mamă concesivă, de fapt dezarmată în faţa cuiva care cere şi impune, fără să ştie de obligaţii şi de respect? Există educaţie fără oprelişti, fără conştiinţa clară a ceea ce este şi a ceea ce nu este permis?

Omul care i-a promis “o explicaţie mai pe larg, mâine”, nu ştie nimic din ce s-a întâmplat în familia băiatului ei, dar acum - din câte vede bătrâna - începe să înţeleagă pe propria-i piele. Deşi ea nu are nici o vină, deşi nici măcar Marcel, băiatul ei, nu poate fi făcut răspunzător pentru ce a fost şi ce este, Malvina Sarmurcaş se simte copleşită de ruşine. De ruşine şi de neputinţă.

Nici Irina nu a avut o noapte liniştită. De câteva zile, anumite semne au făcut-o să bănuiască impasul. Adrian pare schimbat. Vine, mănâncă tăcut, evită orice discuţie, răspunde evaziv - mai ales la întrebările despre Tudor şi despre şcoală. In schimb, şi-a făcut un obicei din a scotoci în relaţiile Eva-Şaru.

Irina nu ştie că Adrian a aflat, deşi a bănuit de la început că, mai devreme sau mai târziu, băiatul va şti. In locul lui Tudor, ea

ar fi lămurit lucrurile din capul locului, simplu şi clar. Cu atât mai mult cu cât fratele ei nu are ce să-şi reproşeze în această relaţie; dimpotrivă. Singura dată când a vorbit cu Tudor deschis despre toate, a înţeles că fratele ei este de altă părere; l-a lăsat să procedeze cum crede că e mai bine, dar... iată cât de bine a fost! S-a convins, cu un telefon, că Adraian a venit acasă; vocea lui Tudor a lămurit-o, însă, despre tonul "explicaţiei" dintre cei doi. Numai că Irina nu are 75 de ani, nu e neajutorată, ca Malvina Samurcaş, Tudor Şaru nu-i este un străin de care, cel mult, se ruşinează... Mâine va merge la şcoală. Şi ea e profesoară; ca dirigintă, a avut de-a face cu atâtea şi atâtea situaţii complicate... Dacă fratele ei e un naiv care îşi imaginează educaţia unui copil ca pe ceva abstract, trebuie să-l ajute; să vadă ea catalogul, notele, absenţele, să discute cu dirigintele şi cu conducerea şcolii, eventual cu colegii lui Adrian. Trebuie neapărat să ştie, de exemplu, ce a făcut Adrian azi, unde a fost până noaptea târziu, altfel... se pot trezi cu nişte surprizeee... Asta i-ar mai lipsi lui Tudor!

... La şcoală, dirigintele - de fapt o femeie în vârstă -ascultă cu atenţie primele cuvinte ale Irinei, dar când înţelege despre ce e vorba, o opreşte cât poate mai amabil; ea predă azi-mâine dirigenţia clasei şi catedra unei colege, starea sănătăţii o obligă să se pensioneze cu doi ani mai devreme, chiar acum, în mijlocul anului şcolar din păcate, medicul s-a pronunţat categoric: pensie, imediat. Daaa... Adrian Samurcaş... Elev ciudat, incomod, ea nu l-a înţeles prea bine niciodată... Cu ceva probleme acasă... fire imprevizibilă, fără prieteni, la învăţătură -în plutonul mediocrilor... da, da, ştie... Acum însă nu-i mai poate fi de niciun ajutor. Mai bine să-i facă legătura cu noua dirigintă, Paula Ioachim, profesoară de limba română; e pe aici pe undeva, a văzut-o adineauri, parcă sta de vorbă cu un fost elev, venit pe

la şcoală. O căutăm? Da? Bine, cu plăcere; mai ales între colege... Să mergem.

E foarte aproape; chiar lângă uşa cancelariei. Înaltă, suplă, bine făcută, de cel mult 42-45 de ani, cu faţă de om energic, hotărât, dar plăcută, cu privire vie, inteligentă, poate puţin prea aspră pentru o femeie; parcă te cântăreşte, parcă vrea să vadă prin tine, dincolo de aparenţe. Acum stă de vorbă cu un bărbat mult mai tânăr, de la care tocmai se pregăteşte să-şi ia rămas-bun.

— Bine că ştiu unde să vă găsesc... Vă pierdusem urma. V-am căutat la şcoala noastră, mi s-a spus că v-aţi transferat...

— Sunt aici, Mircea. Nu-mi cunosc încă programul, dar -cel mai sigur - te caut eu la redacţie. Doresc foarte mult să mă ajuţi. Vreau să pornesc “cu dreptul”...

Irina şi vechea dirigintă se apropie. Da, vederea n-a înşelat-o; o cunoaşte din facultate. Când Irina termina, Paula intra în anul I. Parcă o vede la “balul bobocilor”, într-o rochie albastră, cu guleraş alb... Tudor a dansat de câteva ori cu “boboaca albastră”, cum îi spunea, amuzat... Bărbatul cu care discută diriginta n-a plecat încă; asistă la întâlnirea celor două femei, fără să ştie cât de mult îl va implica această clipă de întârziere într-o poveste pe care, acum, nici măcar nu o bănuieşte. Fosta dirigintă vrea să facă prezentările, dar Irina o ia înainte, întinzând mâna aproape sigură că nu greşeşte:

— Mă scuzaţi, în facultate nu vă numeaţi Paula Dimitriu? Femeia o priveşte atent, faţa i se destinde într-un zâmbet larg, în timp ce strânge mâna întinsă către ea:

— Iar dumneavoastră... Irina Şaru?!

— Deci, e bine; pe amândouă ne ajută încă memoria - spune râzând Irina, în aceeaşi stare de bună dispoziţie ca şi fosta ei colegă. Intre timp, eu am devenit Irina Siminoc...

— Iar eu, Paula Ioachim...

— Ştiam. De fapt, asta am ştiut întâi: că trebuie să stau de vorbă cu Paula Ioachim, diriginta... Paula corectează repede, cu ochii la profesoara mai în vârstă, de lângă ele:

— Viitoarea dirigintă...

— Fie; viitoarea dirigintă a clasei a X-a B, acceptă Irina, înţelegându-i "diplomaţia".

Fosta dirigintă se scuză; are treabă, o aşteaptă o mulţime de angarale, cu predarea, cu situaţiile, cu lichidarea, cu certificatele... Dacă tot se cunosc... O dată cu ea vrea să se retragă şi Mircea Voineag; înţelege că cele două femei au de vorbit. Înainte de plecare, însă, curiozitatea e mai puternică decât teama de a nu inoportuna; o întreabă pe Irina, cât poate mai respectuos:

— Scuzaţi-mi îndrăzneala... Sunteţi cumva rudă cu ziaristul şi scriitorul Tudor Şaru?

— Mi-e frate.

— Şi mie... şef.

Irina răspunde, zâmbind.

— Deci, cum s-ar spune... suntem, faţă de Tudor, în poziţii... diametral opuse.

Acum buna dispoziţie i-a cuprins pe toţi. Pentru o clipă, Irina uită ce poveste complicată a adus-o la şcoală... Mai ales că Paula completează repede:

— Culmea e că, de fapt, până adineauri am vorbit cu fostul meu elev despre fratele dumneavostră! Dar... să vi-l prezint: Mircea Voineag, proaspăt ziarist, fost elev de-al meu. Într-un fel, mă consider "vinovată" de actuala lui profesie...

Voineag completează:

— Vinovată integral. Fără dumneavoastră n-aş fi făcut, probabil, nici facultatea. Filologia, în niciun caz...

— Regreţi?

— Dimpotrivă; vă mulţumesc. Acum şi mereu. Sau, cel puţin, până când... şeful meu îmi va spune că mi-am greşit meseria.

Paula se simte datoare să explice:

— L-am rugat pe Mircea să mă ajute cu prezenţa fratelui dumneavoastră la una din acţiunile importante ale şcolii. După cum vedeţi, nici n-am venit bine şi m-am pus pe agitat oamenii! Acum, şansa îmi oferă o "pilă" în plus! Cu o soră şi un subaltern, merg la sigur...

Voineag îşi ia rămas bun şi pleacă, promiţând încă o dată că tot ce depinde de el... Cele două foste colege rămân, în sfârşit, singure.

— Înţeleg că aţi venit cu o treabă...

Irina socoteşte rapid: nu e cazul să-l pună pe Tudor într-o situaţie delicată. Anumite lucruri sunt şi trebuie să rămână secretul lui, dacă a ales calea asta, dar - pe de altă parte - ca să poată fi eficientă, Paula trebuie să înţeleagă în esenţă despre ce este vorba, altfel nu va şti ce are de făcut. Pare o femeie binevoitoare. Energică, ştie precis că este, şi-o aminteşte din facultate ca una din cele mai active, mai inimoase studente. Da, va trebui să-i spună esenţialul: că fratele ei a devenit tutorele -de fapt, tatăl adoptiv al unui copil rămas orfan de ambii părinţi, pe care o bănuială stupidă l-a transformat în duşmanul celui ce-l îngrijeşte. Totul - pe fondul unor probleme mai vechi de familie şi, mai ales, de educaţie. Tudor doreşte din tot sufletul să continue a locui cu băiatul, nu vrea să audă de internat sau de cămin, dar nici nu se pricepe să rezolve problemele, pentru a avea o convieţuire normală, civilizată. Ea, Irina, e "la mijloc"; pe de o parte nu poate să nu respecte hotărârea fratelui ei, pe de altă parte e îngrijorată de nervii, de sănătatea şi de timpul lui. În plus, se teme pentru situaţia şcolară a băiatului; Tudor şi-a asumat o răspundere imensă.

Poate o supraveghere specială, la şcoală, poate o atenţie deosebită din partea dirigintei, poate...

Paula ascultă şi înţelege. Înţelege mai ales faptul că nu are voie să întrebe ce n-a înţeles foarte bine. O cunoaşte pe Irina, avea o minte strălucită; toate fetele din anii mici doreau să-i semene, să termine facultatea ca Irina Şaru. Îl cunoaşte şi pe Tudor, chiar mai bine decât îşi imaginează fosta ei colegă mai mare, şi nu numai din scris; când venea, câteodată, să-şi ia sora de la facultate, prezenţa lui în holul din "Edgar Quinet" făcea senzaţie... Ei, dacă două minţi ca ale celor doi Şaru n-au recurs încă la soluţia cea mai logică, cea mai simplă, înseamnă că … nu se poate. Altfel... să nu se fi gândit nici unul că în primul rând trebuie spulberată "bănuiala stupidă"? Faci lumină şi... se termină rapid orice suspiciune! Astfel, conflictul - dacă mai există - se mută pe alte baze, mult mai uşor de rezolvat. Dar Irina a venit nu pentru sfaturi, ci pentru ajutor concret. I-l promite, fără rezerve. Chiar de mâine se va ocupa în mod special de Adrian Samurcaş; o va ţine la curent cu tot ce trebuie să ştie şi să facă. Din clipa aceasta, se consideră asociată efortului de a scoate la liman un "copil cu probleme"... Cele două femei se despart, notându-şi reciproc numărul de telefon; de-acum vor tot avea de conversat...

Paula priveşte în urma fostei colege de facultate cu un sentiment ciudat. N-a întrebat-o, n-a îndrăznit să o întrebe de la prima întâlnire ce face, cum trăieşte; a înţeles că e profesoară, probabil în Bucureşti, de vreme ce aici stă cu casa, dar dacă are familie, copii... asta ar fi depăşit, evident, gradul de intimitate şi cadrul discuţiei. Sigur, însă, e faptul că fratele ei, Tudor (rămas în amintirea fetei provinciale care era pe atunci Paula Dimitriu drept tipul bărbatului de succes, înzestrat cu toate datele deplinei realizări), trebuie să fi avut o viaţă total diferită

de ce-şi imaginase ea, cândva... La şcoală a venit sora, nu soţia; deci nu e căsătorit? Nu are familie? Un bărbat ca Tudor Şaru - te pomeneşti că-i... singur? Şi... "bănuiala stupidă"...? Irina s-a confesat atât cât a fost necesar pentru a oferi datele de "diagnostic şi tratament", ca la medic sau ca la avocat... Întocmai ca medicul şi avocatul, Paula va păstra cu sfinţenie cele aflate, dar dincolo de conştiinţa "secretului profesional", e om, e femeie şi nu poate să nu mediteze pe marginea faptelor cu care o confruntă viaţa. De ce atâtea neîmpliniri pe lume? De ce atâţia oameni capabili, dornici şi apţi de viaţă, se pomenesc cu existenţa grevată de o "bănuială stupidă"? Sintagma a impresionat-o; acum, o obsedează. Încearcă să o asocieze cu imaginea lui Şaru, aşa cum îl ştia, dar cele două elemente nu se potrivesc nicicum. De fapt, nu face altceva decât să depene supoziţii. Poate că nu este treaba ei, poate că toată povestea e un fleac, supradimensionat de o soră prea grijulie. Dar dacă nu este aşa? Dacă în spatele demersului Irinei se ascunde o problemă gravă, care macină existenţa unui om? Şi ce om! Paula porneşte spre cancelarie, oftând. Oare chiar aşa să fie viaţa? Să ofere atât de puţin celor ce dau atât de mult - pentru că pot şi vor să dea? Să fie, într-adevăr, o regulă că de singurătate te aperi fie prin slăbiciune, fie prin concesii de neacceptat, adevăr pe care ea însăşi...? Bine ar fi să afle că povestea vieţii lui Şaru o contrazice, dar se teme că şi el...

Hotărât lucru, azi e ziua întâlnirilor-surpriză. În cancelarie o aşteaptă... Tudor Şaru. Direct din şedinţa de redacţie a trecut pe la şcoală, măcar să vadă dacă ieri Adrian a lipsit de la ore sau nu. Fosta dirigintă l-a îndrumat şi pe el spre Paula Ioachim. La prima vedere, chipul profesoarei îi stârneşte lui Şaru senzaţia ciudată a întâlnirii cu o persoană cunoscută cândva, de demult, în împrejurări atât de vagi, încât amintirea vine, parcă, din altă existenţă. Şi mai ciudat: roşeaţa apărută brusc în obrajii femeii,

emoţia ce i se citeşte în expresie, în priviri, conturează ceva mai clar chipul ce se luptă să iasă şi să se reconstituie din sertarele memoriei, odată cu împrejurarea care l-a plasat acolo.

Paula Ioachim nu este însă omul care să se lase dominat de emoţie mai mult de-o clipă. Recăpătându - şi controlul, salută musafirul, se prezintă, iar vocea ei, acum fără tremur, curmă efortul ziaristului de a-şi limpezi aducerile-aminte. Ca şi când nu ştie ce caută la şcoală Tudor Şaru, diriginta întreabă, primeşte răspunsul, stă puţin pe gânduri, apoi... se scuză; din păcate, încă nu a preluat clasa, de-abia de mâine... dar chestiunea concretă, punctuală, nu constituie o problemă, va consulta catalogul şi... In dreptul numelui Samurcaş Adrian, nu figurează nici o absenţă. Comunicând rezultatul, Paula nu se poate stăpâni să privească spre Tudor cu mult mai multă curiozitate decât ar vrea să trădeze. Arată exact cum şi l-a imaginat pe Şaru la deplină maturitate: cu semnele vârstei mai degrabă în expresie şi - cert -în firele albe de la tâmple. In rest, aproape niciun kilogram în plus; aceeaşi înălţime peste medie, negârbovită sub ani, aceiaşi umeri laţi, acelaşi tors puternic, de om care a făcut mult sport, dar mai ales aceeaşi faţă deschisă, mai mult decât frumoasă, care "topeşte" pur şi simplu femeile şi strecoară, involuntar, invidia în sufletul bărbaţilor.

Nimic, însă, din ce gândeşte şi ce simte acum Paula Ioachim nu transpare în vocea ei:

— S-a petrecut ceva anume care vă determină să întrebaţi de absenţele lui Adrian?

Întrebarea îl pune în încurcătură pe Şaru. Nu... adică, da. Ar fi prea multe de spus şi poate chiar trebuie spuse... Poate, după ce noua dirigintă va cunoaşte clasa, elevii, îi va solicita şi el o discuţie mai pe îndelete despre Adrian. Sigur, diriginta, în cel mult două săptămâni, va fi în măsură să abordeze situaţia

oricărui elev. Pe Şaru îl invită în mod special, cu atât mai mult cu cât - recunoaşte - vrea să-i ceară şi ea o mână de ajutor; participarea la o dezbatere cu elevii, părinţii şi profesorii clasei. Tema: relaţiile dintre părinţi şi copii, hotărâtă chiar în acea clipă de Paula Ioachim - cu intuiţie mai mult de femeie decât de pedagog - şi comunicată lui Tudor ca o decizie demult gândită.

Şaru se încruntă. “Ca să vezi ironia soartei!” Nici mai mult, nici mai puţin decât “relaţiile dintre părinţi şi copii?” Chiar aşa! Şi... la ce poate duce o discuţie pe tema asta? La câteva concluzii strict necesare pentru uzul părinţilor şi - eventual - al profesorilor, e de părere diriginta. Bine, dar aici este şcoală pentru părinţi şi profesori, sau pentru elevi? Pentru elevi, desigur, dar să nu uităm că elevii de azi vor fi, la rândul lor, părinţi - şi asta... mai devreme decât ni se pare nouă. Ne-am obişnuit să-i ştim copii, dar unii dintre ei peste 4-5 ani vor spăla scutece şi vor împinge cărucioarele cu odrasle, prin parcuri; poate că e mai bine să afle de pe acum ce înseamnă să creşti un copil, în ce climat şi pe ce principii...

Şaru tace. Asta nu i-a trecut prin cap niciodată. Deci, să zicem... dacă Adrian termină şcoala şi găseşte imediat un loc de muncă, la 19 ani... după un an-doi, într-adevăr, nimeni nu-l mai poate împiedica să se însoare. Va avea munca lui, banul lui, de ce n-ar avea şi familia lui? Şi... când asta? Peste patru-cinci ani. Fantastic! Deci, copilul năbădăios de azi va trebui să ceară el ascultare, să controleze el, peste 8-9-10 ani, frecvenţa copilului său, să vină el la şedinţa cu părinţii, să caute el învăţătoarea, să ceară relaţii, să întrebe de note, de purtare...

Paula reia firul raţionamentului; şi apoi, se poate vorbi -ba chiar trebuie vorbit - despre obligaţiile copiilor. Spuse toată ziua de fiecare părinte, adevărurile fundamentale sună a predică şi a

cicăleală, dar afirmate într-un cadru larg şi solemn, impunător prin el însuşi, poate şi cu exemple - de aceea ar fi salutară prezenţa unui ziarist cu atâta experienţă -, ele ar căpăta altă greutate, ar fi altfel privite de către copii. Ea, cel puţin, îşi pune speranţe într-o asemenea dezbatere. Poate conta pe ajutorul lui Şaru?

Întrebat direct, Tudor nu mai poate da înapoi. Dacă diriginta consideră util, dacă apreciază că el...

— Deşi... tare mă tem că dumneavoastră căutaţi soluţii tocmai la cei ce nu le găsesc nici pentru problemele lor.

— Nu cumva exageraţi aceste probleme, domnule Şaru?

Tudor tresare. Este un om prea experimentat pentru a nu simţi că, în spatele acestei întrebări, se găseşte... ce se găseşte? Paula Ioachim reia, explicându-se:

— Prezenţa dumneavoastră la şcoală îmi spune că ele există, deci... e normal să vă ajut. E vorba de un elev a cărui dirigintă sunt. Promit să nu mă amestec în ceea ce nu mă priveşte. Înţeleg, totuşi, că vă temeţi de un impas al băiatului. Adevărat?

Şaru confirmă. Nu avea de gând să provoace discuţia, dar dacă tot a început...

— Contează mai puţin cum s-a ajuns aici; importantă e soluţia. De acord? Şaru confirmă din nou.

— Singur va fi greu să o găsiţi; trebuie ajutorul şcolii, poate şi al altora. Vă mărturisesc, nu sunt pregătită să abordez fondul problemei, dar... cum să vă spun... m-a stârnit neîncrederea dumneavoastră în ideea mea. Vă cer scuze dacă...

Nu, n-a greşit deloc. Poate el, Tudor Şaru, a greşit nevorbindu-i deschis, aşa cum s-ar fi cuvenit. A întrebat de absenţe, a aflat că ele nu există, dar asta nu înseamnă că problema, ca atare, s-a rezolvat, că situaţia lui Adrian - şi la învăţătură, şi pe un plan mai larg - a încetat să-l frământe. Dar despre toate acestea... într-o discuţie viitoare, când şi unul, şi

celălalt vor fi mai pregătiţi pentru a căuta şi a găsi împreună soluţiile.

Şaru mulţumeşte şi pleacă, stăpânit de sentimentul ciudat că femeia de care abia s-a despărţit - Doamne, a cunoscut-o, cândva? Unde, și cum? - ştie mai multe despre el şi despre Adrian decât a lăsat să se vadă. Așa cum Paula Ioachim rămâne convinsă, după discuţie, că ceea ce nu mărturiseşte Şaru este mult mai grav, mai adânc şi are, oricum, mult mai multă importanţă pentru el decât pare dispus să recunoască.

... Azi, Adrian a venit la masă fără nici o întârziere. Până la un punct, totul decurge ca de obicei: câteva cuvinte despre ce-a fost la şcoală, mâncarea, apoi lecţiile. Când băiatul e gata de plecare, Irina îl invită în birou; vrea să stea de vorbă cu el câteva minute.

— Cum te simţi la noi, Adriane?

— Bine, doamnă Irina.

— Ieri n-ai venit...

— N-am putut.

Aşteptând răspunsul, sora lui Şaru urmăreşte atentă expresia băiatului; nici acum şi nici când vorbeşte, pe faţa lui nu răzbate vreo tresărire de surpriză, vreun semn de teamă. Irina clatină capul: da, da, da...

— Aşa mi-am zis și eu. Păcat că nu ne-ai anunţat, nici pe noi, nici pe Tudor. El a fost teribil de îngijorat. Dacă îţi place la noi, ce-ar fi să locuiești aici?

Băiatul e uluit.

— Tot timpul?

— Tot timpul. Punem un pat în camera lui Mihai şi dormi cu el. Ce zici?

— Nu... nu m-am gândit niciodată... nu ştiu... dar... domnul Șaru?

— Cu Tudor mă înţeleg eu.

— Cred... adică sigur v-aş deranja... Eu nu vreau... Privirea Irinei a căpătat o nuanţă de gravitate, în deplină consonanţă cu ce spune acum:

— Ştiu că nu e treabă simplă să creşti un copil, dar sunt obişnuită. Şi în orice caz - trebuie să ţi-o spun - mă deranjează mult mai mult nopţile albe ale lui Tudor. După discuţiile voastre nocturne, tu adormi repede, ești tânăr, ai somnul sănătos... El, însă, nu.

Adrian e roşu ca focul. Tace, cu ochii în pământ.

— Poate e mai bine şi pentru el, şi pentru tine. Dacă nu vă suportaţi... vreau să spun dacă nu-l suporţi, e păcat să vă chinuiţi reciproc. Ce zici?

Băiatul e încă mut de surpriză şi ruşine. Ar vrea să-şi regăsească obrăznicia, să toarne câteva cuvinte otrăvite, însă atitudinea calmă, tonul aşezat, dar atât de hotărât al Irinei şi - de ce n-ar recunoaşte-o? - generozitatea propunerii îl lasă fără replică.

— Să te gândești la ce ţi-am spus, Adriane. Înţeleg, e greu de răspuns pe loc, dar mâine, poimâine, când te hotărăşti, discutăm, nu-i aşa?

Adrian confirmă; se va gândi, va da un răspuns; dar mintea a şi început să lucreze febril. Va să zică, ce-i face lui Şaru e cunoscut. S-a plâns el, a aflat doar ea ştie cum... nu asta interesează, deşi contează şi cum a relatat Şaru toată povestea... Deci pot afla şi alţii. Nu, nu vrea asta.

Şi mai tare îl contrariază faptul că a doua zi, după ore, la poartă îl aşteaptă bunica. Malvina Samurcaş vrea să ştie ce-a fost cu telefonul de la Şaru, în urmă cu două seri. Cum "ce telefon"? În jur de ora nouă seara, Tudor se interesa dacă ştie ceva despre... Aaaa, nimic grav; a întârziat la şcoală, atâta tot. Bine, dar programul nu e cunoscut dinainte? Şi când survine

ceva, nu poate da un telefon, să nu se alarmeze lumea? Cum să nu se ştie nimic despre soarta lui până noaptea, şi ce treabă e aceea, la şcoală, de la opt dimineaţa până la nouă seara, pe nemâncate? Bine, bine... cât tărăboi pentru nimic! S-a întâmplat o dată, o singură dată; ce atâta zarvă? S-a plâns Şaru, cumva? Nu, nici pomeneală; a întrebat-o, pur şi simplu dacă nu ştie de el. Este adevărat, părea speriat, dar numai un nesimţit sau un iresponsabil ar fi stat liniştit când... Ea, să fi fost în locul lui Şaru, nu ştie ce-ar fi fost în stare să facă! Ei, gata! Acum nu mai e copil, să nu-i mai poarte de grijă chiar aşa; a învăţat şi el ce trebuie şi ce nu trebuie, poate să se ferească singur...

Oare? Bătrâna pleacă la fel de neliniştită cum a venit. Ce-i drept, Adrian n-a ridicat tonul, la despărţire a sărutat-o, rugând-o încă o dată să nu se mai frământe, dar... n-a convins-o. Practic, băiatul s-a strecurat din discuţie.

Pentru Adrian, surprizele nu s-au terminat. La două zile după vizita bunicii, diriginta îl invită în cancelarie pentru o întrevedere pe care el nu ştie cum s-o înţeleagă. Irina şi bunica au încercat, fiecare, să obţină un răspuns la o întrebare clară, pe când profesoara se tot învârte în jurul lui, întrebându-l câte-n lună şi-n stele, ca şi cum n-ar şti nimic - decât faptul că ar fi ceva important de aflat, dacă insistă... Adrian s-a hotărât pe loc: până nu-i reproşează ori nu-l întreabă ceva anume, nu spune nimic. N-are nici o problemă, nu creează nimănui nici o problemă, nu vrea nimic, nu-i trebuie nimic; e cel mai sigur mod de a afla dacă nu cumva Şaru s-a plâns la şcoală. Deşi, după câte îl cunoaşte, nu e el omul să se umilească în faţa unei femei necunoscute, mărturisindu-şi neputinţa de a ţine în frâu un copil zurbagiu. Mare minune dacă nu i-a ascuns şi Irinei! Dar... să vedem.

Paula Ioachim nu întreabă nimic concret. De la primele cuvinte a înţeles că nu de la Adrian va afla ceva; acum vrea să

testeze firea copilului, sinceritatea lui, capacitatea şi dorinţa de a-şi deschide inima. Va fi greu cu Adrian; intuieşte într-o clipă intenţiile interlocutorului, când nu înţelege - se blochează, strângându-se ca un arici, ascunde cu îndârjire tot ce crede el că reprezintă secretul lui şi numai al lui, nici măcar loial nu este în discuţie... Ciudat. A luat de la fiecare vârstă ce are mai rău; de la adolescenţă - inconştienţa, cruzimea până la un punct teribilistă, iar de la maturitate - încăpăţânarea şireată, puterea de a-şi stăpâni şi disimula reacţiile, de a-şi refuza şi cenzura spontaneitatea... Tare se teme Paula Ioachim că numai un şoc, un şoc foarte puternic, va putea sparge crusta mai groasă şi mai rezistentă decât s-a aşteptat, aşternută peste sufletul copilului şi devenită un fel de platoşă care, în loc să-l ferească de pericole exterioare, îl înăbuşă, riscând să-i deformeze grav caracterul.

Şoc... dar cum? Cu ce? Şi mai ales - cu cine? S-ar zice că asta... chiar nu mai e treaba ei. Un atac decisiv asupra a tot ce este ascunziş, suspiciune, teamă sau duplicitate în Adrian nu poate porni decât din zona adevărurilor amare - închipuite ori reale -, pe care şi băiatul, şi Tudor Şaru le ascund; de ce, nu ştie. Tot ce rămâne în puterea ei este să-l facă pe Adrian să se simtă supravegheat; să ştie că o absenţă, o notă proastă, o incorectitudine la şcoală vor fi comunicate familiei şi sancţionate imediat. Cu alte cuvinte, ceea ce elevul ar trebui să facă din motivaţii lăuntrice, deocamdată să facă din constrângere. Din câte şi-a dat seama diriginta, băiatul se teme de autoritatea şcolară, nu vrea să fie “un caz”. Tot e ceva... De aici trebuie început; atâta poate face ea, deocamdată. Ba nu; va mai încerca ceva. Ideea nu i-a venit în clipa asta, dar acum s-a hotărât, când Adrian se ridică şi porneşte spre casă, grăbit, să nu cumva să se impacienteze Irina. Deși, pentru ce vrea diriginta, există un risc, mai ales așa cum își gândește ea încercarea... Paula Ioachim e

aproape sigură că Mircea, fostul ei elev, va fi de acord să o ajute.

... Ultima - şi cea mai ciudată, pentru Adrian - discuţie din şirul celor survenite după scandalul cu Tudor, se desfăşoară acum, şi tot la şcoală. După ore, în cancelarie îl aşteaptă un tânăr cu cel mult zece ani mai în vârstă decât el. Se prezintă drept ziarist - ceea ce se pare că şi este, legitimaţia (Ia care Adrian nu a privit cu atenţie) o atestă. Pot sta de vorbă, câteva minute, într-un colţ liniştit, unde să nu-i deranjeze nimeni? E o problemă delicată, oarecum intimă, şi vizitatorul n-ar vrea să... Desigur, ştie Adrian un colţ liniştit, în curtea şcolii. Peste câteva clipe, băiatul află, uimit, că interlocutorul său întreprinde o anchetă -hai să-i spunem o investigaţie de presă, e mai corect! - printre copiii orfani încredinţaţi de autoritatea tutelară unor familii. Vrea să afle ce relaţii s-au stabilit între copii şi cei răspunzători de creşterea şi educarea lor, cum sunt trataţi, în ce climat cresc, dacă au probleme... A pornit investigaţia de la copii; apoi, va confrunta opiniile lor cu cele ale familiilor responsabile. Garantează, sub cuvânt de onoare, secretul absolut al discuţiei, dacă cineva dintre intervievaţi vrea să nu se facă publice spusele sale, sau să nu-i fie atribuite nominal.

Adrian nu-şi revine.

— Adică... să scrieţi în ziar ce vă spunem noi? Eu?

— Nu neapărat, şi nu oricum. Doar dacă cei ce stau de vorbă cu mine acceptă să le dezvălui opiniile, apoi dacă -mergând pe urmele afirmaţiilor lor - mă voi convinge că ele sunt adevărate şi, bineînţeles, numai şi numai dacă, în final, ar rezulta stări de lucruri ce merită aduse la cunoştinţa opiniei publice, a organismelor cu răspunderi în această direcţie. Nu mă interesează fleacurile, nu caut noduri în papură, ci lucruri importante, care pot determina drumul în viaţă al unor oameni. In fond, e vorba de vieţi omeneşti, nu?

— Scuzaţi-mă... Aşa, când am timp, mă uit şi eu prin ziare, şi n-am prea văzut asemenea... Cum v-aţi gândit?...

— Ca să fii sincer cu mine, sunt la rândul meu sincer. Am crescut la orfelinat; nu mi-am cunoscut părinţii. Zeci de colegi de-ai mei au fost înfiaţi, de-a lungul anilor, dar nu toţi orfanii ajung în familii în care sunt cu adevărat doriţi. Ei bine, asta este zona în care vreau să investighez: copilul adoptat se simte ca în familia lui? Ca în casa lui? Şi dacă nu - de ce? Întrebarea ar fi, în esenţă: eşti mulţumit de viaţa ta?

— Şi dacă n-aş fi?

In ochii ziaristului a apărut o sclipire de interes; dar “regula jocului” - abia enunţată - trebuie respectată.

— Discutăm teoretic?

— Deocamdată, da.

— Dacă numai “deocamdată”, înseamnă că ai în vedere, poate, şi o discuţie mai concretă... Adrian dă înapoi, precipitat:

— N-am spus asta!

— Așa am înțeles eu...

— Şi... cu persoana care... adică... tutorele meu... n-aţi discutat nimic?

— Nici nu știu cine este.

— Nu se poate! Din moment ce aţi ajuns la mine după nişte acte, aţi văzut în dreptul numelui meu un nume de adult care...

Ziaristul îl întrerupe cu un gest hotărât:

— Nu m-am uitat în niciun fel de acte. Mi s-au dat nişte nume de copii şi şcolile în care îi pot găsi, fără niciun alt indiciu, tocmai ca să evit orice idee preconcepută. Adresele, numele adulţilor - în cea de-a doua etapă.

— Şi dacă... dacă ei se vor plânge de copii?

— Dreptul lor - și datoria mea să verific.

— Ce se confirmă... scrieţi?

— Repet: nu neapărat şi nu oricum. Dacă familiile sunt de acord, dacă eu sunt convins că, publicând, semnalez opiniei publice, familiilor, şcolii, nişte probleme şi fenomene ce merită cunoscute şi rezolvate... Şi, poate, dacă asta îi va face pe unii copii să priceapă că, atunci când soarta ţi-a răpit familia, trebuie să ştii să preţuieşti şi să meriţi şansa de a ţi se deschide uşa unei case de oameni. Sau să ştii să cântăreşti bine gestul de a respinge un om care vrea să-ţi fie şi chiar se poartă ca un părinte...

— Şi dacă nu se poartă?

Nehotărârea băiatului a început să-l intrige pe ziarist. "Ar vrea, dar se teme, probabil..." Întreabă, la rândul lui, fără să forţeze nota:

— Tot teoretic discutăm?

— Bineînţeles.

— Deci... un fel de consultaţie juridică! Bine, fie şi aşa. Să ştii că legea apără minorii. Dacă se dovedeşte în faţa autorităţii tutelare incapacitatea unui adult de a-şi îndeplini mandatul de tutore, copilul i se poate lua.

— Şi... ce face?

— Eu am crescut într-un cămin de orfani. Nu spun că mi-a fost uşor, dar, cât am stat acolo, nimeni nu m-a bătut, nu m-a umilit şi nu m-a chinuit; nu am răbdat de foame sau de frig. Am învăţat, am urmat facultatea... Vreau să spun că se poate trăi şi aşa.

Adrian se simte muşcat de o bănuială:

— Şi... chiar nu cunoaşteţi numele tutorelui meu? Mircea Voineag se încruntă. Nu e obişnuit să-i fie pus la îndoială cuvântul.

— Ţi-am dat cuvântul de onoare. Altă garanţie...

— Vă cred, mă scuzaţi. Am insistat pentru că... pentru că şi el este ziarist, ca dumneavoastră. Se numeşte Tudor Şaru.

Voineag simte cum i se năruie pământul sub picioare. Ce gafă sinistră! Ce coincidenţă nenorocită! Cum de nu i-a spus Paula Ioachim despre cine e vorba? Probabil că nici ea n-a ştiut, altfel nu se poate... Cum să-l convingă acum pe șeful său, pentru care a făcut un adevărat cult, că e o întâmplare, că n-a ştiut, că n-a avut niciun gând rău...? Încearcă să se transpună în pielea lui Tudor; ce-ar simţi dacă băiatul său ar veni de la şcoală şi i-ar spune că subalternul pe care îl învaţă meserie - şi ce meserie! -s-a prezentat la cancelarie și l-a tras de limbă, întrebându-l dacă nu cumva tatăl adoptiv se poartă rău, îl oprimă, îl?... Mai mult; rememorând cele două-trei momente de nehotărâre, când băiatul părea gata-gata să mărturisească o nemulţumire profundă, Voineag are impresia că puştiul l-a "plimbat" înadins, pentru a avea ce povesti acasă... Ce situaţie! Cum să dea mâine ochii cu Şaru?!?

Surpriza, frământarea ziaristului îl liniştesc, într-un fel, pe Adrian; deci n-a fost nimic "montat", ci pur şi simplu o întâmplare. Dar o întâmplare din care înţelege că trebuie să fie prudent. 0 vorbă scăpată de Irina către dirigintă, îmbinată cu o astfel de iniţiativă a cuiva, îl poate arunca într-un scandal. Nu doreşte tapaj, publicitate, ochi îndreptaţi asupra lui; vrea numai să afle, să fie sigur că...

O dată cu pronunţarea numelui Tudor Şaru, discuţia -practic - s-a încheiat. Cei doi se despart într-o stare confuză. Voineag - de ruşine şi de necaz că s-a vârât prosteşte într-o poveste care i-a sunat ciudat de la bun început, Adrian - de nesiguranţă, dar şi de teamă că atitudinea lui imprudentă, care a împins lucrurile cam prea departe, îi va aduce încurcături. Dar dincolo de teamă sau de calcule, în conştiinţa băiatului licăreşte ceva absolut nou: revelaţia că există pe lume copii care n-au avut niciodată şansa unei case de oameni. Pentru ei "cămin" nu înseamnă cuibul unei

familii, ci un bloc cu dormitoare, cantină, sală de făcut lecţiile şi curte pentru joacă de la ora cutare până la ora cutare, când bate clopotul - şi gata! Acolo, suprema satisfacţie - mărturisită de ziarist, adineauri - este că nimeni nu te bate, nu te chinuie, exact relele de care ar fi vrut să-l scape dacă s-ar fi plâns de tutore... Cum să se plângă? Ce să spună? Că un bărbat în toată firea şi-a pierdut până şi somnul din cauza lui? Că de trei luni şi mai bine, un manuscris început a rămas la pagina 43, blocat un timp din dorinţa lui Tudor de a face pe copilul înfiat să se simtă ca acasă (de fapt, mai bine decât acasă; Adrian recunoaşte că n-a mai trăit nişte săptămâni atât de pline şi de frumoase...), apoi - de certurile, enervările şi "strâmbele" aruncate intenţionat, ca să-l scoată din fire?

Luându-şi ghiozdanul şi grăbindu-sc către masă -respectată acum cu sfinţenie -, Adrian se gândeşte, nu fără un frison de spaimă, că, în fond, depinde de Şaru să nu-l mai suporte, să-l trimită frumuşel într-un cămin de orfani sau într-un internat, ceva, unde nu stă nimeni să-ţi caute-n coarne... Ce s-ar face? Rămâne varianta familiei Siminoc. Dar oare, când a propus-o, Irina s-a consultat cu Şaru? Nu, sigur că nu. Parcă a şi spus: "Cu Tudor mă înţeleg eu..." Dacă Tudor renunţă la băiat, prezenţa lui Adrian în familia Siminoc va fi la fel de indezirabilă ca şi în locuinţa lui Şaru. Totul e pe muchie de cuţit; trebuie să fie atent - îi spune instinctul de conservare. Dar acum, parcă -parcă vorbeşte nu numai instinctul de conservare. O voce neauzită niciodată, un sentiment netrăit încă se amestecă printre semnalele de alarmă stârnite de cele patru discuţii cu temă comună: cum trăieşti în casa lui Tudor Şaru? Băiatul înţelege că întrebarea ar trebui, de fapt, formulată aşa: cum trăieşte Tudor Şaru în casa lui, de când a venit Adrian Samurcaş? Ei, aici e-aici: răspunsul...

... Singurul om rămas complet în afara evenimentelor din ultimele zile este Tudor. Habar n-are de iniţiativa Irinei, de ideea Paulei Ioachim sau de demersul doamnei Samurcaş pe lângă Adrian. Nu înţelege nici timiditatea confuză, atât de străină firii stagiarului, cu care Mircea Voineag se învârte în jurul lui, la redacţie. Parcă ar vrea să-i spună ceva, dar nu ştie dacă e bine, şi cum...Îl miră până şi corectitudinea lui Adrian. Din seara înfruntării, băiatul se prezintă la Irina fără nici o întârziere, acasă vine cu toate lecţiile făcute “la centimă”, a adus în carnet şi trei note foarte bune, seara mănâncă în tăcere, fără nimic deplasat în comportare, în ton... Se retrage devreme în camera lui, dar nu ostentativ - îmbufnat, ci mai degrabă cu aerul omului care nu vrea să deranjeze. A începui din nou să citească, i-a mai cerut lui Tudor nişte cărţi - deja adunate într-un colţ special din biblioteca sa, destinat lecturilor curente. Şi-a reluat şi obligaţiile gospodăreşti “din vremurile bune”: în fiecare seară, când vine acasă, scoate din punga pregătită special în acest scop o franzelă - datoria lui, iar după masă şterge vasele pe care le spală Tudor, apoi pune totul la loc, în raft, exact cum le-a aranjat Gheorghiţa.

Aşa stând lucrurile, Tudor n-a mai considerat necesară nici o explicaţie. Mai exact, n-a provocat-o. Necesară, probabil, ar fi fost... dar... o nouă discuţie? Poate un nou scandal? Ce să-i mai spună, din câte are voie să-i spună? Cum să-i explice mai convingător decât până acum buna sa intenţie, absurditatea conflictului, consecinţele nefaste pentru amândoi? A ajuns să se teamă de înfruntarea deschisă cu Adrian. Băiatul are limba ascuţită, rea, iar el, Tudor, primeşte totul în plin, n-a ajuns - şi speră să nu ajungă niciodată - la stadiul de tăbăcire, când cuvintele nu mai contează, jignirile nu mai jignesc, răutăţile nu mai dor, vorbele trec pe lângă urechi, singurul gând, singura

dorinţă a celui ce ascultă fiind ca cel ce loveşte să obosească, să se plictisească de atâta venin aruncat în şi printre vorbe... Deci, discuţie... numai dacă va fi imperios necesară. Atâta timp cât Adrian îşi vede de treabă, ia note bune, în casă se poate respira... să nu stârnim stihiile.

Două seri la rând, Tudor a reuşit să lucreze. Reintră foarte greu în atmosfera manuscrisului; a trebuit să citească şi să recitească de nu ştiu câte ori ultimul capitol (douăzeci şi mai bine de pagini) ca să-i spună ceva textul, să reînsufleţească notaţiile sale pentru ce are de scris acum, notaţii ce i s-au părut - când le-a scos din mapă - nişte fraze cifrate, aproape fără sens, imposibil de transformat în substanţă literară. Pe cât de greu şi nesigur s-a urnit, pe atât de mare i-a fost bucuria urmărind recolta a două nopţi de muncă: treisprezece pagini dense, plus “şnurul” amănunţit al următoarelor două capitole. Din păcate, poimâine îl aşteaptă o deplasare de două-trei zile, va fi obligat să întrerupă scrisul exact când şi-a regăsit cadenţa.

La redacţie - totul normal. Singurul lucru oarecum ciudat este - în continuare - comportarea lui Voineag. Dacă stagiarul nu se explică singur, va trebui să-l provoace el; nu sunt fireşti starea permanentă de jenă, fâstâceala provocată de orice cuvânt sau întrebare, aerul de ins pe a cărui căciulă bâzâie permanent musca. Uite, chiar acum, dacă mai e prin redacţie...

Îşi consultă ceasul: şase şi un sfert. Probabil că Voineag a plecat de mult. Pe Şaru l-au reţinut până acum mapa cu manuscrise, planul trimestrial cerut de conducere mâine, la prima oră, şpaltul articolului său pentru numărul de la noapte, în care trebuie să introducă două idei noi, dar în final textul să aibă cu 22 de rânduri mai puţin... Le-a făcut pe toate, a rezolvat şi “scurtarea prin lungire” după formula atât de plastică a lui

Turculeţ, secretarul de redacţie, dar... e cu mintea făcută zob. In seara asta nu se prea mai vede lucrând.

Soneria telefonului îl întoarce de la uşă. E Irina, care îl invită la ea; nu va sta mult, dar trebuie neapărat. Tudor se încruntă: e ceva rău? Nu, să stea liniştit; există pe lume şi altfel de urgenţe, nu numai necazuri... "Te-ai obişnuit cu alarma ca pompierii, Tudore... Crezi că e bine aşa?" Sigur că nu e bine, dar n-a ales el... Să-l aştepte, soseşte imediat. Dacă Adrian n-aplecat încă, să mai stea, îl va lua cu maşina. Pe drum, cu toate asigurările primite, nu se poate împiedica să-şi facă griji. Nu e în firea Irinei să-l cheme astfel, fără să-i spună despre ce e vorba, fără să-l prevină cu o zi înainte... Cumva, vreo sărbătoare de care a uitat? Vreo zi de naştere? Nu se poate, le ştie bine, a învăţat datele ca pe propriul său număr de telefon. Să oprească, totuşi, să ia nişte flori, pentru orice eventualitate? Poate... vreun eveniment la Mihai, la facultate? Vreo bucurie la Radu, la uzină? "Mutulică" de cumnatu-său, chiar dacă are o bucurie, n-o mărturiseşte... Iată o florărie, în colţ; cinci garoafe nu sunt un cap de ţară... Opreşte, le ia şi îşi continuă drumul. Când deschide uşa apartamentului pe care scrie - încrustat într-o plăcuţă metalică - "Fam. Irina şi Radu Siminoc", ţine totuşi buchetul la spate, gata să scape de el strecurându-l discret pe etajera din vestibul, dacă florile se vor dovedi "hodoronc-tronc", mai ales că toată familia ştie cu câtă dificultate se hotărăşte "unchiul Tudor" să poarte un buchet de flori în mână.

Înăuntru - surpriză; şi încă de proporţii! In sufrageria Irinei - nu atât de mare ca a lui, dar frumoasă, încăpătoare, totuşi - s-au adunat în jurul mesei Adrian, Malvina Samurcaş, Paula Ioachim, Radu şi Irina. Copiii nu se văd. Brusc, lui Tudor i se strânge inima: "Nu e bine! De ce nu m-au întrebat?" O privire

rapidă spre Adrian îl linişteşte, oarecum; băiatul e foarte calm. Dar poate că este aşa pentru că discuţia nu s-a declanşat încă... pentru că n-o bănuieşte... deşi prezenţa dirigintei ce poate anunţa altceva decât...? Tudor salută pe toată lumea şi ocupă singurul scaun rămas liber. Nu, cafea nu bea; a înghiţit deja două, la redacţie şi... la noapte vrea să doarmă (aviz amatorilor!). Irina intră direct în subiect: noua dirigintă a lui Adrian a ţinut să discute cu familia băiatului - aşa cum va face cu toate familiile elevilor ei -, să vadă unde stă, unde învaţă, cum trăieşte Adrian, dacă - şi ce probleme ridică părinţilor... Pentru că ei sunt, totuşi, “familie adoptivă”, Irina s-a gândit să fie de faţă şi bunica lui Adrian. A invitat-o şi pe cealaltă bunică, Ilinca, mama Evei, dar bătrâna s-a scuzat, nu poate... Irina mulţumeşte dirigintei; e un semn de bunăvoinţă că a început cu ei, cu Adrian. Anul e foarte important pentru copii, fiecare săptămână contează, diriginta ţine foarte mult ca examenul de treaptă să fie un succes pentru toţi elevii ei, familiile vor acelaşi lucru, deci...

Paula Ioachim intervine:

— Cum e, Adriane?

Deşi a afişat până acum siguranţă de sine, dacă nu chiar nepăsare, băiatul începe să resimtă solemnitatea cadrului. N-a mai participat la asemenea reuniune serioasă, cu toţi “factorii”, unde nu merge s-o coteşti cum vrei, să ascunzi părinţilor ce se ştie la şcoală şi invers. Oamenii faţă de care ştie bine că are nişte obligaţii de elev, de nepot, de copil - îl privesc, ce e drept fără duşmănie, nici măcar cu severitate, dar cu toată greutatea ce le-o dă poziţia lor faţă de el, poziţie ce au de gând (înţelege băiatul) să şi-o ia în serios; ba chiar şi-au luat-o, de vreme ce sunt toţi, aici... În mod reflex, Adrian caută cu privirile spre Şaru; de la el, numai de la el poate veni pericolul.

— Cum e, Adriane? - revine întrebarea.

Băiatul se hotărăşte să vorbească, deşi nu prea reuşeşte.

— Eu... ce să spun... eu... din punctul meu de vedere... Profesoara îl ajută:

— Ai probleme deosebite? Dificultăţi? Ştiu că n-ai trăit aici toată viaţa, deci cu atât mai mult e nevoie să aflăm: te supără, te deranjează ceva? Ar mai trebui făcut ceva ca să te simţi cu adevărat acasă la tine? Te împiedică ceva să înveţi? Îţi lipseşte ceva?

Băiatul tace. Paula Ioachim reia firul explicaţiilor cu aceeaşi voce blândă, calmă:

— Dacă spui deschis acum, când ne-am adunat pentru a vedea ce avem de făcut fiecare, nu înseamnă că "te plângi", Adriane... Vorbeşte cu curaj, nu-ţi va lua nimeni spusele în nume de rău. Nişte oameni de omenie ţi-au dorit binele, şi ţi l-au asigurat. Îţi garantez că nu se vor supăra, aflând chiar din gura ta ce aştepţi încă de la ei ca să poţi munci cum trebuie. Sau poate că ai probleme la şcoală?... Spune deschis; de asta sunt aici, e datoria mea de dirigintă să cunosc şi să rezolv tot ce depinde de mine, de ceilalţi profesori, poate de clasă...

Adrian tace, în continuare.

— Nimic, nimic?

Când liniştea a început să devină penibilă, Adrian îndrăzneşte:

— Eu... cum să vă spun... N-am ce să... Locuiesc bine, şi să vedeţi la noi, e şi mai... Mănânc bine, am cărţi, de ce m-aş...

— Apropo de mâncare: doamna Siminoc mi-a spus că acum şase zile n-ai venit la masă deloc şi nici n-ai anunţat. E adevărat? "Deci - se ştie..." Adrian confirmă, cu un gest din cap.

— Iar bunica ta, în aceeaşi zi, a fost întrebată la telefon, seara, târziu, dacă ştie ceva despre tine.

Este aşa, doamnă Samurcaş?

Bătrâna confirmă, tot fără un cuvânt. Paula reia şirul vorbei, cu o nuanţă uşor schimbată în ton.

— În ziua cu pricina, cel puţin trei persoane au fost îngrijorate din pricina ta. Ai dat explicaţii? Băiatul tace, privind spre Tudor; apelul de ajutor - apel fără speranţe, însă - e atât de vizibil, încât Şaru intervine:

— O discuţie am avut...

Paula continuă conversaţia cu Adrian, luând act de replica lui Tudor, dar neabsolvindu-l pe băiat de răspunsul aşteptat:

— Şi - în cadrul acestei discuţii - ţi-ai cerut scuze, Adriane?

O clătinare înceată, şovăitoare a capului, dar cu sens clar de negaţie, exprimă ceea ce băiatul nu vrea sau nu poate spune prin viu grai.

— Şi... nici mai târziu?

Acelaşi semn o determină pe dirigintă să continue:

— Dacă aş fi în locul tău, aş cere scuze acum.

Nimeni nu se aştepta la cuvintele Paulei. Tudor - cel mai puţin. De altfel, nu ştie precis de ce, toată discuţia îi provoacă o iritare ciudată, deşi ceilalţi - cu excepţia lui Adrian, fireşte - sunt cuceriţi de abilitatea dirigintei. Şaru înţelege că totul e făcut cu cele mai bune intenţii; apreciază tonul nu lipsit de căldură al profesoarei, discreţia Irinei, dorinţa de bine a bătrânei - care a făcut, probabil, un efort pentru a participa la discuţie - dar... dar dincolo de toate, Şaru simte că e ceva care-i scapă. Cine vorbeşte despre "îngrijorare", despre "scuze", despre "discuţie", despre "explicaţie" ştie mai multe decât vrea să spună, sau aşteaptă ca ceilalţi să spună mai mult! Aici nu se pune în cauză întârzierea lui Adrian într-o zi, ci o situaţie mai gravă, cu implicaţii mai adânci... Din iniţiativa cui? Cine a explicat-o dirigintei, şi cât? Da, el a promis şi chiar a cerut o discuţie, odată, dar nu aşa şi nu acum! Adunarea seamănă a consiliu de familie! E de faţă şi

autoritatea şcolară; doar justiţia lipseşte... Consiliu? Cine l-a convocat?

Străduindu-se din răsputeri să fie calm, să nu răzbată în formulări şi în ton nimic din ce-l frământă (treabă care nu-i prea reuşeşte, de obicei), Şaru sparge tăcerea:

— Vă mulţumesc sincer şi vă rămân îndatorat pentru ajutor, doamnă Ioachim... Faptul că sunteţi lângă noi, lângă Adrian, mă bucură şi-mi dă, cum să spun, mai multă încredere... În ce priveşte ziua aceea, cu întârzierea, grijile au fost, într-adevăr, foarte neplăcute, şi ca să nu credeţi că-i iau apărarea, confirm că Adrian n-a exprimat scuzele probabil necesare în discuţia noastră. Dar... cu o precizare: eu am condus acea discuţie. Am făcut-o, poate, în aşa fel, încât nu s-a creat cadrul propice pentru cuvintele de scuză. Enervarea, cred... Dacă Adrian va simţi nevoia să-mi spună câteva cuvinte pe tema asta, nu e timpul trecut, dar - personal - înclin să cred că un lucru început între patru ochi, trebuie să se sfârşească la fel. Îmi cer scuze că formulez o părere puţin diferită de a dumneavoastră; e o nuanţă, să-i spunem, mai... bărbătească. Să nu uităm că Adrian e aproape bărbat. Mă înţelegeţi şi mă iertaţi, nu-i aşa?

Cuvintele lui Şaru produc o tăcere mai grea şi mai lungă decât invitaţia Paulei. Fiecare le primeşte, le simte sau le interpretează în felul său. Irina urmăreşte cu inima strânsă expresia dirigintei; dacă se va simţi jignită sau măcar lezată de atitudinea lui Tudor (în fond, a contrazis-o în faţa unui elev!), a pierdut un aliat esenţial. Paula se va “spăla pe mâini”, va interveni în cadrul strict al obligaţiilor profesionale, comunicând eventualele absenţe ori note proaste şi cerând familiei să “ia măsuri”. Nu pe asta a contat Irina... Radu, care a gândit şi a simţit întotdeauna pe aceeaşi lungime de undă cu soţia sa, înţelege exact ce raţionament face ea acum şi-i

împărtăşeşte îngrijorarea. Bătrâna doamnă Samurcaş e profund impresionată. De fapt, dintre toţi cei de faţă, numai ea îl cunoaşte foarte bine pe Adrian; numai ea ştie de ce este în stare băiatul când vrea cu tot dinadinsul să fie rău, să jignească, să provoace durere. E aproape convinsă că Tudor Şaru a gustat zdravăn din cupa amară care i-a otrăvit viaţa lui Marcel. Atunci... de unde puterea să tacă? De unde tăria de a nu declanşa un proces necesar, salutar pentru liniştea lui pierdută? De unde curajul generos de a trece lângă Adrian, înfruntându-i pe cei adunaţi anume să-i întărească autoritatea în faţa băiatului? Oricum, mare noroc pe nepotul ei! Un astfel de om...

Paula Ioachim este şi ea dezorientată. Nu s-a simţit nici jignită, nici lezată; ştie cum să-şi câştige şi să-şi apere autoritatea în faţa elevilor şi în orice caz nu controversele de această natură - benignă, consideră ea - i-o pot submina. Dar mirată, ce e drept, este. O deconcertează atitudinea unui om ce nu-şi cunoaşte interesul. Ea n-a urmărit altceva decât să întărească, prin cuvântul şi implicarea şcolii, statutul de răspunzător unic şi deplin al lui Tudor Şaru pentru destinul băiatului. De fapt, ea a cerut Irinei să invite pe cine crede de cuviinţă din partea familiei lui Adrian, ea a ţinut ca întâlnirea să capete un caracter oficial, aproape solemn, să sugereze şi prin aceasta unitatea tuturor celor apropiaţi copilului. Mai mult: a condus - deliberat - discuţia în aşa fel, încât din câteva cuvinte, să transfere toată importanţa, toată responsabilitatea celor prezenţi asupra unei singure persoane: Tudor Şaru. In văzul tuturor, sub ochii lui Adrian - care din clipa asta trebuie să ştie că, înfruntându-l pe Tudor, îi va înfrunta pe toţi. Şaru e un om mult prea inteligent ca să nu-i fi sesizat intenţia. Şi atunci? Atunci... Ori e un munte de orgoliu, capabil să nu-şi mai vadă ori să-şi calce în picioare interesul când i se pare

că i se pune la îndoială capacitatea de a-şi rezolva singur problemele, ori e, într-adevăr, prost de bun, incapabil să vadă pe cineva încolţit, suferind... Ori e un mare vinovat, chinuit de remuşcări cumplite, în virtutea cărora este decis să sufere, strângând din dinţi... Ori... Ori a dat o lovitură de maestru! Da, poate că a încercat să câştige definitiv încrederea copilului într-un moment greu, când toţi ceilalţi se pregăteau să-l pună la colţ! Dacă scoţi un adolescent dintr-un asemenea clinci, ba chiar declarându-i cu martori că îl consideri bărbat - şi bărbaţii îşi rezolvă între ei diferendele -, l-ai câştigat pentru totdeauna! Asta să fi urmărit Şaru? Cine este, ce este de fapt acest bărbat care - Paula îşi mărturiseşte cu un soi de nelinişte - o interesează din ce în ce mai mult, poate şi pentru că nu-l înţelege, dar, în fundul sufletului, simte cum unei vechi admiraţii li se adaugă preţuire, interes şi... şi... stări pe care nici măcar nu are curaj să le limpezească?

Nici o îndoială: dintre toţi cei prezenţi în jurul mesei, cel mai tulburat este Adrian. Când îi căutase privirile lui Tudor, implorând ajutor, tot ce îndrăznea să spere era o tăcere neutră. Nici o clipă nu a visat la o atitudine atât de favorabilă! Cum, omul jignit de un copil - şi nu o dată - înfruntă pe cei ce obligă copilul să-şi ceară scuze? Asta n-a citit nici în cărţi! In disputa -dacă dispută se cheamă situaţia când un băiat tace, vinovat, iar diriginta îl cheamă la ordine! - inegală, fără şanse pentru Adrian, cine-i întinde mâna? Tocmai bărbatul de care şi-a bătut joc din prima clipă, când nici nu-l cunoștea! Adrian simte un nod în gât. Nu, numai asta nu! Şaru a spus că e aproape bărbat; el trebuie să probeze că e bărbat de-a binelea, aici nu au ce căuta lacrimi, sentimente, figuri...

Tudor realizează, în sfârşit, efectul cuvintelor sale, fără să înţeleagă însă firul gândurilor fiecăruia. Simte nevoia să spargă

tăcerea lungă, apăsătoare, să schimbe atmosfera de care începe să se considere vinovat.

— Îmi place să cred că n-am comis o impoliteţe gravă, doamnă Ioachim! Irina, tu, care eşti femeie, profesoară şi dirigintă... Dacă ai fi tu în locul doamnei Ioachim, ai scuza cuvintele unui bărbat poate lipsit de tact, poate mai puţin obişnuit cu sensibilitatea feminină dar - vă asigur pe toţi - bine intenţionat? Răspunde-mi sincer, dar... te rog să spui da.

În sfârşit, toţi zîmbesc, destinşi. Dintr-o dată, atmosfera se încălzeşte, depăşind cu mult "temperatura" găsită de Tudor, la venire. Se discută lejer, Paula Ioachim dă amănunte despre clasă, cerând - în răstimpuri - ajutorul lui Adrian; Irina profită de ocazie pentru a trata rămânerea băiatului la ei cât timp Tudor va fi plecat în provincie ("nu mult: 2-3 zile"... precizează ea la alarma din privirile lui Adrian), Malvina Samurcaş mulţumeşte încă o dată, tuturor, pentru omenia lor; Radu, omul practic, probează rapid, cu băiatul, un pat pliant, soluţie provizorie pentru cele două-trei nopţi...

Când totul s-a terminat, Şaru invită pe cele două musafire în maşină; el şi Adrian vor fi gazde bune până la sfârşit, le vor lăsa acasă. Ruta se stabileşte astfel încât Malvina Samurcaş să ajungă prima. La coborâre, bătrâna îşi sărută nepotul cu dragoste şi - pentru prima dată de când se cunosc - se ridică în vârful picioarelor şi-l sărută şi pe Tudor, şoptindu-i aproape plângând: - Să te răsplătească Dumnezeu pentru tot ce faci, după inima dumitale, om bun...

Apoi, maşina porneşte mai departe. Drumul către locuinţa Paulei Ioachim trece prin faţa blocului său. Încetinind, Tudor arată clădirea şi spune, uşor încurcat:

— Aici stăm noi... De fapt, în casa în care locuieşte elevul dumneavoastră n-aţi fost încă; aveţi timp să ne oprim o clipă?

Femeia zâmbeşte.

— Mulţumesc, domnule Şaru...

Tudor nu ştie cum să interpreteze zâmbetul desluşit vag prin oglinda retrovizoare.

— Sper că n-am comis din nou o impoliteţe...

— De ce "din nou"? Dimpotrivă... Mulţumesc pentru invitaţie, dar... e târziu, toţi suntem obosiţi... Şi pe urmă... Adrian mi-a dat asigurări că stă minunat. Dacă-mi amintesc exact, chiar aşa a zis: "Locuiesc bine... Să vedeţi la noi... E şi mai...!" Am nimerit-o, Adriane?

— Da, aşa e! Am zis şi... chiar este, să vedeţi...

— Sunt sigură. Un bărbat, un bărbat adevărat, nu minte niciodată.

Drumul a continuat în tăcere. Prilej pentru cei doi bărbaţi din maşină să se gândească: de fapt, cui a fost adresată remarca Paulei Ioachim? Care dintre ei era cel vizat?

Acasă, masa de seară se desfăşoară fără niciun cuvânt -dacă nu socotim cele câteva replici utilitar-uzuale. Când ultima farfurie este ştearsă şi pusă la loc în raft, Adrian încearcă să deschidă o discuţie - spre care, totuşi, nu-l mai trage inima ca în timpul "consfătuirii" de la Irina, când ardea de nerăbdare să... Ceva din atmosfera deosebită a acelui moment s-a pierdut, aureola dobândită de Tudor în acele clipe s-a mai risipit, parcă... Aici, acasă, gândurile vechi sunt mai puternice, deşi... Adrian încearcă, totuşi:

— Eu... aş vrea să vă mulţumesc şi să... Tudor îl opreşte.

— Îmi sunt suficiente mulţumirile, Adriane. Dacă aveai de gând să treci la scuze, nu e nevoie. Altă dată, poate. Când - şi dacă - vei considera tu necesar; dar tu, nu diriginta. În legătură cu noi doi... m-am gândit mult, să ştii. Nu pricep ce resentimente te îndepărtează de mine, dar esenţialul este că ceva ne uneşte.

Nu numai o întâmplare, un act cu semnătura mea şi nici măcar numai o obligaţie asumată... Avem un interes comun; amândurora ne trebuie linişte, înţelegi? Tu - pentru că te afli în pragul vieţii şi trebuie să ţi-o rostuieşti bine, iar examenul de la vară e una din chei; eu - pentru că am ajuns în pragul bătrâneţii, când timpul contează enorm. Amândoi avem ceva important, ceva esenţial de făcut - şi numai în linişte şi înţelegându-ne îl putem face. Hai să fie pace.

Adrian tace, dar nu din motivul presupus de Şaru, care se teme încă de băiat.

— Dacă nu vrei, dacă încă nu poţi pace... măcar armistiţiu. Nu tragem. De acord?

Fără un răspuns formal, în casa Iui Şaru a început ceea ce el însuşi denumise atât de plastic şi de exact: armistiţiul. Adică nu tocmai pace, dar aproape. Asta, până la “noi ordine”...

7. ADEVĂRUL, TOT ADEVĂRUL, NUMAI ADEVĂRUL

Cele trei zile petrecute în oraşul subcarpatic se dovedesc plăcute şi fructuoase, deşi Tudor s-a temut de ele şi a încercat să schimbe locul deplasării sau măcar să o amâne. Nu ştia cum va suporta întâlnirea cu nişte meleaguri ce-i vor redeştepta - se gândea el - amintiri dureroase, dar iată, e bine. Se plimbă pe bulevardul cu castani bătrâni, străbate parcul imens, respiră aerul curat, urmăreşte reconfortat mersul calm, măsurat al oamenilor ce populează intens trotuarele străzilor, dând oraşului - cândva zis “al pensionarilor” - aspect şi ritm de aşezare modernă, dar fără forfota isterică a marilor furnicare urbane care îl îmbolnăveşte pe Tudor. Priveşte totul fără strângere de inimă. Poate ar fi trebuit să încerce mai de mult.

Poate că aducerile aminte de aici l-ar fi liniştit, de vreme ce aici a trăit două dintre cele mai frumoase zile din viaţa lui - care a luat un alt curs de acolo, de atunci. Ba nu; aşa gândeşte şi simte acum. In urmă cu un an, tot ce-i amintea de Eva, oricât de minunat ar fi fost, îl arunca într-o stare vecină cu disperarea, ba chiar senzaţia de durere ajunsese să fie direct proporţională cu încărcătura afectivă a episodului evocat. Deci... ce semnifică detaşarea de azi? Nimic. Probabil că nimic. Oricum, Şaru nu este pregătit nici să pună, nici să răspundă la o asemenea întrebare. Cert este că nimic nu-l stinghereşte, nimic nu-l întristează acum, când străbate locurile prin care a păşit - în urmă cu cât? Şapte ? Opt ? Parcă opt ani! - având-o alături pe Eva.

Totul s-a întâmplat într-un mijloc de toamnă târzie. Trecuseră de-abia două luni de când terminase o parte din concediu la mare, petrecut într-un grup numeros şi vesel. N-a vrut să meargă pe litoral, mai ales cu acel grup gălăgios, dar Irina şi Radu l-au luat pe sus. Nu i-a putut refuza, cu atât mai mult cu cât sora lui a ştiut să folosească argumentul “forte”; şoferul Tudor Şaru şi maşina lui reprezintă soluţia salvatoare, singura pentru familia Siminoc - pe vremea aceea fără autoturism propriu. Cercul de oameni foarte diferiţi ca vârstă, ca profesie şi ca mod de a concepe viaţa, avea un singur element comun: dorinţa de a se distra, de a petrece - adică exact ce-l stânjenea atunci pe Tudor. La plajă mergea cu toată lumea, participa fără invitaţie specială la partidele de volei, la aprovizionare, la treburile gospodăreşti, în mare măsură comune, dar serile cu dans, cu bancuri de toate felurile, cu râs în cascade nesfârşite îl iritau, drept pentru care, după două zile, a început să absenteze. Grupul, considerând aproape la unison că Şaru, (după care femeile de pe plajă întorceau capul, pur şi simplu), nu poate sta singur ca un sihastru, a făcut, imediat, front comun: Tudor

Şaru trebuie ajutat cu orice preţ să “treacă strada”, chiar dacă nu vrea! Ineficient, desigur. O singură persoană s-a disociat de petrecăreţi: o femeie pe nume Eva. Nu o remarcase în mod deosebit până atunci, deşi era – indiscutabil - cea mai frumoasă femeie din cercul lor. Nu realizase nici măcar că e singură. Ceea ce l-a apropiat - într-un fel - de ea a fost relatarea Irinei, într-o dimineaţă, pe plajă: Eva s-a certat furcă, aseară, cu amicii ei, le-a reproşat vehement că ţin cu tot dinadinsul să se bage în sufletul unui om care - poftim! - nu are chef de nebuniile lor. Unde scrie că toţi trebuie să danseze în fiecare noapte până la două? Cine a decretat că ai, n-ai dispoziţie, eşti obligat să te zbânţuieşti, să debitezi şi să asculţi bancuri şi mai bune, şi mai proaste, numai bancuri să fie, să râzi cu gura până la urechi? Uite, Şaru nu vrea! Preferă să doarmă, să se gândească, să... mă rog; să facă ce-i trece prin cap. N-are voie? Bine, dar un bărbat ca Şaru, singur... Ei, şi? E treaba lui, lăsaţi-l în pace.

După relatarea Irinei, a privit-o mai atent. I-a şi mulţumit, încercând să găsească un ton mai puţin distant, mai puţin neutru decât până atunci; n-ar fi vrut în ruptul capului ca femeia aceasta atât de frumoasă şi - după cum s-a dovedit - atât de înţelegătoare să-şi închipuie despre el că e un sălbatic sau un încuiat. De fapt, n-ar fi dorit să ofere nimănui din grup o asemenea imagine, dar înţelegea că, la ceilalţi, convingerea în ceea ce-l priveşte se şi formase. Nevoia de linişte şi de singurătate era însă mai puternică decât el.

Următoarele zece zile s-au scurs aşa cum şi le-a dorit, cu atâta participare la viaţa grupului cât a crezut el de cuviinţă. În al patrulea an după moartea Iuliei se simţea gol pe dinăuntru, cu o coardă esenţială ruptă, lipsit de omeneasca dimensiune a vieţii care este bucuria, incapabil, credea, să se mai dăruiască unui sentiment. Cei din jur îl priveau oarecum ciudat. Nu-l

suspectau de poză - doar nu se mândreşte nimeni cu o infirmitate sufletească - şi nici de nesinceritate. Dar după ce au auzit din gura Irinei, extrem de succint formulată, cauza felului retras de a fi al lui Şaru, pur şi simplu i-a uimit - pe unii o asemenea fidelitate, pe alţii - un asemenea conservatorism sentimental, venit, parcă, din alte vremuri. Numai Eva i-a spus Irinei nişte cuvinte - ajunse şi ele la urechea lui Tudor, la câteva zile după ce au fost rostite:

— Ferice de femeia pe care fratele tău o va iubi vreodată!

Replica a produs surpriză, oferind motiv de meditaţie celui ce a aflat-o şi, într-un fel, i-a apropiat. Bineînţeles, în felul propriu lui Tudor din acel timp. După câteva zile, întregul grup se pregătea de plecare; concediul pe litoral se încheiase. Eva şi Tudor n-au apucat să-şi spună nimic. De fapt, Tudor nu avea ce. Nu avea încă. Eva... nici o clipă nu s-a aşteptat atunci ca un bărbat în starea de spirit a lui Şaru să parcurgă, într-o zi sau două, o distanţă spre care nici măcar nu s-a simţit atras timp de două săptămâni, deşi nu există, probabil, cadru mai prielnic apropierii dintre un bărbat şi o femeie decât ţărmul de mare, vara, în concediu, fără griji şi angarale, fără constrângeri exterioare... Au plecat fiecare pe drumul lui; de fapt, la propriu, drumul până la Bucureşti l-au făcut împreună, Tudor oferindu-i locul rămas liber în maşina lui, la sugestia Irinei şi a lui Radu. Nici măcar numerele de telefon nu şi le-au luat, nici măcar uzualul şi aproape întotdeauna golitul de semnificaţii reale “sper să ne mai vedem” nu şi l-au spus la despărţire, în faţa unei case din Cotroceni, unde Eva rugase să fie lăsată - dacă nu îndrăzneşte prea mult (“Nu, nu e prea mult; o faptă bună trebuie făcută până la capăt...”), deşi Tudor aflase în ultima zi petrecută la mare că Eva este singură, că în Bucureşti nu o aşteaptă decât părinţii, deci...

Depărtarea a acţionat ca un ferment. Când doi ochi îţi spun ceva, îţi plac, dar sunt lângă tine, te uiţi sau nu te uiţi la ei, simţi sau nu simţi clipă de clipă nevoia să le citeşti expresia; ştii că o poţi face oricând. La distanţă, însă, ei încep să te preocupe. Gândul îi apropie, amplificându-le frumuseţea şi farmecul, chipul din amintire se aureolează cu tot ce imaginaţia, sau fuga omenească de singurătate adaugă şi împlineşte, desăvârşind un portret reuşit şi atrăgător prin el însuşi... Aşa au trecut două luni; fără vreo întâlnire, nici măcar întâmplătoare, fără un telefon, fără o ştire unul despre celălalt... Numai cu gândul - din partea lui Şaru - că Eva există, gând liniştitor şi neliniştitor, totodată; din partea Evei, că bărbatul - uimitor din toate punctele de vedere - întâlnit la mare, transformă, prin comparaţie, toate cunoştinţele ei masculine în nişte fiinţe searbede, neinteresante. Ce păcat că omul acesta...

Întâmplarea a acţionat în locul lor. Treburile l-au trimis pe Tudor către oraşul prin care păşeşte acum; pe drum, în timp ce străbătea Cotroceniul pentru a ieşi în autostradă, de la volanul "Daciei" sale a văzut-o pe Eva luptându-se cu o sacoşă de voiaj, imensă. A oprit, s-a oferit, amabil, să o conducă până la gară, dar a aflat cu stupoare că, de fapt, amândoi au aceeaşi destinaţie!

A fost o călătorie minunată. Treburile şi le-au rezolvat, fiecare, până-n prânz, rămânând timp suficient să bată cu piciorul toate colţurile pitoreşti ale oraşului, să-i cunoască frumuseţile, dar mai ales să se cunoască pe ei, să-şi înţeleagă şi să-şi amplifice, fiecare, nevoia imperioasă a unuia de celălalt. După două luni de gânduri adunate, întâlnirea a fost ca o scânteie de arc voltaic. In seara primei zile, Tudor ştia de-acum ce simte; ştia şi faptul că nu e o toană, că nu e vorba pur şi simplu de efectul prezenţei unei femei frumoase lângă un bărbat, ci de mult mai mult. A ezitat, totuşi, să-şi mărturisească sentimentele, de teamă să nu fie respins; era evident că Eva se simte bine lângă el, dar una

e să-ţi fie bine cu cineva şi alta să-l iubeşti sau chiar să te laşi iubită. Eva i-a înţeles nu numai simţămintele, ci şi îndoiala. N-a îndrăznit să spună ea ceea ce aştepta de la Tudor cu nerăbdare şi emoţie, dar - în pragul despărţirii, când nici o sută de kilometri nu mai aveau de făcut împreună, pe drumul de întoarcere, în autoturismul care înghiţea lacom distanţa, spre disperarea femeii -, ea a rostit, totuşi, cu un ton glumeţ şi nu prea, cuvintele de la care a plecat tot:

— Îţi aminteşti, preastimate Tudor Şaru? La mare îi spuneam Irinei că fericesc pe femeia de care te vei îndrăgosti vreodată...

De-abia atunci a îndrăznit să reacţioneze bărbatul sălbăticit de atâta suferinţă şi singurătate. Maşina şi-a încetinit viteza şi s-a oprit încetişor pe dreapta şoselei, spre a-i permite lui Tudor să răspundă în linişte şi fără niciun pericol, numai cu vocea puţin schimbată:

— Promit femeii de care m-am îndrăgostit că voi face tot ce este omeneşte posibil să n-o dezamăgesc. Dacă, bineînţeles, simte ceva pentru mine sau măcar dacă acceptă să fie iubită de un ins ursuz şi însingurat ca...

Eva l-a întrerupt cu un gest.

— De ce vorbeşti în numele ei? De unde ştii cum te vede ea? Află, preastimate Tudor Şaru, că femeia de care te-ai îndrăgostit, dacă este cine bănuiesc eu, te consideră un om minunat. Mai află că... aşteaptă de mult clipa asta... şi chiar se întreabă dacă merită o asemenea...

Când i-a luat mâna, sărutându-i-o şi apoi i-a tăiat replica printr-un sărut, pornind cu bucurie şi speranţă spre un Bucureşti la care era nerăbdător să ajungă, Tudor nu ştia cât adevăr, ce frământat, chinuitor adevăr ascundea ultima frază a Evei, în care el citea numai reciprocitatea sentimentelor, numai acceptarea, nimic altceva...

Aşa a început iubirea lor. După câteva săptămâni, parcă se cunoşteau de-o viaţă. Au urmat zile minunate, dar... Dar după despărţire, după fuga Evei, Tudor s-a temut şi de acest oraş, ca şi de plaja însorită unde a cunoscut-o pe Eva. La mare a mai fost, întorcându-se de fiecare dată cu un gust amar, cu sentimentul că a revăzut locuri pe unde n-ar fi trebuit de fapt să mai calce; aici însă, în oraşul acesta în care a trăit iluzia - iluzie până la un punct - că redescoperă viaţa şi dragostea, aici n-a mai avut curajul să vină. Azi, însă, reîntâlnirea nu-l mâhneşte şi nu-l irită; dimpotrivă, amintirea Evei îi face bine. Era atât de frumoasă, atât de proaspătă, atâta dorinţă de viaţă era în fiecare gest al ei şi atât de mult spera Tudor că el va fi bărbatul ales pentru a o face să se bucure de viaţă, încât...

Ceea ce are de rezolvat în oraş e deopotrivă plăcut şi interesant. Documentarea merge bine, realităţile şi mai ales oamenii îi oferă - pentru pagina specială ce trebuie realizată aici - mai mult chiar decât se aştepta. În plus, prezenţa lui Şaru n-a trecut neobservată de forurile locale din domeniul culturii. E invitat la o întâlnire cu cititorii; solicitări sunt şi la liceu, şi la una din întreprinderile oraşului, unde romanele lui s-au bucurat de interes. Tudor răspunde ambelor invitaţii, şi lucrurile ies bine. L-a impresionat în mod deosebit un elev din ultima clasă a liceului; în câteva minute, băiatul i-a "citit" propria sa carte într-o cheie surprinzătoare chiar şi pentru autor. În prelungirea şi în încheierea acestei seducătoare şi inedite viziuni, elevul l-a întrebat, şi mai surprinzător, dar deloc fără legătură cu "ipoteza de lucru" avansată în discuţie:

— Sunteţi un om singuratic?

Unul din profesorii prezenţi la întâlnire a încercat să-l "pună la punct" pe elev; aşa ceva nu se întreabă, nu ţine de... Şaru a răspuns repede, şi nu din obligaţie:

— Ba ţine, domnule profesor, mă scuzaţi că vă contrazic; în context ţine, de aceea nu mă deranjează întrebarea. Din păcate, nu cunosc răspunsul. Nu m-am gândit niciodată până acum dacă sunt o fire singuratică. Mi-a făcut plăcere să cred că nu, dar rămâne de meditat, apropo de întrebare, care este adevărata realitate interioară a unui om: aceea pe care şi-o atribuie singur, cu care se crede înzestrat, sau cea dezvăluită prin scrisul său şi, în general, prin totalitatea actelor şi a manifestărilor ce-l exprimă şi îl reprezintă? A fost deosebit de interesantă pentru mine viziunea elevului asupra cărţii în sine; ea se leagă de o anume viziune asupra relaţiei “singurătate-tristeţe-reflexivitate-meditaţie— creativitate”, dacă nu mă înşel...

Băiatul exclamă, din sală, fericit că intenţia i-a fost înţeleasă:

— Exact asta am vrut să spun!

— Mă bucur... Este şi motivul pentru care nu m-a deranjat întrebarea. Am luat-o, dacă vreţi, ca pe o încercare de a pătrunde în determinările intime ale unui text. Ei bine, dacă romanul meu v-a trimis către un asemenea mod de a pune problema, vă promit că întrebarea dumneavoastră mă va trimite şi pe mine la o reflecţie mai serioasă, legată de imaginea pe care o lasă autorul cititorilor săi. Înţeleg acum mai bine ca oricând că cititorii foarte atenţi şi foarte avizaţi - şi mă bucur să constat că un elev se numără printre aceştia - receptează nu numai acţiunea sau atmosfera sau personajele unei cărţi, adică elementele prin care se obiectivează autorul, ci şi personalitatea autorului însuşi, implicat în fibra intimă a fiecărui rând din carte... Cam aşa cum un cititor de poezie încearcă să descifreze “eroul liric”?... Elevul confirmă: da, exact aşa! Tudor continuă:

— Şi mai cred, mai ales acum, că “eroul epic” - pentru a parafraza formula din poezie - merită să se construiască pe sine în aşa fel, încât imaginea oferită cititorului să-l onoreze.

Aţi înţeles, sper, din răspunsul meu - poate prea lung, poate nu foarte coerent - că nu ştiu dacă sunt sau nu sunt un om singuratic.

... La Bucureşti, totul în ordine. Cu Adrian n-au fost probleme, dimpotrivă, apropierea de Mihai şi ochiul atent al Irinei i-au priit, în trei zile a mai luat două note foarte bune şi, în general, s-a comportat ireproşabil. Pe Tudor l-a căutat diriginta, îl roagă să-i dea un telefon; se pare că a fost fixată data acţiunii de la şcoală, unde este invitat.

— Trebuie...?

— Din moment ce ai promis, trebuie.

Chiar de-acolo, din casa Irinei, Tudor formează numărul Paulei Ioachim. Într-adevăr, săptămâna viitoare, marţi, va avea loc întâlnirea. Să nu se teamă, nu în fiecare marţi sunt trei ceasuri rele. Întâlnire sau consfătuire, sau dezbatere sau, mai exact, ce? E chiar atât de importantă titulatura? - i se răspunde. Este, pentru că ea îi determină conţinutul şi formula de desfăşurare. Insistă să ştie precis, pentru că el a participat chiar ieri la o întâlnire cu cititorii, în care un elev - un elev, nu critic literar versat! - i-a povestit unul din romanele lui în aşa fel încât... nu l-a mai recunoscut; la acelaşi subiect, semnificaţii şi trimiteri uluitoare! Deci... dacă te dai pe mâna elevilor, părinţilor şi profesorilor adunaţi laolaltă, fără să delimitezi aria discuţiei şi formula de desfăşurare, pot să te facă arşice! Bine, concede Paula Ioachim, amuzată; dacă doriţi, putem avea o discuţie prealabilă, în care să pregătim şi să precizăm tot ce e posibil, deşi aici surprizele fac tot farmecul... Vă ofer textul propus ca bază de discuţie, vă dezvălui câteva întrebări posibile, ba chiar probabile, chiar şi întrebările mele, dacă nu le pune altcineva... Aveţi şi dumneavoastră întrebări? De ce nu?! Doar sunt invitaţi profesorii - şi eu sunt profesoară... Bibliografie, din păcate, nu pot să dau.

Deci - încă un drum la şcoală. Bine; dacă trebuie... De fapt, Irina are dreptate; a promis, așa că se va duce.

A treia zi, Şaru se prezintă la cancelarie, conform înţelegerii. Totul e pregătit. În timp ce dă citire celor nouă pagini de referat, sub privirile interesate ale dirigintei, Tudor are senzaţia ciudată că textul - parcurs de altfel, cu deosebit interes - îi este cunoscut, dar nu pentru că el s-ar constitui din locuri comune, din prefabricate de gând și limbaj - tipul acela de mixtură șablonardă, fără nici o scânteie de originalitate, fără nimic “de-acolo”, pe care Şaru îl urăşte cumplit -, ci pentru că viziunea personală, unitară şi îndrăzneaţă asupra temei (“relaţiile dintre părinţi și copii”) i-a mai trecut pe sub ochi cu un alt prilej. Nu numai optica, ci şi stilul, fraza scurtă, rezolută, formulările lapidare şi percutante îl duc cu gândul... unde? Da, la câteva din textele lui Mircea Voineag. Sunt exact elementele ce i-au plăcut la stagiar de la prima lui anchetă, argumentele pentru care l-a pus serios la treabă, l-a “şcolit” şi l-a “frecat”, i-a încredinţat misiuni din ce în ce mai dificile, din zonele pretenţioase ale meseriei, ajutându-l, când a trebuit, încurajându-l - când băiatul s-a temut că “pălăria e prea mare” (s-a întâmplat şi minunea asta, pe care Tudor o aştepta ca pe o confirmare a calităţii învăţăcelului: Voineag a venit la el, mărturisindu-i deschis că sarcina l-a depășit...), urmărindu-l cu ochi atent şi bucurându-se că redacţia câştigă în timp record un condei ager. Ar întreba-o pe dirigintă dacă există vreo legătură între textul referatului şi ziaristul stagiar Mircea Voineag, dar se jenează; e sătul de gafe cu Paula Ioachim.

Da, interesant... Chiar foarte interesant, recunoaşte Şaru. Frapează în expozeu inversarea rolurilor. Copiii sunt priviţi mai ales ca viitori adulţi, apelându-se mereu la această dimensiune potenţială ce se transformă - după opinia autorului - într-una

reală mult mai rapid decât îşi imaginează părinţii şi chiar decât simt copiii. Adulţilor, în schimb, li se vorbeşte ca unor elevi ai unei imaginare "şcoli a părinţilor", unde sunt chemaţi -reverenţios, desigur - să înveţe a-şi exercita calitatea de părinte. Până aici lucrurile nu-l miră prea mult pe Şaru; recunoaşte ideea Paulei Ioachim. Dar... de unde insistenţa cu care se repetă în cele nouă pagini cuvântul "adevăr"? Pe noţiunea de adevăr - ca temelie a procesului educativ - e construită întreaga demonstraţie: adevăr în relaţia părinte-copil, adevăr între profesor şi elev, adevăr în familie -, ca "oxigen", ca ciment al coeziunii ei, adevăr în relaţiile dintre copii, adevăr în orice relaţie interumană... Asta a mai auzit; "sună a Voineag". Aproape că-i vine s-o întrebe pe dirigintă, în glumă: de unde atâta adevăr? Oricum, ai ce discuta pe marginea unui asemenea punct de vedere, interferat cu toate situaţiile de viaţă existente într-o clasă cu treizeci şi doi de elevi!

— Şi unde va avea loc dezbaterea?

— Hai să-i spunem, totuşi, întâlnire. Mi se pare mai puţin crispant... Unde? În sala de festivităţi. Tudor se sperie.

— De ce nu în clasă?

— Simplu: pentru că nu încăpem. S-au anunţat treizeci de părinţi şi zece profesori... plus elevii. Ca să nu mai spun de invitaţii mei personali.

Tudor face ochii mari. Atâta lume? Şi "invitaţi personali"? Ce surpriză pregăteşte diriginta?

— Nu vă speriaţi, vin oameni "de bine". Din câte-mi amintesc, domnule Şaru, altă dată nu vă impresionau atât de uşor nici mulţimea, nici sălile impunătoare...

Nu se poate! Acum Paula Ioachim face o trimitere foarte concretă la ceva anume, de care el nu ştie şi care, poate, ar explica atitudinea ei totuşi ciudată pentru o străină la modul absolut...

— Vă referiţi la... ce?

— Ooo, la nimic important! Oricum, s-a întâmplat de mult, tare de mult... Un bal al bobocilor, domnule Şaru, în care sora dumneavoastră, pe atunci Irina Şaru, era un fel de regină neîncoronată a balului, ca cea mai interesantă - din toate privinţele - studentă din ultimul an al facultăţii... De-abia venisem din provincie, noi, bobocii, şi ne uităm la ea ca la un ideal! În plus, "beneficia" de prezenţa fratelui ei, ziarist cunoscut... Îmi aduc aminte că venise lume cu ghiotura, de-abia se putea respira în sala imensă, dar asta nu v-a incomodat defel... Împreună cu Irina, aţi dominat "adunarea", deşi existau băieţi şi bărbaţi, slavă Domnului!

Tudor este de-a dreptul speriat.

— M-aţi cunoscut... atunci? Iertaţi-mă, e stupid să întreb, ar fi trebuit ca eu să...

— Am avut chiar cinstea să dansez de şase ori cu dumneavoastră; recordul absolut al studentelor din anul I în materie de "succes la Tudor Şaru". Dacă asta vă spune ceva... aveam o rochie albastră, aproape de uniformă, cu guleraş alb, aşa cum se purta pe-atunci în Câmpulungul meu natal... Nu prea "ţinea piept" toaleta mea modei bucureştene, dar, cum vă spun, aţi trecut cu mărinimie peste acest detaliu... După ce aţi plecat, o colegă - aflată întâmplător lângă dumneavoastră şi Irina - mi-a spus că m-aţi botezat, într-o discuţie cu sora dumneavoastră, "boboaca albastră". Acum vă pot mărturisi: în tot cursul anului I mi-am purtat porecla cu mândrie. A fost primul meu succes!

"Idiotul de mine, cum am putut uita? Scleroza, Şarule!" Exact aşa a fost... O fată suplă, bine făcută, brunetă, plăcută, care dansa ca un fulg şi care la a treia invitaţie (a doua consecutivă) a pornit în braţele lui spre marmura lucioasă a spaţiului de dans, roşie

ca focul... Ba n-a fost chiar aşa; Paula i-a ascuns ceva - acum îşi aduce aminte de parc-a fost ieri:

— Aţi numărat în cele şase dansuri şi tangoul la care m-aţi invitat dumneavoastră, singurul “damentango” anunţat de orchestră?

Este rândul Paulei Ioachim să roşească, exact ca atunci:

— Nu, nu l-am numărat...

— Deci, am dansat de şapte ori! Asta înseamnă că suntem cunoştinţe vechi şi, ca să zic aşa, apropiate...

Paula îl priveşte lung; aparent îi dă dreptate, dar...

— Exact. Atât de vechi şi atât de apropiate, domnule Şaru, încât nici nu ne mai recunoaştem.

Tudor înghite-n sec, primind lovitura în plin. “Meritam”. Diriginta vede efectul spuselor ei şi îşi reproşează încurcătura lui Şaru. Adaugă repede:

— Asta nu are niciun fel de importanţă, iertaţi-mă... V-am amintit episodul ca un argument la afirmaţia că nu e cazul să vă temeţi de lume multă. Veţi fi în elementul dumneavoastră, vă asigur...

“Boboaca albastră”! Luni de zile a suportat tachinările Irinei după acel bal într-adevăr reuşit, în care trâmbiţatul de la estrada orchestrei “Damentango” a găsit, ca din întâmplare, trei fete lângă el, pregătite să facă reverenţa... Cea mai rapidă, cea mai decisă a fost “boboaca albastră”, cu care a făcut - la acel dans, cu precădere - un cuplu desăvârşit. Ţine minte cum li se făcea loc în mijlocul ringului de dans, perechile din jur se fereau pentru a nu stânjeni volutele plutirii pe cât de tandre, pe atât de ample şi pline de fantezie a fetei în costum de şcolăriţă, în braţele bărbatului tânăr - pe atunci, frumos, hotărât parcă să pună în acel dans toată graţia sa înnăscută. “Ce mică e lumea!... Boboaca albastră... Cine ar fi crezut!...”

A plecat de la şcoală într-un fel liniştit, dar împovărat de amintiri. Aşa se întâmplă cu ce-a fost odată; când tragi de o verigă, zornăie tot lanţul... La un an după acel bal a cunoscut-o pe lulia; după alte şase luni, era căsătorit. Interesant; atâtea şi atâtea momente din viaţă i-au revenit în memorie de nenumărate ori (cel puţin zilele petrecute cu Nicu Tăbăcel, pe când era un puşti, şi le aminteşte aproape pe fiecare, deşi au fost sute!), numai episodul de la balul bobocilor - niciodată până azi. Ar fi fost normal să nu-l uite. Atunci a plecat în zori, spre cămăruţa lui de burlac, atât de vesel, atât de bucuros pentru succesul lui (nu există bărbat sau femeie care, plecând de la un bal, de la o reuniune, să nu-şi facă - mai mult sau mai puţin conştient - bilanţul, să nu-şi evalueze adică, mai mult sau mai puţin lucid, succesul ori insuccesul). Tudor ar fi avut toate motivele să-şi amintească acea seară şi, bineînţeles, imaginea fetei care dansa, într-adevăr, dumnezeieşte... dar uite, a trebuit să vină însăşi fata, azi femeie trecută de patruzeci de ani ("sau cât o fi având? După cum arată, poţi să-i dai mai puţin, dar dacă e cu trei ani mai mică decât Irina...") şi să-i amintească bărbatului de aproape cincizeci că...

Cincizeci. O jumătate de secol... Dacă speranţa medie de viaţă este plasată undeva, spre şaptezeci şi cinci, înseamnă că n-a mai rămas nici o treime. De aceea i se spune, oare, "vârsta a treia"? Asta... în medie, dar totul se poate sfârşi oricând (dacă nu apucă l05 ani, cum i-a ghicit odată o ţigancă în palmă). Pe vremuri, oamenii trecuţi de cincizeci se îngrijeau de cavou, începeau să se pună bine cu lumea de dincolo, cu viaţa de apoi... Dar, poftim la ce se gândeşte! El nu şi-a rezolvat problemele nici aici, în lumea asta... Are de scos la liman un copil; are de aşternut pe hârtie ce brumă a înţeles din două vârste trăite până la "a treia"

şi vrea cu tot dinadinsul să facă şi una, şi alta, deşi deocamdată se cam bat cap în cap. Poate numai deocamdată. Vom vedea...

... Ca un făcut, tocmai azi, când îl aşteaptă atâta lume la şcoală, peste Şaru a picat una din acele obligaţii neprevăzute ce nu se pot nici refuza, nici amâna, nici “pasa” altora - deşi ultimul dintre cele trei procedee nu-i stă în fire lui Tudor. Într-o grabă nebună s-a descurcat cum a putut mai bine, scuzându-se, totuşi, la un moment dat, faţă de colectivul în care fusese convocat pentru elaborarea unui material important, solicitat de Ministerul Învăţământului, promiţând să aducă mâine dimineaţă o primă formă gata redactată (ceea ce, evident, toţi ceilalţi au aprobat cu entuziasm). Şi-a condus apoi maşina ca la raliu, a urcat scările în fugă... dar, în ciuda tuturor eforturilor, iată-l, intră în sală cu câteva minute după ora fixată, gâfâind de alergătură şi jenat la culme de întârziere. Pe scaune, peste optzeci de persoane, elevi şi adulţi. La masa “prezidiului”, Paula Ioachim, un bărbat, o femeie şi o elevă în uniformă. Probabil adineauri a început adunarea, pentru că diriginta n-a apucat să înceapă lectura referatului. Explică scopul întâlnirii, invită la participare activă, solicită întrebări, cere formularea fără reţinere a oricăror rezerve sau opinii în contradictoriu cu referatul şi - la intrarea lui Şaru, care i-a luat o piatră de pe inimă - prezintă pe invitatul discuţiei de azi. Noul venit este poftit la prezidiu, scaunul liber pe el îl aşteaptă, dar Tudor refuză categoric, strecurându-se pe unul din locurile goale din sală, lângă un băiat brunet şi - probabil - tatăl său.

Graba şi emoţia l-au împiedicat să perceapă sala din primele clipe. Acum, pe măsură ce se linişteşte, descifrează cu interes chipurile din bănci, atât cât poate vedea de la locul său. Iată-l pe Adrian; lângă el, Malvina Samurcaş şi... e chiar Irina? Da, a venit şi sora lui. Deci, aceştia erau “invitaţii personali” ai Paulei

Ioachim! In spatele lor, altă surpriză: Mircea Voineag. Aşadar... flerul său nu l-a înşelat; stagiarul are o contribuţie directă la redactarea textului, care a şi început să fie citit cu dicţie impecabilă şi frazare perfectă de către dirigintă. De unde până unde, Voineag implicat în povestea de azi? Gândul îl frământă. “Nu cumva starea lui specială din ultima vreme se leagă de...? Vom vedea.” Azi, Tudor speră să înţeleagă mai multe.

Pe măsură ce ideile referatului ajung în sală, fizionomia chipurilor urmărite de Şaru se modifică vizibil. Elevii devin mai atenţi - o atenţie concentrată, aproape gravă, parcă în consonanţă cu statutul ce li—l conferă spusele Paulei Ioachim. Adulţii... ei, aici e frumuseţea! Unii dintre adulţi încep să schimbe priviri nedumerite între ei. Cum, adică? Au fost chemaţi la şcoală să li se spună că “meseria de părinte” se învaţă? Că faţă de copil, părintele trebuie să folosească, întotdeauna, adevărul, tot adevărul, numai adevărul? Adică, vezi dumneata, nu numai copilul trebuie să-i spună tatei sau mamei tot; nu numai copilul are datoria să nu ascundă nimic, să nu mintă, să nu decidă cu de la sine putere ce este şi ce nu este de spus, ci şi tata sau mama faţă de copil! Ciudată optică... Adică... eu şi copilul meu -totuna? Aceeaşi poziţie, aceleaşi obligaţii? Chiar lângă Tudor, bărbatul venit, probabil, pentru băiatul brunet - cu care seamănă leit - se foieşte pe scaun, întoarce capul, încearcă să “prindă” privirea celor de-o vârstă cu el, căutând parcă sprijin şi confirmare la cei din jur pentru nedumeririle sale. “Va fi interesant” - gândește Şaru, aşteptând cu nerăbdare discuţiile, curios să vadă în ce măsură semnele de întrebare, atât de evidente pe chipuri, vor fi exprimate prin viu grai.

După dirigintă, ia cuvântul eleva de la masa prezidiului. Cu o anume preţiozitate, parcă dorind să demonstreze că şi-a însuşit perfect limbajul maturilor, fata mulţumeşte pentru iniţiativa

dirigintei -, dar mai ales pentru modul cum este privit elevul în cadrul acestei dezbateri. “Copilul tras de urechi” - la figurat - a lăsat locul tânărului aflat în pragul vieţii, proiectat pe fundalul răspunderilor sociale de mâine. Că unii elevi nu justifică încă un asemenea mod de a fi priviţi şi trataţi, că unii nu înţeleg cât de mic este pasul ce-i mai desparte de viaţa adevărată, în care răspunderile nu se mai pot eluda, asta este altceva... Nu după ei trebuie judecată clasa; nu la nivelul lor trebuie aliniat nivelul unei discuţii atât de importante, dar, probabil că, şi pentru ei, numai o asemenea abordare a problemei răspunderii, numai confruntarea cu un asemenea statut, de viitori cetăţeni - şi nu peste o veşnicie, ci mâine, poimâine! -, vor fi de natură să-i trezească la realitate. Vorbeşte, desigur, despre cei ce-şi prelungesc nejustificat copilăria, înţeleasă ca absolvire de obligaţii, dintre care adevărul stă la loc de cinste, alături de muncă.

Fata se aşează pe scaun, îmbujorată de emoţie şi evident mulţumită de sine, în aplauzele colegilor ei şi - ceva mai moderate - ale adulţilor, dintre care câţiva nu aplaudă deloc.

Diriginta intervine:

— Şi acum... cine vrea să spună ceva, să întrebe ceva... Aveţi cuvântul!

Sala zumzăie ca un stup. O rumoare s-a instalat, semn că de pe peste tot ar fi ceva de spus ori de întrebat, de vreme ce se discută intens, chiar dacă pe şoptite, între vecini. Începutul îl face un bărbat înalt, de o eleganţă pedantă, trecut, probabil, de şaizeci de ani. Precizează din capul locului că este profesor pensionar, că a ascultat cu deosebit interes, că felicită colectivul clasei şi pe dirigintă pentru ideea de a pune în dezbatere o asemenea temă dificilă şi delicată, şi încă dintr-o optică atât de... atât de... să-i zicem curajoasă. Personal subscrie la multe

din ideile exprimate, şi cum ar putea să n-o facă? Doar cuvântul cel mai des folosit în referat a fost “adevăr”, cuvânt cu îndelung verificată putere de seducţie; cucereşte pe toţi. L-a cucerit şi pe el; de altfel, era cucerit de mult... Dar, atenţie: ce nu rezultă prea bine din expunere, ba chiar lui i s-a părut că lipseşte, este ideea de distanţă.

Educaţia este un proces cu educaţi şi educatori. Să mai spunem cine sunt educaţii şi cine educatorii? Intre ei este, obligatoriu, o distanţă. Ca în legea circulaţiei, la autoturisme (iertată să-i fie comparaţia poate schematică, dar - se va vedea -plastică); dacă distanţa nu e respectată, dacă e micşorată sau anulată, se produc accidente. Ei bine, ca să ferim procesul educativ de ciocniri mai mult sau mai puţin grave, trebuie să cunoaştem exact poziţia factorilor ce intră în proces şi, mai ales, distanţa dintre ei. Părintele este părinte, educatorul este educator, iar elevul este elev; cât n-a dobândit încă statutul de om al muncii, de cetăţean, de părinte şi de cap de familie, copilul, chiar adolescentul, nu poate fi pus pe acelaşi plan cu educatorul său din niciun punct de vedere. Să nu uităm: nu principiile sunt educatorii, ci oamenii însărcinaţi de societate să “predea” principiile generaţiilor tinere. Să nu micşorăm şi să nu dărâmăm piedestalul educatorului - părinte, profesor, diriginte, oricum s-ar numi - de dragul principiilor, pentru că operaţia se va întoarce chiar împotriva principiilor!

Bărbatul a vorbit calm, demn, sigur de sine, în cuvinte alese şi abil legate, vădind un îndelung exerciţiu al expunerii libere în faţa unui auditoriu. Cum s-a aşezat, de lângă el ţâşneşte pur şi simplu un alt bărbat care - în cu totul altă stare de spirit şi cu un alt limbaj - dă expresie nedumeririi sale:

— Bine-a zis antevorbitorul: să păstrăm distanţa! Păi... cum? Adică... exact cât e obligat copilul meu să-mi spună adevărul,

sunt şi eu obligat să i-l spun lui? Deci eu să-i controlez carnetul de note, frecvenţa, purtarea la şcoală, iar el mie... ce? La 16 ani, copilul trebuie să ştie chiar tot ce se petrece în casă?

Paula Ioachim întreabă cu candoare perfidă:

— Nu vă supăraţi... Ce s-ar putea petrece într-o casă, de natură să trebuiască a fi ascuns unui băiat sau unei fete de 16 ani?

Omul se încinge. Acum vorbeşte şi mai precipitat:

— Nu ştiu! Într-o casă se întâmplă multe! Şi mai bune, şi mai rele... că aşa e viaţa. Nu copilul e chemat să judece!

— Credeţi că, trăind în casă şi văzând cu ochii faptele, el nu judecă? Trebuie să-i dea cineva permisiunea de a judeca ce vede? Cum şi cât exprimă, asta e altceva; de judecat, însă, vă asigur că nimeni nu-l va putea împiedica. Mai mult; lipsa experienţei de viaţă ar putea să-l ducă la concluzii greşite din ceea ce crede el că se întâmplă: uneori, aparenţele înşeală, ştim bine. Deci... nu e mai sănătos să se petreacă totul “la lumină”, să se discute deschis, adevărul să nu fie “furat”, “tras cu ochiul” prin gaura cheii, ci spus pe faţă, chiar de către maturi?

Bărbatul nu are argumente pe loc; vrea să se aşeze, deloc convins. Înainte de a abandona disputa sau de a oferi cuvântul altcuiva - pentru că nu este singurul din sală cu această opinie -, pronunţă cuvintele care-l fac pe Şaru să fiarbă:

— Mda... “Adevărul, tot adevărul, numai adevărul”... Aşa, ca metaforă, nu sună rău! Dar să ştiţi că viaţa nu e literatură, doamnă dirigintă!

De la locul lui, Tudor cere cuvântul, adresându-se direct bărbatului care tocmai îşi ocupă locul pe scaun:

— Îmi permiteţi o întrebare... ? Pentru că viaţa nu e literatură, credeţi că avem dreptul să o trăim oricum? Chiar şi fără adevăr, sau cu adevărul spus cât şi cum ne convine?

Omul se apără vehement:

— N-am zis așa; exagerați! Am vrut să spun că de trăit, nu se trăiește ca în cărți! Nu mi-o luați în nume de rău, știu că scrieți cărți, ne-a spus doamna profesoară, dar... de la literatură la viață e drum lung, să știți! Avea dreptate antevorbitorul: copilul e copil și părintele e părinte! Cum să-i spun eu copilului ce mă privește pe mine? De unde până unde moda să știe el ce probleme, ce necazuri trăiesc eu? Așa am ajuns? Să dau socoteală copilului? Să mă judece? Pe mine, om matur, tatăl lui? Ii spun ce trebuie și cât trebuie să știe, atât! Eu zic să fim mai atenți ce le băgăm în cap și la școală, și prin cărți, că una e cartea și alta e viața...

“Ne apropiem...” Șaru toarnă puțin gaz pe foc:

— Dacă nu sunt indiscret... cum este viața, după părerea dumneavoastră?

— Așa cum e! Parcă nu știm... Parcă nu trăim toți și nu știm cum se trăiește...

Aici dorea Șaru să se ajungă. Simțea că referatul va împinge aproape inevitabil discuția spre această zonă. O aștepta, pregătit; este vechiul lui “of.” Se ridică de pe scaun și, adresându-se la început celui cu care angajase dialogul, în câteva clipe captează atenția întregii săli, în care rumoarea s-a potolit ca prin farmec.

— E adevărat. Nu trăim toți și întotdeauna așa cum ar fi ideal să trăim, așa cum “scrie în cărți” - după expresia atât de plastică, folosită adineauri. Să-i scoatem, deocamdată, din cauză pe copii și să vorbim despre noi, oamenii maturi. N-am scăpat de neadevăr, de atâtea și atâtea rele ce ne urâțesc viața. Idealul de echitate, formulat de-a lungul timpului în atâtea și atâtea modalități, este încă un ideal, iar pentru unii, nici măcar atât, de ce n-am recunoaște-o? Știm că nu arareori se trăiește fără muncă ori cu muncă puțină, și cei ce trăiesc așa o duc al naibii de bine, pentru că ei se înghesuie primii la împărțeală, ba

chiar şi primesc! Să vă mai spun eu că meritul, valoarea, munca nu sunt peste tot şi întotdeauna singurul criteriu de apreciere, de promovare şi de răsplată?... Ceea ce ar trebui să se plătească scump, uneori se răsplăteşte gras, din păcate... Tăcerea se dovedeşte a fi “de aur”, deşi cerem cu toate prilejurile, şi apăsat, să spunem curajos adevărul în faţă, să dezvăluim etc, etc... La asta vă refereaţi, dragă domnule, când spuneaţi că “viaţa nu e ca în cărţi”, nu-i aşa? Şi, poate, la altele, de acelaşi fel sau mai rele?

Omul confirmă, bucuros că adversarul său de idei are, în fond, aceeaşi părere:

— Sigur că da! Şi mai sunt, ohoo!

— Aşa este. Până aici, vă dau dreptate. Nu trăim aşa cum ar fi bine, cum ar trebui să trăim. Există în noi şi inerţie, şi idei greşite, şi năravuri... Există printre noi tare morale de tot felul şi, evident, purtători ai acestor tare. Dar dacă aşa stau lucrurile - ce e de făcut? Iată, ne-am adunat la şcoală, unde copiii noştri învaţă matematică, fizică, geografie, istorie, română, dar mai ales învaţă să fie oameni. Recunosc, în deplin acord cu dumneavoastră: viaţa ce-i aşteaptă nu e populată doar cu oameni cinstiţi şi drepţi. Dar, vă întreb: copiii noştri... cum să fie? La ce zonă a realităţii să-i aliniem? Avem dreptul să nu-i formăm în cultul adevărului şi al dreptăţii? Ne lasă conştiinţa să-i creştem altfel decât în climatul dreptelor principii numai pentru că există oameni conduşi de principii strâmbe sau fără niciun fel de principii? Şi dacă tot am rostit cuvântul “principii”, îmi permit să mă îndoiesc de adevărul afirmaţiei făcută adineauri. Eu aş alege altfel între principiu şi cel chemat să-l aplice sau să-l propage. Principiul nu educă prin aparatul transmiţător, ci prin chiar forţa adevărului său! Oamenii sunt oameni şi se pot înşela, pot greşi, dar un principiu, dacă e drept şi adevărat, niciodată! Mai mult: principiul se poate lipsi, la un

moment dat, de ajutorul educatorului, degajându-se către copil direct din substanţa faptelor de viaţă, dar nu ştiu ce s-ar alege de un educator fără principii. Mai bine zis: ştiu, şi refuz să-mi imaginez o asemenea realitate! Apoi... piedestalele făurite prin ascunderea sau trunchierea adevărului sunt atât de şubrede, domnule profesor, încât mie mi se par dărâmate gata.

Permiţându-şi o scurtă "pauză de respiraţie", Tudor se întoarce, o clipă, spre cel cu "distanţa" şi "piedestalul", apoi reia:

— Dar să revenim... Ştiţi, nu-i aşa, că, la cea mai mică neatenţie, un şmecher care-ţi face nota de plată e gata să adune "2+2=7" sau să înmulţească "3x3=15", ca să-şi creeze venit fără muncă. Aşa e?

De peste tot vin confirmări, în toate modurile cu putinţă.

— Perfect! Imaginaţi-vă însă ce s-ar întâmpla dacă, pornind de la constatarea că, uneori, până şi aritmetica este relativă, şcoala i-ar învăţa pe copii că "2+2= cât ne convine nouă", sau "3x3= cât ne aranjează mai bine la buzunar!". Vi se pare aberant, nu? O să-mi răspundeţi, poate, că matematica e matematică şi educaţia e educaţie; alt grad de rigoare, de exactitate... Aşa să fie? Oare în domeniul educaţiei nu există legi precise? Credeţi, de plidă, că în materie de adevăr şi neadevăr, de cinste şi minciună, se poate aproxima oricât şi oricum? Că în domeniul acesta - aparent deschis tuturor posibilităţilor - culegi altceva decât ce ai semănat? Că te poţi aştepta la bine, deşi ai sădit mlădiţă otrăvită sau ai lăsat buruianul să sufoce nevoia organică de adevăr, de dreptate, de bine şi de frumos din sufletul copilului? "Viaţa nu e literatură!" Am mai auzit expresia asta. O urăsc! Pentru că... ştiţi cum se poate traduce? Să vă spun eu: numai în romane oamenii trebuie să trăiască după norme morale înalte şi ferme; în viaţă... cum se poate; mai cu ciupeala, mai cu învârteala, mai cu ocaua mică, mai cu

minciuna convenţională, că... aşa e viaţa! Eu cred că atunci când vom reuşi să trăim "ca în cărţi", iar cărţile nu vor ignora viaţa, viaţa adevărată... ei bine, de-abia atunci doi şi cu doi vor face întotdeauna patru, şi în matematică, şi în nota de plată a ospătarului, şi în aritmetica asta complicată a relaţiilor dintre oameni, inclusiv a relaţiilor dintre părinţi şi copii.

Poate că aritmetica educaţiei, despre care vorbesc, nu are doar patru operaţii, poate că dialectica ei este infinit mai bogată și mai subtilă; atât de subtilă, încât nu o sesizăm, ceea ce nu înseamnă că ea nu există... Dar să fie limpede: şi aici, ca şi în matematică, la un moment dat se trage linie şi se face socoteala. Este perfect posibil ca o familie, sau zece, să nu obţină întocmai ce-a investit în copii; determinările sunt multiple şi complexe, există fenomene ce scapă controlului părinţilor, îi depășesc; există întâmplare, există nenorociri, există moşteniri genetice nefericite care izbucnesc la a treia sau a patra generaţie... dar câte nu există când e vorba de format un om! Dacă la scară individuală excepţiile sunt posibile, la scară socială... să nu ne îndoim nici o clipă: o societate, în ansamblul ei, are tineretul aşa cum şi l-a crescut. Adică pe măsura cantităţii de adevăr investit în opera de pedagogie socială, desfăşurată conştient sau nu, cu program sau fără, deliberat - deci dirijat - sau nu. Aceasta e problema!

Într-o străfulgerare de gând, Tudor se teme: "oare tot omenetul ăsta are chef de discursul meu? Nu "cad greu" atâtea principii adunate grămadă? S-or fi săturat copiii ăştia de lecţii, iar adulţii - de discursuri". Dar scrutând cu privirea auditoriul, realizează că toţi sunt numai ochi şi urechi. Continuă, mai liniştit:

— Ne întrebăm dacă datorăm copiilor adevărul... Dar când să-l înveţe, dacă nu acum? Și de la cine - dacă maturii îşi pun problema "cât anume din adevăr trebuie dezvăluit copilului?"

Dacă nu învăţăm bine lecţia asta la vârsta receptivităţii maxime, să ne mai mirăm că la maturitate nu o ştim, sau o ştim trunchiat?

Am văzut, nu o dată, părinţi care, la apelul telefonului, trimit copilul să ridice receptorul: "Ia vezi cine e... Dacă sună de la serviciu, nu sunt acasă..." Ştiu, nu e asta cauza principală a deprinderii de a minţi, după cum e stupid să crezi că cine a văzut zece filme cu împuşcături, ajunge criminal. Determinările unui caracter, ale unui fel de a fi, sunt, fără îndoială, infinit mai complexe şi mai subtile decât semnul de egalitate pus mecanic şi vulgarizator între un fenomen considerat cauză şi alt fenomen, considerat efect. Să ne ferim de simplificări troglodite, dar să nu uităm că, în educaţie, totul se acumulează; ceva care în sine nu e neapărat nociv, prin repetare devine - pe nesimţite - element component şi apoi determinant al unui climat, iar climatul influenţează direct - în bine sau în rău. Minciunile "nevinovate", zise "minore" sau "uzuale", mă rog, "convenţionale" sau "benigne" -spuneţi-le cum vreţi -, prin repetare încep să spună copilului că se poate scăpa dintr-o încurcătură minţind. Sigur, în "probleme mici", în "probleme neimportante"... Dar, vă întreb: prezenţa părintelui acasă, atunci când ar fi trebuit să fie la serviciu, este o problemă minoră sau nu? Poate că acolo de unde a venit telefonul ardea ceva, se întâmpla ceva care ar fi reclamat prezenţa sau măcar cuvântul părintelui dornic să nu fie deranjat... Într-un asemenea climat să nu ne mire faptul că un copil începe să-şi ia libertatea de a "filtra" adevărurile, de a Ie împărţi în "mici" şi "mari", de mărturisit sau de ascuns... Aşa apare minciuna. Dacă noi trimitem asemenea oameni vieţii, să ne mai surprindă că "aşa e viaţa?"

În treacăt fie spus, mie nu-mi place expresia nici măcar ca simplă constatare. Viaţa este cum o facem. Viaţa este cum suntem noi, oamenii. Nici o societate din lume, oricât de

preocupată ar fi să elimine inechităţile de tot felul, nu poate face altceva decât să ofere cadrul, să creeze condiţiile, climatul şi instituţiile necesare unei vieţi drepte şi demne. Cadrul se umple însă cu ceea ce "toarnă" în el oamenii; cu faptele noastre, cu grija sau indiferenţa noastră faţă de semeni, cu delicateţea sau grosolănia noastră, cu sensibilitatea sau nesimţirea cu care trecem prin viaţă. Veţi răspunde, poate: cadrul să fie coercitiv, societatea să pedepsească abaterile şi atunci... De acord! Dar pentru mitocănie nu se stă la închisoare! Nici pentru grosolănie, nici pentru nesimţire, nici pentru indiferenţă! Nu se poate lăsa totul în seama legii; aş spune că, în egală măsură cât de justiţie şi de legi, viaţa depinde de noi! Dacă e aşa, hai să ducem lucrurile până la capăt! Hai să formăm oameni nu pentru orice fel de viaţă, nu pentru cum mai este, uneori, viaţa, ci pentru cum dorim, cum trebuie să fie!

Lunga pledoarie a lui Şaru - urmărită cu atenţie maximă - s-a întrerupt o clipă. În tăcerea creată astfel se aud până şi respiraţiile. Cel care a provocat intervenţia, poate mai puţin convins, poate mai puţin impresionat decât ceilalţi, întreabă, totuşi:

— Nu e rău ce spuneţi... Dar dacă îmi feresc copilul cu bună ştiinţă de adevăruri ce nu sunt pentru vârsta lui... uite, vreau să spun... greutăţi ale casei... unde tot nu are cum să mă ajute... Nu e destul că mă frământ eu? De ce să-l mai împovărez cu socotelile mele, întoarse şi pe faţă şi pe dos ca s-o scot la capăt?

— Vă referiţi la dificultăţi materiale, înţeleg... Dar cine nu-şi numără banii? Cine nu-şi socoteşte cu grijă mijloacele, ca să facă faţă tuturor nevoilor, şi în primul rând celor mai importante? Ştim cu toţii, din proprie experienţă: există situaţii neprevăzute sau priorităţi care impun renunţări, sacrificii, amânări în alte direcţii... Ei bine, credeţi că trebuie să ascundem copiilor

asemenea adevăruri? De ce-am face-o? Ca să-i privăm de singura explicaţie adevărată a unor dificultăţi cu care, oricum, se confruntă? Doar copilul trăieşte în casă, nu se poate să nu simtă direct un moment de strâmtoare... De ce să nu fie alături de părinţi prin adevărul spus, înţeles şi însuşit? Îmi amintesc că pe vremea tinereţilor mele UTM-iste, se vehicula printre alte multe prostii şi prostioare, o formulă stupidă prin referatele din acel timp; ziceam, bătându-ne cu pumnul în piept: “Astăzi, când în ţara noastră tineretul este ferit de grijile materiale” etc... etc... Dar, dragii mei, oare... ce societate din lume îşi permite să “ferească” tineretul de grijile materiale? Nu tinerii vor avea de rezolvat grijile şi nevoile materiale ale ţării? Nu pe umerii lor va cădea soluţionarea tuturor problemelor dezvoltării? Iar dacă tinerii, adolescenţii ar trebui - chipurile - să nu dea piept cu dificultăţile materiale, atunci de ce credeţi că familiile foarte înstărite din Europa şi din lume îşi lasă copiii să muncească o jumătate de vacanţă, pentru a-şi putea plăti singuri excursia din cealaltă jumătate? Vă asigur: nu din sărăcie! Şi atunci, de ce să ne creştem copiii în seră, să nu ştie, să nu afle, să nu vadă şi să nu simtă?

Bărbatul priveşte spre Tudor cu revelaţia descoperirii unui adevăr senzaţional.

-Aşa luate lucrurile...

— Eu cred că numai aşa trebuie luate.

De la locul său, profesorul contrazis - care şi-a dospit, probabil, îndelung cuvintele - intervine maliţios:

— E părerea dumneavoastră...

— Evident, este părerea mea. Convingerea mea. Dialogul continuă, în interesul maxim al asistenţei:

— Ar fi şi a mea, dacă nu aţi comite două inexactităţi. Prima: suprimarea distanţei, problemă despre care am vorbit...

— ... Şi la care am încercat să vă răspund...

— Aţi încercat, dar nu m-aţi convins. A doua: exagerarea efectului nociv al micilor convenţii pe care azi nu le mai percepe nimeni ca neadevăruri sau minciuni... Să nu înspăimântăm părinţii cu istorii despre ce-i aşteaptă dacă nu răspund personal la telefon sau dacă învaţă copilul să-i scape de pisălogi! Credeţi că un asemenea fleac are aceeaşi greutate şi trebuie judecat la fel ca, de pildă, încercarea unui copil de a falsifica semnătura părintelui într-un carnet de elev, în dreptul unei note proaste?

Şaru începe să se monteze. E perfect conştient că acum se confruntă nu cu neştiinţa naivă, dar de bună credinţă, ci cu orgoliul atins al educatorului ce îşi închipuie că cineva îi atacă "piedestalul"...

— Ceea ce cred, sau mai exact ceea ce ştiu la fel de bine ca dumneavoastră, stimate domnule profesor, este că niciodată o semnătură falsificată de un copil şi niciun alt act de eludare a adevărului de către un nevârstnic n-o să determine un părinte să mintă, în timp ce minciuna părintelui - mică, mare, nevinovată, uzuală -, prin repetare (cum am mai spus şi am subliniat!) poate determina şi de cele mai multe ori chiar determină, la copil, deprinderea de a minţi. Aici... nimic de zis! Teoria dumneavoastră cu distanţa se potriveşte perfect! Este, într-adevăr, o mare distanţă între consecinţele minciunii unui adult şi cele ale minciunii unui copil; cel puţin în plan educativ, că despre el vorbim... Un ropot de aplauze izbucneşte spontan din sală. Aplaudă copiii, aplaudă părinţii, aplaudă bunicii, asistenţa şi prezidiul... Când se face din nou linişte, Şaru îşi reia firul gândului:

— Cât despre exagerarea importanţei adevărului şi a urmărilor minciunii... Cum să vă spun? Poate că exagerez; nu ştiu. Poate că e obsesie, ideea mea fixă. Dar... hai să socotim cât

rău a făcut minciuna de când există om şi societate. Dacă vreţi, pot demonstra cu uşurinţă că la baza unui număr incredibil de tare umane, de fenomene păcătoase şi stări de lucruri nenorocite se află minciuna, pe care nu îndrăznesc să o justific nici în stările ei cele mai nevinovate - dacă există o asemenea stare! Nu uitaţi că fanatismul de toate felurile, inegalitatea raselor şi, de aici -ura de rasă - se bazează, în esenţă pe minciună. Demagogia este şi ea tot minciună, ca şi duplicitatea, ca și fariseismul, ca şi dezinformarea (auziţi ce nume frumos au găsit minciunii: "dezinformare!"), ca şi infidelitatea, trădarea, corupţia, prefăcătoria, intriga, impostura... Toate conţin în structura lor, mai mult sau mai puţin - minciuna. Unele sunt chiar minciună în stare pură! Calomniatorul povesteşte mincinos o realitate, trădătorul minte un legământ, o cauză, un ideal sau un prieten... Până şi snobul, ce face altceva decât minte, din moment ce afişează gusturile altora şi pretinde că sunt ale lui? De asta sunt atât de înverşunat împotriva minciunii, domnule profesor. Urmăriţi, vă rog, efectele minciunii - sub diferitele ei forme -asupra societăţii omeneşti. E cumplit - dar câteodată e şi reconfortant - să constaţi cum a măcinat flagelul acesta temelia unor state, instituţii, civilizaţii, sisteme sociale! Cum s-a năruit, mai devreme sau mai târziu, tot ce-a fost clădit pe minciună...

Şi ce simplu, ce uluitor de simplu este leacul! Cât de la îndemâna noastră este adevărul! Până şi delincventul de drept comun, asta află prima dată: dacă recunoaşte adevărul, i se micşorează pedeapsa. Iar noi ne întrebăm dacă trebuie să-l spunem sau nu copiilor - care nici măcar nu mai sunt copii ?! Dacă e cazul să-l împărtăşim întreg, pe jumătate sau pe sfert?! Dacă numai ei nouă, iar noi - lor, nu?! De ce? Pentru că adevărul ne ameninţă prestigiul? "Piedestalul"? Așa au început, să ştiţi, toate marile minciuni ale istoriei omenirii: din convingerea unuia sau

a altuia că adevărul e valabil şi obligatoriu pentru toţi, mai puţin pentru el. Aşa s-a deschis drumul minciunii - ca plagă socială: din inegalitatea oamenilor în faţa adevărului. Din privilegiul unora de a nu-l spune. Şi acum, cerem - pentru părinţi, pentru educatori - dreptul de a nu spune copiilor adevărul? Dacă-i aşa, măcar să-i prevenim: "Priviţi şi ascultaţi la noi, maturii, dar să nu cumva să faceţi ce facem noi! Voi să fiţi cinstiţi, voi să nu minţiţi niciodată, voi să mărturisiţi întotdeauna şi bunele şi relele, nu ca noi, vârstnicii, care avem dreptul să spunem ce, cât şi cum ne convine..." Ce credeţi, se poate?

In sală, nimeni nu mai răsuflă, nimeni nu mai mişcă; toate privirile sunt aţintite spre Şaru, care trage o gură de aer în piept cu o voluptate de parcă în clipa asta ar fi ieşit dintr-un costum de scafandru. Pauza prelungită - fără nici o intenţie de efect oratoric - nu e întreruptă nici de cel mai mic zgomot. Tudor, reia, cu voce puţin mai scăzută; a obosit:

— Ştiu, nu e comod să fii educator, în viziunea mea. Un părinte nu "predă educaţia" între ora cutare şi ora cutare, nu coboară de la o catedră imaginară pentru ca apoi să fie "liber" de obligaţiile pedagogului. El face educaţie tot timpul, nu numai - şi nici măcar în primul rând - cu vorba, cu morala, cu cicăleala, ci cu întreaga sa atitudine şi comportare, cu însuşi felul său de a fi. Cu exemplul său, mai concret spus; vrea, nu vrea, ştie ori nu ştie. Educatorul este expus ca într-o vitrină; copilul priveşte şi -inconştient - imită. Toate sistemele de educaţie sunt de acord a considera pedagogia modelului şi pedagogia faptei drept cele mai eficace. Mă veţi întreba: se poate trăi toată viaţa ca într-o vitrină? Să-ţi controlezi la infinit reacţiile, să te comporţi mereu şi mereu astfel încât să-i oferi copilului un model demn de urmat? Ei bine... la întrebarea aceasta nu am răspuns. Nu ştiu cât de greu este. Ştiu însă că e necesar.

Când porţi răspunderea formării unui copil, trebuie şi merită să mergi până acolo încât să te modelezi şi - dacă trebuie - să te remodelezi pe tine însuţi, ca să nu regreţi mai târziu, când te vei recunoaşte cu durere în felul de a fi, reprobabil, al copilului tău.

Din sală, o voce de bărbat exclamă cu adeziune spontană:

— Aşa este! A spus o vorbă mare!...

Vocea aceasta... Ce-i aminteşte lui Tudor? De cine? Nu are timp nici să privească, nici să se concentreze pentru a o recunoaşte. Mai are de spus ceva şi nu vrea să se bâlbâie tocmai acum, la sfârşit.

— Mă bucur că există cineva de aceeaşi părere... Vreau să închei, redându-vă cuvintele unui gânditor pe care eu le consider capitale pentru înţelegerea misiunii educatorului. Cuvintele sună aşa: "Nu poţi învăţa pe nimeni nici ceea ce ştii, nici ceea ce vrei, ci numai ceea ce eşti". De fapt, asta am vrut să spun în toată prea lunga şi nu ştiu cât de coerenta mea intervenţie: că merită să fim astfel încât, regăsindu-ne în copiii noştri, să nu roşim. Să-i putem privi în ochi.

Şaru se aşează pe scaun într-un ropot prelung de aplauze ce zguduie sala. Până şi profesorul care a declanşat vehemenţa lui Tudor bate din palme, la rând cu toată lumea. "S-a predat", numai el ştie cât de convins... Când aplauzele se sting, chiar ţine să încheie elegant disputa, recunoscând public victoria "adversarului":

— Mă predau, domnule Şaru. Toată stima pentru elocinţa dumneavoastră...

— Adevărul e "de vină", domnule profesor.

— Desigur, dar şi cel care îl scoate la lumină. Tocmai mă întrebam, ascultându-vă argumentaţia strălucită, dacă aveţi, cumva, copii...

Tudor e năucit de întrebarea care nici măcar a întrebare nu sună, ci pare o vorbă aruncată aşa, în treacăt... Într-o clipă, realizează în ce capcană cumplită s-a vârât. Nu-l mai interesează profesorul, nici asistenţa... Adrian! Adrian e în sală! A ascultat pledoaria pentru adevăr, pentru adevărul întreg... A aplaudat împreună cu ceilalţi copii, probabil mai puternic şi mai convins; are motive temeinice, desigur, să aplaude ideea că nu există zone în care copilul nu are acces când e vorba de adevăr, că nu există adevăruri strict pentru uzul adulţilor, pe a căror etichetă scrie: "accesul interzis!". Deci, din seara asta, în orice clipă i se poate cere să... Refuză gândul. Deocamdată, faţa zâmbitoare - sincer sau perfid zâmbitoare? - a profesorului pensionar îl priveşte, aşteptând răspuns. La masa prezidiului, Paula Ioachim e încordată ca un arc, neştiind dacă e cazul să intervină sau nu... Irina, Malvina Samurcaş, privesc şi ele cu sufletul la gură spre Tudor. Mai ales Irina, care-l cunoaşte atât de bine, citeşte panica pe faţa lui.

Şaru s-a hotărât. Va recunoaşte că nu are copii şi va preciza că nu poziţia aceasta, de om plasat cumva în afara fenomenului discutat azi, i-a dictat convingerile de care - speră - nu se îndoieşte nimeni... Va spune că regretă sincer statutul acesta, conferit numai şi numai de întâmplare. Va mai spune apoi că... Dar nu mai e nevoie să rostească niciun cuvânt. Adrian Samurcaş s-a ridicat în picioare, adresându-se profesorului cu o uşoară ezitare, lăsând puncte de suspensie după primele trei cuvinte, ca şi cum nu s-a hotărât încă asupra formulării:

-Eu sunt băiatul...

Atâta este suficient. Profesorul mulţumeşte cu un gest, privind când la Adrian, când la Tudor:

— Mulţumesc, mulţumesc... Cu şi mai multă convingere, acum, respectele mele. Îl fericesc pe băiatul dumneavoastră !

Tudor a început să-şi tamponeze fruntea cu batista. În sală nu e cald, dar el simte broboane fine de sudoare, până şi cămaşa i s-a umezit în spate. "A fost cumva imboldul bătrânei? A fost iniţiativa băiatului?" Nu va şti, probabil, niciodată; ceea ce ştie sigur este că în clipa asta i-ar săruta pe amândoi. Pentru preţul unei minciuni... Şi pe urmă... descurcă-te!

Discuţia n-a mai continuat mult. Doi-trei părinţi au simţit nevoia să întărească cele spuse, subscriind la punctul de vedere exprimat cu atâta putere de convingere de invitatul clasei, chiar dacă aceasta îi obligă. Toţi mulţumesc şcolii pentru iniţiativă; da, la asemenea acţiuni să mai fie invitaţi, că merită, vor veni întotdeauna cu interes şi plăcere. Directorul felicită şi el clasa; iată un model de dezbatere pe care trebuie să-l cunoască şi să-l extindă toate colectivele de elevi din clasele mari.

... Când totul se termină - cu succintul cuvânt de închidere şi de mulţumire, rostit de Paula Ioachim - spre Şaru se îndreaptă, spontan, tot felul de oameni. Nu-i cunoaşte, nu-l cunosc, dar pur şi simplu vor să-i strângă mâna. Ceea ce şi fac, într-o impresionantă demonstraţie de simpatie şi admiraţie. Tudor se desprinde cu greu din mijlocul lor; vrea să meargă spre Adrian, să-i spună un cuvânt, să-i mulţumească măcar din priviri, dar un bărbat brunet, cam de aceeaşi vârstă cu el, îl opreşte, prinzându-l de mână şi privindu-l lung:

— Nu mă mai cunoaşteţi, domnu' Şaru? Eu sunt cel de-a zis că aveţi dreptate, adineauri, când...

Nu se poate! Deci vocea... Nicu Tăbăcel! El era "suporterul" anonim din sală! Tudor îl îmbrăţişează ca pe un frate, şoptindu-i la ureche, strict pentru uzul lor:

— Nu ţi-e ruşine, mă, hahaleră, să mă iei pe mine cu "domnule?" Tu? Pe mine, mă, Nicule?

De-abia acum Tăbăcel își permite să-l strângă și el pe Șaru în voie, așa cum ar fi făcut-o, probabil, de la început, dacă ar fi știut cât este de dispus “eroul zilei” să-și amintească de adolescența lor...

— Ce-i cu tine, mă, Nicule? Nu te-am văzut de la bacalaureat! N-ai venit la nici o întâlnire cu promoția, ai dispărut așa...

— Ce să spun, că și multe întâlniri ați mai organizat! Tocmai când eram eu în străinătate v-ați găsit să vă adunați! Știi de ce ți-am dat dreptate cu voce tare, Tudore? Pentru că ai, domnule! Adineauri, parcă le ziceai povestea vieții mele. Am să ți-o înșir, odată, pe îndelete, că merită, ai să vezi...

Acum, în câteva cuvinte, Nicu Tăbăcel - “eterna problemă” a clasei lui Șaru, de pe vremuri - apucă doar atât: să-i explice că are trei copii, unul elev aici, că de-aia a și venit; ăsta e cel mai mic, ceilalți doi sunt unul inginer și celălalt ofițer de marină. El, Nicu, după bacalaureat s-a făcut muncitor faianțar, foarte repede a devenit maistru, muncă frumoasă, bani - gârlă... Îl știe Tudor, n-a prea fost “ușă de biserică” Ia tinerețile lui, dar când a dat de libertate și mai ales de parale, a făcut-o și mai lată. Noroc că s-a însurat, dar nici asta nu l-a potolit de tot. Și uite-așa... până a venit primul copil. De— atunci, gata! Pe treabă, Nicule, și gata cu brambureala, că ți-a ajuns! Și-a făcut casă... o bijuterie! N-a mai auzit nimeni din gura lui o înjurătură sau o vorbă urâtă, nu l-a mai văzut nimeni proptit de gard, beat mort, bâjbâind după clanța porții... Păi ce cresc eu? Să-i fie rușine copilului cu mine? Să-mi fie mie rușine de el? N-ajunge cât am tras eu targa pe uscat, în școală? Am zis “gata”, și gata a fost! Când te— am auzit spunând că omul merită să se schimbe doar ca să aibă ce arăta copiilor, mi-am recunoscut viața într-o propozițiune, Tudore! Parcă-ți curgea aur din gură...

— Aur, pe naiba! Numai gura de mine, și nici măcar aia...

— Ei lasă, lasă...

Prima soţie i-a murit, - povestea Tăbăcel, în continuare, pripit, cât apucă să spună... A fost un timp plecat în străinătate, cu ARCOM-ul, a ajuns pe unde nici nu visa. Într-o zi, s-a pomenit cu o telegramă: să vină repede acasă, e necaz... Şi-a găsit soţia moartă şi îngropată; copilul - pe la neamuri... Trei ani i-a fost mamă şi tată. “Tudore, dacă m-ar fi văzut colegii din liceu pe mine, Nicu Tăbăcel, s-ar fi crucit!” S-a recăsătorit, a mai avut doi copii... Cu ei - acelaşi principiu, dar sfânt: să aibă ce vedea copilul la mine! Şi-a făcut băieţii oameni, e mulţumit, deşi... poate că ei l-au făcut ce este acum, nu el pe ei!

De mult n-a mai trăit Şaru o asemenea bucurie. Cuvintele amicului său îl ung pe suflet..

— Nu te las să pleci, Nicule. Am nişte obligaţii pe-aici, apoi... mergem undeva şi... uite... ne îmbătăm! Am eu chef să mă îmbăt cu tine!

— Cu mine? Fii, domnule, serios! Păi... cum să mă duc acasă beat? Să mă vadă ăla mic?!

Tudor izbucneşte într-un râs homeric, spre stupefacţia celor din jur. I-a zis-o Tăbăcel! II îmbrăţişează încă o dată şi îi ia numărul de telefon; măcar o bere trebuie să bea împreună, într-una din zilele următoare...

— Asta e altă treabă; aşa, da...

Cei doi se despart, promiţându-şi să se revadă curând. “Acum, Adrian”... La “ai lui”, un nou val de strângeri de mână. A lui Adrian e bărbătească, aşa cum şi-a dorit-o Şaru; explicaţiile, momentul lor de intimitate omenească - dacă amândoi îl vor simţi necesar - acasă, în liniştea apartamentului lor. Şi Voineag îl felicită; îl felicită şi-i mulţumeşte. Pentru ce? Pentru cuvintele rostite aici. Bine, dar asta... Ba nu; pledoaria lui Tudor i-a confirmat stagiarului o credinţă fundamentală, la care nu se ajunge uşor.

Maşina lui Şaru străbate ruta cunoscută: întâi la locuinţa Malvinei Samurcaş, apoi la Irina, apoi la Paula Ioachim, care şi acum, la despărţire, nu ştie cum să-i mulţumească lui Tudor pentru tot ce s-a petrecut azi, la şcoală. Ei, ce s-a întâmplat? O întâlnire cu părinţii, să nu exagerăm... Numai atât? Numai atât. Ba nu, ea ştie bine că nu, doar a fost de faţă, are şi martori -spune diriginta, cu o urmă de zâmbet, privind complice spre Adrian; dacă e pe spus "adevărul, tot adevărul şi numai adevărul", trebuie să recunoaştem că...

Tudor şi băiatul se despart de dirigintă, continuându-şi drumul spre casă în tăcere. Deşi totul a fost bine, deşi acum e bine, e linişte, în maşină parcă pluteşte presentimentul că amândoi se îndreaptă spre clipa care, mai devreme sau mai târziu, trebuia să vină. Prea s-a rostit de multe ori, azi, cuvântul adevăr, pentru ca sensul lui să nu pătrundă şi în casa lui Tudor Şaru, acolo unde Adrian Samurcaş crede că l-a descoperit, iar Tudor Şaru e convins că trebuie să-l ascundă, în ciuda celei mai intime, mai profunde dintre toate convingerile sale morale.

Au ajuns. Scoţându-şi însemnările din servietă pentru a se apuca neîntârziat de referatul ce trebuie predat mâine dimineaţă, Şaru se gândeşte în toate felurile. Cum e mai bine: să provoace acum o explicaţie cu Adrian? Să o evite? Să o amâne? Cert, în noaptea aceasta e obligat să rezolve textul materialului promis. E posibil să-i fie necesară toată noaptea şi, bineînţeles, are nevoie de linişte... Dar la fel de clar este că, după tot ce a spus azi, nu poate continua să tacă pur şi simplu. Trebuie măcar un cuvânt, oricât de voalat, oricât de învăluit, sau - dimpotrivă -foarte clar: un om poate şi trebuie să împărtăşească adevărurile lui, nu şi ale altora, încredinţate pe patul morţii, cu limbă de moarte, destinate să fie şi să rămână un secret... Va înţelege Adrian asta? Cum să-i explice? Cum să-l convingă de faptul că

nu e un tertip, o scuză ieftină, un mod de a ieşi din încurcătură cu ajutorul uneia din “minciunile convenţionale” - exact ce a incriminat cu atâta înverşunare astăzi? “Da, o explicaţie este necesară. Va trebui să găsesc o modalitate, o cale... Dar altădată. Acum... strict -numai ceea ce i-am rămas dator”.

— Adriane...

Băiatul vine din baie, privind întrebător.

— Vreau să-ţi mulţumesc pentru gestul tău de azi, de la şcoală...

— Nu trebuie să-mi mulţumiţi.

— Ba da, Adriane, ştiu bine că am pentru ce. M-ai scos dintr-un impas deosebit de...

Adrian îl întrerupe; treabă uşoară, pentru că Tudor, negăsind cuvântul potrivit, prelungeşte punctele de suspensie aşa cum nu face de obicei.

— N-am spus că nu aveţi de ce. V-am întins o mână, aşa cum dumneavoastră mi-aţi întins-o mie la discuţia cu diriginta, de la doamna Irina. Acum... suntem chit.

Deci asta a fost! Băiatul a vrut să-şi plătească poliţa; atât!

— Îţi mulţumesc, totuşi. Chiar şi pentru faptul că te-ai simţit obligat să achiţi o datorie. Puteai să n-o faci.

— Vă asigur că n-o să-mi las niciodată neplătite datoriile. De niciun fel.

Cuvintele, tonul, privirile... Sau i se pare lui Tudor? Replica i-a sunat dur, cu subtext, iar ochii lui Adrian - o clipă îngustaţi, transformaţi în două dungi verzi, fosforescente - l-au fixat ca în nopţile de scandal pe care Şaru credea, spera din toată inima că le-a lăsat undeva, în urmă.

— Ce vrei să spui, Adriane?

— Nimic altceva decât ce-am spus. Sunt hotărât să-mi plătesc datoriile.

Tudor nu şi-a explicat niciodată cum de se fâstâceşte atât de penibil în discuţiile cu băiatul. Ca un făcut, el, omul de replică, întotdeauna cu cel mai potrivit cuvânt pe buze, gata să descopere fisura în argumentaţia preopinentului, în faţa lui Adrian se simte nesigur, îşi adună greu gândurile, cuvintele întârzie să vină... De ce? In schimb, puştiul capătă atâta aplomb, atâta precizie agresivă, încât îl inhibă. Acum, de exemplu... ce să facă? Să continue o discuţie în care - cu toată superioritatea lui intelectuală - simte că nu are nici o şansă, de vreme ce nu poate uza tocmai de adevărul ce l-ar scoate din cauză? Să mărturisească ce nu are voie? Adrian parcă îi ghiceşte gândurile, spunându-i - cu privirile spre biroul plin de hârtii:

— Văd că aveţi de lucru. Poate că nu e cel mai potrivit moment pentru...

— Am, într-adevăr, dar nu vreau să crezi că evit o discuţie cu tine.

— Are vreun rost? Doar am mai discutat...

— Nu, n-am discutat; ne-am certat. Stupid şi inutil.

— Şi dacă vorbim calm, se rezolvă ceva?

— Nu ştiu; s-ar putea. Aş afla, de exemplu, ce crezi tu despre ce s-a întâmplat azi, la şcoală...

— Asta pot să o spun şi acum

— Mă faci curios...

— Dar... nu vă supăraţi?

“la-uite! Se scuză anticipat, se teme că opinia lui mă va supăra... Asta nu s-a mai întâmplat. Semn bun!” Şaru răspunde cu voce sigură:

— Îţi promit că nu.

— Bine. Azi m-am convins că sunteţi un orator extraordinar. Când vreţi, puteţi demonstra orice.

— Chiar şi... contrariul?

Adrian ezită. N-ar vrea să-l supere pe Şaru, dar nici să dea înapoi nu doreşte. Azi, mai ales azi, a înţeles că trebuie să-şi respecte tutorele, că trăieşte lângă un om deosebit, care merită cu prisosinţă admiraţia lui, dar... ceva mai puternic decât raţiunea îl face să încline capul de câteva ori, răspunzând afirmativ la întrebare. Uimirea de pe faţa lui Tudor încurajează precizări şi nuanţări pe care, altfel, băiatul nu le-ar fi făcut.

— Contrariul ar fi fost mai uşor. De fapt, e şi mai simplu. Şaru simte cum încep să i se învălmăşească gândurile.

— Ce e mai simplu, Adriane?

— De dezvoltat ideea că sunt adevăruri care se pot spune şi altele care nu se pot spune.

Şaru întreabă, în ciuda faptului că simte cum fiecare cuvânt îl înfundă, ducându-l acolo de unde logica nu-l mai poate scoate:

— Aşa crezi?

— Aşa credeţi dumneavoastră.

— Eşti convins?

Din nou, Adrian confirmă cu gestul mut, repetat, după care priveşte drept în ochii lui Tudor.

— Absolut convins?

— Absolut convins. Cel puţin până... până când îmi veţi demonstra contrariul, spunându-mi...

Văzând reacţia lui Tudor - pe care Adrian n-a dorit-o -băiatul adaugă repede:

— Nu v-o cer acum. Poate există ceva, nu ştiu ce, care... Odată o să aflu... Ne-am înţeles să nu vă mai supăr, suntem “în armistiţiu”, aveţi şi treabă...

Lui Şaru aproape că nu-i mai pasă de referat, deşi niciodată nu şi-a călcat cuvântul; când s-a obligat să ducă un text, într-o zi şi la o oră anume, mort, copt - l-a dus, şi a fost bun. Se apropie de băiat, întrerupându-l cu voce gravă:

— Mă crezi demagog, Adriane?

Băiatul neagă, cu o vehemenţă care nu-i scapă, ba chiar îi face bine lui Tudor:

— N-am spus asta!

— Asta se înţelege.

— Nu neapărat. Diriginta v-a rugat ceva; aţi ajutat-o, și încă strălucit. Dacă nişte oameni au învăţat ceva important din cuvintele dumneavoastră... ce mai contează restul?

Tudor reformulează întrebarea, din ce în ce mai marcat de cursul discuţiei:

— Mă dispreţuieşti? Am lucrat ca mercenarii, trag în cine-mi este arătat?

Băiatul răspunde prompt, cu o convingere ce, în mod sigur, nu poate fi jucată:

— Dimpotrivă! Vă admir. Am și spus...

— Atunci... mă urăști, Adriane? Ura nu e incompatibilă cu admiraţia.

Băiatul nu răspunde nici măcar printr-un gest; nici nu confirmă, nici nu infirmă ipoteza aruncată de Şaru cu o durere ce i-a făcut vocea aproape de nerecunoscut.

— Nu vrei să răspunzi? Te temi? Dacă teama este motivul tăcerii, te asigur că nu e cazul.

— Domnule Şaru...

Niciodată apelativul “domnule Şaru” nu l-a scos din sărite pe Tudor ca acum. De mult îl deranjează, dar tot timpul a înteles că, altfel... cum? Nu îi este nici tată, nici unchi, nici bunic, nici frate mai mare, iar pe de altă parte diferenţa de vârstă... “Nu ştiu cum, dar aşa nu! Cum adică, domnule Şaru? Stă cu mine de atâta timp, casa mea e casa lui, practic - trăiesc pentru el, ba, la o adică, se ridică în picioare şi se dă drept copilul meu când o vulpe bătrână mă încolţește și e gata să

mă facă de râs în faţa unei săli pline, dar, de fapt, eu sunt domnul Şaru, auzi?!”

— De vreme ce-ţi sunt un duşman atât de apropiat, n-are rost să mi te adresezi cu “dumneavoastră”... Hai, spune-mi pe nume. Ura este - totuşi! - un sentiment omenesc; în lipsa altuia, ar trebui să ne apropie, cât de cât...

— Dumneavoastră mă urâţi?

Din nou, Tudor e uimit de reacţia lui Adrian.

— Eu? Ferească sfântul! De ce te-aş urî eu?

— Aveţi de ce. Poate că şi merit... Vă înfrunt. Vă fac probleme. Mult timp v-am răpit liniştea. N-aţi mai lucrat...

Şaru e uluit. Se pomeneşte scăpând cea mai prostească întrebare din câte îi puteau trece prin cap:

— De unde ştii?

— Am ţinut socoteala paginilor manuscrisului. Ştiu exact cât aţi avansat: 13 pagini, în total. V-am văzut noaptea, la birou... Nu scrieţi, ci vă gândiţi. Probabil că vreţi să scrieţi, dar... nu ştiu, nu...

Citind expresia lui Şaru, Adrian adaugă repede:

— Mi-aţi cerut să fiu sincer. Aţi vrut adevărul. Eu, de regulă, nu spun tot ce... Dar acum...

— Ai făcut foarte bine, Adrian. Aşa să procedezi mereu. Spune tot ce crezi că trebuie spus.

Băiatul s-a oprit. Priveşte derutat, apoi vrea să încheie, făcând un gest spre biroul plin de hârtii care îl aşteaptă pe Tudor.

— Ce să mai spun? Eu n-am vrut... nu vreau... înţeleg că aveţi treabă... Vă rog, domnule Şaru, nu acum!

“E mai înţelept decât mine! Arde de nerăbdare să ştie, dar iată, poate să se abţină, a găsit în el puterea asta... Şi nu vrea să-mi facă rău, îmi respectă munca. Ce câştig imens!”

— Bine... îţi mulţumesc pentru înţelegere. Hai să mâncăm ceva, apoi mă apuc de lucru. Nişte oameni aşteaptă mâine, la prima oră, un text din care, deocamdată nu există niciun rând.

Masa a decurs în linişte. Adrian şi-a asumat, apoi, toate treburile gospodăreşti din bucătărie, după care s-a apucat de lecţii. Tudor a început să ţăcăne clapele maşinii de scris (la care nu recurge decât atunci când nu-i rămâne timp suficient pentru dactilografierea manuscrisului în redacţie), dar nu-și dă prea bine seama ce iese; de câteva ori, recitind o frază, constată că trebuie să şteargă şi s-o ia de la cap. Gândurile fug în altă parte, acolo unde - probabil - sunt şi ale lui Adrian. Amândoi ştiu că explicaţia s-a amânat doar, dar că ea este necesară, mai necesară ca oricând. Amândoi simt cât de fragil este "armistiţiul" lor. Şi mai ales, amândoi înţeleg că adevărul poate fi ascuns - chiar aşa, cu eforturi, cu consecinţe - atât timp cât nu proclami şi nu demonstrezi cu înverşunare, în mod public şi în uralele asistenţei, necesitatea dezvăluirii lui. Din clipa în care ai clamat, ai cerut altora "adevărul, tot adevărul, numai adevărul", atunci...

8. ADEVĂRUL E URÂT

Secretara redactorului-şef îl aşteaptă cu o surpriză: un plic mare, voluminos, purtând sigla editurii. "A ieşit corectura! Deci, curând..."

— Persoana care l-a adus a zis să vă grăbiţi, că "arde"...

"Probabil şi la secretariatul editurii există vreun Turculeţ" - se gândește Tudor, cântărind în mâini greutatea şpalturilor. Va avea de citit, nu glumă... Șaru se surprinde zâmbind. "Dacă eu mă sperii, bietul cititor ce să mai zică?" Nu-l rabdă inima să ajungă acasă; intră în birou şi - după câteva minute rezervate

problemelor ce nu suferă amânare - deschide plicul şi scoate paginile de hârtie tip “ziar”, poroasă şi de un alb-murdar, cu cerneala tipografică nezvântată încă. A muncit la romanul acesta mai bine de un an. “Câte nopţi?” Ştie că nu contează câte zile, câte nopţi, ci numai ce a ieşit. Răsfoieşte paginile. Sunt peste trei sute. Alege, la întâmplare, un capitol şi începe să citească, însă nu cu ochiul corectorului, așa cum probabil aşteaptă editura. După nici trei sferturi de oră se opreşte, privind speriat spre maldărul de foi parcurse, adunate în partea stângă a biroului. O senzaţie ciudată de derută s-a insinuat pe parcursul lecturii, crescând continuu, până la frică. Frică, pur şi simplu. I s-a întâmplat de multe ori să se îndoiască de ce a scris, probabil că altfel nu se poate, dar niciodată ca acum.

S-a hotărât foarte greu să scoată primul manuscris din sertar şi să-l supună “diagnosticului” unei persoane competente şi obiective. Pe atunci nu avea ce pierde, scria fără să ştie cineva că o face, și apoi un debut e doar un debut; dacă ai, cu adevărat, ceva de spus, o primă carte mai puţin semnificativă poate fi urmată de o a doua, reușită, și astfel... A aşteptat cu inima pierită rezervele, ironiile - mai subţiri sau mai groase, cum a văzut că nu lipsesc de prin reviste -, dar ele n-au venit. Nici după primul, nici după al doilea roman. A ascultat, în schimb, păreri ale foarte multor cititori, cele mai multe - măgulitoare; nici recenziile n-au fost rele, deşi unele, ce-i drept, rezervate. Bine, dar... ce se întâmplă acum? Textul acesta, neconfruntat încă decât cu opinia editurii și probabil a unuia sau a doi referenţi “externi”, i se pare fad, de o corectitudine plată, sărăcăcioasă. Răsfoieşte febril restul paginilor, nemaiavând răbdare să citească. De fapt, de ce să citească? Ce să afle? Povestea gândită, purtată în el luni de zile până a o aşterne pe hârtie de trei ori, în trei variante? Destinele omeneşti ce l-au frământat atâta cât să uite de propriul său

destin, infinit mai zbuciumat decât al personajelor sale? Dacă nici el nu le cunoaşte!... O frică paralizantă îl împiedică să mai întoarcă paginile. Brusc, simte cum plăsmuirile fanteziei lui nu-i mai spun nimic, îi vine să se lepede de ele, să-şi ascundă paternitatea, negându-şi-o, aşa cum un părinte e tentat, câteodată, să se dezică de copilul care-l face de râs.

Dar de ce? De unde senzaţia aceasta? Cum de nu s-a gândit nici o clipă aşa la cartea lui? Cum de a crezut atâta timp în ea, pentru ca, deodată, să-i sune totul străin, searbăd, neinteresant, aşadar fals? “Cartea nu s-a schimbat, nu avea cum. Cu mine s-a întâmplat, probabil, ceva.” Da, aşa este. Febril, încearcă să-şi însăileze o explicaţie. Scrisul a ţâşnit, la el, din durere, aproape din disperare, dar stările acestea extreme n-au trecut - abia acum înţelege! - în paginile cărţii. Suferind, a ocolit, instinctiv, abisurile prin care el, autorul, a fost condamnat de viaţă să treacă. Tensiunea unei zile şi mai ales a unei nopţi de zbucium din viaţa lui i se pare, în clipa aceasta, de zeci de ori mai adevărată decât situaţia conflictuală conţinută, de pildă, în capitolul recitit adineauri... De fapt, tot ce trăieşte de câteva luni, toată nebunia răspunderii asumate aproape orbeşte, ce era gata să-l frângă (“şi nici măcar nu ştiu dacă nu mă va frânge de-acum încolo; e tot timpul!...”), tot ce a aflat despre trecut, tot ce trăieşte lângă Adrian... Chiar ziua de ieri, discuţia de la şcoală, posibilul fiasco din final, de care nu l-a despărţit decât un pas, până şi întâlnirea cu Nicu Tăbăcel i se par mai adevărate, mai vii şi oricum mai pline de sensuri - chiar ca fapt de posibilă literatură - decât fabulaţia ultimului său roman. Îi vine să ia foile şi să le rupă. Ar face la fel şi cu manuscrisul de-acasă, din sertarul biroului... S-ar aşeza în clipa asta la masa de lucru, să aştearnă pe hârtie povestea lui, povestea vieţii lui, să înfăţişeze oamenii întâlniţi, dramele trăite, întrebările chinuitoare, goana după răspunsuri,

durerea de a le fi aflat - în parte, şi regretul că nu le-a aflat pe toate nici acum, când viaţa se apropie, iată, de asfinţit...

Un ciocănit discret îl trezeşte la realitate. Voineag e în pragul uşii, neştiind dacă poate deranja sau nu. Gândul fulgeră mintea lui Şaru ca o salvare: "Stagiarul! Am să-l rog, am să-i cer să nu mă trateze cu menajamente... Să citească şi să spună exact ce gândeşte, cum îi sună. Brutal, crud - dacă e nevoie!" Imediat, însă, fragilitatea "soluţiei" îi sare în ochi. "Şi dacă îmi spune că textul e o prostie? Mă duc la editură să-mi retrag volumul? Semnez cu pseudonim? Mă ascund, să nu ştie lumea cine-i "vinovatul"? Oamenii mă vor crede nebun... Oricum, trebuie să ştiu ce este, la ce să mă aştept. Măcar atât..."

Voineag primeşte plicul mai mult decât mirat. Sigur, va citi... încrederea lui Şaru îl flatează, va încerca să fie aşa cum i-a cerut: şi obiectiv şi exigent. II intrigă, însă, deruta şefului său. De ce febrilitatea aceasta în discuţia despre o carte ca şi apărută, din moment ce e culeasă şi a ajuns la faza de corectură? Stagiarul nu pricepe în ruptul capului cum poate exista atâta nesiguranţă într-un om atât de sigur pe el. Nu numai ziua de ieri, ci toate lunile petrecute în redacţie i-au conturat un Tudor Şaru puternic, echilibrat, cu o remarcabilă exactitate a diagnosticului - la texte şi la oameni -, cu un curaj al opiniei ieşit din comun, curaj însoţit de discernământ şi de o fineţe a nuanţelor în judecarea oricărei situaţii pe care toţi colegii i le invidiază. Chiar să nu ştie Şaru ce este - obiectiv vorbind - cartea lui? Prelungind gândul, stagiarul începe să se teamă de discuţie. Ce, cât şi cum să spui unui om care - ştii precis - şi-a pus sufletul într-o carte, dar cartea a ieşit pur şi simplu proastă, mai ales când îl preţuieşti? EI, Voineag, n-a ţinut niciodată în mână şpalturile unui volum născut din truda proprie, dar îşi imaginează că nu există orgoliu mai

adânc, mai cuprinzător şi, probabil, mai justificat decât al omului care creează. Ştie cât suferă ori se bucură el, simplu ziarist, pentru un modest articol, unde ideile semnatarului se îmbină, uneori, cu ale celor ce-l solicită sau îi “dau drumul”, iar forma se ajustează până-n ultima clipă, nu de puţine ori stabilită definitiv de “verdictul” necruţător al lui Turculeţ: “Mai scoţi mata cincisprezece rânduri, că nu încape!” Şi totuşi, Voineag ştie că discuţia de poimâine va fi sinceră, indiferent de verdict. Undeva, într-un volum al Iui Călinescu, tânărul a găsit următoarea frază, pe care a subliniat-o cu două linii: “Modul meu de a stima constă în a formula observaţii”...

De-abia ajuns acasă, Tudor s-a încuiat în camera de lucru, cu cele două cărţi ale sale. A început să citească şi să recitească, dar cu ochi răi, pentru a găsi cusururi, dacă nu chiar “cusurul fundamental”, diagnosticul global de non-valoare; mai neliterar spus - “lasă-te Şarule, că nu e de tine literatura”... Târziu, după miezul nopţii, s-a mutat în dormitor, unde a citit cu aceeaşi înverşunare până când cartea - cea de-a doua - i-a alunecat din mână. Apoi, ca în momentele cele mai rele din istoria frământărilor sale, a căzut pradă unui coşmar. Se făcea că el, Şaru, smulgea cu gesturi demente foile din nişte tomuri ce-i purtau semnătura, arzând foaie cu foaie şi împrăştiind cenuşa în cele patru zări, să nu mai rămână nici urmă... A deschis apoi un plic gros, plin cu şpalturi, dar, spre disperarea lui, hârtia poroasă, de ziar, refuza să ardă! În timp ce căuta, precipitat, ceva benzină, gaz, alcool sau orice ar fi putut să declanşeze vâlvătaia şi să-l scape de hârtiile cu care se lupta, transformându-le în scrum, o voce de adolescent, atât de cunoscută lui, inundă spaţiul, întrebându-l cu sarcasm: “Ce rău v-aţi făcut, domnule Şaru, că vă urâţi atât? Ce-aveţi cu dumneavoastră, domnule Şaru? De ce? De ce vă sunteţi

duşman?” - iar ultima întrebare se relua, reverberat, până când... Şaru s-a trezit, leoarcă de transpiraţie şi stors de puteri. “Ce se întâmplă cu mine nu-i în ordine... Trebuie să mă caut, să-mi spună un psihiatru dacă mi-am pierdut minţile sau ce-i asta...”

A treia zi, stagiarul a apărut în redacţie cu inima uşoară. Și Tudor pare ceva mai liniştit, dar nu suficient pentru a aborda discuţia detaşat, aşa cum şi-a propus - fără să reușească, recunoscând cu ciudă, în sinea lui, ce prost actor este.

— Ei?

Liniştea interioară ce îl ocoleşte pe Şaru, parcă s-a adunat, toată, în vocea calmă a lui Mircea Voineag:

— O întrebare preliminară, dacă-mi permiteţi: există un motiv special să cereţi părerea cuiva? Vreau să spun - un motiv exterior textului ca atare? S-a întâmplat ceva, a intervenit cineva...?

Nu, nu există niciun asemenea motiv, în afara spaimelor autorului. Şaru nu le poate explica. Nu ştie nici el ce l-a apucat. Pur şi simplu, citind un capitol, i-a sunat atât de ciudat, atât de străin, încât i s-a făcut frică.

— Frică... de cine? De ce? Tăcere.

— Dacă vă e teamă de public... vă cam grăbiţi. Oferiţi textul publicului, ca să vă judece. Altfel, n-o să ştiţi niciodată ce crede cititorul. Dacă vă gândiţi la critică... da, s-ar putea să aveţi probleme - zic eu, ca nespecialist, dar cititor de cronici literare, totuşi...

Tudor nu înţelege. Stagiarul se explică:

— Pentru că, în cartea asta, vă “materializaţi programul”, ca să zic aşa, mai apăsat. După mine, cu efecte benefice, dar e posibil ca nu toată lumea să gândească şi să simtă ca mine.

— Ce te-a interesat, cu precădere?

— Exact ceea ce unii ar putea să vă reproşeze: faptul că vă alegeţi personajele din zona oamenilor profund morali. Vă interesează oamenii aflaţi în căutarea desăvârşirii. Chiar şi când căutaţi umbrele sufletului sau zonele tulburi, de slăbiciune, la asemenea oameni le căutaţi... Aproape că nu-mi imaginez un ticălos, un caracter abject ieşit din condeiul dumneavoastră. V-aţi propus vreodată să construiţi un asemenea personaj?

Tudor neagă, mirat de simplitatea şi evidenţa adevărului pe care nimeni nu i l-a spus până acum.

Tânărul continuă:

— Sigur, viaţa nu e populată numai cu oameni de calitatea personajelor dumneavoastră. Literatura, marea literatură, e plină de pagini cumplite, de eroi întunecaţi pe care dumneavoastră îi cunoaşteţi, sunt convins, mult mai bine decât mine. Dostoievski și Shakespeare n-au plăsmuit îngerași... Dar cu asemenea exemple, poţi strivi pe oricine! Chiar s-au făcut astfel de "execuţii literare", şi nu o dată. Ei bine, păstrând întru totul proporţiile - pe care, de asemenea, nu se poate să nu le cunoaşteţi - iată că un condei se cantonează, deliberat, cu program, în zona superioară a omenescului, nu lipsită de drame, de tragism, dar cu alte rădăcini şi cu altă miză. Ce este rău în asta?... Poate că textul mi-a "sunat" bine pentru că lumea cărţii dumneavoastră este lumea mea. Din moment ce m-am recunoscut în ea şi m-a interesat, înseamnă că e o literatură sinceră, care vă seamănă. Am dreptul s-o spun, pentru că acum vă cunosc. Cărţile, mai ales ultima, izvorăsc din firea omului Tudor Şaru.

Stările difuze din străfundul conştiinţei lui Tudor încep să se limpezească, pe măsură ce stagiarul vorbeşte cu tot mai multă siguranţă:

— Proza dumneavoastră mi se pare a fi aceea a unui moralist, domnule Şaru. “Diagnosticul” nu are conotaţii periorative, fiţi liniştit! Dacă eticheta de moralist vă deranjează, eu nu văd decât două soluţii: ori vă reconciliaţi cu ea - pentru că nu este deloc incompatibilă cu literatura de bună calitate, ori... va trebui să schimbaţi lumea investigată, universul problematic, ba chiar şi unghiul de abordare. Să fiţi altul!

Dar, întreb: la ce bun? Doar ca să fiţi “ca alţii”? Nu cred că merită să-ţi trădezi firea pentru a te alinia neapărat la puţin urât, la puţin grotesc şi morbid, la puţină - sau mai multă - mizerie umană, ca să te aplaude snobii sau ca să fii “modern”. Iertaţi-mă că am cam îngroşat...”

Şaru primeşte înapoi şpalturile cu o recunoştinţă profundă.

Telefonul pune capăt discuţiei. Voineag întinde receptorul lui Tudor; e pentru el. De la celălalt capăt al firului, Paula Ioachim i se adresează cu eforturi evidente de a nu-i transmite propria nelinişte. La şcoală s-a întâmplat un incident regretabil. Da, Adrian... Nu, nimic grav, dar, oricum, neplăcut. Un conflict banal cu unul dintre colegi a dus la un început de bătaie. Mişu Tăbăcel, amicul lui Adrian, i-a ţinut partea prietenului său, astfel încât se părea că totul s-a stins, dar, după ultima oră de curs, cel ce începuse cearta a aşteptat ca Adrian să rămână singur pentru a “încheia conturile” în favoarea lui. Cum nici confruntarea “în doi” nu i-a fost favorabilă, de mânie, agresorul i-a aruncat în obraz un cuvânt care l-a făcut pe Adrian neom. Ce cuvânt? N-are rost acum... Totuşi, ce cuvânt? Dacă Tudor insistă... I-a zis “bastardule!” Copiii ştiu că Adrian s-a înscris în clasa I-a sub numele de Trandafir, mai târziu s-a numit Samurcaş, iar la adunarea cu părinţii au aflat că tatăl lui este - de fapt - Tudor Şaru. Sigur, nimeni n-a uitat nenorocirea care i-a răpit părinţii, dar iată, există momente din acestea nefaste când furia

neputincioasă a unui adolescent orbit de umilinţa înfrângerii aruncă un cuvânt poate negândit până în acea clipă... Colegii... da, au reacţionat prompt, câţiva au şi aplicat o corecţie - nu tocmai conformă cu disciplina şcolară - celui ce l-a jignit pe Adrian, dar băiatul e acum într-o agitaţie teribilă. In încăierare s-a ales cu o vânătaie zdravănă la un ochi şi cu uniforma ponosită. Nu, nu este cazul să vină Tudor la şcoală, Adrian e în drum spre familia Siminoc, îl însoţeşte Mişu Tăbăcel, care s-a întors din drum imediat ce a aflat de "scandal" de la un coleg. Cu Irina a vorbit ea, Paula; a prevenit-o, dar consideră că trebuie să afle şi Tudor, să ştie cum s-au petrecut lucrurile. Adrian nu e vinovat, decât - cel mult - de faptul că nu a avut tăria să se prefacă a nu fi auzit cuvântul jignitor. A fost pur şi simplu provocat. Ea, ca dirigintă, îl roagă pe Şaru să minimalizeze pe cât posibil incidentul care a dus, şi aşa, la o reacţie neaşteptat de violentă din partea lui Adrian. Regretă faptele şi contează pe înţelegerea, pe tactul lui Şaru...

Tudor pune receptorul în furcă mai îngrijorat decât bănuieşte Paula Ioachim. El înţelege altfel cauza "reacţiei neaşteptat de violente"... Ştie cât de mult îl frământă pe băiat punctul acesta atât de sensibil, în care un cuvânt rostit cu răutate, la mânie, a lovit în plin. Să-l ia pe Adrian, cu maşina, de la Irina? Nu, îi va face mai bine o după-amiază petrecută în mediul liniştitor al familiei Siminoc. Mai ales dacă sora lui ştie despre ce e vorba, nu se îndoieşte că va găsi ea modalitatea de a turna ulei pe rană, la aşa ceva este mult mai pricepută. Diseară, vom vedea...

Intuiţia lui Şaru s-a dovedit exactă. Sunt medii "bune conducătoare de calm", care liniştesc, după cum sunt altele care incită. Există persoane a căror prezenţă descurajează şi topeşte gândurile rele ori intenţiile agresive, după cum altele stârnesc cele mai negre umori. Câteva cuvinte schimbate cu Mihai şi

Anca, o relatare succintă a incidentului, necomentată în niciun fel de către Irina, compresa pusă pe ochiul stâng, sub care pumnul adversarului a lăsat vânătaia şi umflătura, apoi masa, desfăşurată aproape ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat, în sfârşit - lecţiile, în timp ce Irina Siminoc s-a ocupat de cusăturile rupte ale hainei, toate la un loc s-au dovedit a fi exact ceea ce trebuia. Spre seară, cu temele rezolvate, cu uniforma pusă la punct, aproape că numai batista ţinută pe obraz aminteşte de întâmplarea de la şcoală.

Ciudat, însă; pe măsură ce se apropie de casă, Adrian simte cum tensiunea începe să-l cuprindă. Gândul că va trebui să se explice faţă de Şaru, să răspundă întrebării: “Ce ţi-a spus, că te-a scos din minţi?” - la început îl irită, apoi stârneşte în el resentimente vechi. De fapt, ce-l leagă şi ce-l desparte de omul spre a cărui casă se îndreaptă acum? L-a văzut prima oară într-un moment în care ar fi contestat orice şi pe oricine. Chipul deschis, de bărbat sigur pe el, nu-l impresionase neplăcut atunci când îl întâlnise acolo, în spital. Nevoia imperioasă - resimţită atunci -de a face rău, provocând şi altora durere, l-a împins în mod reflex către adversitate şi frondă. Îl jignise din prima clipă pe Tudor, pentru că atunci ar fi jignit pe oricine şi pentru că surpriza imixtiunii acestui om în viaţa lui a fost imensă. Replica lui Tudor l-a deconcertat. De mic fusese învăţat cu cicăleala, cu pedeapsa măruntă, sâcâitoare, pentru fiecare cuvânt nelalocul lui; pentru prima oară, avea parte de altceva.

Şaru i-a impus din primele zile petrecute împreună. Pe măsură ce surpriza primei întâlniri trecea şi începea să-l cunoască, prima impresie devenea un amestec de admiraţie involuntară şi simpatie ce nu şi-o mărturisea nici sieşi. Dar tot atunci, în conştiinţa băiatului şi-a făcut loc întrebarea, transformată curând în obsesie: de ce? De ce un asemenea

om, cu treburi atât de importante, cu solicitări atât de diverse şi timpul drămuit, îşi asumă responsabilitatea creşterii unui copil -copilul unor oameni de care, practic, nu-l leagă nimic? Şi dacă este vorba numai de înţelegere faţă de ultima dorinţă a unei muribunde, de ce o face cu atâta căldură? De ce se implică? N-are altceva mai bun de făcut? Uşurinţa cu care trecuse noul său tutore peste jignirile de la început, băiatul o pusese atunci pe seama unei firi cum Adrian mai cunoscuse în persoana lui Marcel Samurcaş: om înţelegător şi concesiv, care - pentru "a fi linişte" - era dispus să dea de la el oricât... Dar curând a priceput că Tudor Şaru nu este deloc o asemenea fire; dimpotrivă. Atunci? Întrebarea l-a frământat și îl frământă atât de mult pe Adrian, încât, nu o dată, s-a pomenit - în ciocnirile cu Tudor -înăsprind tonul numai pentru a-i urmări reacţia; va trece şi acum peste obrăznicie? Va tolera şi această jignire? Apoi, treptat, discuţiile - dar de altă natură -, grija lui Şaru pentru lecturile lui Adrian, spectacolele şi tot ce a urmat, orizonturile deschise cu fiecare zi petrecută împreună au clădit treptat imaginea unui om cu care şi-ar dori să semene, dar au întărit tot atât de sigur întrebarea: de ce? E o întâmplare că mama lui s-a adresat lui Şaru în ultimele ei clipe? Siguranţa că nu va fi refuzată; convingerea – confirmată acum de fapte – că băiatul va găsi lângă Tudor Şaru nu doar ajutorul material, ci apropierea şi căldura pe care numai un singur fel de relaţie sugerată și de fotografiile din album, le poate...

Aşa s-a deschis tărâmul infinit al supoziţiilor, deloc străine de întrebările mai vechi, din cea mai îndepărtată copilărie, despre tatăl său adevărat, pe care nu l-a cunoscut şi despre care nu a avut, niciodată, nici o ştire. De fapt, atunci începuse războiul surd al copilului cu bunicii şi chiar cu Eva: de la primele - apoi

eternele - întrebări despre tata şi de la eternul refuz de a i se oferi până şi cel mai mic indiciu dacă mai trăieşte, cine şi unde este, de ce nu s-a arătat niciodată. Pentru ca într-o bună zi, o bătrână menajeră să-i spună că Eva, mama lui, rămânea zile întregi în casa lui Şaru, iar albumul cu fotografii, din comodă, să înlăture orice îndoială.

Atunci s-a declanşat războiul cu Tudor. Momentele de revoltă împotriva lui, ura surdă și tulbure, n-au putut șterge însă imaginea omului drept şi puternic, atracţia - recunoscută cu ciudă - faţă de farmecul şi personalitatea tutorelui. Sentimentele lui Adrian pentru Tudor deveniseră în ultima vreme atât de contradictorii, zigzagul admiraţiei și contestării atât de marcat, iar nedumerirea faţă de propria incapacitate de a se fixa la o atitudine - atât de deconcertantă pentru Adrian, încât băiatul a încetat să se mai lupte pentru a-şi limpezi sentimentele; s-a lăsat dus de evenimente. Gestul lui Tudor, în discuţia cu diriginta, l-a copleşit; de aici, acceptarea - şi nu de formă - a “armistiţiului”. În episodul de la şcoală n-a şovăit o clipă să se ridice şi să-l scoată din încurcătură. Dar tot ce s-a petrecut de atunci între el şi Tudor n-a lămurit nimic. Dacă este omul care pare a fi, de ce tace? De ce nu spune cinstit cine este, ce-l leagă de mama lui, poate, cine ştie, şi de el, de Adrian? De ce numai aici, în zona aceasta Tudor își trădează crezul, încetând de a mai fi el însuşi? Ce taină ascunde? Asta trebuie să afle!

Liniştea dobândită în casa Irinei s-a risipit. Adrian coboară din troleibuz ca şi cum abia adineauri i-ar fi fost aruncat cuvântul acela, ca şi cum abia adineauri ar fi fost împiedicat de colegi să-i spargă capul celui care-l rostise (cei prezenţi la incident asumându-și ei misiunea justiţiar-punitivă...)

Parcă presimţind ce urmează, Şaru îl întâmpină de la intrare cu câteva fraze gata pregătite:

— Ştiu ce s-a întâmplat la şcoală. Regret incidentul şi-ţi propun să-l considerăm încheiat.

— Dar ce se întâmplă cu mine ştiţi, domnule Şaru? Credeţi că, declarând lucrurile închise, ele se închid singure?

Vehemenţa şi durerea din vocea băiatului îl sperie pe Tudor. "Azi va fi greu..." Intuiţie, şi de data aceasta, exactă.

— Nu cred că trebuie să exagerezi lucrurile, Adriane. Un coleg laş, văzându-se mai slab, a încercat să se răzbune, jignindu-te. Reacţia celor din jur ar trebui să-ţi dea măsura dreptăţii tale şi a nedreptăţii lui.

— Erau colegii mei!

— Dar şi ai lui!...

— Şi grupurile se pot înşela, nu numai oamenii... Dumneavoastră ştiţi că băiatul avea dreptul să mă facă bastard, pentru că sunt; nu-i aşa, domnule Şaru?

Tudor a rămas fără replică. Priveşte fix la Adrian, căruia o furie rea, nestăpânită, i-a umflat venele gâtului şi i-a îngustat ochii verzi, fosforescenţi.

— Adriane...

— Nu-i aşa, domnule Şaru? Sau... nu sunt? Atunci de ce nu mi-a spus nimeni, nimic despre tatăl meu? De ce am purtat două nume? De ce l-am cunoscut doar pe omul care mi-a împrumutat numele lui? Cine e tata? Unde e?

— Adriane...

— Şi dacă nu-mi puteţi răspunde la aceste întrebări, spuneţi-mi măcar un lucru pe care nu se poate să nu-l ştiţi: ce caut eu aici? De ce trăiesc în casa unui om care, chipurile, nu ştie nimic despre mine şi despre ai mei, dar a mai găzduit, cu ani în urmă, pe mama, fotografiindu-se cu ea pe vremea când eu creşteam singur, în casa bunicilor? Asta nu se poate să n-o ştiţi!

— Adriane...

Băiatul nu mai poate fi oprit. Toată obida adunată în el se revarsă ca un torent. Vorbeşte precipitat, gata să se sufoce, nu mai are nimic din răceala calculată – uimitoare la un copil, totuşi - cu care îl înnebunea pe Şaru, cândva:

— Sau credeţi că adevărul este bun pentru şedinţe şi cărţi? Acasă merge şi tăcerea, ca să nu-i spunem minciună, nu-i aşa? La şcoală, unde etalăm principii, eraţi de altă părere... E drept, acolo, adevărul nu vă costa nimic!

— Gândeşte-te ce spui, Adriane...

— M-am gândit. La asta mă gândesc de când v-am cunoscut. Am aşteptat să-mi spuneţi singur, nu strâns cu uşa!

Şaru simte că nu se va mai putea stăpâni mult timp. E şi el om...

— Ce să-ţi spun?

— Adevărul!

— Nu pot spune decât adevărurile care îmi aparţin. Ceea ce mi s-a încredinţat într-o clipă de disperare, cu limbă de moarte, nu poate fi...

Băiatul sare ca muşcat de şarpe:

— Să nu jigniţi memoria mamei! Acum, când ea nu vă mai poate contrazice spusele, să nu vă ascundeţi în spatele… E o minciună de om laş, domnule Şaru!

Ultimul gând lucid, perfect controlat, al lui Tudor a fost înţelegerea că la baza nefericirii copilului stă acea gravă greşeală săvârşită de Eva: ascunderea adevărului. Apoi, după clipa de luciditate, a urmat un val de mânie necontrolată. Deci, cineva îndrăzneşte în casa lui ceea ce nimeni nu şi-a permis în aproape cincizeci de ani de viaţă: să-l facă mincinos, laş, profanator al memoriei celor săvârşiţi de pe lume. Începe să vorbească încet, apăsat şi rar, ca şi cum ar încerca, totuşi, să nu se lase în voia furiei ce creşte în el:

— Bine, dacă asta vrei... Mă obligi să vorbesc împotriva voinţei mele, a mamei tale... a ambilor tăi părinţi, de fapt... pentru că Eva, tăcând, n-a făcut altceva decât să respecte ultima dorinţă a tatălui tău... Bine, am să-ţi spun tot adevărul, cum ceri. Nu pentru a-ţi dovedi că nu sunt mincinos, cum ai afirmat cu insolenţă, ci pentru a te face să înţelegi acum, în pragul vieţii, că în viaţă totul se plăteşte. Şi tu îţi vei plăti greşeala. Va fi dureros, te previn. Eşti pregătit?

Tonul, ori sensul cuvintelor l-au speriat pe Adrian? Niciodată n-a simţit în Şaru atâta hotărâre tăioasă. Niciodată nu i s-a adresat astfel. Băiatul se teme pentru ce va urma: simte că Tudor nu glumeşte, că din moment ce îl ameninţă cu adevărul, acest adevăr trebuie să fie, într-adevăr, greu de suportat. Dar e prea târziu să mai dea înapoi. Ascultă, pironit locului, mărturisirea lui Tudor.

— Adevărul e urât, Adriane, dar nu aşa cum îţi închipui tu. Ascunzându-ţi-l, Eva a vrut să te ferească de urâţenia lui, gândind că ar putea să-ţi murdărească tinereţea şi - de fapt -întreaga existenţă. A greşit. Tăcerea ei te-a chinuit mai mult. Ai crescut fără tată, pentru că tatăl tău, Alexandru Trandafir, al cărui nume l-ai purtat pe drept, a părăsit familia şi ţara când de-abia te născuseşi. A lăsat în urmă o femeie cu un copil de nici 3 luni, fără să clipească. Mama ta s-a măritat cu el, probabil, într-o clipă de rătăcire. Nu protesta; ascultă! Jur că niciun cuvânt din ce spun acum nu se abate de la adevăr. L-ai vrut, suportă-l! Era boxer, un om de condiţie intelectuală precară, un derbedeu fără niciun rost în viaţă... Cum a reuşit să se apropie de Eva, cum a convins-o să se căsătorească cu el, n-am înţeles niciodată... Dar iată, s-a putut. Din foarte scurta lor convieţuire te-ai născut tu. La primul turneu peste hotare, cu echipa, în Occident, Alexandru Trandafir a rămas la Paris, unde n-a găsit, nu putea găsi altceva

de făcut decât să devină “gorilă” de gangster, ucigaş plătit să-şi apere patronul - un fel de proprietar de tripou şi bordel. Ce să facă la Paris un semianalfabet...?

Adrian nu vorbeşte, ci strigă:

— Nu-i adevărat!

Şaru îl priveşte, acum liniştit de-a binelea. Se aştepta la o asemenea reacţie.

— Înţeleg ce simţi, dar disperarea nu-ţi dă dreptul să mă acuzi din nou de minciună. E adevărat: Alexandru Trandafir a murit aşa cum şi-a trăit ultima parte a vieţii şi, de fapt, toată viaţa: mizerabil, suprimat ca un gunoi de gloanţele altora, mai repezi de mână decât el. Nu mă crezi? Citeşte. În plic sunt toate “scrisorile” celui ce ţi-a fost tată, adresate Evei de la Paris, precum și o notiță dintr-un ziar parizian care descrie succint, în limbajul presei de senzaţie, moartea unui killer de origine română, al cărui nume ai să-l recunoşti. Dacă nu poţi să traduci singur, îţi citesc eu. Poftim, vei găsi înăuntru şi o poză. E a lui Alexandru Trandafir, pe care ai ţinut atât de mult să-l cunoşti.

Tudor scoate plicul din buzunar şi i-l întinde lui Adrian. Băiatul îl ia, buimăcit. Găseşte greu drumul spre camera lui; simte nevoia să fie singur când va citi, când obrajii i se vor împurpura de rușine - acum nu se mai îndoieşte că aşa va fi... Citeşte o dată, încă o dată şi încă o dată. Descifrează textul bombastic al notiţei din ziarul parizian. Priveşte din nou imaginea gladiatorului modern, pe al cărui echipament sumar arta publicităţii a reușit să înghesuie, incredibil, de câteva ori, numele firmei producătoare. Înţelege, în sfârşit, cine i-a fost tată. Îl are sub ochi pe omul după care a tânjit de când se ştie; acum înțelege de ce n-a primit niciodată răspuns la întrebările ce l-au obsedat. Zdrobit de durere, de revoltă şi ruşine, părăseşte camera pentru a înapoia plicul lui Șaru. Acesta îl aşteaptă cufundat în gânduri. Regret? Remușcare

că n-a avut tăria să tacă? Teamă că a fost prea brutal, că n-a procedat cu menajamente? Tudor este, parcă, la fel de schimbat ca băiatul, din a cărui mână tremurândă primeşte plicul. Spune, adunându-şi puterile:

— Ia-ţi un scaun şi apropie-te. Avem de vorbit...

După ce băiatul s-a conformat, mişcându-se ca-n transă, Şaru continuă cu voce stinsă.

— Ţi-e greu, înţeleg. Vreau să ştii însă că nici mie nu mi-a fost uşor să tac. Nici Evei. După şedinţa de la şcoală mi-a fost şi mai greu. Ai înţeles, acum, că ascundeam un secret al altora. Să nu uiţi niciodată ultimul gând, ultima dorinţă a omului care ţi-a fost tată - aşa cum a fost el: “Să nu ştie copilul!” Poate exista ceva mai dureros pentru un tată - oricât de jos a alunecat - decât lepădarea de paternitate din ruşine faţă de copil? Există ceva mai cumplit decât dorinţa de a rămâne necunoscut copilului tău, înţelegând - prea târziu - că viaţa trăită şi moartea ce se apropie sunt, amândouă, atât de nedemne încât îi pot tulbura, prin murdăria lor, existenţa? Alexandru Trandafir a găsit în ultima clipă puterea, aş spune nobleţea de a alege această soluţie. A vrut ca amintirea vieţii şi morţii lui să nu te însoţească de-a lungul unei existenţe pe care ţi-a dorit-o altfel, aşa cum n-a ştiut el să şi-o croiască. Înţelegi? Acum înţelegi, Adriane?

Băiatul confirmă, cu gestul lui obişnuit, atât de caracteristic, de om bătrân şi înţelept, aplecându— şi de mai multe ori capul pentru a spune un “da” nerostit.

— Să mai înţelegi, din ce-ai citit, că se poate trăi şi aşa. De fapt, se poate trăi oricum. Întotdeauna există un “mai jos”, pentru cineva alunecat pe toboganul vieţii. Se poate trăi şi se poate muri inimaginabil de jos şi de urât, băiatule... Citeşte încă o dată, dacă mai e nevoie, apoi gândeşte-te bine şi alege; o dată pentru totdeauna. Viaţa are înălţimi nebănuite şi prăpastii

fără fund; hotărăşte-te. Măcar cu asta să te ajute Alexandru Trandafir, dacă n-a reuşit să-ţi rămână necunoscut, aşa cum a dorit. Înţelegi, Adriane?

Da, înţelege. Acum, amândoi vorbesc aceeaşi limbă.

— De asta am tăcut; din respect pentru hotărârea lui, singurul lucru demn de respect la omul ce şi-a croit atât de rău destinul. Dar nu ţi-am spus tot. Nu vreau să crezi că ocolesc ceea ce mă priveşte şi pe mine. Vei afla încă o parte din adevăr; ultima. Ţi-o încredinţez cu inima uşoară, pentru că este adevărul meu şi pentru că n-a avut şi nu are nimic urât; dimpotrivă, nişte ani buni, el mi-a luminat viaţa. Eva nu e lângă noi, să mă îndemne sau să mă oprească de la mărturisire; sunt însă convins că nu m-ar opri. Apoi... eşti aproape bărbat, Adriane, nu se poate să nu mă înţelegi. Am cunoscut-o pe mama ta când era singură, acum zece ani. Eu însumi treceam printr-un moment foarte greu, eram văduv de câţiva ani şi nu-mi găsisem liniştea, mi se părea că viaţa s-a sfârşit. Eva m-a ajutat să redescopăr viaţa. Am iubit-o şi m-a iubit. Doream din tot sufletul să-mi fie soţie, şi a acceptat. Ne pregăteam să întemeiem o familie, eram fericiţi... Din acea perioadă a rămas fotografia din album, tot atunci a cunoscut-o pe Gheorghiţa, care o considera stăpâna casei şi o trata ca atare. Când mă gândesc cât de puţin a lipsit ca să fim fericiţi toată viaţa, îmi vine să... Ştii ce a lipsit, Adriane? Curajul mamei tale de a-mi mărturisi că are un copil din altă căsătorie, încrederea în puterea mea de a accepta şi creşte “băiatul altuia”... Îmi voi reproşa toată viaţa că n-am întrebat-o eu, că n-am forţat cunoaşterea unor fapte din existenţa ei de mai înainte. S-ar fi supărat, poate, pentru indiscreţie, dar i-ar fi trecut şi acum, cine ştie, eram toţi... Într-o zi, mama ta a dispărut de lângă mine. S-a hotărât, brusc, să rupă tot. Să-ţi spun cum m-a lovit gestul ei? Cât m-a durut? Târziu, când am cunoscut-o pe Malvina Samurcaş,

am aflat că, de fapt, Eva s-a speriat de întâlnirea dintre mine şi copilul ei. Te considera "un copil cu probleme", fără să înţeleagă nici cauza "problemelor" - dorinţa şi nevoia ta firească de adevăr - şi nici faptul că, împreună, toate frământările s-ar fi stins. M-a iubit şi m-a respectat prea mult pentru a mă expune unui conflict de care se temea.

Vocea lui Şaru se îneacă. Totuşi, continuă:

— La puţin timp după despărţirea de mine l-a cunoscut pe Marcel Samurcaş. Cred că teama de singurătate a determinat-o să zică "da"... Lui i-a explicat totul, din prima clipă, prevenindu-l ce riscuri își asumă alături de ea, așa cum de fapt ar fi trebuit să-mi spună mie chiar şi în ultima clipă. Nici atunci n-aş fi considerat închis drumul către fericirea ei, a mea şi a ta... Așa s-au petrecut lucrurile, Adriane. După trei ani de bucurie, planuri și speranţe, au urmat ați ani de singurătate, frământare şi regrete; şi - mărturisesc - de aşteptare. Măcar o explicaţie, ca să înţeleg. Din nefericire, ea a venit o dată cu vestea cumplită, de la Urgenţă. In ultimele clipe de viaţă, Eva mi-a cerut să am grijă de tine, să te consider copilul meu. N-am şovăit nici o clipă. Aşa se face că te afli aici. Acum ştii totul. Absolut tot, exact cum ai vrut şi, probabil, cum trebuie: adevărul, tot adevărul, numai adevărul. Jur că nu ţi-am ascuns nimic.

Dacă citirea scrisorilor din plic i-au adus lui Adrian tot sângele în obraji, ultimele cuvinte rostite de Şaru aproape şoptit îi fac faţa de o paloare nefirească. Parcă viaţa s-a scurs din el, înălbindu-i și împietrindu-i trăsăturile. În nici o oră, băiatul a descoperit un tată laş, decăzut, nedemn, după ce ani la rând i-a înălţat un piedestal de neatins şi i-a conferit o aură ce se dovedeşte acum mincinoasă. A descoperit chipul necunoscut al unei mame chinuite, gata să-şi sacrifice marea, singura iubire de teamă că omul iubit nu va putea convieţui cu copilul la fel de

iubit... A mai descoperit un bărbat, un străin - pentru el, un om care a iubit din toată puterea ființei sale, neînțelegând atâția ani de ce a fost respins în ultima clipă și fără explicații, de ce i-a fost preferat alt bărbat... Și, în sfârșit, a înțeles că el, Adrian, a fost cauza involuntară a nefericirii lui Tudor și a mamei sale, ceea ce nu l-a împiedicat pe Șaru să-i devină tată, să suporte jigniri, să se frământe, să sufere pentru că, din nou, este respins până și de copilul femeii iubite... Cine ar suporta ușor o asemenea avalanșă de adevăruri?

Tudor îl privește îngrijorat. Imobilitatea feței și a privirii, paloarea băiatului îl sperie. Ar vrea să-i spună ceva liniștitor, să își răscumpere cumva duritatea mărturisirii ce a sfâșiat iluziile atâtor ani de copilărie... Știe că a făcut-o spre binele lui Adrian, știe că altfel nu se mai putea; nu numai în chirurgie, ca să vindeci trebuie să tai, dar... ce să-i spună? Cum să readucă viața în ochii, pe chipul alb, parcă împietrit? Vocea abia i se aude când, într-un târziu, rupe tăcerea insuportabilă:

— Adriane... Iartă-mă, a trebuit...

Ceea ce n-au reușit toate durerile prăvălite ca o avalanșă, izbutește, iată, acest “iartă-mă”, șoptit cu ultimele puteri. În ochii băiatului apar lacrimi, la început stăpânite, apoi curgând șiroaie, în timp ce umerii i se zguduie de suspine. Adrian plânge, descoperă plânsul copilăresc, năvalnic, eliberator - de care n-a avut parte de când se știe. Șaru se ridică de pe fotoliu, apropiindu-se de băiat. Cu un gest Ia început timid, stângaci, îi mângâie părul blond, până când își simte mâna binevenită, la locul ei acolo, pe creștetul capului scuturat de plâns și suspine.

9. CINE SE TEME DE BĂTRÂNEŢE ?

Pendula din apartamentul alăturat anunţă ora opt. "I-au schimbat locul, au pus-o, probabil, chiar pe peretele dormitorului meu - gândeşte Şaru - din moment ce se aude mai tare decât înainte..." A fost o întreagă poveste cu orologiul zgomotos al vecinilor. Zeci şi zeci de nopţi s-a pomenit sărind din somn la dangătul ca de clopot bisericesc al pendulei. Să lucrezi până târziu, după miezul nopţii, şi să-ţi vezi somnul alungat după nici o oră, în mod stupid... Înţelegând că nu există scăpare de bătăile ce ar trezi până şi un mort, Tudor a recurs - în disperare de cauză - la o stratagemă ce i s-a părut, în primul moment, genială: a cumpărat, pur şi simplu, de la vecini obiectul infernal. Nu l-a costat prea scump. Categoric, odihna lui preţuia mai mult, drept pentru care a plătit preţul cu sufletul împăcat, a luat cutia impozantă şi a ascuns-o în debara. Şi-a câştigat astfel o lună de linişte, pentru ca, în a cincea săptămână de la tranzacţie, din apartamentul vecinilor să răsune - la o oră de seară, bineînţeles - bătăile grave, sonore, ale unei pendule noi. "Ce mai... Nu sunt afacerile de mine", a conchis Şaru, încercând să se obişnuiască şi cu dangătul, şi cu ideea...

Tudor se întinde, trosnindu-şi încheieturile. Ar mai fi dormit o oră bună, dacă vecinii... Oricum, de multă vreme nu l-a mai prins opt dimineaţa în pat. Azi şi-a luat o zi liberă din nenumăratele "recuperări" ce s-au tot adunat, fără să fie efectuate vreodată... Cam peste o oră trebuie să vină Gheorghiţa; diseară, Şaru aşteaptă musafiri şi bătrâna i-a promis că pregăteşte ea tot. Ca şi la aniversarea precedentă, Tudor a alergat zdravăn pentru aprovizionare. Toate cele necesare unui ospăţ în toată regula s-au adunat în congelator, în frigider şi în boxă. Ceva fructe ar mai trebui, şi gata. Nu-i nici o problemă, un drum în Obor,

după nişte struguri, pergamute, ionatane... doar e octombrie. Octombrie! Azi împlineşte cincizeci de ani. "Vorba lui Cameniţă: schimb prefixul..." Da, dar una e să-l schimbi la treizeci şi chiar la patruzeci, când încă mai cochetezi cu ideea de "cumpănă a vieţii", şi alta să intri în deceniul pensiei... "Chiar; ce-mi vor face cadou băieţii, la retragere? Un ceas? Un baston? Un joc de şah - bineînţeles, cu table! - pentru partidele din Cişmigiu? Mai degrabă un stilou, pentru volumul de memorii cu care-i ameninţ"...

O senzaţie ciudată, dar reconfortantă, de detaşare ironică, aproape glumeaţă, îl cuprinde pe măsură ce gândurile se învârt în jurul bătrâneţii sale. Constată - foarte mulţumit de sine - că n-o poate lua în serios. Ar vrea să mediteze grav la aceşti ultimi zece - doisprezece ani de viaţă activă, dar uite, nu există argument care să-l facă să ia în serios ideea bătrâneţii. Anul trecut pe vremea asta, când aştepta cu inima pierită să vadă cum va face faţă, după atâţia ani de singurătate, cercului de prieteni regăsit se simţea infinit mai bătrân, mai aproape de sfârşitul care, desigur, odată şi odată va veni, ştia bine că trebuie să vină, şi nu la l05 ani, cum i-a ghicit, cândva, ţiganca în palmă... Anul trecut, pe vremea asta... Cum de a întinerit cu un an? Cel puţin el aşa simte. Şi tot azi, diseară, la zece fără un sfert, se va împlini un an de când apelul telefonic a redeşteptat un trecut dureros, ce-l apasă încă... După alte două zile, doctorul Panaitoiu l-a invitat la Urgenţă...

"Unde e Adrian? De ce n-a apărut încă din cameră?" Tudor se linişteşte; îşi dă seama că băiatul e la şcoală, are cursuri dimineaţa. "Doamne, cum au mai trecut douăsprezece luni!" Parcă derulând un film, Şaru îşi aminteşte, episod cu episod, viaţa lui, viaţa lor din acest an, în care soarta i-a adunat sub acelaşi acoperiş. "Era februarie sau martie în seara aceea, când

Adrian a plâns cât pentru toată copilăria? Parcă martie, pentru că a doua zi mi-a adus un bucheţel de ghiocei...” Parcă-l vede pe băiat în primele zile de după explicaţie: timid, încurcat, jenat de propria sa timiditate - stare nouă, neobişnuită pentru el -, atent la cuvinte şi la gesturi, hotărât parcă să răscumpere toate suferinţele provocate în luni şi luni de zile... Apoi - furia muncii... S-a apucat nebuneşte - sau poate înţelept - de învăţătură. Dintr-o dată, a luat manualele de la cap, şi-a făcut un program draconic. După ce venea de la Irina şi lua cina cu Tudor, începea “repriza de seară”, cu materia din urmă la obiectele de “treaptă”. Foarte greu a reuşit să-l scoată Şaru la câteva spectacole. Deşi erau evenimentele cele mai gustate, cele mai aşteptate, au fost necesare insistenţe până în ultima clipă pentru ca Adrian să lase cartea şi să fie prezent în sala premierei, alături de Tudor. Şaru nici nu ştia cum să interpreteze această adevărată furie a muncii: ca pe un soi de penitenţă? Ca o dovadă că s-a gândit bine, bine de tot, şi a ales, aşa cum l-a sfătuit vocea stinsă a tutorelui său, în acea seară de neuitat?

Cel mai emoţionant moment al relaţiei lor s-a petrecut în luna mai, cu ocazia lansării noului roman al lui Şaru. Librăria, altfel spaţioasă, unde urma să aibă loc “prima zi de difuzare” în prezenţa autorului, la un moment dat a fost luată cu asalt, literalmente, de o întreagă clasă de elevi în uniformă. “Spiciul” lui Şaru a devenit - cronometrat cu aplauze cu tot - un adevărat discurs... Câţiva elevi au venit cu părinţii, întocmai ca la dezbaterea de la şcoală; cum să uite copiii pe cel ce le-a ţinut, atunci, partea? La al 97-lea autograf, epuizat, Şaru, n-a mai ştiut ce să scrie. Când Paula Ioachim i-a înmânat o carte, a simţit că-l trec sudorile; până la urmă, a caligrafiat următoarele cuvinte dintr-un suflu, ca să nu se răzgândească: “În amintirea unui minunat vis albastru, suav ca un Damentango, această carte

despre adevăr - femeii, omului, pedagogului minunat care este Paula Ioachim, o dată cu stima şi recunoştinţa şi... şi... Tudor Şaru". Înainte de a-i înapoia cartea, a recitit cuvintele scrise în diagonală, pe coala albă, de după copertă, şi primul impuls a fost să... rupă foaia. Ar fi făcut-o, probabil, dacă diriginta, sesizându-i intenţia, nu i-ar fi luat, pur şi simplu, exemplarul din mână.

-Vă rog din suflet să mă iertaţi... E stupid ce-am reuşit să improvizez... Nu sunt un spontan... Am să vă aduc un exemplar, promit solemn...

— De ce? Îmi place foarte mult ce scrie aici - răspunde Paula Ioachim, citind dedicaţia şi zâmbind, dar parcă nu omului din faţa ei, ci unei amintiri de demult... Retractaţi? Ştiu că nu obişnuiţi să scrieţi decât ceea ce simţiţi şi credeţi.

Tudor s-a înroşit până în vârful urechilor.

— Nu asta am vrut să spun...

— Ştiu, domnule Şaru; am glumit, îl linişteşte Paula. Părerea, însă, mi-o menţin: nu schimb acest autograf cu niciun altul, chiar vă sunt recunoscătoare că, nefiind un spontan, tocmai acest gând şi aceste cuvinte le-aţi ales pentru mine. Mi-aţi făcut o bucurie.

Iată, un elev - Mişu Tăbăcel în persoană - a descoperit după foaia cu titlul cărţii, o a doua ce conţine doar două cuvinte, imprimate cu litere cursive, subţiri, în colţul din dreapta-sus: "Lui Adrian". Descoperirea a făcut senzaţie. Tot grupul de elevi s-a adunat în jurul celui ce-i este dedicată cartea, conducându-l pe băiat spre Şaru. Nu cumva trebuie scris acum al 99-lea autograf şi - evident - cel mai greu? Da, Adrian întinde cartea, emoţionat. Tudor o deschide şi completează cu stiloul, în prelungirea celor două cuvinte tipărite: "Lui Adrian, băiatul meu, cu dragoste şi încredere. Tudor" Un "mulţumesc" de-abia auzit, dar fierbinte ca o îmbrăţişare, pune capăt episodului, una

din amintirile minunate ale acestui an început sub auspicii atât de încrâncenate...

Ce-a mai fost? Da, întâlnirea cu diriginta, din ajunul examenului de treaptă... Tudor s-a dus la ultima şedinţă cu părinţii, în care se anunţau detaliile pentru concursul de peste câteva zile. N-a aflat nimic nou, dar după comunicările oficiale, conform tradiţiei de-acum instaurate între ei, Şaru a prelungit discuţia între patru ochi. Vrea să ştie ce crede Paula Ioachim despre şansele lui Adrian. Siguranţa profesoarei l-a bucurat, desigur, dar l-a şi mirat puţin.

— Nu vă faceţi probleme. Adrian e ca şi intrat... în iarnă, m-aş fi temut, dar acum, după... Şaru îi prinde privirea şi întreabă, precipitat:

— După ce?

— Nu ştiu după ce, dar...

Vocea dirigintei nu convinge. Paula înţelege şi revine, privindu-l, la rândul ei, drept în ochi:

— Jucăm jocul nostru, domnule Şaru? Adevărul, tot adevărul, numai adevărul? Tudor acceptă, cu gestul mut, de om bătrân şi înţelept, deprins de la Adrian.

— Fără supărare?

— Fără supărare.

— Bine. Nu ştiu ce s-a întâmplat între dumneavoastră şi băiat, dar sigur s-a întâmplat ceva. Ceva important. Cam... pe la începutul lunii martie. Greşesc?

Nu. Nu greşeşte. Şaru confirmă, cu acelaşi gest.

— De asta spun că, acum, Adrian merge la sigur. E alt om. Ştiu să citesc în sufletul unui copil, vă rog să mă credeţi. Ei bine, rar mi-a fost dat să văd o asemenea transformare. Parcă s-a eliberat de o povară imensă, parcă a aruncat o parte din propria-i fire, exact partea care-l trăgea înapoi, spre copilărie, dar spre o

copilărie, cum să spun... adică ştiţi... Dintr-un copil ascuns, nu neapărat mincinos, dar incapabil să-şi deschidă sufletul, am avut dintr-o dată revelaţia unui... S-a schimbat băiatul, ce mai... încă o dată spun: nu ştiu ce s-a întâmplat, dar ceva trebuie să se fi petrecut. Ştiu, în schimb, de ce s-a întâmplat.

Şaru o priveşte cu ochi mari, întrebători.

— Ţineţi minte prima noastră discuţie? Şi întâlnirea de la Irina? Atunci mi-aţi cerut, într-un fel, ajutorul, fără să-mi daţi însă posibilitatea de a vă ajuta. Când nu ştii boala pentru că pacientul nu se lasă consultat, e greu să recomanzi un tratament eficace. Cum să întreb? Şi chiar dacă, printr-o întâmplare, aş fi aflat, cum să mă amestec eu, o străină, în relaţia atât de delicată dintre doi bărbaţi, chiar dacă unul nu este decât un adolescent? - pentru că, din câte am înţeles, în ultimă instanţă, aceasta era problema... Şi, la urma urmei, ce să caut eu acolo? Deşi, mărturisesc, m-a frământat serios situaţia lui Adrian...

— Şi... a mea? - îndrăzneşte Şaru, privind-o insistent, pentru a vedea dacă nu cumva şi-a permis prea mult.

— Şi a dumneavoastră, recunosc, răspunde Paula Ioachim, susţinându-i privirea. Ca veche parteneră de dans, şi încă de Damentango, nu-mi putea fi indiferent ce se întâmplă cu dumneavoastră...

Când roşeaţa din obraji se risipeşte şi zâmbetul i se stinge, diriginta reia:

— Şi atunci... am precipitat lucrurile, provocând explicaţia dintre dumneavoastră şi băiat. Da, da, nu vă miraţi! Am convenit să spunem adevărul, fără supărare...

Şaru schiţează un gest de scuză; nu, n-a protestat, nici nu se supără, dar... n-a înţeles.

Acum, zâmbetul Paulei Ioachim s-a întins pe toată faţa, şi stăruie mai mult. Până când se hotărăşte să explice:

— Toată dezbaterea de la şcoală - pe care oricum aveam intenţia să o organizez, dar poate pe altă idee, şi poate altfel -pentru dumneavoastră şi pentru Adrian s-a desfăşurat aşa cum s-a desfăşurat, domnule Şaru. V-am întins o cursă, mărturisesc. Referatul a fost "comandat" special fostului meu elev, Mircea Voineag - ale cărui convingeri le cunoşteam bine -, anume ca să incite cel puţin doi— trei părinţi la contestarea ideii de adevăr total între educator şi copil, fapt care să vă atragă pe dumneavoastră în apărarea acestei idei. Cunoscându-vă probitatea, ştiam că adeziunea publică, în prezenţa lui Adrian, la ideea adevărului necondiţionat, vă va obliga să limpeziţi mai repede lucrurile în relaţia dintre dumneavoastră şi băiat. Eram sigură că îi vreţi binele. Eram la fel de sigură că ceea ce vă împiedică să duceţi lucrurile la capăt nu este, nu poate fi o culpă personală; sunteţi un om prea credincios principiilor morale ca să vă fi putut face vinovat de ceva grav faţă de un copil şi faţă de oricine. Atunci? Scrupule exagerate? Promisiuni, angajamente pripite, faţă de alte persoane? Pudoare nejustificată, dăunătoare? Apreciere greşită a unei situaţii? Subapreciere a consecinţelor unei tăceri prelungite? N-am ştiut ce este la mijloc, dar mi-am zis că orice ar fi, nu merită să strice caracterul unui copil, iar dumneavoastră să vă otrăvească zilele... Eram convinsă că puteţi limpezi situaţia; totul era să vă hotărâţi. Recunosc, am aşteptat rezultatul cu emoţie, la un moment dat chiar cu teamă; exista, totuşi, un risc, pe care mi l-am asumat cunoscându-vă... Am greşit?

Tudor tace. E uluit. Pur şi simplu, uluit!

"Doamne, cât de proşti pot fi, uneori, bărbaţii deştepţi -sau care se cred deştepţi!" Femeia asta, de la care nu-şi mai poate deslipi privirea, a ghicit o criză nerecunoscută, i-a înţeles proporţiile, a intuit şi cauza - în ciuda eforturilor lui de a i-o

ascunde, a gândit un scenariu, l-a pus în operă, manevrându-l pe ditamai Tudor Şaru ca pe un adolescent distribuit într-un rol (ce-i drept, principal!), în timp ce încrezutul, deşteptul de el se credea "conducătorul cadrilului"! Halal!...

In privirile - acum periculos de insistente - se adună admiraţie, invidie, ciudă, orgoliu rănit, recunoştinţă - mai ales recunoştinţă - şi... şi... mai ce? "Atât; până aici!" Dar fără să vrea, chiar împotriva voinţei sale de a o reprima, o replică ţâşneşte din străfundurile memoriei; o replică modificată însă, care în varianta nouă sună aşa: "Ferice de bărbatul care trăieşte lângă o asemenea femeie"... Cuvintele, nici măcar gândite desluşit, amestecate cu amintirea formulării originale, i se par lui Tudor un sacrilegiu la adresa chipului sfânt şi scump al Evei, dar... le-a gândit. Da, trebuie să recunoască: le-a gândit!

Parcă ghicindu-i gândurile, Paula Ioachim adaugă, zâmbind:

— Femeile sunt slabe, domnule Şaru... Când o femeie îşi propune să se lupte cu doi bărbaţi, chiar pentru binele lor, fără puţină viclenie... nici o şansă. Important este să iasă bine, nu?

Aşa este. În cazul lui, chiar a ieşit. Când s-a despărţit de profesoară, conducând-o cu maşina până în faţa casei ei, Tudor i-a sărutat mâna cu o căldură pe care speră ca femeia să n-o considere exagerată sau, cumva, deplasată. Priveşte cu teamă, apoi spune:

— Cum să vă mulţumesc?

— Mi-aţi mulţumit deja... Sunt autoarea unui experiment reuşit, şi asta mai ales datorită dumneavoastră. Credeţi că e puţin? Dacă vreţi, să punem totul sub semnul "amintirii unui minunat vis albastru, suav ca un Damentango", ca să citām din clasici...

Paula Ioachim i-a mai făcut un semn cu mâna, apoi a dispărut pe scara blocului. Tudor a privit mult timp în urma

ei, până când s-a hotărât să se suie la volan şi să-şi continue drumul spre casă.

Ce-a mai fost? Examenul, bineînţeles. Trei şi ceva pe un Ioc; aproape ca la facultate! Adrian a intrat al cincilea, cu media mult peste nouă, neputându-şi ierta (dar sincer, nu de poză!) că la matematică a greşit un fleac, la unul dintre subiecte, ceea ce i-a micşorat media şi l-a împiedicat să "urce pe podium", între primii trei, cum promisese Irinei, lui Mihai şi Ancuţei Siminoc. Când s-au aflat rezultatele, printre copiii ce aruncau şepcile în sus de bucurie şi părinţii ce-şi îmbrăţişau odraslele victorioase, Tudor şi Adrian n-au făcut altceva decât să-şi strângă mâna, bărbăteşte, ca şi cum rezultatul le era de mult cunoscut, iar lista de la gardul şcolii - o simplă confirmare, precizând numai amănuntele. Un "bravo, băiatule! Tot aşa!..." a încheiat "operaţiunea treaptă" şi a deschis capitolul "admitere", pe baza opţiunii lui Adrian, acum fermă: medicina, opţiune aprobată de toată familia, inclusiv de dirigintă, consultată de Irina într-una din numeroasele lor întâlniri, mult mai dese decât bănuia Tudor... Subscriind alegerii, atunci când Adrian s-a pronunţat, Şaru a întrebat, totuşi:

— Meseria mea nu te-ar tenta, Adriane?

Răspunsul băiatului l-a uimit, întărindu-i admiraţia pentru maturitatea gândului:

— Într-un fel, da, dar - pentru mine - singurul lucru care nu se poate controla şi nici conduce în viaţă este talentul. La 17 ani, nimeni nu ştie cu adevărat ce poate - din acest punct de vedere. De ce să constat prea târziu că nu-l am? Decât gazetar de duzină, mai bine un profesionist foarte bun, într-un domeniu unde talentul este important, dar nu esenţial...

Seara s-a băut o cupă de şampanie în sufrageria familiei Siminoc, unde au mai venit Malvina Samurcaş (acum pe deplin

liniştită de viitorul băiatului), doctorul Panaitoiu, Paula Ioachim şi, bineînţeles, Tudor cu sărbătoritul...

Apoi, vacanţa. Două săptămâni la mare, numai Tudor şi Adrian. Două săptămâni fără nici o grijă, fără manuale, caiete de probleme, manuscris, telefoane de la redacţie sau obligaţii protocolare... In "adidaşi" şi pantaloni scurţi, cu interminabile partide de înot şi câteva seturi de volei zilnic - apoi somnul adânc, odihnitor - pe care ţi-l dă oboseala fizică, atât de profund încât nici măcar pendula vecinilor lui Şaru n-ar fi fost în stare să-l tulbure. O singură zi s-a desfăşurat puţin altfel: ziua în care Tudor l-a invitat pe Adrian în maşină şi au pornit să-şi facă baia pe plaja unui sat din extremitatea sudică a litoralului. După ce s-au instalat cu cearceafurile pe nisip, Tudor i-a spus băiatului numai atât:

— Aici am cunoscut-o pe mama ta.

La plecare, Şaru a apucat drumul care trece chiar prin sat. Rulând încet, "la pas", a recunoscut locul, aproape neschimbat.

— În curtea aceasta aveam instalate corturile. Sunt zece ani de-atunci...

Ultima săptămână de vacanţă, Adrian şi-a petrecut-o la munte, cu Mihai, Anca şi Irina, în timp ce Tudor a avut şansa unei călătorii Ia Praga, unde a mai fost de două ori, dar spre care porneşte, de fiecare dată, cu aceeaşi bucurie. S-a întors frânt de oboseală, sătul de bere bună şi cu un chef nebun de lucru. Chiar avea nevoie, pentru că editorul îi cere să grăbească munca la manuscris.

Şi ce-a mai fost? In rest - nimic deosebit; zile calme, cu vârtejurile inevitabile din redacţie, unde fiecare nouă sarcină primită azi trebuie îndeplinită ieri, cu oboseala nopţilor de serviciu, cu spaimele lui Turculeţ şi progresele rapide ale lui Mircea Voineag... dar mai ales cu satisfacţia certitudinilor

de acasă. Adrian a început din plin pregătirea pentru admitere, pe toate trei fronturile: anatomie, fizică, chimie. La toate avansează în ritm de metronom. Cărţile alese de Şaru, obligaţiile şi lecturile şcolare, spectacolele, orele de bazin (aici Tudor n-a cedat, impunându-şi ferm punctul de vedere), toate se strecoară în grila pe care băiatul şi-o face săptămânal şi lunar, cu cifre de control şi indicatori calitativi (notele la teste), ca în campaniile ştiinţific dirijate pentru marea performanţă sportivă. Atât de riguros este drămuit timpul în contabilitatea complicată a băiatului, încât Şaru (în fond, fericit pentru tot ce se petrece) i-a spus o dată, în glumă:

— Bravo, domnule, îmi place... Dar nu uita ca, printre picături, să-ţi mai trăieşti şi viaţa... Vine bătrâneţea, Adriane! Mobileaz-o cu amintiri...

Băiatul l-a privit ironic, răspunzându-i cu versul hilar din cântecul de muzică uşoară pe seama căruia au făcut mult haz astă-vară, pe plaja unde cântecul devenise un fel de “marş al staţiunii”:

— “La noi nu-i nimenea bătrân!”

... Soneria îl scoate pe Şaru din pat. Este Gheorghiţa, venită la treabă, conform promisiunii. Când îl vede în pijama, la ora asta, bătrâna se sperie:

— Sunteţi bolnav?!

Tudor o linişteşte, râzând. “Probabil că există oameni făcuţi pentru trândăveală şi alţii pentru muncă, dar făcuţi o dată pentru totdeauna, de vreme ce Gheorghiţa mă crede bolnav numai pentru că n-am plecat Ia treabă cu noaptea-n cap...” Când îşi termină toaleta şi, în sfârşit, e gata să pornească după ultimele cumpărături, apare Irina cu câteva pachete şi platouri pregătite de cu seară.

— Vreau să aranjez masa, am o oră liberă. Câţi suntem, Tudore?

— Păi... Voi doi, eu şi Adrian - patru, familia Cameniţă -şase... Mihai şi Anca vin?

— Ştii bine că nu.

— Foarte rău, decretează Tudor; eu contam pe ei. Malvina Samurcaş ce ţi-a spus?

— Nu poate, se simte cam rău, e şi o oră târzie pentru ea... Iţi transmite toate cele cuvenite, ne-a mulţumit pentru invitaţie, o să te sune mai pe seară, dar nu vine...

— Deci - şase. Cu familia Palade - opt...

— Pandrea?

— Nu poate; e plecat în provincie, am vorbit cu Dorina... Familia Ioachim - zece, numără Tudor, în continuare.

— Numai nouă. Paula vine singură.

— De ce? Eu am invitat-o cu soţul, doar nu ne întâlnim în cancelarie sau la şedinţă...

Irina îl priveşte lung şi cu reproş, dar dacă Tudor ar fi atent, şi-ar da seama, poate, că atât reproşul din privirile sorei sale, cât şi nemulţumirea apăsată din replica ce a urmat, nu au alt rost decât să ascundă o temere.

— Ai făcut o gafa. Nu există un domn Ioachim - cel puţin nu lângă Paula. E singură de aproape patru ani. Ar fi trebuit să-ţi dai seama până acum...

Vestea l-a făcut pe Şaru să scape din mână cravata, pe care tocmai vroia să şi-o lege sub gulerul cămăşii. Se apropie de Irina şi întreabă, contrariat:

— Paula Ioachim nu e măritată?

— A fost... De patru ani nu mai este, ţi-am mai spus.

— Bine, şi... diseară... cum o prezint cunoscuţilor?

— Asta-i bună! Dacă venea cu soţul, cum o prezentai?

Drept ceea ce este, băi, tovarăşu' de la cadre! Diriginta lui Adrian, care te-a ajutat să faci din băiat ceea ce a devenit. Aşa să le-o prezinţi, filozofule... Iar dacă n-o să găseşti cuvinte, nu-i nimic; le-o prezint eu drept prietena mea, cum de fapt şi este. Ia uite ce pudori l-au apucat pe domnul Şaru... Mai vine cineva? Spune-mi acum, că pun tacâmurile...

Tudor pleacă după târguieli într-o stare de spirit confuză. Nu-şi dă bine seama dacă noutatea l-a iritat sau l-a bucurat; cert, însă, numai la ea se gândeşte. De mult timp îl preocupă şi îl miră interesul deosebit al Paulei Ioachim pentru situaţia - ba, acum, trebuie să fie cinstit şi să recunoască tot gândul: pentru persoana lui. Care diriginte (sau, poftim, dirigintă, admiţând că femeile sunt mai conştiincioase, mai apropiate de copii, mai pricepute în treburile de suflet) ar veghea de la distanţă asupra necazurilor unui bărbat singur şi - într-un fel - neajutorat, handicapat de lipsa oricărei experienţe pedagogice în relaţia cu un copil dificil? Şi... de unde până unde diriginta lui Adrian -prietena Irinei? Toate, chiar toate - simple coincidenţe? Chiar şi faptul că Paula n-a uitat nimic dintr-un bal trăit acum douăzeci şi mai bine de ani, şi i-a mărturisit-o? "Sunt nebun. Pur şi simplu mi-am pierdut controlul. Bravo, Şarule, asta-ţi trebuia, succes la..." Un sentiment de ridicol îl invadează, colorându-i obrajii. In tinereţe, Tudor a cunoscut un balerin - altfel băiat de aur -pripăşit prin Bucureşti din fundul Moldovei, pe nume Paul, care - după câteva apariţii pe scena Operei, evident, în ultimul rând al corpului de balet - mergea pe stradă salutând pe toată lumea; mai ales femeile. Omul era convins că toţi locuitorii Capitalei îl cunosc, îl admiră şi considera de datoria lui să salute primul, ca un gest de bunăvoinţă, întinzând astfel o mână generoasă admiratorilor şi cu deosebire admiratoarelor. "Am ajuns mai

rău ca Paul! Ar trebui să-mi fie rușine... Nu sunt balerin, nu vin din provincie şi mai ales nu am douăzeci şi trei de ani. Gata!" Cu toată violenţa reprimării (mai mult vroită decât reală), gândul se insinuează altfel: "Dar dacă?..." Pe un asemenea teren nu se fac presupuneri. Noroc că a ajuns la Obor, unde complicata problemă a parcării "Daciei" sale şi mai ales abordarea tarabelor îl obligă să coboare cu picioarele pe pământ.

Seara nu este o explozie de veselie continuă, ca pe vremuri. Probabil însă că aşa ceva nici nu se mai poate într-o casă unde există două portrete îndoliate, ultimul chenar negru neavând nici douăsprezece luni, iar băiatul aflat în centrul atenţiei generale, alături de sărbătorit, este chiar fiul femeii săvârşite din viaţă acum un an. Dar toată lumea se simte bine, bucatele sunt la înălţime, vinul - minunat, oaspeţii (mai numeroşi decât la numărătoarea iniţială, pentru că Pandrea a venit special din deplasare, cu avionul de după-amiază, ca să nu absenteze, Mihai și Anca n-au putut rezista insistenţelor lui Adrian, iar Mircea Voineag a fost invitat în ultima clipă, acceptând cu mare bucurie) redescoperă gazda de altădată, ba parcă, acum, mai sigur pe el. Musafirii înţeleg lesne că au în faţă un om - în sfârşit - împăcat cu sine şi cu viaţa. Imaginea bărbatului cu tâmplele grizonate, lângă băiatul blond şi cu ochii atât de ciudaţi, este reconfortantă pentru toţi. Bineînţeles, Mişu Cameniţă vrea să ştie pentru ce bea:

— Ce sărbătorim, Tudore: cartea, succesul lui Adrian sau semicentenarul unui scriitor român contemporan?

— Toate la un loc, Mişule...

— Nu ţine! Trebuie să le defalcăm, să ştim o socoteală! Eu pentru ce toastez?

— Pentru ce vrei tu...

— Protestez! După sistemul ăsta, ne mai chemi la un pahar când Adrian şi-o lua diploma de doctor, iar tu premiul Nobel sau decizia de pensionare! Trecem la indicatori defalcaţi, domnule Şaru! Pregăteşti dumneata şampanie pentru fiecare eveniment. Clar?

Animaţia produsă de "protestele" lui Cameniţă pregăteşte terenul pentru toasturi. Cu paharul ridicat, Cameniţă clopoţeşte uşor în cristalul aburit, cerând oficial cuvântul:

— Nu râdeţi, că de data asta vorbesc serios... Daţi-mi voie să încep eu, ca de obicei, şi să închin pentru tinereţe! Da, Da!... Sărbătorim un semicentenar, dar priviţi la bărbatul ce se laudă că are atâţia ani! Ii arată? A fost vreodată mai tânăr ca acum? Iar tânărul de lângă el nu este tinereţea însăşi? Un scriitor aflat de-abia la a treia carte nu este un tânăr scriitor? Ei bine... ce mai vreţi? Să ne trăiască amândoi! La mulţi ani!

Paharele se întâlnesc, cu clinchet de cristal. La un semn al lui Mihai, Adrian se strecoară spre casetofon, apasă clapeta de "start" şi în sufragerie răsună cântecul găsit, probabil, după multe căutări şi înregistrat cum s-a putut mai bine, ca să se desluşească textul antologic: "La noi nu-i nimenea bătrân!" Şaru dă tonul hohotului de râs ce se revarsă în cascade. Când veselia se potoleşte, Tudor se ridică şi el; cere tuturor să-şi umple paharele, "operând" în zona lui şi îndemnându-l pe Mişu Cameniţă să facă la fel în celălalt capăt al mesei, apoi începe - cu vocea uşor schimbată de emoţie:

— Dragii mei şi... stimaţi oaspeţi aflaţi pentru prima dată în casa mea... (ultimele cuvinte le rosteşte cu o uşoară înclinare spre Paula Ioachim, aşezată în partea opusă lui, exact pe locul unde - acum opt ani - stătea Eva...) Nu ştiu dacă sunt bătrân sau nu. Probabil că sunt. O jumătate de veac nu e glumă. Important este însă că nu mă mai tem de bătrâneţe. Dacă a venit, bine. Dacă nu, poate să vină. In urmă cu un an, Mişu, marele nostru

specialist în toasturi, amintea proverbul arab potrivit căruia "dacă vrei să fii fericit o zi, îmbată-te; dacă vrei să fii fericit un an, îndrăgosteşte-te; dacă vrei să fii fericit o viaţă, fă-ţi prieteni!" Aşa este; eu am prieteni minunaţi, mai vechi sau mai noi (din nou, o înclinare de-abia percepută spre Paula Ioachim şi Mircea Voineag.). Dar permiteţi-mi să completez proverbul cu o fărâmă de gând. Am adunat-o din experienţa mea de-o viaţă, şi mai ales dintr-un an care a cântărit cât o viaţă: dacă vrei, cu adevărat, să fii fericit câte zile ţi-a hărăzit soarta, lasă pe cineva în locul tău; atunci n-ai trăit degeaba... Dacă azi nu mă mai tem de bătrâneţe, este pentru că în profesie am un discipol (un semn uşor, cu paharul ridicat, întoarce toate privirile către stagiar, roşu ca focul), şi mai ales pentru că aici, lângă mine, am un fiu. Am descoperit târziu bucuria împlinirii prin alţii, dar nu cred că există ceva mai grozav! Devin patetic, iertaţi-mă... Să bem, deci, cum spunea Mişu, pentru tinereţe! Să ne trăiască şi să ne bucure"!

Târziu, când copiii s-au retras în camera Iui Adrian, aşteptând tortul şi semnalul de plecare, Mişu Cameniţă, eternul "cap al răutăţilor", cere puţină muzică; "măcar câteva dansuri, altfel se cheamă că nu e bal!" Desigur, de ce nu? Chiar dacă nu fusese "planificat", de vreme ce musafirii se simt atât de bine încât vor să danseze... Tot Cameniţă proclamă, ca un disc— jockey:

— Şi ca să respectăm adevărul vieţii, începem cu Damentango!

Cu un zâmbet reţinut, aproape ascuns, Tudor se îndreaptă spre magnetofon pentru a satisface dorinţa musafirului său. Damentango... în amintirea unui minunat vis albastru, suav ca un Damentango... 0 fi ea frumoasă tinereţea spirituală, inventată de vorbitori semicentenari, dar unde sunt cei treizeci de ani? "Sau douăzeci şi opt? Câţi aveam?" Este încă aplecat asupra magnetofonului, pentru a-i regla volumul, când - o dată

cu primele acorduri ale tangoului argentinian, învăluitor ca un parfum - aude în spatele lui o voce, parcă venită din sala de bal, de pe vremuri:

— Dansaţi, domnule Şaru?

Paula Ioachim îl aşteaptă, uşor înclinată în reverenţa ce-i întăreşte cuvintele. “Doamne, cum de n-am observat! Rochia asta albastră... gulerul alb... Ca atunci!”

Când cei doi încep să se legene uşor în ritmul muzicii, Şaru de-abia reuşeşte să îngaime:

— Scuzaţi-mă... Până în clipa asta nu mi-am dat seama că sunteţi... că toaleta...

— ... Vă aduce aminte de “boboaca albastră”, nu? Am încercat să fie cât mai apropiată de cea de atunci. Măcar rochia, dacă manechinul s-a mai schimbat...

— Nu, cum puteţi...? Chiar dimpotrivă...

— Aţi vorbit frumos despre tinereţe, dar eu ştiu cât de frumos puteţi vorbi despre multe alte subiecte! Tinereţea mea e undeva, în urmă... Am rămas cu amintirile...

— Nu se poate trăi din amintiri!

— Ba uite că se poate. Fiecare trăieşte cu ce are. Totul e să-ţi înţelegi condiţia şi să o accepţi.

Un val de căldură urcă spre obrajii lui Şaru. E gata să spună, dintr-o suflare: “Poţi avea mai mult. Poţi avea tot ce doreşti - dacă doreşti, într-adevăr, dacă nu înţeleg cumva greşit ce se întâmplă cu noi amândoi, dacă nu îmi depăşesc în mod condamnabil...”

În clipa de ezitare, soneria telefonului ridicat de Irina, apoi vocea sorei sale (“Scuză-mă, Paula; e pentru tine, Tudor!”) lasă cuvintele nerostite, dar plutind între ei, parcă presimţite, parcă percepute cu acel al şaselea simţ de către femeia care ar fi trebuit să le asculte şi să răspundă.

— Un moment, se scuză Şaru, desprinzându-se din legănatul lin, ritmic, al dansului.

Un moment? Numai un moment? Să nu fie tocmai momentul acela care schimbă cursul unei vieţi sau fără de care viaţa îşi urmează scurgerea monotonă, neschimbată, deşi a fost la un pas de...

— Alo... Eu sunt, Şaru. Bună seara, domnule doctor, vă ascult!

La telefon e Panaitoiu. Se scuză pentru ora total nepotrivită, dar n-a avut de ales; a fost la doamna Ilinca Brătucu, mama Evei, bunica lui Adrian. Bătrâna se simte rău şi ţine mult să-l vadă pe Şaru. Nu, nu e chiar atât de presant, se poate şi mâine, dar pentru liniştea bătrânei, mâine - neapărat... Şi scuze, încă o dată...

Tudor pune receptorul în furcă exact când se stinge ultimul acord al tangoului pe care soarta l-a scurtat - pentru el -cu numai un moment, dar poate esenţial; poate zburat definitiv, poate amânat cu o zi sau cu o săptămână sau... “O zi, la cincizeci, valorează cât la douăzeci şi opt de ani?” Lui Tudor îi este teamă să rostească în gând unităţi de timp încă şi mai mari. Brusc, i se face frică de bătrâneţe, ca şi cum de-abia în clipa asta înţelege cu adevărat ce înseamnă vârsta pe care a sfidat-o.

Târziu, mult după miezul nopţii, când invitaţii părăsesc petrecerea, grăbindu-se către cele trei taxiuri ce-i aşteaptă în faţa blocului, conduşi de gazdă, Tudor urcă îngândurat scările, amintindu-şi că anul trecut, tot un telefon nocturn, venit de la acelaşi doctor Panaitoiu, l-a bulversat în asemenea hal încât a trebuit să-l scape Irina de musafiri... “Ce poate fi? Am să văd... Gata cu spaimele! Adevărul o fi el relativ, dar mai există pe lume şi certitudini...”

Sus, în apartament, Adrian a adormit. Şaru trage cu grijă pătura peste băiat, îi mai priveşte o dată faţa liniştită, ascultă respiraţia regulată, apoi părăseşte camera, închizând bine uşa.

Lasă totul aşa cum e, pe seama Gheorghiţei, aşteptată mâine, şi intră în dormitor, unde cheamă somnul care nu vine. “La bătrâneţe, oamenii dorm mai puţin” - se surprinde gândind. Noroc că, din cutele neştiute ale memoriei, de data aceasta salvatoare, cuvintele şlagărului ţâşnesc reconfortant: “La noi nu-i nimenea bătrân!” Păi… nu? “Dacă-i aşa, să ne culcăm liniştiţi şi mâine vom mai vedea...”

Mulţumind, cu un ultim gând de recunoştinţă, textierului - pe care şi-l imaginează cu bonetă albă, scrobită, membru de onoare al corpului medical din sanatoriul doamnei Aslan - Şaru adoarme şi el.

10. RELATIVITATEA ADEVĂRURILOR ABSOLUTE

Dacă n-ar fi promis doctorului Panaitoiu că o va vizita pe mama Evei, Tudor ar fi zăbovit în pat până către prânz. Se simte frânt de oboseală. E duminică, singura obligaţie faţă de ziar, pe ziua de azi, este un drum la redacţie, de cel mult o jumătate de oră, pentru nişte treburi ce nu suferă amânare. Adrian deschide uşa dormitorului cu ochii cârpiţi de somn, aruncând un “neaţa!” şi interesându- se cum se simte generaţia matură acum, când s-a mai maturizat cu un an.

— Cu o zi, grăbiţilor! Până la 5l, mai am! - răspunde Şaru râzând.

— Nici o problemă, vine şi 5l, ca mâine, îl linişteşte băiatul, pornind către baie.

Pentru Şaru, discuţiile cu Adrian şi chiar schimburile banale de replici - niciodată banale, de fapt - au devenit una din bucuriile vieţii. Sarcasmul aproape rău, simţit pe propria-i piele la începuturile cunoştinţei lor de către Tudor, s-a transformat

în ironie care - asociată cu spontaneitatea, cu simţul replicii, cu inteligenţa vie şi sensibilă ce l-au caracterizat întotdeauna - face din băiat un interlocutor minunat. Tudor aproape că regretă opţiunea lui Adrian; acum e convins că ar fi mânuit condeiul cu strălucire. "Dar nu-i nimic; n-ar fi el primul medic, autor de cărţi importante. În fond, Cehov era medic, nu?" Cel mai reconfortant - pentru Şaru - este faptul că tot ce a dobândit băiatul se grefează pe o seriozitate aproape nefirească la 17 ani. De puţine ori i-a fost dat să vadă atâta responsabilitate la un elev în penultima clasă de liceu. "Nu cumva lângă mine se îmbătrâneşte repede? Să fim serioşi!", se întreabă şi îşi răspunde singur, iritat că bătrâneţea îi tot dă târcoale, insinuându-se până şi în gânduri, ca şi cum n-ar fi de ajuns că a început să o trăiască; uite, o noapte cu somn puţin şi, poate, un pahar de vin în plus l-au extenuat. De la "balul bobocilor" (acum douăzeci şi câţi de ani? Mereu uită cifra!) - a plecat la ziuă, soarele ieşise dintre blocurile din centru şi strălucea pe cer, dar atunci nu simţea niciun pic de oboseală; după un duş, s-a apucat să-şi scrie articolul pentru numărul de luni, ca şi cum ar fi dormit toată noaptea, buştean... "Ei, a fost; acum e altfel..." Ca să nu dea curs gândului sau şirului de gânduri ce i-ar reaminti imaginea unei fete frumoase, îmbrăcată într-o rochie albastră, cu guler alb -, Tudor se ridică din pat pentru toaleta de dimineaţă. Într-o jumătate de oră e pregătit să pornească spre redacţie, cu un scurt ocol pe la bazinul de înot, unde va rămâne Adrian, apoi...

Întâlnirea şi mai ales discuţia cu Ilinca Brătucu, mama Evei, începe să-I preocupe, chiar să-l îngrijoreze. Un an întreg, bătrâna n-a dat niciun semn de viaţă. Şi el îşi reproşează o tăcere şi o distanţă pe care faţă de Malvina Samurcaş nu le-a avut. Ce-i drept, a sunat-o la telefon de câteva ori, Irina a invitat-o la discuţia despre nepot, provocată anul trecut de Paula Ioachim;

fâră succes însă. Bunica băiatului n-a căutat şi n-a încurajat nici o punte între ea şi Şaru. Adrian a vizitat-o cel mult o dată pe lună. Tudor l-a îndemnat să meargă mai des, dar tot timpul cu senzaţia că, oricât ar insista, nu va reuşi să determine decât, cel mult, îndeplinirea silnică a unei obligaţii. Cu totul altfel aşteaptă Adrian, de pildă, vizitele la Malvina Samurcaş, deşi nu-i este bunică "de sânge". Ce-l face să se simtă ataşat de o străină şi îl desparte de femeia în casa căreia a copilărit? Nu e el, Tudor, omul chemat să judece pe alţii... Dar de ce un apel tocmai acum? Ce a mai rămas, oare, de spus atât de important, încât bunica lui Adrian să simtă nevoia unei discuţii?

Adrian coboară din maşină, dându-şi întâlnire cu Tudor la familia Siminoc.

— Când vii?

— Cred că... spre ora 14... poate puţin mai târziu, răspunde băiatul, uşor încurcat.

— Aşa târziu? se miră Şaru, fără să observe roşeaţa din obrajii lui Adrian, care salută repede, precipitându-se către intrarea bazinului parcă pentru a evita o explicaţie. Şaru, însă, e prea absorbit de gândurile lui pentru a o cere.

Acum, la volanul "Daciei" sale, Tudor străbate cartierul Cotroceni. Nu a reţinut niciodată numele străzii, dar ştie casa; e pe undeva, pe lângă o staţie de benzină. Trebuie să fie foarte aproape, pentru că, iată, acolo, în stânga, recunoaşte trotuarul unde a văzut-o pe Eva luptându-se cu sacoşa voluminoasă, în drum spre gară, atunci când el a oprit, a invitat-o în maşină şi au pornit amândoi în călătoria care... A ajuns. Parchează maşina şi sună la uşa unei case micuţe, modeste, în vădit contrast cu vilele elegante din jur. De după uşa dată cu un baiţ vechi, scorojit şi decolorat, se aude zgomot, apoi o cheie se învârte în broască şi uşa se

deschide, lăsându-i în faţă chipul supt, schimbat de vârstă şi de boală al Ilincăi Brătucu; dar atât de schimbat, încât Tudor aproape că nu-l mai recunoaşte. Bătrâna îl invită înăuntru. Deşi e octombrie şi nu s-a lăsat încă frigul, interiorul te întâmpină cu un val de rece, care dă frisoane. In casă totul e întunecat, mohorât, aproape sumbru. Mobila - greoaie, mult prea mare pentru dimensiunile camerei prin care trece Şaru - mănâncă tot spaţiul, obligându-te să te strecori pe poteci înguste, parcă şi ele ameninţate de invazia lemnului ce a cucerit casa. Pe pereţii de culoare incertă, bătând spre cenuşiu, atârnă tot felul de lucruri, de Ia tablouri cu rame imense până la trofee de vânătoare, scoarţe decorative şi ceramică de toate felurile. Numeroasele suprafeţe plane ale pieselor masive de mobilier susţin, la rândul lor, o diversitate incredibilă de obiecte cu utilităţi sau funcţii greu de explicat.

Asemenea densitate de lucruri pe metru pătrat, ba chiar pe metru cub, Şaru n-a mai văzut niciodată într-o casă. Privind totul cu o curiozitate aproape nepoliticoasă, încearcă să-şi imagineze - în acest cadru - viaţa unui copil şi chiar viaţa, în general. El a apucat să facă de-abia câțiva paşi - ocolind cu grijă colțurile scrinului, comodei, dulapului, ciucurii lustrei ce coboară din tavan până la înălţimea capului şi chiar mai jos, coarnele ce străjuiesc cuierul - şi el masiv, destinat parcă unor greutăţi covârşitoare - şi simte deja agresiunea puzderiei de obiecte, atmosfera apăsătoare, nu de muzeu, ci de magazie sau depozit. "Tipul interiorului de unde simţi nevoia să fugi, să evadezi..." Brusc, îl înțelege pe Adrian. Într-un fel, şi pe Eva.

Ajunşi în sufragerie, bătrâna îl invită să ia loc. Tudor se luptă cu un scaun greu cât un fotoliu, pe care, în sfârşit, se aşează. Își cere scuze că n-a venit deloc să o vadă; şi-a propus nu o dată,

dar treburile, ocupaţiile... Acum, telefonul primit de la doctorul Panaitoiu l-a alarmat şi...

— Sunt bolnavă, într-adevăr; eu te-am chemat, începe bătrâna, cu voce slabă. La mine, domnule Şaru, s-au şubrezit toate, gândurile mă macină, am rămas singură... Mi-am îngropat fata, în loc să mă îngroape ea pe mine, cum era în firea lucrurilor... N-ai trăit bătrâneţea, nu ştii cât de cumplită este.

Văzând gestul schiţat de Şaru, bătrâna adaugă repede:

— Nu, nu te-am chemat să-ţi reproşez ceva, doamne fereşte. Iartă-mă, aşa păţesc mereu... Când prind un suflet de om în cavoul ăsta de casă, mă pomenesc plângându-mă, ca şi cum ar fi cineva vinovat de amărăciunile mele. Dumitale n-am decât să-ţi port recunoştinţă. Mi-ai primit nepotul, îl creşti ca un tată, cuscra Samurcaş - care mai trece din când în când pe la mine - spune că Adrian s-a schimbat, s-a făcut o minune de băiat, învaţă bine, ţine la dumneata... Şi eu, când îl văd - aşa rar, cum îl văd - îmi creşte inima. Nu credeam să apuc să trăiesc minunea asta... dar nu pentru mine te-am chemat, domnule Şaru. Ieri dimineaţă, căutam prin dulapul unde-mi ţin lucrurile pregătite pentru călătoria... ştii dumneata... pentru ultimul drum...

Noua încercare de gest a lui Tudor este reprimată de bătrână cu câtă brumă de energie mai poate aduna.

— Păi altcineva... cine, păcatele mele, să le scoată, să le aranjeze? Sunt singură, om bun! Singură cuc, în pustiul ăsta de casă, şi când mi-o suna ceasul, măcar cu atâta să uşurez munca celor ce s-or îndura de rămăşiţele mele: să găsească totul pregătit, după datină. Dar altceva vreau să-ţi spun. Acolo, în dulapul cu ale mele, avea şi Eva nişte rufe, rămase de nu mai ţin minte când... Rostuind teancurile din dulap, mi-am aruncat ochii pe raftul ei, şi... uite ce-am găsit.

Odată cu ultimele cuvinte, Ilinca Brătucu îi întinde lui Şaru un plic gros, pe care mâna Evei caligrafiase cu scrisul ei elegant, inconfundabil: Domnului TUDOR ŞARU, Bucureşti str. Viitor nr. 27, et. III, ap. 14. Bătrâna continuă:

— E închis, nu ştiu ce-i înăuntru, dar... e pentru dumneata, de la fata mea. Ce-avea Eva de gând cu el, acu'... numai Dumnezeu ştie. N-a mai apucat, iar eu...

Cu plicul în mână, Şaru simte că-i îngheaţă spatele. Parcă tot frigul din casa-magazie i-a pătruns deodată pe sub haine, înţepenindu-l. Dacă nu şi-ar încleşta maxilarele, dinţii i-ar clănţăni necontrolat. O spaimă iraţională, iscată din senin, pune stăpânire pe el. Ce mai trebuie să afle? Ce mai este de aflat? Se vor termina vreodată bombele cu explozie întârziată care...

Vocea bătrânei îi reaminteşte unde se află:

— Citeşte, citeşte, poate... cine ştie...

Dacă nu l-ar fixa privirile rugătoare ale Ilincăi Brătucu, în clipa asta s-ar ridica de pe scaun şi, cu plicul în buzunar, ar fugi undeva, cât mai departe de locul unde trecutul îi ameninţă, din nou, liniştea de-abia dobândită. Dar bătrâna aşteaptă, căutându-i privirea; poate că acolo, în plic, se ascunde un mesaj, un gând, ceva, de la fata ei, care să-i încălzească inima - câteva clipe măcar...

Şaru desface plicul, scoate cele şase coli mari, împăturite, le netezeşte şi, luptându-se cu tremurul mâinii - atât de puternic încât hârtiile parcă flutură - începe să parcurgă mesajul venit de pe altă lume:

"Dragă Tudore,

Te-am iubit, te iubesc şi te voi iubi toată viaţa. Numai pe tine. M-am luptat să te uit, să-mi interzic dragostea pentru tine dar nu pot..."

Şaru scoate batista. Trebuie să-şi şteargă lacrimile care, acum, îi îngreunează cititul mai mult decât tremurul hârtiilor. Apoi continuă lectura, sub privirile bătrânei care-l urmăreşte concentrată, parcă străduindu-se să ghicească ceea ce Tudor parcurge, rând cu rând:

“De şase ani încerc să-mi fac curaj pentru o explicaţie. Măcar cu atât îţi sunt datoare: să ştii de ce am fugit. Iată: mă încumet să aştern pe hârtie ceea ce n-am îndrăznit, nici după atât amar de vreme, să-ţi spun prin viu grai...”

... Şi textul curge, descifrat de privirile înceţoşate de lacrimi ale bărbatului care află acum, în relatarea Evei, ceea ce Malvina Samurcaş îi împărtăşise la altă întâlnire de taină. Citind, Şaru simte cum inima începe să-i bată normal; zvâcnetul din tâmple se potoleşte treptat, panica de care se lăsase cuprins se risipeşte. Parcă nici frigul nu-i mai încreţeşte pielea. Da, ştie tot, sau aproape tot din mărturisirea Evei, întinsă pe paginile umplute mărunt: şi greşeala ei din prima tinereţe - legătura şi căsătoria cu Sandu Trandafir (“Doamne, unde mi-au fost minţile?” - exclamă textul, undeva), şi conflictul cu părinţii, şi spaimele ciocnirii cu întrebările lui Adrian, şi bucuria -imensa bucurie a întâlnirii cu Tudor, şi chinurile provocate de propria-i laşitate (“de ce nu ţi-am spus? De ce? De ce?”), şi disperarea care a împins-o la - probabil - cea mai proastă decizie pe care-o putea lua: fuga.

De-odată, bătăile inimii lui Tudor o iau razna din nou, iar revolta împotriva destinului îl cuprinde cu aceeaşi furie ca atunci, la spital, lângă muribunda conectată la păienjenişul firelor din camera de reanimare. Pentru că scrisoarea Evei se termină astfel:

“Dumnezeu mi-a pedepsit prea crunt greşelile, dragul meu. Trăiesc într-o casă în care simt că mă sufoc, lângă un bărbat pe

care-l respect, dar atât şi numai atât, şi faţă de care am început să mă simt vinovată. Îl evit, Tudore, îl evit cât pot, iar atunci când, totuşi... trebuie, simt că îl înşel, pentru că nu pe el îl văd şi îl simt, nu pe el îl doresc în braţele mele. Mă chinui să mistific realitatea cu care nu mă mai pot împăca. Sunt în stare să plec, să fug, să las totul în urmă, cu orice risc. De aceea, te întreb: mă mai vrei? Pe mine, văduvă de transfug, femeie divorţată (sunt gata s-o fac!), mamă a unui copil cu probleme - of, și câte probleme! -, femeie aproape bătrână, copie urâţită, decolorată a ceea ce am fost cândva, când m-ai cunoscut? Răspunde-mi. Gândeşte-te bine şi răspunde-mi, dar, te implor - nu te lăsa dus de valul nebuniei mele. Încearcă să cumpăneşti obiectiv - aşa cum eu nu sunt în stare - dacă viaţa noastră, luată de la capăt, ar avea o şansă, măcar o şansă.

Dă-mi un semn, Tudore. Poate că există un liman, poate că şi soarele de toamnă încălzeşte sau măcar alungă negura din existenţele chinuite, cine ştie...

A ta, Eva"

Iar mai jos, cu altă culoare de pix, trădând faptul că rândurile acelea de post-scriptum au fost adăugate altă dată:

"Doamne, sunt nebună de legat! Recitind, m-am îngrozit de propriul meu gând, bine că n-am expediat plicul! Mi-e frică, Tudore. Mi-e frică să pun scrisoarea în cutia poştală. Ce se va întâmpla cu noi? Cu tine - mai ales ? Din câte greşeli am făcut în viaţă, asta ar fi cea mai... Nu ştiu, nu ştiu... "

Şaru pune hârtiile încet, pe masă, cu un gest obosit, de om bătrân. Deci... atât a lipsit ca Eva să fie în viaţă şi să trăiască alături de el: un strop de curaj. Numai atât ar fi trebuit; Eva să pună plicul într-o cutie, restul... N-ar fi fost prea târziu; nici vorbă!

Sub privirile înlăcrimate ale Ilincăi Brătucu - încă în aşteptarea unui cuvânt, măcar a unui cuvânt şi pentru ea, din tot ce-a aşternut pe hârtie Eva - Şaru împătureşte cele şase coli şi le introduce în plic, prelungindu-şi mişcările ca într-o filmare cu încetinitorul. Trebuie să câştige timp; nu ştie dacă, în clipa asta, va fi în stare să rostească vreo vorbă. Într-un târziu, îngaimă:

— Este... este... ceea ce n-a apucat să-mi spună prin viu grai. Explicaţia despărţirii. Am înţeles mai bine de ce a trebuit ca Eva să moară, iar eu...

Un hohot de plâns zguduie umerii şubreziţi ai bătrânei, dar Şaru e prea tulburat el însuşi ca să mai poată linişti pe cineva. Ilinca Brătucu plânge în voia ei, până când, epuizată de efort, se potoleşte. Când plânsul s-a oprit, bătrâna murmură de-abia auzit:

— Să mă ierţi. Să ne ierţi pentru toate, domnule Şaru. Şi să n-o condamni. Te-a iubit...

Când iese la lumina zilei, Şaru inspiră lacom aerul răcoros al amiezii de octombrie. Nu se urcă la volan; porneşte agale, cu paşi nesiguri, pe trotuarul străjuit de castanii bătrâni. Trebuie să-şi adune gândurile măcar atât cât să-şi poată conduce maşina. De fapt - nu vrea să se mai gândească. Sau nu acum. Retrăirea trecutului l-a terminat. Bine, măcar, că din clipa asta, ştie tot. Actorii dramei, absolut toţi, şi-au rostit partitura, şi-au desvăluit secretele. Că totul ar fi putut fi altfel, dacă... asta e altă poveste, pe care nu mai are puterea să şi-o tot spună. Da, este singur, Eva l-a lăsat singur, dar există un adevăr al adevărurilor, care-i dă putere să se lupte cu răul din suflet: Adrian. Şi Adrian este al lui, nimeni şi nimic nu i-l poate lua, creşte aşa cum a dorit Eva, aşa cum l-a modelat el, iar mâine...

În faţa lui Şaru, la câţiva zeci de metri, apare - dând colţul, dintr-o stradă laterală - o pereche de liceeni care-i curmă

brusc şirul gândurilor. Silueta fetei, văzută din spate, nu-i spune nimic, dar băiatul care-o ţine de braţ, şi nu oricum... statura, părul blond, mersul, canadiana şi, poftim, sacul de sport, purtat pe umeri aşa cum numai... Instinctiv, Tudor se lipeşte de vitrina în faţa căreia se afla, pentru a nu fi văzut. Gest inutil, de altfel, pentru că cei doi tineri se îndepărtează voioşi, fără să arunce o privire în urmă. Şaru porneşte pe urmele lor, păşind cu grijă, aproape furişat. Nu ştie de ce se ascunde şi nici de ce simte nevoia imperioasă a unei confirmări, de parcă întrebarea ar viza o problemă capitală: e Adrian, sau...? Iată, în faţa tonetei cu îngheţată, perechea se opreşte. După câteva cuvinte de scuză, de explicaţie, probabil - băiatul se caută în buzunar, adună bănuţ lângă bănuţ, în timp ce fata îl aşteaptă, patrulând aşa, mai la distanţă. Acum nu mai încape nici o îndoială; e Adrian. Deci, aşa stau lucrurile... Tudor se apropie într-o stare de spirit pe care nu mai ştie cărui fapt s-o atribuie: mesajului Evei, venit din nefiinţă, sau surprizei de a-şi vedea băiatul, băiatul lui, la braţul acestei... Iat-o; acum o vede bine, e la câţiva paşi. Deci aşa arată fata care-l va răpi, curând - poate, pe Adrian... Nu prea înaltă, brunetă, cu aerul proaspăt al fetelor de 17 ani, fără nimic deosebit - cel puţin aşa i se pare lui Şaru. E nerăbdătoare; în câteva secunde, de când o priveşte, şi-a consultat ceasul de două ori. Văzându-se privită cu atâta insistenţă, trece pe trotuarul de vizavi şi se depărtează - nu prea mult, însă, de locul în care Şaru a rămas pironit.

Tudor simte că nu are putere pentru o întâlnire cu Adrian aşa. "Aşa... cum?" Nici să-şi răspundă, nici să-şi ducă până la capăt gândul nu mai are putere. Se urneşte şi el, îndreptându-se cu paşi greoi spre maşina parcată după colţ. Mâine-poimâine, băiatul lui va veni cu fata asta la braţ, sau poate cu alta, i-o va

prezenta şi-i va spune că el... că ei... Bine, dar nu ştia că aşa va fi? Că e în firea lucrurilor să fie aşa? Că nefirească este singurătatea, căutarea - la 50 de ani - a unui suflet care...? Ştia, desigur, dar... dar pentru el, Tudor Şaru, urmează, deci, singurătatea? Bătrâneţea şi singurătatea, aşa cum le-a văzut adineauri, în casa Ilincăi Brătucu? Câte un amic, întrebându-l din când în când de sănătate, câte un suflet caritabil, sunând la uşa unui moşneguţ neajutorat, aşa cum a sunat el la bunicile lui Adrian? Câte-o asigurare condescendentă, din vârful buzelor: "lasă, nu te speria, facem noi rost de medicamente; dacă trebuie, chiar şi de o internare..." Acum trebuie să fugă. Să nu fie văzut.

Nu, nu poate conduce maşina într-o asemenea stare. După câteva sute de metri, Şaru parchează încet, fără să se asigure, măcar, că a executat manevra corect, că niciun semn şi nici vreun paragraf din regulamentul circulaţiei nu-i interzic oprirea aici. Cu mâinile împreunate pe volan şi cu fruntea lipită de podul palmelor reci, din care parcă i s-a scurs tot sângele, Tudor îşi trăieşte momentul de panică. "Numai de mi-ar trece!" Acum, însă, starea persistă. Şi ea vine nu din spaimele trecutului - astea... gata! S-au terminat - ci din frica de viitor. Pe măsură ce înţelege şi acceptă ideea că Adrian îşi va lua, firesc, zborul ("dar cât de repede! De ce atât de repede?"), singurătatea lui îi apare tot mai clar, urmare logică, necesară a primului gând. "Deci -singur. Există, probabil, un destin în toate", îşi spune Şaru, ridicând capul şi adunându-şi puterile pentru a-şi continua drumul. Ce va face la Irina, când va da cu ochii de Adrian, asta va vedea...

Pe trotuar, chiar lângă el, zăreşte cabina unui telefon public. De-odată caută febril, în buzunar; da, are câteva fise. Coboară din maşină cu o grabă nefirească, dictată de un gând ce nu şi-l poate stăpâni. Intră în cabină, formează un număr şi, de la celălalt capăt al firului, Irina îi răspunde, mirată:

— Ce faci, nu vii? Te aşteptăm. Adrian ne-a sunat adineauri, el mai întârzie...

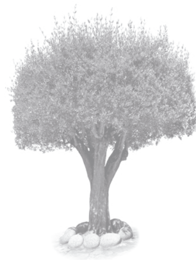
Da, va veni, desigur, dar acum, dacă se poate, dacă ştie, ar ruga-o... numărul de telefon al Paulei Ioachim. Când îl are, Şaru introduce o nouă fisă în aparat. Cu arătătorul întins către discul ce se învârte opintit, de pe care cifrele - cândva negre - aproape că nu se mai disting, Tudor realizează că, dacă Paula îi va răspunde, el, Şaru, riscă să nu poată articula niciun cuvânt, nici măcar apelativul ştiut şi rostit până şi de copiii de trei ani... “Atât să fiu în stare să spun: Alo! Dacă-mi recunoaşte vocea, va găsi ea cuvântul în stare să mă dezmeticească... Ea intuieşte. Ea ştie...” Ba nu. El trebuie să spună ce vrea, ce simte în clipa asta că trebuie, neapărat trebuie să spună. El trebuie să caute, să găsească, să găsească...

SFÂRŞIT

Ion Bucheru

Audiențe cu ciudați

roman-caleidoscop

*PREFAȚĂ**

Paginile acestea s-au născut în tumultul evenimentelor din Decembrie'89, al alegerilor și al episoadelor - unele halucinante - care le-au urmat. Le-am scris „dintr-o suflare", cum se spune. În stradă, în pieţe, vacarmul asurzitor nu se mai termina. Se striga cu furie, cu înverşunare „Jos!" Jos ăla, jos ăia, jos toţi şi toate. Cei care îşi doreau „sus" începuseră să urce cu tam-tam, pe uşa din faţă, dar mai ales în linişte, pe uşa din dos. Îi ghiceam, îi vedeam şi pe unii şi pe alţii, mulţi îmi erau cunoscuţi, doar locuim într-o ţară mică, aci trăiserăm cu toţii, „salamul cu soia" ne unise în suferinţă deşi, ce-i drept, unii se mai dedulciseră şi cu şuncă de Praga, ba chiar cu icre negre. Și... să vezi comedie: tocmai ăștia unii, acum răcneau mai tare "jos"!

Am adunat foile manuscrisului, cu gândul să scot o carte, o cărţulie măcar, dar... cui îi mai ardea şi cine mai putea atunci să editeze cărţi, mai ales „de-astea"?

** Prefață la ediția întâi, apărută la Editura SemnE, în 2013*

La gurile de metrou izbucnise cu violenţă Sandra Brown, se pregăteau Petre Belu, „Aventurile submarinului Dox", colecţia „Femei celebre" şi alte scrieri fundamentale, librăriile erau pustii, cinematografele afişaseră pe uşi inscripţia „închis până la vremuri mai bune", editurile - câte mai erau - se reprofilau în negociatori de licenţe pentru traduceri, iar marii negustori de cărţi (de tip humanitarist) nu se încoţopeniseră încă, se luptau din greu pentru importante preluări patrimoniale (şi, la urma urmei... de ce nu? în democraţie, oricine are dreptul să se înfrupte cu o halcă din stârvul vechilor structuri). Iar cititorii, săracii... dar care cititori? Cine mai apuca să deschidă o carte, când televizorul ţintuia tot poporul în faţa micului și mincinosului ecran (cel puţin așa spunea „vox populi"), oferindu-i non— stop mitinguri, bastonade, îmbrânceli, discursuri, acuze, dezvăluiri, demascări, promisiuni, înjurături, răcnete şi lozinci?

Am avut, totuşi, norocul să mă ducă cineva (căruia îi mulţumesc din nou!) la atelierul de multiplicat cursuri, aflat în subsolul unei mari universităţi bucureştene, unde un alt binevoitor mi-a luat paginile dactilografiate, le-a xeroxat şi capsat; încropeala arăta vag a carte, deşi ... Dar exista. În peste o sută de exemplare! Ele depuneau mărturie că am fost acolo, am văzut, am gândit, am scris. Pentru atunci nu era puţin lucru.

La două decenii după „eveniment", am recitit textul (carte - nu îndrăznesc să-i zic) şi... culmea: am constatat cu surprindere că „stă-n picioare", cel puţin prin intuiţiile şi premoniţiile conţinute; aproape toate erau confirmate în timp. Ba, unele pagini sunau acum mai actual decât în actualitatea învolburată din urmă cu două decenii. Şi când realitatea validează un text de această factură semi-futurologică, după cum veţi vedea, înseamnă că el merită să trăiască, într-o carte-carte. Asta încerc să fac.

Acum, la reeditarea revăzută şi adăugită, n-am tăiat aproape nimic, n-a fost nevoie; dar am completat/împlinit viziunea din anul de graţie l992 cu câteva „plombe" şi cu trei capitole scrise acum, când două decenii îmi oferă distanţarea necesară pentru a desluşi mai limpede şi a diagnostica mai exact ceea ce atunci era numai senzaţie, intuiţie, presimţire - cam neagră, ce-i drept. Sunt convins că cititorul va recunoaşte cu uşurinţă şi „plombele", şi capitolele noi, nu-i nevoie de ajutorul meu.

Deci... urarea tradiţională, dar într-o variantă total atipică: lectură (nu plăcută, ci) neliniştitoare!

S-ar putea să fie chiar aşa, după cum veţi vedea.

AUTORUL

ÎN AUDIENŢĂ:

• KARL MARX • UN EXTRATERESTRU • UN FABRICANT DE ISTORIE AUTENTICĂ • I.V.STALIN • UN MĂCELAR DE PERSONAJE • UN UMANIST • ŞEFUL „PARTIDULUI DUŞMANILOR POLITICII” • UN INVESTITOR STRATEGIC • UN ICONOCLAST • ŞI MULŢI ALŢII...

AVERTISMENT

Orice asemănare a personajelor acestei cărţi cu persoane reale din zilele noastre este întâmplătoare, întâmplarea fiind îndelung premeditată şi minuţios pregătită.

MOTTO:

Voi să-mi ascultaţi
Vorba cu-nţelesuri:
Dacă branconaţi,
Veţi avea succesuri!
(din învăţăturile unui şef de clan către fiicele sale)

AVIZE

Ca în orice ţară democratică, tipărirea acestei cărţi s-a făcut după obţinerea unor avize din partea instituţiilor mai mult sau mai puţin competente. Spicuim câteva dintre ele.

Curtea Neconstituţională:

Deşi conţine aluzii (duşmănoase) la adresa ştim noi cui, în numele principiului libertăţii de expresie, stipulat din păcate în Constituţie, suntem nevoiţi să avizăm tipărirea cărţii, dar într-un tiraj de cel mult 5 exemplare, cu difuzare riguros dirijată.

Inchiziţia (laică):

Este o erezie! O blasfemie! Manuscrisul să fie ars pe rug, iar autorul să plătească lemnele şi gazul!

Consiliul Inferior al Magistraturii:

Întrucât textul nu preia şi nu reproduce stenograme de la interceptări, nu există – din păcate - motive legale pentru interzicerea tipăririi. Sugerăm găsirea altor metode.

Un b(B)arros-an european:

Terminaţi cu prostioarele! La mine să apelaţi când aveţi de trântit un referendum, de anulat 7.400.000 de voturi şi alte treburi serioase. Dacă voi nu puteţi bloca singuri apariţia unei cărţulii, ce fel de politicieni ai unui stat de drept sunteţi voi? Mă dezamăgiţi!

Consiliul Regional al Audiovizualului:

Deoarece publicarea unui text nu intră în competenţa noastră, opinăm - cu titlu strict consultativ, pe baza bogatei experienţe dobândite - inscripţionarea cărţii cu bulină roşie, cu prag minim de vârstă (90 ani) şi lectură numai în intervalul orar de 24-4.30 dimineaţa; la lumânare.

Organele:

Sugerăm tipărirea. Apariţia cărţii va fi un indiciu util pentru noi. Ne vom ocupa atent de fiecare cititor în parte, sub prestare de jurământ şi cu mâna pe Biblie.

Un partid politic:

Întrucât lectura acestui manuscris poate afecta grav viaţa politică a ţării, propunem ca tipărirea sau (mai degrabă) netipărirea lui să facă obiectul unui referendum naţional, cu prag electoral de 50% + 10.000.000, iar voturile să fie numărate de d-na Roberta Anastase.

Oficiul Pentru Protecţia Consumatorului:

Carte recomandată în tratamentul naivităţii, credulităţii, miopiei (neoculare) şi optimismului incurabil. Lectură utilă cititorilor, indiferent de vârstă, sex sau dezorientare politică. Termen de valabilitate: secolul XXI. A se feri de întuneric (mintal). Consumaţi-o cu încredere!

Reuniunea Scriitorilor Elitişti:

Manuscrisul reprezintă un grav atentat la puritatea genurilor literare şi la neimplicarea scriitorului în jocurile de putere. Vinovatul trebuie pedepsit. Îl condamnăm să citească toate cărţile lui Cărtărescu, din scoarţă-n scoarţă; dacă va recidiva, să le şi conspecteze!

Asociaţia Cititorilor Nesofisticaţi: Tipăriţi-o repede! Aşteptăm Volumul II.

Asociaţia Specialiştilor în Fenomene Paranormale (ASFP):

Dacă vi se pare că discuţiile cu Karl Marx şi I.V.Stalin depăşesc chiar şi zona paranormalului, opinăm că ar trebui să vă îngrijoreze mai degrabă fenomenele a/para/normale care se petrec în realitate, prin justiţie, la ANAF, DNA, ANI, Curtea Constituţională, Parlament, Partide. Acelea - da, sunt îngrijorătoare şi ar trebui stopate.

1. ÎNALTUL DEMNITAR

Omul la care ajunsesem atât de greu sta cufundat într-un scaun cu spătar înalt, incomod, în spatele unui birou masiv. Părea sfârşit de oboseală. Faţa pământie, inertă, avea trăsăturile căzute: colţurile gurii - altfel frumos desenate - atârnau spre bărbie, ca după un imens efort sau ca după o cumplită dezamăgire. O clipă am avut impresia că nici măcar nu mi-a perceput prezenţa. Ochii i se deschiseseră însă, fixându-mă cu o privire pătrunzătoare, singurul element ce amintea de omul despre care mi se spuseseră atâtea şi atâtea. Când vorbi, vocea sună ca o șoaptă:

— Sunteţi ziarist? Nu prea iubesc presa, deşi am avut multe legături cu ea. De fapt, ce doriţi? Începui să expun, nu fără emoţie și, poate, mai puţin coerent decât aş fi dorit, motivul audienţei insistent cerute. Pe măsură ce asculta, simţeam cum un interes mai puternic decât sfârşeala sub care-l găsisem toropit însufleţeşte fiecare fibră a chipului ce se lupta încă să scape de epuizarea fizică. La tâmpla stângă, un firişor de venă începu să i se zbată. Sprânceana se ridică întrebător,

exprimând chiar înaintea întrebării, uimirea la care, de altfel, mă aşteptam:

— Există cineva cu o asemenea putere?

— Există: se află în faţa dumneavoastră, i-am răspuns. Dar nu-i spuneţi „putere”; mai degrabă un dar al naturii, o însuşire ca oricare alta...

— Și de ce mi-o oferi mie, tocmai mie?

— Sunteţi la răspântie. Căutaţi drumul. Ţineţi cârma şi, în ciuda foielii din jurul dumneavoastră, vă suspectez de singurătate şi de - să nu vă supăraţi! - o oarecare derută omenească.

Un zâmbet trist îi lungi, din nou, trăsăturile.

— O sută patruzeci şi şase de partide politice, cu tot atâtea platforme, mă ajută să găsesc drumul despre care vorbeşti dumneata, domnule. 1639 de ziare şi reviste îmi arată, cotidian sau săptămânal, ce trebuie să fac, înjurându-mă sau cerându-mi fie demisia, fie capul. 846 societăţi şi asociaţii neguvernamentale, toate apolitice, după ce solicită sedii, şi primesc, îmi arată ce este de făcut în ţară, indicându-mi şi ordinea urgenţelor. Circa 50 comisii şi misiuni de observatori din străinătate mi se adresează cu sfaturi, după o cunoaştere aprofundată, prin contact direct cu realităţile noastre preţ de cel mult 48 ore, dar – de regulă – prin telefon. Peste l00 de mitinguri îmi prezintă zilnic moţiuni de protest şi mai bine de 70 de greve, totale sau parţiale, româneşti sau japoneze, mă avertizează - tot cotidian - că, dacă nu rezolv în cel mult 3 zile toate problemele cardinale ale societăţii noastre, urmează greva generală. Primesc, la fiecare 24 de ore, câteva mii de scrisori din ţară şi din străinătate; citesc, în acelaşi interval, câteva zeci de scrisori deschise. După cum vezi, de sfaturi şi de sfetnici nu duc lipsă.

— Eu vă ofer altceva, excelenţă. Există oameni care „simt" în apropiere zăcăminte de minereuri, de petrol, depozite subterane de apă; alţii îşi impun voinţa asupra semenilor prin hipnoză sau tămăduiesc, prin simpla atingere cu mâna, un corp bolnav. Eu am harul de a aduce aici, în faţa dumneavoastră, oameni trecuţi de mult în nefiinţă, din epoci de mult apuse. Şi mai am însuşirea de a aduna fiinţe vii pe cât de ciudate, pe atât de interesante. Folosiţi această şansă! Vorbiţi cu istoria, cu personalităţile ei. Căutaţi în înţelepciunea şi - de ce nu? - în cruzimea sau în demenţa binefăcătorilor şi călăilor omenirii, răspunsurile de care aveţi nevoie; citesc pe faţa dumneavoastră că întrebările nu vă ocolesc... Deschideţi cabinetul şi pentru oamenii cu idei trăsnite, pentru vizionari, visători, magi, pentru tămăduitorii cancerului, pentru inventatorii lui perpetum-mobile! Sacrificaţi o săptămână din viaţă pentru a-i asculta pe cei de-aici şi pe cei întorşi pentru câteva clipe de-acolo de unde nimeni nu se mai întoarce.

Să nu râdeţi dacă veţi auzi aberaţii. Să nu puneţi punct audienţei dacă un bătrânel vă va prezenta soluția cuadraturii cercului, formula deplinei armonii sociale sau reţeta concordiei universale.

Ascultaţi-i cu răbdare şi meditaţi la spusele lor. Ştiu că vă asaltează sute de inşi, lideri de partide şi sindicate, împuterniciţi, experţi, cercetători, gazetari, scriitori, întreprinzători, militanţi, combatanţi, oameni politici, apolitici şi „de bine", expatriaţi şi repatriaţi, toţi -înţelepţi şi perfect logici, dar mai ales profund dezinteresaţi, apostoli ai „binelui public", unii - pe bani grei. Întotdeauna îi ascultaţi; uneori le urmaţi sfaturile. Ce rezultă din înţelepciunea lor? Priviţi în jur. Dacă aşa arată logica deştepţilor „pusă în operă", părăsiţi-o măcar câteva zile! Jucaţi-vă o săptămână! Plecaţi-vă urechea la cei aparent lipsiţi de logică! Vă rog...

Epuizându-mi nu atât suflul sau argumentele, cât mai ales curajul de a mă adresa pe un asemenea ton unui înalt demnitar, îmi încheiai expozeul, întrebându-mă dacă nu cumva am depăşit măsura, teamă alimentată de lunga tăcere care urmă. Într-un târziu, gazda se desprinse de spătarul înalt, incomod, pe care până în acea clipă stătuse parcă răstignit, se aplecă uşor peste marginea biroului imens şi întrebă absolut surprinzător:

— Când începem?

Zâmbetul larg şi mai ales luminiţa şăgalnică ce i se aprinse în priviri mă făcură să înțeleg că, de fapt, joaca începuse.

2. ŞEFUL „PARTIDULUI DUŞMANILOR POLITICII"

În cabinet intră un bărbat de cel mult 30 de ani. „Bărbat" - prea mult spus; mai degrabă un băiat. Faţă deschisă, energică, privire inteligentă, aer tranşant, de om sigur pe el dar fără impertinenţa inşilor foarte convinşi de propria valoare, ţinută modern-protocolară, toate conturând imaginea unuia din specialiştii ce foiesc pe culoarele marilor firme şi agenţii occidentale. Dacă audienţa nu i-ar fi impus costumul sobru, pe care-l purta cu naturaleţea cu care alţii poartă halatul sau salopeta la locul de muncă, probabil că s-ar fi prezentat în cămaşă de un alb imaculat, cu mâneci scurte şi cu cravată la gât, uniforma „gulerelor albe" din societatea informatizată post-industrială. Salută respectuos, fără să exagereze înclinarea corpului, strânse energic mâna întinsă de amfitrion, apoi, la gestul acestuia, ocupă la fel de firesc locul pe scaun.

— În primul rând, vă mulţumesc pentru promptitudinea cu care mi-aţi acordat audienţa, începu el, pe un ton ce reducea

surprinzător distanţa, păstrându-se totuşi în perimetrul unui desăvârşit bun— simţ, dacă nu chiar al unei deferenţe nedisimulate.

La înclinarea amabilă şi la zâmbetul de răspuns al gazdei, tânărul reluă, aruncând o privire rapidă spre cronometrul electronic de la încheietura mâinii stângi.

— Ştiu cât sunteţi de ocupat, excelenţă. Încerc să vă răpesc cât mai puţine minute. Pe scurt, vă prezint un program de reformare radicală a societăţii.

— În numele „Partidului Duşmanilor Politicii”? întrebă gazda cu aceeași umbră de zâmbet ce nu-şi trăda, deocamdată, nuanţa.

— Partidul meu este, vă daţi seama, o glumă, veni grăbit răspunsul. Însă o glumă cât se poate de serioasă. Am gândit-o mult, dar, cum să vă spun... (aci, pentru prima dată de la începutul audienţei, siguranţa deplină făcu loc unei căutări parcă nu numai a cuvintelor)... sunt aproape convins că, fără o acţiune „de sus în jos”, ideea nu are nici o șansă, în ciuda adevărului pe care îl conţine.

Concret, analizând o imensă cantitate de fapte, am ajuns la concluzia că unul dintre cele mai cumplite rele din câte macină sănătatea morală şi echilibrul unei societăţi, este politica. Da, politica! Îndrăznesc să vă spun asta dumneavoastră, om politic, fiindcă funcţia vă plasează undeva, deasupra politicului - așa cum îl văd eu. În fruntea statului nu reprezentaţi şi nu apăraţi convingeri sau interese politice de grup; dumneavoastră sunteţi arbitru și mediator. Omului de stat însărcinat cu o asemenea înaltă misiune mă adresez!

— Ascult, îl încurajă înaltul demnitar, încercând - şi reușind perfect - să-şi reprime vaga nuanţă de amuzament provocată de ceea ce el bănuia a fi candoarea naivă a interlocutorului.

— Se ştie de mult: esenţa politicului este puterea. Or, în istoria societăţii omeneşti nu există factor mai corupător, perturbator şi alienant decât setea de putere. Cineva spunea (şi câtă dreptate avea!) că puterea corupe, iar puterea absolută corupe absolut. Ea devorează oamenii. Până şi lăcomia, clasica dorinţă nesăbuită de bani, de aur, de avuţie, s-a transformat în pasiune mistuitoare pentru putere. Marile averi ale omenirii nu mai servesc azi la satisfacerea trebuinţelor celor ce le posedă, oricât de exagerat - extravagante ar fi ele, şi nici la tezaurizare. Prin ban se obţine putere. Bogăţia îţi dă pe mână soarta unor oameni, ţinuturi, țări, ramuri industriale....

— Deci, să desfiinţăm bogăţia? Noi nici măcar n-o avem! Să purcedem la naţionalizări, exproprieri, îngrădiri sau alte măsuri asemenea, la care lumea liberă a renunţat de mult şi benefic - după cum s-a dovedit? răspunse, întrebând, demnitarul.

— Nu, evident și categoric nu, se grăbi să precizeze reformatorul. De fapt... e vina mea dacă m-aţi înțeles greșit. Am început cu sfârșitul, iertaţi-mă...

Ce-au însemnat politica şi instrumentele ei, partidele politice, de-a lungul timpului? Mussolini şi-a instaurat dictatura prin partidul fascist. În Germania, Hitler a luat puterea şi a cotropit Europa servindu-se de naţional-socialişti. Comunismul a devenit, din utopie, sistem social-politic datorită fanatismului unei mâini de oameni, constituiţi în partid. Cât la sută reprezentau bolşevicii în Rusia anului l917? Un procent infim. În România deceniilor trei şi patru, câţi membrii număra partidul comunist? O cifră ridicolă. Şi iată: nişte comando-uri politice au schimbat soarta unor ţări şi popoare, bulversând istoria lumii! Dacă Lenin a avut o intuiţie genială, apoi aceasta este: daţi-mi un partid, nu mare, dar hotărât la orice, şi cuceresc omenirea! Cumplită degradare

a gândirii lui Arhimede care cerea un punct de sprijin pentru a mişca universul...

Ce este partidul? Ce reprezintă mentalitatea de partid? Simplu - atât de simplu încât e uimitor că oamenii n-au înţeles până acum: o modalitate gregară de organizare şi de acţiune, creatoare de optică fatalmente îngustă, care deformează toate elementele vieţii. Logica de partid contravine flagrant şi inevitabil logicii întemeiate pe criterii axiologice normale. Valoarea supremă cu care operează mentalitatea de partid este fidelitatea, mai bună când devine devotament şi ideală când se numeşte fanatism. Nu contează dacă înregimentatul e prost ca noaptea! Unii lideri politici recunosc cu umor despre vreun ins: „o fi el bou, dar e boul meu". Şi chiar dacă nu toţi conducătorii de partide împing cinismul până la asemenea recunoaşteri, când sunt puşi să aleagă între o competenţă aparţinând altei grupări politice şi un cretin din propriul partid, nu ezită niciodată să-şi „ungă" omul în funcţia vacantă... „Activist de partid"! Cum adică - activist de partid? Ce altă logică decât una aberantă putea inventa o profesie care nu presupune nici calificare, nici cunoştinţe concrete, ci numai „devotament faţă de linia partidului"? Mai există oare vreo ocupaţie care nu produce valoare materială sau spirituală şi nici nu adaugă valoare celor existente? Cine are nevoie de pândari sau hăitaşi pentru oameni - vă întreb?

În faţa mentalităţii partizane, până şi categoriile etice etern-umane pălesc sau dispar. Tată şi fiu, frate şi soră, soţ şi soţie nimeriţi în partide politice duşmane, dacă li se cere - şi uneori li se cere! -, trag unul în celălalt fără să clipească. Privite prin prizma logicii partizane, capacitatea profesională, probitatea, talentul, prestigiul pot deveni păcate de neiertat; e suficient ca ele să caracterizeze un adversar politic. O nulitate nu contează

ca duşman, dar o valoare adversă e un pericol, şi pericolele, ştiţi bine, se înlătură. Dacă n-ar fi aşa, de ce a fost suprimat Iorga şi nu un analfabet oarecare? Sau, din câţi comunişti a avut România, de ce tocmai Pătrăşcanu a trebuit să plătească cu viaţa calitatea de intelectual amestecat printre activişti de partid?

Demnitarul, a cărui faţă trăda acum cel mai viu interes, folosi pauza de respiraţie a tânărului pentru a întreba:

— Nu faci, cumva, o confuzie? Nu atribui - fără temei - caracteristicile partidelor extremiste, totalitare, oricărui tip de partid politic?

— Mă aşteptam, răspunse zâmbind tânărul. Nu, excelenţă, nu e nici o confuzie. Comuniştii, fasciştii, naziştii, legionarii, castriştii şi câţi vor mai fi nu fac altceva decât să îngroaşe până la scandal caracteristicile intrinseci ale oricărei grupări politice. Orice forţă politică se naşte pentru a dobândi şi exercita puterea, iar puterea are legile ei, imuabile -din păcate. Şi prima lege este autoperpetuarea, „reproducerea lărgită”... Sigur că experienţa „partidului unic” a fost cea mai aberantă, dar comite o gravă eroare cel ce nu înţelege nocivitatea puterii politice în general.

Nu, nu numai despre extremism sau totalitarism este vorba. V-aţi gândit vreodată câte pagube aduce politica în ţări binecunoscute pentru antitotalitarismul lor? Am calculat - cu aproximaţie - costurile declarate ale campaniilor electorale din SUA de la război până azi; cifra este ameţitoare, iar suma reală, cuprinzând și fondurile nedeclarate, trebuie să fie fantastică! De ce se irosesc atâtea energii umane și valori materiale? Pentru ca electoratul să decidă: republicanii sau democraţii... Am avut norocul unei burse de doi ani în SUA şi acolo, „la faţa locului”, am studiat principiile, mecanismele şi chiar dedesubturile campaniilor electorale americane. Bun; să zicem că între platforma republicană și cea democrată ar exista

diferenţa care să justifice nebunia de parale aruncate în „gaura neagră” a alegerilor. Eu cred că diferenţele nu sunt relevante, dar... să zicem că ar fi. Atunci întreb: la ce bun o altă campanie electorală, aproape la fel de costisitoare, în interiorul fiecărui partid, numai şi numai pentru desemnarea candidatului acelui partid? Dacă „lupta fratricidă”, în care „candidaţii la candidatură” se atacă dur, uneori murdar, ar fi gratis, atunci... treacă-meargă, dar când costurile sunt imense... pentru ce? Se ştie bine: oricine câştigă investitura, va merge la alegerile mari, pentru Casa Albă, cu aceleaşi idei şi priorităţi, cu acelaşi program, care nu este al lui, ci al partidului său! Nu e absurd? Nu e strigător la cer să prăpădeşti resurse imense pentru a satisface orgoliul nu ştiu cărui domn sau doamne de a se vedea ovaţionat(ă) la Convenţia Naţională a democraţilor sau republicanilor?

— Interesantă abordare, spuse înaltul demnitar, aproape cucerit de elocinţa vizitatorului. La treaba asta chiar nu mă gândisem...

— E singura abordare logică, excelenţă. Câtă vreme va exista politica, deci luptă politică, vor exista implicit adversari, tentaţi să se păcălească unul pe altul, pândindu-se, spionându-se, gata să speculeze, fiecare, greşeala celuilalt; aceasta e nenorocirea, de aici vine tot răul! Simpla polarizare a societăţii în grupări şi platforme politice adverse cu aparat propriu, cu suprastructură şi clientelă care costă, înseamnă o adevărată hemoragie de venit naţional.

Dar să-i lăsăm pe americani, poate ei au bani de aruncat, deşi, văzând America la ea acasă, şi nu cu privire de turist, prin geamul şi din fuga maşinii, depun mărturie că enorme şi arzătoare probleme sociale şi-ar găsi rezolvarea prin curmarea investirii aberante în politică a banului public şi chiar privat. Eu vorbesc acum despre ţările sărace, ca România. Vedeţi... la

cei foarte bogaţi, chiar şi lipsa de logică are logica ei, suportul material şi juridic, ca să zic aşa.

Acolo există nu numai bani, ci şi reguli, stavile, mecanisme de control stabilite şi rodate în timp care, chiar dacă se mai încalcă, disciplinează totuşi sistemul.

La noi, excelenţă, lucrurile stau altfel, ştiţi mai bine ca mine. Nu sunt Casandră, n-am venit să prezic nenorociri sau să vă sperii cu scenarii catastrofice, dar... dar... teamă-mi e că realitatea poate depăşi cele mai sumbre previziuni.

— Chiar aşa? Pe ce te bazezi? - vorba lui Moromete, îl întrerupse demnitarul, uşor dezamăgit de direcţia discursului. „Alt prevestitor de nenorociri...”

— Chiar aşa, excelenţă. Noi de-abia acum învăţăm democraţia. Pentru mulţi, pentru prea mulţi, libertatea înseamnă haos, democraţia - dreptul de a face orice, iar legea înseamnă dictatură, opreliştea de orice fel - un rău de care ... bine că am scăpat! Legi noi, potrivite zilei de azi, nici măcar nu avem, ele de-abia se fac, se nasc greu şi nu ştim cât de bune vor fi, iar de aplicat... va trece timp, mult timp, pentru că de-abia trebuie create, consolidate şi rodate instituţiile menite să le aplice. Democraţiile occidentale, după secole de funcţionare, încă le mai perfecţionează ..

— Ştiu, domnule, ştiu bine tot ce spui dumneata, dar altfel nu se poate. Trebuie mers pas cu pas.

— Aveţi dreptate, excelenţă, dar - cu tot respectul - vă rog să ne întoarcem la politic, la putere, şi să urmăriţi ce ravagii ar putea produce la noi, în condiţiile noastre, acest factor căruia eu i-am declarat război.

Imaginaţi-vă că aici, în România, nu aiurea, pe teren socio-politic nestructurat şi neconsolidat, pe structuri fragile, unele încă nenăscute, cu o populaţie străină de mecanismele democraţiei funcţionale, ei bine... o mână de oameni, un

comando, o gaşcă - scuzaţi-mi termenul argotic - vrea să profite de context (acum e momentul!); se constituie în partiduleţ, partiduleţul „joacă” demagogic, păcăleşte naivii, devine partid, împinge către vârf un personaj malefic, dispus la orice şi capabil de orice, acesta flatează și cântă în strună celor mai joase moravuri, năravuri, gusturi şi trăsături de caracter, atrage pleava, amorţeşte conştiinţele - atâtea câte sunt, și ajunge la butoanele deciziilor. De acolo, instalează un regim clientelar, de tip mafiot, pus pe jecmăneală, sub deviza „numai noi, tot, şi acum!”.

Aici începe drama: jaf, secătuirea resurselor ţării, vlăguirea economiei, sărăcirea oamenilor, degradarea moralităţii sociale şi a instituţiilor statului. Mai concret: se va declanşa un lung şir de licitaţii trucate, cu caiete de sarcini întocmite astfel încât numai protejaţii partidului-mafie să le câştige. Vor începe lucrări de investiţii cu utilitate discutabilă, care la aprobarea bugetului costă l milion, iar la decontul final - 7-8 milioane. Vor apărea nu firme de construcţii, ci firme de partid în construcţii, nu firme de producţie, de servicii sau de import-export, ci firme de partid în toate aceste domenii. Se va constitui şi instituţia „băieţilor deştepţi”, specializaţi în executarea jafului cu acte în regulă, blindaţi de legi și ordonanţe de urgenţă ...

— Unde toate astea, domnule? Unde? exclamă demnitarul, speriat de culorile tabloului zugrăvit cu o elocinţă pe care omul legii care era ar fi vrut să o condamne, dar omul - pur şi simplu, atent la ceea ce deja începuse să se vadă în viaţa de zi cu zi îl determina să asculte cu atenţie, până la capăt, rechizitoriul la adresa acestui posibil viitor.

— Unde? Peste tot unde se vor putea căpuşa banii publici. Ce drum vor apuca banii căpuşaţi? O parte - spre buzunare private, largi și încăpătoare. Altă parte - la partid.

Din ei, partidul va plăti stipendiaţi, va cumpăra oameni, persoane, personalităţi, grupuri şi grupuscule şi, prin ei, instituţii; va finanţa ziare puţin citite, televiziuni şi radiouri cu audienţă redusă...

— Nu e logic ce spui. Dacă nu sunt nici citite, nici văzute, atunci nu-şi merită banii! La ce bun să le mai plătească?

— Ba este logic, excelenţă, mă scuzaţi că vă contrazic. Fiecare fiţuică tipărită şi canal audio-vizual, luat în parte, va avea un impact minor, aşa cum spuneţi, dar toate la un loc vor forma un climat, o baie de minciună şi manipulare, o imagine falsă, paralelă cu lumea reală, care otrăveşte şi de care nu scapi de când te trezeşti, dimineaţa, până adormi, noaptea târziu. O mega-diversiune (românii îi spun abureală), menită să ascundă mega-escrocheria pe cât de mega, pe atât de ticăloasă. Vitrina asta face bine şi pentru exterior, că şi străinătatea trebuie manipulată. În plus, ea atrage ticăloșia de-afară, că ea există şi pe-acolo, destulă! Din confuzia generală se vor naşte saltimbanci mediatici, gata să sară de pe sticla televizorului direct în afaceri şi în politică, pentru că politica , adică puterea, este „butoiul cu miere" râvnit de toţi.

— Chiar de toţi?

— Retrag cuvântul, excelenţă, şi reformulez: de mulţi, periculos de mulţi! Spălarea creerelor, diversiunea, abaterea de la real e o tactică veche de când lumea. Împăraţii romani n-aveau la dispoziţie televiziunea, că nu se inventase încă, dar au găsit soluţia genială, valabilă şi azi: pâine şi circ! Deschideţi televizorul şi... circ pe săturate; cu pâinea e mai greu.

— Ce-ar trebui să fac? Să dictez eu programele, ca înainte? Să cenzurez ziarele? Să le suspend?

— Nu, excelenţă; nici n-aţi putea. Dar iertaţi-mă, am divagat din nou. Revin la „banii pentru partid", că de

la ei plecasem. Din ei, partidul va cumpăra şi influenţă externă…

— Asta chiar nu se poate! Europa nu e civilizaţie fanariotă, să se vândă aşa, la tarabă. Cum să cred eu că organismele europene sunt de vânzare?

— Nici eu nu cred, excelenţă. Dacă aş crede, m-aş spânzura! Dar şi cel mai puternic lanţ are una, două, trei verigi mai slabe; e suficient să le găseşti. Dacă ai mirosit 2-3 funcţionari bine plasaţi acolo, dispuşi să accepte compromisul, ai câştigat partida. În fond, ca să deraiezi un tren e suficient să umbli la 2-3 şuruburi esenţiale; ca să omori un şofer nu trebuie să-i plasezi o bombă în maşină, e suficient să-i tai cablul de frână.

Revenind la ţărişoara noastră, se va fura cu lăcomie şi sfruntat...

— Dar oamenii, românii... ei crezi că vor înghiţi toate grozăviile astea? După ce au dărâmat o dictatură adevărată, vor tolera scenariul dumitale?

— Din păcate, nu e al meu, excelenţă; sper să nu fie deloc, dar ... tocmai asta doream să spun mai departe. Dacă lumea va înţelege şi va ieşi în stradă sau la urne, votând cu majoritate covârşitoare plecarea „vârfului” şi a întregii piramide nemernice de sub el, „demişii” vor muta furtul şi minciuna peste hotare, măsluind voturi acolo, cumpărând imagine şi credibilitate, păcălind pe cei necumpăraţi, inventând legi inexistente, modificând peste noapte legi existente dar neconvenabile, cocoţând în înalte foruri naţionale de decizie lichele, şantajabili, nulităţi, slugi plătite cu lefuri grase din banii luaţi de la gura amărâţilor.

— Deci, după dumneata ... totul şi toţi - de vânzare?

— Nu toţi, am mai spus; doar aţâţi câţi trebuie pentru a desfăşura şi a acoperi jaful. Cât priveşte cumpăratul oamenilor, un filozof cinic spunea că orice om are un preţ, preţul său. Alt

gânditor, mai cinic, împingea răul mai departe, afirmând că marii oameni de aceea sunt mari: pentru că au un preţ enorm. Eu nu cred că-i chiar aşa, deşi au existat în varii domenii mari oameni care nu s-au dovedit şi mari conştiinţe, dar asta e altă poveste; să lăsăm valorile să doarmă în pace acolo, în lumea umbrelor...

— Aşadar, în România va fi sfârşitul lumii?!?

— Urăsc din străfundul sufletului ipostaza de profet al prăpădului, excelenţă. Vreau binele, cred în bine, dar... dacă va fi rău? Pentru că premisele răului există, sunt reale, e bine să ştiţi, să vă gândiţi la soluţii...

— Dumneata le întrevezi?

— Aici am vrut să ajung! Vedeţi, eu am solicitat audienţa pentru că am un proiect care ar putea oferi „soluţia soluţiilor", tăierea din rădăcină a sursei răului; dar pe termen lung. Până să-l prezint, vă mai ofer câteva argumente în favoarea lui.

— Mi-ai oferit destule, spuse amar demnitarul.

— Dacă vreţi, mă opresc, replică vizitatorul precipitat; începuse să se îndoiască dacă avea dreptul, dacă se cădea să spună în acest birou şi pe acest ton tot ce spusese până atunci.

— Nu, nu... Spune, te ascult.

— Politologii occidentali afirmă: „într-o campanie electorală nu e suficient să ai dreptate, trebuie să şi convingi electoratul de dreptatea ta". Perfect adevărat, dar tocmai de aceea - absurd. De ce să fie necesară demonstrarea unui adevăr, dacă el este evident? De ce să se consacre acestui scop mii de oameni care consumă inutil resursele secătuite ale planetei, în timp ce programe vitale pentru progresul omenirii zac, părăsite, din lipsă de fonduri? Politologia, ea însăşi, studiază... ce? Iertaţi-mi incoerenţa, sar de la una la alta, dar toate vin de se leagă... Se găsesc, deci mijloace pentru cohorte de inşi specializaţi în cercetarea preferinţelor

electoratului, în ştiinţa şi arta persuasiunii politice, în demagogia cât mai seducătoare a promisiunilor electorale, dar nu există mijloace pentru învingerea bolilor deocamdată incurabile, pentru stârpirea subdezvoltării şi a foametei, pentru eradicarea ghetourilor existente până și în marile metropole ale lumii! Şi, la urma urmei, ce om - ce tip de om - se cocoaţă în scaun prin alegeri? Da, în antichitate nu exista altă modalitate să-ţi alegi conducătorii. Campionii elocinţei în senat, în forum, în piaţa publică, erau urmaţi de popor, deveneau aleşii mulţimii. Numai că... a trecut de mult vremea oratorilor! Azi, a conduce, a lua decizii şi a le aplica, nu înseamnă a vorbi despre problemele supuse actului de decizie, ci a le depista şi rezolva. Viaţa socială e compusă din compartimente bine delimitate ce pot fi dirijate eficient de către specialişti, oameni dotaţi, desigur, şi cu alte calităţi decât aceea de buni tehnocraţi. De ce tocmai pe ei îi ocoleşte actualul sistem de propulsare politică, excelenţă? Sistemul e fals, pentru că politica însăşi, existenţa partidelor, a luptei politice reprezintă o realitate depăşită, păgubitoare.

Răul este adânc şi vechi. Nu-mi permit să vă ţin lecţii de istorie, dar nu se poate să nu ştiţi câte daune a adus politica, oricând şi oriunde s-a amestecat. Biserica a început să piardă influenţa atunci când ambiţiile politice au împins-o către statutul de putere. Și dacă tot am deschis cartea de istorie, va putea cineva, vreodată, să separe lupta politică de otrăviri, asasinate, orori de tot felul, comise numai și numai de dragul puterii? Nu va putea, excelenţă, l-ar contrazice şi istoria, și întreaga dramaturgie shakespeariană, cronică magnifică dar cutremurătoare a luptelor pentru coroană. Sau povestea familiei Borgia...

Mari creatori de artă s-au secătuit, încheind lamentabil cariere extraordinare, în clipa în care au fost „cumpăraţi” de politică. Venind mai aproape de realităţi pe care le cunoaşteţi

nemijlocit, şi vă dor, credeţi că într-o ţară cu 23 de milioane de suflete - cu copii cu tot - „încap” 146 de platforme politice diferite? Chiar să existe 146 de căi absolut distincte spre liman, sau avem de-a face cu 146 de grupări care vor sedii şi bani de la buget, ca un aconto la sumele ce - speră ele - vor curge mai târziu, după alegeri?

— Am să-ţi răspund, oftă demnitarul, printr-o afirmaţie a lui Churchill: democraţia occidentală, spunea el, este plină de imperfecţiuni şi păcate, însă un sistem mai bun omenirea nu a inventat încă. Aşa este! Comunismul a promis că rezolvă inechităţile şi cusururile democraţiei de tip occidental. Noi l-am trăit şi ştim: n-a rezolvat nimic. Dimpotrivă! Democraţia autentică nu se poate construi decât pe pluripartitism - dar aceasta presupune cu necesitate existenţa partidelor, altfel nu se poate...

— Ba se poate! afirmă, convins, tânărul. Revin, scuzaţi-mi obsesia: ce este, sau mai exact ce pretinde că este un partid politic? Un grup de oameni adunaţi în jurul unui program vizând economia, cultura, ştiinţa, învăţământul, sănătatea, apărarea, comunicaţiile unui stat. Dar programul ce reprezintă? Un set de opţiuni. Un plan tactic şi strategic. Istoriceşte, a fost nevoie de nişte oameni - oameni luminaţi! - care să gândească şi să formuleze opţiunile prin experienţă, intuiţie, previziune, analiză, extrapolare. În jurul unor asemenea oameni, ctitori de platforme politice, s-au format partidele, cele serioase, importante.

Azi, în era informaticii, procedeul mi se pare depăşit, anacronic. În ce domeniu important şi în ce acţiune de minimă complexitate se mai lucrează cu creionul, hârtia şi abacul? Ar îndrăzni cineva să lanseze o rachetă, să plaseze pe orbită un satelit şi chiar să opereze un bilanţ în bancă, fără computer?

Calculatorul dă răspunsuri incomparabil mai exacte, oferă conexiuni infinit mai complete decât orice minte omenească. Îi precizezi obiectivul, resursele, clauzele obligatorii şi computerul oferă, în timp record, soluţia optimă, chiar cu variante. Tot el indică etapizarea, costurile, căile de urmat, riscurile în fiecare variantă, consecinţele secundare negative... într-un cuvânt: tot. Sigur, complet, rapid. De ce să folosim calculatorul la estimarea şanselor unui candidat, la alegerea culorii optime a cravatei respectivului în competiţia televizată din preziua alegerilor, când computerul poate face infinit mai bine treaba cadidatului însuși și chiar a întregului său partid?

— Să zicem că programul este o optimizare a relaţiei scopuri-resurse-modalităţi-costuri-termene-priorităţi. Să admitem, răspunse înaltul demnitar, din ce în ce mai captivat de pledoaria reformatorului. Dar guvernarea? Conducerea propriu-zisă? Cine oferă conducătorii, dacă nu partidele?

— De ce, neapărat, partidele? E suficient ca aceşti oameni să fie cei mai buni, cei mai capabili, cei mai pregătiţi, cei mai corecţi, cei mai echilibraţi dintre toţi cetăţenii ţării, fiecare - pentru un anumit domeniu de activitate.

— Nu e suficient: e ideal! Dar cine-i găseşte, cine-i propune, cine-i prezintă electoratului?

— Computerul, bineînţeles! De fapt, acesta este „miezul" reformei mele. M-am luat cu istoria și cu problemele colaterale, omiţând esenţialul. Iată sistemul, excelenţă.

La vârsta majoratului, fiecare cetăţean al ţării îşi va găsi datele personale pe o fişă aparţinând băncii naţionale de date - evident computerizată. Copiii pe care şcoala îi consideră inteligenţe strălucite, acele tipuri de precocitate cu reală portanţă socială pot intra în circuitul evidenţei de la 14 sau 16 ani.

— Stai, stai puţin. Dumneata propui întocmirea unui dosar? În România, acum, termenul acesta a devenit odios!

— Nu un dosar, excelenţă: o fişe personală, asemănătoare - dacă vreţi - cu fişa medicală a fiecărui cetăţean -pacient, sau cu fişa întocmită la încadrare, CV-ul cerut de orice angajator când te prezinţi la interviu. Ea n-are nimic de-a face cu statul poliţienesc-securistic, de care oamenii vor pe bună dreptate să uite. Să ne temem de fişe? Dar codul numeric personal îl primeşte orice om la primul său act de identitate, şi-l poartă până moare; cazierul personal, sau cel fiscal, ţi se eliberează pe loc, la orice birou de evidenţă a populaţiei, dovadă că existenţa fiecărui ins este marcată undeva, în evidenţa unui organ statal, şi asta nu deranjează pe nimeni, pentru că nu reprezintă o îngrădire a libertăţii omului, ci dimpotrivă, un element de ordine socială, care-ţi conferă, de exemplu, calitatea de alegător. Nu vă speriaţi, aşadar, de existenţa unei fişe, cu datele într-adevăr relevante despre o persoană, întocmită profesional.

Semestrial, printr-un sistem riguros de evidenţă (infim ca dotare umană şi materială), fişa se completează cu elemente noi; volumul cunoştinţelor, capacitatea de a le aplica, creativitatea, implicarea, performanţele profesionale, pe scurt - tot ce măsoară obiectiv şi indubitabil valoarea, competenţa, aptitudinile, experienţa, corectitudinea, echilibrul personalităţii respective.

— Ca de exemplu? întrebă demnitarul, parcă privind cu alţi ochi spre tânărul reformator. Fă-mă să înţeleg, mai concret...

— Iată: acolo, în fişe, un învăţător dintr-un sat va scrie că prichindelul X sau prichindeaua Y a străbătut cu piciorul, zilnic, 7 km dus şi alţi 7 km întors, pe ploaie, frig, ninsoare sau arşiţă pentru a ajunge la şcoală, şi n-a lipsit decât odată în trei ani, când, din cauza gerului, i-au degerat picioarele în bocănceii rupţi de vechi ce erau; iar la fiecare sfârşit de an, copilul a „adunat" numai

9 şi 10. Nu credeţi că un asemenea comportament promite ceva pentru viaţa de adult? Nu anunţă el un posibil şi chiar foarte probabil luptător, un om dornic şi hotărât să înveţe, să ştie, să cunoască? Şi dacă acelaşi copil, urmărit pe traseul său şcolar de către viitorii profesori - diriginţi sau de psihologul şcolii (ce mare nevoie de el este şi acum!) va avea înscrise în fişa personală diplome la olimpiadele naţionale şi internaţionale, distincţii la competiţii profesionale sau sportive, fapte deosebite, burse de merit în ţară şi străinătate, stagii de perfecţionare oferite gratuit de mari universităţi ale lumii, autorat sau coautorat la invenţii, participare - ca elev, student sau tânăr stagiar la proiecte internaţionale de anvergură, etc. etc... Ei bine, aceste date, consemnate obiectiv şi rezumate într-o frază, de cineva competent și pătruns de misiunea sa socială, n-ar putea atrage atenţia celor ce caută oameni capabili, care să merite onoarea şi răspunderea de a fi reprezentanţi ai poporului? Sau: o fetiţă de 12-13 ani, orfană de mamă, cu un tată bolnav şi sărac, care se luptă să-şi crească - din te miri ce şi numai ea ştie cum - doi fraţi mai mici, pe care-i scoate la liman, ea însăși terminând liceul și facultatea cu note foarte bune ... n-ar fi propunerea ideală pentru corpul celor chemaţi să se ocupe și să răspundă de ocrotirea copilului, de instituţii şi de programe guvernamentale în domeniu?

Nu sunt cazuri şi situaţii inventate de mine, excelenţă; ele există, asemenea oameni trăiesc printre noi, numai că n-au loc la vârf de lichele şi impostori. Nu sunt mai îndreptăţiţi astfel de oameni să alimenteze elitele decizionale ale societăţii? Am scăpa astfel de oratorii găunoși, de inșii care - și câștigă popularitatea la un şpriţ sau la o halbă, care aruncă sticla de șampanie în mulţimea adunată la miting, care defilează cu rudele, sponsorii şi relaţiile.

Ştiu că acolo, sus, nu e nevoie doar de cariere profesionale solide. Mult - poate chiar mai mult - contează caracterul, conştiinţa. De aceea fişa mea propune o rubrică de observaţii, în care, tot aşa, sunt consemnate extrem de succint fapte relevante pentru spiritul de echipă, altruismul, capacitatea de implicare la efort, responsabilitatea, simţul dreptăţii, capacitatea de a comunica etc. etc.

Asta înţeleg eu, excelenţă, prin fişa personală; o foaie de parcurs, care să recomande un număr de candidaţi pentru funcţiile publice, din care să se aleagă cei mai buni.

Nu stărui acum asupra modalităţilor concrete de a asigura deplina obiectivitate a acestor fişe; proiectul meu le schiţează. După vârsta de 25 de ani, fişele devin operante; titularii lor devin candidaţi.

Nu sunt nici profesor, nici psiholog, nu am cunoştinţele necesare în aceste domenii. Aş fi bucuros să colaborez cu specialişti pentru ca formatul unei asemenea fişe să conducă la un rezultat cât mai exact relevant şi mai cuprinzător, fără balastul datelor nesemnificative, cu elemente perfect cuantificabile, foarte concrete, dar şi cu o rubrică de aprecieri - cum spuneam - ţinând de caracter, formulate pe baza unor fapte reale, verificabile.

De fapt, prin sistemul meu, toţi membrii societăţii candidează continuu, prin tot ceea ce fac, prin fiecare act socio-profesional, la un post de conducere sau coordonare, de mai mică sau de maximă importanţă socială. Se elimină, desigur, infractorii, delincvenţii, persoanele cu maladii psihice, pe baza documentelor emise de instanţe judecătoreşti sau medicale, documente contra-expertizate, spre înlăturarea oricărei posibilităţi de eroare sau fraudă,

Din patru în patru ani, sau din trei în trei ani, fiecare post de conducere sau coordonare, în plan central şi teritorial, se „scoate la concurs”. Conducerea şi coordonarea devin, astfel, administraţie, nu act politic, nu dominaţie ce capătă, automat, tendinţa de a se perpetua sau de a reveni la putere. Care putere? În sistemul propus de mine, aparatul politic devine fără obiect, deci piere; actul de conducere se depolitizează, devenind ceea ce trebuie să fie: o rotaţie a celor mai buni şi probi gospodari în fruntea treburilor obştei, unde îndeplinesc un mandat conturat nu de ambiţii şi dorinţe subiective, ci fundamentat şi optimizat ştiinţific, prin tehnica modernă de care dispune azi omenirea.

Toate funcţiile publice, mici sau mari, au o „fişă a postului”, înmănunchind calităţile, cunoştinţele şi abilităţile necesare exercitării optime a respectivei responsabilităţi. Se constituie, astfel, un „portret— robot” ideal al omului chemat să ocupe acea funcţie. Ce face computerul? Nimic altceva decât confruntă imaginea ideală cu milioanele de fişe din banca naţională de date, indicându-le pe cele mai bine plasate. Vedeţi ce simplu este?

Se vor cere, poate, măsuri suplimentare de verificare, de eliminare a oricărei erori. Admit o mulţime de amendamente, unele poate chiar necesare. Mă gândesc, de pildă, la o validare finală - cel puţin pentru cele câteva zeci de funcţii de maximă răspundere statală -, operaţie ce s-ar putea încredinţa unui „consiliu al înţelepţilor”, ales şi el prin metode computerizate. Alţii vor propune, probabil, alte perfecţionări, cum ar fi păstrarea celor care, în timpul mandatul, s-au distins prin calităţi deosebite, pe post de consilieri ai noilor aleși, pentru asigurarea continuităţii în actul de administrare. Mai mult: să presupunem că, din l00 de persoane evidenţiate de computer înainte de validarea finală, cei mai mulţi vor fi invalidaţi, din

varii motive: unii nu au evoluat aşa cum promiteau premisele faptice din fişe, altora li s-a schimbat drumul în viaţă din motiv de sănătate. Câte nu se pot întâmpla, când e vorba de evoluţia unui om! Dar rămân ceilalţi, un fond uman infinit mai valoros decât nevolnicii care-şi cumpără voturile sau pe care părinţi sus-puşi sau bogaţi îi împing spre scaune nemeritate. De ce să ne pomenim, Doamne fereşte, că ţara lui Eminescu şi Caragiale este reprezentată în foruri europene de semianalfabeţi care nu ştiu nici măcar să facă pluralul de la „succes”?

Oricâte adăugiri s-ar aduce, sistemul va rămâne, în ansamblu, uimitor de simplu, ieftin şi eficient. Am calculat totul, investiţia e ridicolă în raport cu jaful operat actualmente în toată lumea, în numele democraţiei; beneficiul, chiar pe termen scurt, devine fabulos! Vă înmânez proiectul şi anexele, inclusiv calculul economic estimativ, încheie tânărul, depunând pe birou un dosar nu foarte voluminos. Apoi, după o clipă a ezitare:

— Acum înţelegeţi, sper, de ce n-am îndrăznit să prezint proiectul nimănui altcuiva decât dumneavoastră. Vreau să fac un bine ţării, poate... omenirii. Vreau să extirp cancerul politicianismului, să pun la muncă liota celor care trăiesc -şi cât de bine trăiesc! - pe seama muncii altora. Ajutaţi-mă!

Înaltul demnitar se ridică de la birou, ocolindu-l şi -ceea ce nu făcea prea des - strânse mâna vizitatorului cu o căldură care spunea totul despre impresia lăsată de tânăr.

— Mi-a făcut plăcere discuţia cu dumneata, deşi -mărturisesc - la început m-a speriat viziunea sumbră în care ai schiţat viitorul. Dar acum, în loc de concluzie, îţi fac o propunere: n-ai vrea să intri în grupul consilierilor mei? O minte ca a dumitale ar fi binevenită, chiar necesară aici.

Tânărul îşi privi gazda, topit de emoţie şi surpriză. Găsi cu mare greutate cuvintele de răspuns.

— Mă copleşiţi, excelenţă... Ce să caut eu, un biet inginer informatician, de-abia ieşit din stagiatură, printre atâtea capete luminate, experimentate? Ar fi...ar fi...

— Ar fi bine, îţi spun eu.

— Poate doar aşa... să lucrez la acest proiect, să-l definitivez cu ajutorul sfetnicilor dumneavoastră, să-i punem la punct modul de lansare şi implementare, etapele, să calculăm mai exact necesarul de resurse, şcolirea celor implicaţi...

— Păi... nu ţi se pare destul? Aici e muncă de 2-3 ani, pe puţin. Ce zici? Vezi... eu te-am ascultat pe dumneata; ascultă-mă şi dumneata pe mine. Vino. Lasă, te rog, secretarei mele datele de contact; te voi căuta curând, pentru detalii. La revedere.

...După ce reformatorul părăsi încăperea, înaltul demnitar îmi făcu semn să ies din micul cabinet alăturat, de unde urmărisem „în transmisiune directă" audienţa, pe un monitor de înaltă fidelitate.

— Ce zici? mă întrebă, încă marcat de impresia ce i-o lăsase şeful imaginarului "Partid al Duşmanilor Politicii".

— V-am prevenit că veţi auzi lucruri deosebit de interesante...

— Într-adevăr, murmură el. Ce idee! Ce viziune!

În acea clipă, un strigăt disperat, apoi un zgomot sinistru, ca o bufnitură, amestecat cu scrâşnet de roţi muşcând asfaltul, invadară biroul prin fereastra larg deschisă ce dădea spre bulevardul din vecinătatea clădirii oficiale. Înaltul demnitar se precipită, odată cu mine, către geam. Ceea ce văzurăm, ne îngheţă pe amândoi: tânărul reformator, pornit să scape ţara şi omenirea de plaga politicii şi politicienilor, zăcea inert în mijlocul carosabilului, într-o foiala de inşi ce se precipitau inutil în jurul lui. În depărtare, mai mult se ghicea o dâră de fum albăstrui, aruncat de eşapamentul unei maşini dispărute pe strada ce intersecta bulevardul la nici o sută de metri de acel loc.

Am închis fereastra tocmai când Salvarea venită în pripă se depărta, purtând trupul celui accidentat.

Sau, poate, cadavrul.

Şirul audienţelor începuse catastrofal. Oare să existe vreo lege nescrisă, vreun blestem care omoară din faşe ideile cu adevărat importante, odată cu autorii lor? Cumplită lege! Cumplit blestem!

2. KARL MARX

Fiinţa apărută ca prin minune în scaunul cabinetului era parcă desprinsă din portretul arborat, până nu de mult, în toate instituţiile publice din ţară. O claie de păr, o faţă vânjoasă, doi ochi aprigi, o gură trădând orice în afară de asceză ori cumpătare, totul - terminat cu o barbă mai stufoasă decât părul. Convorbirea dura de câteva minute şi - de la punctul meu de observaţie - nu mă săturam să savurez uimirea demnitarului la constatarea că jucăria merge, funcţionează!

— Vă mulţumesc din inimă că aţi acceptat invitaţia, domnule Marx; promit să vă reţin doar câteva minute.

— Am tot timpul, fii liniştit. De când trăiesc în veşnicie, nu mă mai uit la ceas. Care-i problema?

— Înainte de curiozitatea, să-i zic doctrinară, majoră, există o curiozitate omenească, strict omenească, mai ales când mă aflu în faţa unei personalităţi copleşitoare, cum sunteţi dumneavoastră. Mi-aţi permite, la începutul convorbirii, câteva întrebări din această zonă?

— De ce nu? Dacă mi-ai citit scrierile, ai reţinut, poate, şi deviza mea preferată: „Nimic din ce este omenesc nu mi-e străin”. Deci... întreabă. Răspund la orice.

— Vă mulţumesc din nou. De ce v-aţi lăsat o asemenea barbă imensă, domnule Marx? Şi barbă, şi păr...?

Filozoful zâmbi, amuzat.

— Ştii că-mi placi? Ei bine, mi-am lăsat-o ca să atrag atenţia urmaşilor mei întru conducerea revoluţiei, că omul trebuie judecat nu după barbă, păr sau mustăţi, ci după ce are sub ele, în cap. Contează nu cum arăţi, ci doar ce eşti, ce ştii, ce faci - pentru tine şi pentru societatete. Încă de pe vremea mea, „bărboşii” erau priviţi cu circumspecţie. Interpretează-mi deci barba ca pe un protest la adresa prejudecăţilor şi conformismului. Dar dacă am luat-o pe panta asta, te întreb şi eu: e adevărat că în România, prin anii ‘60, miliţia poporului oprea pe stradă tinerii pletoşi şi-i tundea, ca să fie toată lumea aliniată normelor „moralei proletare” - în viziunea celor ce şi-ar fi dorit să vadă toate capetele rase, ca la recruţi?

Demnitarul-gazdă zâmbi, stânjenit.

— Da, cam aşa s-a întâmplat...

— În locul tinerilor, eu nu m-aş fi lăsat tuns. Aş fi strigat, sus şi tare: dacă aşa cere viziunea marxistă, atunci să i se radă şi barba lui Karl Marx, cel din tabloul de pe toţi pereţii. Corect? Aştept altă întrebare.

— Dumneavoastră, teoreticianul revoluţiei proletare, n-aţi fost tocmai proletar, ci - din câte ştiu eu - burghez, iar prietenul dumneavoastră, Engels, venea chiar din marea burghezie...

— Adevărat; şi... ce-i cu asta? Doar am spus-o clar, şi nu o dată: originea socială o fi ea un criteriu de apreciere a insului, dar numai minţile stupide, periculos de stupide, absolutizează criteriul, considerându-l singurul valabil. Dar... de ce mă întrebi? Cumva, în legătură cu Leonte?

Văzând figura nedumerită a gazdei, filozoful se explică imediat.

— Am auzit că, tot pe la voi, prin anii ‘50, unul pe nume Leonte Tismăneanu, care preda la universitate ştiinţa creată de mine, îşi examina studenţii având, lângă catalog, fişa de cadre a fiecăruia. Dacă studentul era burghez, mare sau mic, oricât de bine ar fi răspuns, nu putea primi nota maximă; vezi dumneata, marxismul şi originea burgheză s-ar fi aflat în conflict de interese. E adevărat?

Din nou - zâmbet stânjenit şi recunoaştere aproape spăşită.

— Da, şi asta e adevărat.

— Visul tismănenilor era, probabil, ca fiii de burghezi să nici nu pătrundă în universităţi. Un pui de chiabur care ştie marxism, nu e de-a dreptul periculos? Oare ce urmăreşte el? Dacă voi, românii, i-aţi primit în şcoli înalte, bravo vouă! Ştii? Prin lumea umbrelor, pe unde mă învârt eu acum, se spune că Volodea Tismăneanu, fiul marxistului radical, imediat după turbulenţele din România şi-ar fi demascat şi înfierat tatăl cu mânie antiproletară, condamnând comunismul în aplauzele foştilor confraţi întru marxism profitabil din cartierul primăvăratic al protipendadei revoluţionare. Te pomeneşti că şi asta e adevărat!?!

— Din păcate - da, aşa este ...

— Şi voi... ce-aţi zis? Ce-aţi făcut? Dacă nici marxism-leninism n-a mâncat, nici a revoluţie proletară nu-i mirosea gura, trebuia să i-o închideţi!

— E democraţie, domnule Marx. în democraţie, nimeni nu închide gura nimănui.

— Bine, atunci lăsaţi tismănenii să vorbească, dar măcar nu-i încurajaţi, nu le plătiţi demagogia! Aşa că, dragă domnule - sau tovarăşe, cum vrei, eu n-am prejudecăţi nici mic - sau mari burgheze, nici proletare, de niciun fel - te rog să explici conaţionalilor dumitale că nu Karl Marx e vinovat dacă, în

România, aproximativul român Tismăneanu, sau cum s-o fi numit la origini, își teroriza studenţii neproletari la examenul de marxism. Dacă ar exista un tribunal al istoriei, eu - ca autor de proiect - i-aş chema în judecată pe Lenin, Stalin, Brejnev, pe toţi ceauşeştii, jivkovii, tismănenii mari sau mici, câţi vor mai fi fost, şi i-aş acuza că mi-au stâlcit proiectul şi mi-au compromis imaginea. Să plătească daune! Morale, că materiale, pe-aci, pe la noi, n-ai ce face nici cu dolarii, nici cu lirele, nici cu rublele...

Apropo de bani; îmi permiţi o întrebare?

— Desigur!

— Am auzit că la voi, tranziţia a scos la suprafaţă, peste noapte, o mulţime de mari bogătaşi semianalfabeţi sau analfabeţi de-a binelea. Aşa-i?

Demnitarul încercă să zâmbească, dar nu prea reuşi.

— Văd că sunteţi bine informat...

— ...Şi că ei se laudă în gura mare cu „şcoala vieţii". E bună şi asta, nu contest, dar... dacă vrei să faci un bine românilor dumitale, explică-le, domnule, că doar maimuţele învaţă numai şi numai din păţanii, prin metoda empirică a încercărilor şi erorilor succesive, pe care se bazează şi dresajul. Oamenii învaţă din cărţi, domnule; din cărţi multe şi diverse, citite cu răbdare, cu migală, cu metodă!

Poate că singurele cuvinte integral şi profund adevărate, scrise sau rostite de Lenin în toată viaţa lui, au fost „învăţaţi, învăţaţi, învăţaţi!" Altfel, se întâmplă în societate exact ce se petrece la voi, acum: mult hulita „luptă de clasă" se transformă în lupta celor cu clase mai puţine contra celor cu clase mai multe. Ieşiţi din capcana asta, nu mi-o lua în nume de rău...

— Vă mulţumesc pentru sfat. Cu voia dumneavoastră vă propun să trecem la problemele cu adevărat serioase...

— Eu nici până acum n-am glumit.

— Vă cred, domnule Marx, dar,... v-aş întreba ce aveţi de transmis românilor, după ce au trecut prin câte-au trecut?

Fără să stea pe gânduri, părintele comunismului ştiinţific răspunse clar şi răspicat:

— În primul rând, românii să nu mă considere pe mine principalul vinovat pentru drama de 45 de ani a ţării lor...

— Dar pe cine? Mulţi spun că vi se datorează drama omenirii, nu numai a României!

Ca şi cum n-ar fi auzit întreruperea, patriarhul îşi continuă gândul, lăsând să se întrezărească una din trăsăturile sale fundamentale: dialogul reprezenta, pentru el, un monolog întrerupt la răstimpuri.

— ...Ţară trecută, în zbuciumata ei istorie, prin focul şi sabia atâtor hoarde şi seminţii! Nu cumva tot eu sunt vinovat de năvăliri, de biruri şi haraciuri, de trădări, de epoca fanariotă, de dictatele care v-au hăcuit teritoriul?

— Nu, asta n-a pretins-o nimeni, dar e greu de combătut afirmaţia că ultimele patru decenii au reprezentat, pentru România, una dintre cele mai nefaste experienţe. Iar proiectul socialismului ştiinţific vă aparţine, e un fapt notoriu.

— Mda, aşa se întâmplă întotdeauna când se prăbuşeşte un edificiu, mormăi musafirul; primul hulit este arhitectul. Dar la constructor, la constructori v-aţi gândit? Aţi studiat varianta originală a proiectului? Aţi încercat să decelaţi desenul iniţial de liniile strâmbe şi şchioape, trase anapoda de coautori cârpaci?

— D-le Marx, după evenimentele de la sfîrşitul lui ‘89, multe voci au încercat să acrediteze chiar aici, la noi, ideea pe care o exprimaţi. Le-a fost imposibil. Şi nu numai pentru că se adresau unui popor încărcat de umilinţă şi ură, înverşunat de un teribil sentiment de frustrare, ci pentru că tot ce se întâmpla în lume, în jurul nostru le contrazicea spusele. Românii... să presupunem

că v-au înţeles greşit. Să admitem că ei au acceptat deformări grave ale proiectului şi l-au construit prost. Dar sistemul imaginat de dumneavoastră a început să pârâie din încheieturi şi să se prăbuşească peste tot! Ce n-a avut vecinul nostru de la răsărit, ca să-l aplice cu succes? Nu i-au lipsit nici credinţa în socialism, nici devotamentul împins până la sacrificiu (probă - războiul al II-lea mondial!), nici resursele naturale imense, unice în lume, nici întinderea şi populaţia,o piaţă de desfacere cât a șasea parte din uscatul globului pământesc! A avut la dispoziţie 75 de ani pentru a demonstra viabilitatea sistemului. Ce i-ar mai fi trebuit?

Ochii doctrinarului se îngustară, aruncând fulgere prin fâșia rămasă, nu mai lată decât o dungă.

— Ceva în plus şi ceva în minus. I-a prisosit un om; mai exact - doi: Lenin și Stalin.

— Oare? Fără Lenin, credeţi că bolşevicii ar fi dărâmat ţarismul, ar fi preluat puterea şi, mai ales, ar fi menţinut-o?

— Dacă n-o făceau, înseamnă că nu erau coapte condiţiile, şi dacă nu erau coapte condiţiile, mai bine nu reuşeau. Graba a stricat totul: Lenin a compromis un proiect genial. In opera mea descriu exact imaginea tipului de ţară în care va triumfa socialismul; citiţi şi spuneţi-mi dacă viziunea de— acolo seamănă cu Rusia ţaristă a deceniului II!

— Iar fără Stalin, fără dictatura sângeroasă declanşată de Stalin, mulţi istorici afirmă că tânăra Republică a Sovietelor n-ar fi supravieţuit nici până la invazia lui Hitler...

— Nu ştiu şi nu mă interesează. Eu n-am teoretizat teroarea.

— Dar aţi ridicat lupta de clasă la rang de lege obiectivă. Aţi întemeiat conceptul de dictatură a proletariatului...

— Conceptul, nu teroarea! Cine şi-ar fi imaginat că partidul muncitorilor și ţăranilor, de-abia instalat la putere, își va

măcelări fără milă componenţii primelor comitete centrale alese la primele congrese, în numele „purităţii ideologice”? Cum puteam crede că militanţii care apăraseră cu eroism revoluţia de trupele intervenţioniste din afară, vor fi exterminaţi de tovarăşi de-ai lor cu idei juste şi ferme, doar pentru că împuşcaţii aveau și unele idei discutabile? Nu dubioase, domnule, nu duşmănoase, ci discutabile, adică altfel decât ale călăilor! Mă vezi pe mine mânuind KGB-ul ca să apăr „linia partidului” de cei care nu spun întotdeauna „da, să trăiţi”? Da, într-un război civil mor oameni. Mor şi pe fronturi, cu arma-n mână, cum au pierit zeci de mii, dar... de ce în faţa plutoanelor de execuţie? Fii sigur că, de-aş fi întrezărit măcar posibilitatea unei asemenea orori, aş fi retras „Manifestul comunist” de la tipar, aş fi şters celebra chemare „Proletari din toate ţările, uniţi-vă!” şi aş fi scris în loc, cu litere de-o șchioapă, „Proletari din toate ţările, iertaţi-mă!”.

Îţi vorbeam şi de ceva care i-a lipsit Rusiei: ca să mă exprim cu o glumă reuşită a compatriotului vostru, Arghezi, ruşii n-au avut... nemţi! Un popor înapoiat, cu un stadiu rudimentar al forţelor de producţie, cu un nivel intelectual şi de conştiinţă precar, caracteristic ţărilor subdezvoltate, cu tradiţie de despotism, teroare şi potemkinade.....ce putea să iasă de-aci altceva decât ce-a ieşit?

— Bine, să zicem că acolo „n-au fost nemţi”; dar în Germania, domnule Marx? În RDG s-a pompat zdravăn, fiind considerată vitrina „lagărului socialist” - cum i se spunea nu fără o anume intuiţie conclavului ţărilor estice - şi avea la nemţi... slavă Domnului. De ce, atunci, cealaltă Germanie a devenit o forţă economică mondială, renăscând din ruine, în timp ce „jumătatea” ei socialistă a ajuns, prin comparaţie, simbolul stagnării? De ce unii fabricau Mercedes-ul, iar ceilalţi - tot nemţi! - reuşeau, cu chiu, cu vai, să producă Trabantul? De ce Republica Cehoslovacă,

înainte de război pe locul 5-6 în Europa ca dezvoltare economică şi nivel de trai, s-a aliniat, cu timpul, subdezvoltatei Bulgarii şi frământatei Românii? Cum vă explicaţi că sistemul preconizat de dumneavoastră s-a prăbuşit singur chiar în ţara de origine?

— Eu, stimate domn, nu răspund decât pentru faptele mele, iar faptele mele sunt opera mea...

— ... Al cărei sens este clar: instaurarea comunismului, transformarea unui proiect teoretic într-o orânduire social-politică absolut concretă. În teza a 7-a asupra lui Feuerbach scrieţi negru pe alb: „De-a lungul veacurilor, filozofii n-au făcut altceva decât să explice lumea; problema este, acum, de a o schimba". E adevărat? Aţi teoretizat dictatura proletariatului, aţi fundamentat lupta de clasă ca motor al dezvoltării societăţii; aţi preconizat "exproprierea expropriatorilor", adică naţionalizarea mijloacelor de producţie şi instaurarea proprietăţii comune. Pentru reuşita revoluţiei, aţi formulat teza unirii muncitorilor de pretutindeni, lansând -aşa cum spuneaţi - celebrul apel „Proletari din toate ţările, uniţi-vă"! Ştiţi că, în virtutea acestei lozinci, comuniştii români au adoptat, în primii ani de după constituirea partidului lor, teze antinaţionale pentru care autoritatea statală i-a scos în afara legii? Nu puteţi afirma, domnule Marx, că sunteţi un filozof neînţeles, trădat sau deformat de discipoli. Dumneavoastră aţi gândit un sistem, dar dincolo de proiect, aţi intrat în istorie ca primul activist al comunismului ştiinţific. Doar aţi înfiinţat Internaţionala comunistă, organism ce trebuia să devină pârghia punerii în operă a proiectului dumneavoastră. Mă înşel oare?

— Deloc, domnule, dar ai avea dreptul să mă judeci, ca realizator al propriului meu proiect, numai dacă apucam să înalţ edificiul cu mâinile mele, sub supravegherea mea, cu alte cuvinte

dacă el mă exprima integral! De unde ştii ce am înţeles eu prin „luptă de clasă", „naţionalizare" sau „dictatura proletariatului"? Ce anume îţi dă dreptul să crezi că în orânduirea întemeiată şi desăvârşită de mine ar fi existat masacre, deportări, lagăre de concentrare? Cum să preconizez eu muncă forţată, strângerea recoltelor cu şcolarii şi cu armata, când am scris textual: „Munca prost plătită este muncă de mântuială"? Munca la voi nu mai era nici măcar prost-plătită, ci forțată! Dacă vrei pagina şi alineatul, ţi le ofer...

Dar să lăsăm deformările pe seama celor ce se fac vinovaţi de ele. Eu sunt filozof, domnule, şi poate că sistemul meu filozofic, ideile mele filozofice de-abia acum au şansa să fie înţelese, aprofundate... Nimeni n-a sărit la gâtul lui Saint-Simon, Furier, Owen, Tomas Morus... Toţi s-au năpustit pe mine! Cât timp a existat un sistem socialist constituit, orice gânditor, specialist sau neofit, îmi privea opera marcat de realitatea eșecului - pentru că eșec a fost! -din ţările ce se revendicau "marxiste". Nimic mai simplu, mai tentant, dar și mai fals decât să-l judeci pe Marx după modelul oferit de orânduirea marxistă constituită, existentă!

Te întreb: există vreo analiză mai exactă a fenomenelor capitalismului decât cea realizată de mine? A explicat cineva mai bine acumularea primitivă a capitalului? Sau mecanismul de formare a capitalului, adică plus-valoarea? Poate contesta cineva adevărul că existenţa determină conştiinţa? De altfel, nu eu am introdus materialismul în gândirea omenească, și nici măcar în privinţa organizării societăţii pe principii socialiste nu am meritul întîietăţii... Îmi reproşezi teza luptei de clasă. De ce? Teoretic, este transpunerea în plan social a luptei contrariilor, din dialectica hegeliană, iar practic... chiar nu există ciocniri de interese între patronat şi muncitori? Dacă e așa, cum explici

mişcarea sindicală de azi, lupta pentru apărarea drepturilor celor ce muncesc?

Nu, domnule, nu ai înţeles; nu a înţeles nimeni măreţia, rotunjimea perfectă a proiectului meu! Omul eliberat de exploatare, stăpân absolut pe destinul său, concepând libertatea ca pe o necesitate înţeleasă şi asumată, căreia i se înregimentează conştient şi pe care o slujeşte cu toate forţele... Omul scăpat definitiv de chingile dezumanizante ale individualismului, ale interesului, ale instinctului de proprietate...

— Apropo de om, domnule Marx... Cum explicaţi rolul infim pe care-l ocupă omul, nu ca parte a procesului de producţie, ci ca fiinţă gânditoare, în opera dumneavoastră? Aproape toţi exegeţii marxismului au remarcat această ciudăţenie - ca să nu-i spun anomalie: filozoful care a afirmat: „omul este cel mai preţios capital" (deşi, discutând deschis, nici formularea aceasta cam meschinizantă nu sună prea elegant...) a acordat antropologiei filozofice o atenţie dezarmant de redusă. De ce?

Ciudat: ca şi cum în clipa aceea i s-ar fi pus prima întrebare cu adevărat dificilă sau rău-voitoare, întemeietorul comunismului se ridică nervos de pe scaun, măsurând cu paşi mari, apăsaţi, porţiunea din faţa biroului de după care demnitarul îl privea fără să priceapă motivul iritării. Într-un târziu, Marx se opri, își privi fix interlocutorul şi răspunse:

— Pentru că nu era nevoie. Omul, în stadiul de dezvoltare în care l-a găsit proiectul meu, nu mă interesa. Fiinţa îndobitocită, înfometată, înfricoşată, înrăită sau coruptă de-a lungul unor milenii de exploatare n-avea ce căuta în societatea imaginată de mine! Nu acest om se putea ridica deasupra instinctului de proprietate, nu el putea deveni făuritorul conștient şi cetăţeanul elevat al celei mai avansate, celei mai drepte orânduiri sociale. De ce crezi că mi-am luat drept colaborator pe Engels? Pentru

cunoştinţele lui în domeniul ştiinţelor naturii. Engels anticipase ingineria genetică. El mi-a promis elaborarea, în timp util, a tehnicilor prin care genele individualismului şi simţului de proprietate pot fi extirpate cu uşurinţa cu care se aplică azi, în masă, cel mai banal vaccin. Ei bine... nu s-a ţinut de cuvânt. Evenimentele ne-au depăşit pe amândoi! El mi-a supravieţuit, dar legământul lăsat de mine cu limbă de moarte, nu l-a putut realiza. Cu un om eliberat de spaime, izbăvit de crucea propriei sale istorii şi preistorii, cu un om nou pentru vremuri noi... alta ar fi fost situaţia. Atunci, sistemul şi-ar fi demonstrat nu viabilitatea, ci măreţia! Iar dumneata îmi reproşezi că socialismul nu s-a impus planetei „pus în operă" de mujicii genialului conte Tolstoi, de nebunii chinuitului Dostoievski, de conaţionalii întru crimă şi sadism ai lui Rasputin, Stalin şi Beria sau de resemnat-nostalgicii lui Cehov? Cum să fi realizat cu ăştia libertatea ca necesitate înţeleasă şi asumată? Cum?

Demnitarul se ridică, uluit. Înţelegea, dar tocmai adevărul la care, în sfârşit, parvenise, îl lăsa fără grai. Ar fi vrut să întrebe, să ceară explicaţii, însă nu reuşea să articuleze niciun cuvânt.

De la postul de observaţie, pricepui că era momentul să intervin. Semnul care-l adusese în cabinet pe Karl Marx se repetă în sens invers, lăsându-l pe demnitarul român singur în cabinet, într-o stare de surescitare imposibil de descris. Greu de spus ce l-a tulburat mai tare: dispariţia bruscă a oaspetelui sau şocul mărturisirii?

Când mi-am făcut apariţia din micul cabinet alăturat, unde funcţiona studioul improvizat, de înregistrare audio-video, mi-a şoptit cu vocea la fel de scăzută ca în momentele primei noastre întâlniri:

— Pentru azi...destul.

L-am înţeles.

3. LABORATORUL DE GEOPOLITICĂ

— Azi, excelenţă, vă propun o vizită, i-am spus demnitarului, la prima oră a dimineţii. Unul dintre solicitanţi doreşte să vi se adreseze nu în ambianţa cabinetului dumneavoastră, unde i-ar lipsi machetele, mulajele, hărţile şi tot materialul ajutător, ci în laboratorul său. Cred că merită osteneala. Dacă nu aveţi nimic împotrivă, să mergem...

Peste câteva minute, păşeam împreună pragul Laboratorului de geo-politică al „Înaltei Academii pentru Spaţiu şi Timp", instituţie privată, apolitică, având profil de cercetare şi învăţământ. Rectorul, vizibil marcat de onoarea ce i se făcea, ne însoţea, pregătit pentru explicaţii.

— Vă aflaţi în salonul consacrat României, începu el prezentarea pe un ton ce se dorea cât mai solemn. Iată un prim lot de machete... şi bagheta ciceronelui nostru se îndreptă spre câteva lădiţe în care, din pământ, nisip şi culoare, se reproducea - la scară şi în relief - teritoriul ţării, dar în variante şocant de neasemănătoare cu imaginea atât de familiară oricărui elev de clasa a IV-a primară.S-ar fi cuvenit, poate, un expozeu introductiv asupra preocupărilor, obiectivelor şi specificului activităţii noastre, sublinie cu oarecare grăbire domnul rector, îndemnat, probabil, de reacţia citită pe feţele noastre, dar - continuă el - am preferat să vorbească faptele, să se degaje din chiar truda noastră de zi cu zi aprecierea pe care, nu mă îndoiesc, o veţi da la sfârşit acestui mic, dar inimos şi ingenios colectiv de cercetători. Pentru că, în fond, ce urmărim noi? Ce este, de fapt, geopolitica în viziunea specialiştilor noştri?

Nimic altceva decât o modalitate de a rezolva prin mijloace ştiinţifice - veţi fi de acord cu mine că geografia este o ştiinţă, ca şi politica - problemele delicate, spinoase şi complexe, create

de politică de-a lungul timpului. Ei bine, iată primul proiect; şi ghidul se opri în faţa uneia din machete, înconjurând cu un gest larg al baghetei conturul ţării în interiorul căruia dispunerea formelor de relief— mai exact: bine cunoscutul arc carpatic - se înfăţişa privirilor ca într-un tablou suprarealist. Nu trebuie să vă mire poziţia munţilor în teritoriu, domnilor. Aceasta este însăşi tema de cercetare şi, dacă-mi permiteţi, originalitatea proiectului. De la ce premise am pornit?

Prima: lanţul de munţi reprezintă, întotdeauna, cea mai sigură şi uşor de apărat frontieră. A doua: România dispune, har-Domnului, de lanţuri muntoase, dar ele apar plasate, din nenorocire, în interior. A treia, şi cea mai importantă: trăim într-o epocă atât de agitată, atât de instabilă politic, încât - mai ales în această parte a lumii -putem fi confruntaţi oricând cu orice surpriză. Concluzia se impune de la sine: munţii trebuie să devină frontiere. Iată şi soluţiile concrete propuse de autorii studiului: Carpaţii Meridionali, ca fiind cei mai înalţi, vor fi întinşi de-a lungul celei mai expuse frontiere, cea din vest, zonă în care, ştiţi bine, Tratatul de la Versailles a lăsat atâtea nostalgii şi nu numai... Carpaţii orientali se vor înşira pe frontiera estica a ţării, în două variante: varianta optimistă - de a lungul Nistrului; varianta... nu i-aş zice pesimistă, ci realistă - de-a lungul Prutului.

Prima variantă va necesita, probabil, întăriri suplimentare, antrenate din alte bazine muntoase ale ţării, poate Măcinul; a doua se mulţumeşte cu oferta munţilor Moldovei, probabil suficientă ca aliniament de apărare. Carpaţii Apuseni, după cum vedeţi, - şi rectorul îşi însoţi cuvintele cu un gest de urmărire pe machetă - vor dubla Dunărea, constituind un lanţ aproape continuu. Căutăm încă soluţii pentru rezolvarea unor probleme de ultimă oră...De pildă, tronsonul iugoslav al frontierei sudice se cuvine, probabil, susţinut mai puternic decât în viziunea noastră

iniţială. Din nenorocire, să recunoaştem, ne confruntăm şi noi, ca şi dumneavoastră, oamenii politici, cu nisipurile mişcătoare ale politicii regionale şi mondiale, oftă rectorul. Când începi studiul, situaţia se prezintă într-un fel; când îl termini, constaţi că s-a schimbat chiar tema de proiect!

Aici, în sud, mergem, deasemeni, pe două variante, explică rectorul, plimbându-şi beţişorul de la extremitatea estică la cea vestică a frontierei. Prima: Dunărea - frontieră propriu-zisă, iar munţii - zid de apărare, pornind chiar din malul apei. A doua: lanţul de munţi devenit frontieră, iar Dunărea, deviată, curge către mare exclusiv pe pământ românesc. Ştiu, mă veţi întreba despre reacţia vecinilor bulgari şi sârbi.... Vă răspund: în cazul Iugoslaviei, cred că se poate merge pe principiul faptului împlinit; o deviem - şi gata! Precedentul este binecunoscut sârbilor, aşa că...ne vor accepta, până la urmă, ce să facă ?! Cu bulgarii, afacerea e negociabilă; în fond, avem la ei un "avans" de două judeţe, nedecontat încă: Durostorul şi Caliacra. Să rămână ale lor, în schimbul Dunării. Eventual, mai putem da ceva bani... poate plătim în natură, cu produsele rezultate din irigaţii...sau cum ne vom înţelege.

— Bine, dar munţii...cum îi mutaţi?

Omul de ştiinţă zâmbi superior, apoi răspunse:

— Treaba asta, excelenţă, nu mai e de mult o problemă! Vechii creştini obişnuiau să spună: credinţa mută munţii din loc, iar mahomedanii...ce ziceau mahomedanii? Vă amintiţi? „Dacă nu vine muntele la Mahomed...". Ca să nu mai zic de înţelepciunea populară: "se întâlneşte munte cu munte, dar om cu om"...Deci munţii se mişcă, puteţi fi siguri, şi nu de azi, de ieri... Reflectarea în filosofie şi în folclor a unor fenomene, presupune cu necesitate existenţa acelor fenomene, doar ne aflăm pe terenul ştiinţei. Totul este să le descifrăm şi să le „punem la treabă" în folosul

nostru. Desigur, nu acesta este singurul nostru argument. Americanii, aţi văzut, şi-au sculptat munţii, i-au fasonat după chipul a trei preşedinţi - adevărată sculptură geologică, nu? Aşadar, demonstraţia e făcută. Din punct de vedere ştiinţifico-tehnic, proiectul nostru e perfect realizabil.

Avem variante. Prima: mutare, pur şi simplu, prin translare, aşa cum se mută blocurile de 10-14 etaje. A doua: tăiere (eventual măcinare), transportare şi transplantare - refacere a rocii, în structuri conform dispunerii iniţiale, pe noul amplasament, ca să nu amintesc decât două din soluţiile preconizate. Să nu vă sperie costurile! Ele sunt minime, raportate la imensele avantaje ulterioare în planul securităţii naţionale şi chiar al economiei. Vă daţi seama că proiectul nostru reprezintă, nici mai mult nici mai puţin, decât o cercetare exhaustivă a subsolului!? Cine a mai „luat la mână” măruntaiele tuturor munţilor ţării? Cine a mai inventariat, prin cercetare directă, invazivă, întreg tezaurul de minereuri ascunse, cu siguranţă, în străfundurile steiurilor de pe întreg teritoriul?

În plus, la orizont se profilează o prioritate mondială: experienţa, odată validată, ne consacră drept primii experţi din lume în operaţiuni geo-geologico-politice de anvergură! Vom primi comenzi de pe toate continentele. În această lume nebună, în care totul pârâie şi se desagregă, iar angajamentele, convenţiile şi tratatele devin simple petice de hârtie, ţările vor alerga cu limba scoasă după modalităţi proprii de securitate şi apărare. O ţară specializată în amenajări macro-teritoriale, nu simple operaţiuni telurico-cosmetice (irigări, canale, desecări şi alte fleacuri), va realiza câştiguri fabuloase!

Dar să vă prezint al doilea proiect, grăi rectorul, invitându-ne lângă o altă lădiţă, de fapt două: una prezentându-se ca un cărucior cu 12 roate, cealaltă sub forma unei platforme

amplasate pe un soi de pernă cu aer. In fundamentarea acestui proiect, spuse el, am pornit - dacă vreţi - de la o glumă. Da,de la o glumă ! - nu numai reuşită, ci şi foarte „miezoasă”, ca să mă exprim astfel.

Vă amintiţi? În ultimii ani ai dictaturii “odiosului”, când România era din ce în ce mai strânsă în chingile intereselor geo-politice ale marilor vecini, se spune că ţara noastră a dat un anunţ la „mica publicitate”: „Ofer politică externă echilibrată şi înţeleaptă contra poziţie geografică mai puţin expusă”... Bună, nu? râse singur rectorul. De fapt, problema e veche. Suntem o insulă de latinitate într-o mare slavă. Dumnezeu ne-a plasat aici, la graniţa dintre Orient şi Occident, şi - de ce n-am recunoaşte-o? - la răscrucea tuturor marilor furtuni. Stăm ca un ghimpe în ochii atâtor puteri şi mărimi... Suntem invidiaţi pentru câmpiile noastre mănoase, pentru munţii noştri (potenţial economic, turistic, forestier etc), pentru Dunăre şi Deltă, pentru mare şi litoral, pentru apele interioare,.. pentru tot ! Cât timp vom fi aici, vom fi priviţi cu invidie şi teribil de expuşi. Ce rămâne de făcut? E simplu, uimitor de simplu: să ne mutăm.

Auzind propoziţiunea rostită atât de senin, demnitarul găsi puterea să exclame:

— Cuuum?!

— Exact cum auziţi: să ne mutăm. Iată, macheta amplasată pe căruciorul cu rotile vă prezintă prima varintă: translarea totalităţii teritoriului nostru într-o altă zonă, poate chiar pe un alt continent...

— Şi aici, unde vieţuim noi acum...?? întrebă oaspetele, trecând din şoc în şoc.

— Nu-i nici o problemă, vă asigur că spaţiul nu rămâne neocupat; sunt amatori cu duiumul! Tranzacţia s-ar putea să fie chiar avantajoasă; cu ce obţinem, acoperim achiziţionarea

noului teritoriu, cheltuielile de deplasare şi ne ramâne un profit frumuşel. Ştiţi vorba românească: schimbi locul, schimbi norocul... Desigur, din punct de vedere tehnic, translarea pune probleme mai dificile decât mutarea munţilor; dar dificile, nu insurmontabile, subliniez. Totul e calculat. Autorii proiectului (doi cercetători tineri şi foarte talentaţi, Laszlo Buda şi Igor Vişnevski) au şi făcut primele prospecţii de ofertă: există şanse frumoase în Asia (zona centrală), Australia şi Africa. Zona polară am exclus-o, deşi ar oferi unele avantaje. Desigur, noua amplasare va complica puţin intrarea noastră în Europa, dar avantajele nu sunt de neglijat.

Varianta a Il-a este mult mai originală, mai ingenioasă, şi, aş spune, mai îndrăzneaţă. Priviţi această machetă, amplasată pe o imensă pernă de aer. Ei bine, conform viziunii autorilor - aceeaşi ca în varianta I -, România va deveni o insulă.

Uluitor! Înaltul demnitar asculta expozeul, privea când macheta, când chipul însufleţit şi mulţumit de sine al rectorului, nevenindu-i să creadă că i se vorbeşte serios, că nu e victima unei farse groteşti, de prost-gust.

— Da, pur şi simplu o insulă, ce reproduce la scara l/l teritoriul şi relieful României, transplantat undeva, în oceanul planetar şi amplasat astfel încât să nu încalce apele teritoriale ale vreunui stat.

Imaginaţi-vă ce avantaje imense am obţine dacă, să zicem, ne-am alege locul în Atlantic! Solicităm imediat intrarea în NATO (este pactul Atlanticului de Nord, nu?) şi nu văd motivele pentru care ni s-ar respinge cererea. Vom deveni, astfel, mai euro-atlantici decât europenii! În plus, ne aşteaptă o viaţă nouă. Creăm imense şantiere navale, dezvoltăm flotă comercială, dacă flota noastră veche, dar în perfectă stare de funcţionare, s-a pierdut fără urmă; devenim cei mai importanţi pescari ai

oceanului planetar, amplificăm producţia de platforme marine - pe care le gândim multifuncţional, nu numai pentru foraj, ca în prezent. Pe scurt - reprofilăm industria, agricultura, economia, totul. Nu faceţi nici o legătură între miracolul japonez şi faptul că niponii trăiesc, de fapt, pe nişte insule? Vom fi al doilea miracol economic al lumii, iar poziţia noastră geografică nu va mai tenta şi nu va mai deranja pe nimeni; loc în ocean... slavă Domnului! În fond, Anglia este o imensă insulă. N-o duce bine? Suferă cumva că nu se leagă cu continentul?

Gazda se opri o clipă, să-şi tragă sufletul; expozeul îl solicitase la maximum, dar reluă prezentarea cu un suflu nou, de parcă de-abia acum urma să dezvăluie partea cea mai interesantă.

— Ştiu, excelenţă; la primul contact cu preocupările noastre ştiinţifice lucrurile pot să pară şocante, vă înţeleg. Există multe rezerve, temeri, suspiciuni - chiar. Unii vor spune, poate: cum, România - mutată în largul Oceanului planetar, unde bântuie furtuni şi uragane? Le răspund: da, acolo există asemenea fenomene meteorologice, dar nu spunem noi, tot timpul, despre România că a fost plasată aici, la răscrucea tuturor furtunilor? latã, le-am biruit! De ce ne-ar speria furtunile propriuzise?

Şi-apoi, nu uitaţi: varianta aceasta ar avea un impact major, totalmente benefic, asupra vieţii politice din România. Cum? Foarte simplu. Ţara, odată plasată pe ape, va deveni, într-un fel, o imensă navă care - fatalmente - va trebui condusă întocmai ca o navă! Organismele diriguitoare numeroase, aşazis democratice, suprapopulate cu şefi şi şefuleţi, costisitoare, greoaie, contrazicându-se în acţiuni şi decizii, călcându-se pe picioare şi dublându-se inutil, vor fi înlocuite, toate, cu sistemul de conducere vechi de când lumea, singurul cunoscut şi adoptat pe toate navele de pe toate mările şi oceanele lumii: comandantul. Căpitanul. Pe mare n-ai timp de parlamentări, deci... scăpăm de

parlament şi de multe alte forme care mai mult încurcă decât rezolvă. România, așadar, în viitorul ei statut, n-are decât să găsească un „lup de mare” rodat la comandă, să-i încredinţeze cârma şi să execute ordinele. Simplu! Vă daţi seama cât de mult se simplifică viaţa românului?

Aici, omul politic nu putea să nu reacţioneze.

— Chiar așa? Ca pe un vas militar? Ca pe crucişător, ... „ascultă comanda la mine?” Asta nu mai e nici ţară, nici navă, ci... galeră!

— Îmi permit să vă contrazic, excelenţă... Cu tot respectul, pe galeră există sclavi - lopătari, legaţi cu lanţuri de vâsle, cărora un vătaf le bate ritmul cu barosul...

— Barroso???

— Nu Barroso, excelenţă; barosul, ciocanul acela imens cu care se dictează cadenţa vâslirii... Cât despre căpitan, nu se poate să nu găsească românii unul energic, hotărât, cu un ochi privind la prova şi cu altul la pupa, numai bun de pus la cârmă! Nu-i așa că proiectul nostru deschide României perspective nebănuite?

Chipul înaltului demnitar începu să acuze intensitatea şocului la care era supus de aproape o oră. Culoarea vânăt-pământie şi, mai ales, vasul de sânge care începuse să i se zbată la tâmpla stângă erau semne sigure pentru mine - care începusem să-l cunosc pe importantul musafir al „Academiei pentru spaţiu şi timp” - că vizita şi discuţia trebuiau scurtate, dacă nu chiar întrerupte. Un oarecare sentiment de vinovăţie mă determină să mă apropii şi să-i arăt (cu o indiscreţie programată) ceasul, reamintindu-i prin semne (la fel de manifest vizibile) o presupusă obligaţie pentru o oră anume. Rectorul sări, ca muşcat de şarpe:

— A, nu, nu ne părăsiţi înainte de a vedea salonul proiectelor internaţionale, vă rog! Şi, speriat de perspectiva unei scurtări

neaşteptate a vizitei, forţă deplasarea către una din sălile alăturate, unde alte lăzi, lădiţe, hărţi, grafice, diagrame, planşe, secţiuni topometrice, fotografii mărite la dimensiuni uriaşe umpleau până la refuz podeaua, pereţii, stativele şi chiar tavanul încăperii - transformat într-un fel de „pod al scenei" din care coborau tot felul de planşe agăţate de fire şi sfori.

— Iată, dezvălui rectorul, cu un gest larg al mâinii drepte, locul de naştere al unor proiecte care de care mai îndrăzneţe. Aci se studiază o mulţime de probleme, vă asigur - vitale pentru viitorul politic al omenirii. Doreşte secesiunea o republică cuprinsă în componenţa vreunei federaţii? Perfect; să se despartă, dacă-i dă mâna! De ce să trimiţi armată, aviaţie şi tancuri, când poţi s-o laşi fără ape curgătoare şi chiar fără pânză freatică? Deturnezi cursurile, seci rezervoarele subterane, reorientezi relieful, modifici cursul curenţilor de aer sau umiditatea medie a atmosferei, provoci dezechilibre ecologice sau cutremur şi, după câţiva ani, secesioniştii te roagă în genunchi să-i reprimeşti în federaţie!

Aci, în colţul acesta (şi savantul arătă cu bagheta spre nişte planşe grupate în jurul unei machete montate într-o ladă) se definitivează un studiu pentru deşertificarea zonelor verzi..

Demnitarul îndrăzni o corectură:

— Poate este vorba despre combaterea deşertificării...

— Nu; acela este alt proiect, am să vi-l arăt... Aci, dimpotrivă, studiem posibilitatea extinderii accelerate a nisipurilor. Sunt situaţii, conjuncturi politice, mă înţelegeţi, când vecinii trebuie convinşi să urmeze o anumită linie de conduită, altfel... Deşertificarea este un argument extraordinar! Puneţi— vă în situaţia unui conducător de ţară care-şi vede teritoriul cândva fertil, înghiţit metru cu metru de nisipurile ucigaşe; omul rezistă un an, doi, trei, dar până la urmă... cedează spre a-şi salva poporul

de la pieire! Dincoace, explică rectorul, experimentăm devierea unor curenţi oceanici vitali pentru viaţa unor ţări şi popoare. Imaginati-vă zona Atlanticului fără binefacerile Golfstream-ului; imaginaţi-vă Egiptul fără revărsarea providenţială a Nilului; încercaţi să vă reprezentaţi India fără ploile musonice... pentru a nu cita decât o infimă parte din proiectele aflate în studiu. Comanditari sunt fie beneficiarii direcţi, fie cei ce vor să folosească rezultatele muncii noastre pentru a forţa.... înţelegeţi ce vreau să spun... Dacă statul român are de formulat vreo comandă specială, cu destinaţie internă sau externă, noi suntem gata să-i acordăm prioritate absolută, iar tarifele, vă asigur, vor fi substanţial reduse, din raţiuni patriotice uşor de înţeles. Secretul - absolut garantat!

La ieşire, demnitarul inhală cu nesaţ o gură de aer curat, se scutură ca după un vis urât şi făcu semn şoferului care aştepta la volanul maşinii oficiale să o ia încet, înainte.

— Hai să facem câțiva paşi pe jos. Simt nevoia să respir, să văd oameni normali. Însoţește-mă, te rog...

Tot timpul plimbării - nu prea lungi, de altfel - am păstrat tăcere, dar, nu ştiu de ce, mi s-a părut că buzele importantului meu însoţitor se mişcă din când în când, murmurând două nume. Şi, dacă nu mă înşeală capacitatea mea de a desluşi cuvintele doar mimate sau imperceptibil şoptite, cred că aceste nume erau... Laszlo Buda şi Igor Vişnevski.

4. INVENTATORUL OCHELARILOR MIRACULOŞI

Bătrânul îşi făcu apariţia în cabinet aducând cu el farmecul unei epoci ştiute numai din filme. Avea înfăţişare de mag sau de poet din vechea boemă a cafenelelor bucureştene: înalt,

surprinzător de vânjos pentru vârsta lui, cu părul lung şi complet alb, revărsat peste umerii largi. O lavalieră bogată îi umplea tot pieptul, în porţiunea dintre reverele costumului negru, vechi şi lustruit.

Salută cu o plecăciune adâncă, uşor teatrală, apoi rămase într-o respectuoasă aşteptare, neobservând gestul gazdei sale, care-l invita să ia loc. Când, în sfârşit - la rugămintea repetată prin viu grai - se aşeză, începu să vorbească stăpânit, parcă, de o ciudată nelinişte.

— Îmi e teamă că nu voi fi în stare să explic prea limpede ce am de spus. Este şi greu... Sunt chimist şi optician. Toată viaţa am combinat substanţe în modestul meu laborator improvizat, căutând modalităţi noi de preparare şi prelucrare a lentilelor pentru vedere. Mi-au trecut prin eprubete şi retorte zeci de mii de combinaţii... Am teoriile mele despre compoziţia sticlei şi mai ales despre posibilităţile de a o trata chimic, spre a servi drept lentilă, dar nu despre asta e vorba. Acum câtva timp, o reacţie mi-a scăpat, pur şi simplu, de sub control. Recipientul plin de substanţe a explodat, dar lentilele îmbibate de amestecul obţinut prin fierbere... iată-le, s-au salvat ca prin minune: sunt montate pe aceste rame.

Bătrânul scoase din buzunarul de la piept al costumului său străvechi un toc de ochelari, îl deschise şi, înainte de a depune conţinutul pe birou, avu un moment de ezitare, reţinându-şi gestul, apoi spuse grăbit:

— Nu, oricât mi-ar fi de greu, trebuie să vă explic, altfel... Ochelarii aceştia sunt miraculoşi. Nu ştiu ce s-a întâmplat, cum de-a fost posibil, dar... sunt miraculoşi, acesta e cuvântul. Ei pot...

Din nou, bătrânul se opri, ca şi cum ar fi ezitat să împărtăşească un secret ce poate provoca necazuri celui care-l deţine. Brusc, se hotărî:

— Iertaţi-mă... Poate sună ciudat, sau lipsit de politeţe, dar..., există prin preajmă vreun om în care aveţi încredere? Încredere absolută, ca în dumneavoastră înşivă? Să nu mi-o luaţi în nume de rău şi nici să nu mă bănuiţi de... şi vizitatorul făcu un semn expresiv, sugerând „deranjament la mansardă". Mă veţi înţelege imediat. Dacă există o asemenea fiinţă, chemaţi-o!

Înaltul demnitar învăţase lecţia, ştia că trebuie să se aştepte la orice, că regula jocului îl obligă să asculte răbdător tot ceea ce pare năzdrăvănie. Ştiindu-se urmărit pe ecranul monitorului, îmi făcu semn să ies din micuţa încăpere unde mă aflam şi să dau curs rugăminţii bătrânului vizitator. Peste o clipă, eram în cabinet.

— Faţă de dânsul - preciză demnitarul, schiţând un gest spre mine - poţi spune absolut orice.

— Nu ne mai aude nimeni? întrebă la fel de prudent opticianul.

— Nu. Sigur - nu, îl liniști gazda.

— Dacă-i aşa... poftiţi ochelarii, se hotărî, în fine, bătrînul. Vă rog să-i puneţi la ochi; nu prezintă niciun pericol. Priviţi-l pe domnul (gest către mine) prin lentile, apoi rugaţi-l să vă descrie neadevărat - subliniez: neadevărat, mincinos! - o scenă, o întâmplare, absolut oricare, trăită împreună, pe care o cunoaşteţi amândoi. Faceţi experienţa aceasta şi nu veţi regreta, vă jur!...

Demnitarul se conformă. Îşi potrivi ochelarii, absolut banali dacă n-ar fi avut o particularitate: lentilele erau, pe partea exterioară - fumurii, iar în interior culoarea reprezenta un amestec ciudat de cenușiu-închis şi argintiu metalizat. După aceea, îmi ceru să-i relatez vizita făcută împreună azi- dimineaţă la laboratorul de geo-politică.

— Dar minţiţi, vă rog, mă îndemnă din nou bătrânul; altfel...

Începui să înşir o variantă anapoda a „aventurii" petrecute acolo. Apucasem să rostesc doar câteva cuvinte, când demnitarul se ridică de pe scaun, privindu-mă - credeam că pe mine - într-o stare de agitaţie extraordinară. M-am oprit.

— Povesteşte, povesteşte... mă zori el, pe un ton în deplină consonanţă cu expresia feţei. Minte-mă, te rog!

După câteva minute, intrat în „pană de inspiraţie", pe româneşte spus - nemaiştiind ce şi cum să mint, m-am oprit. Înaltul demnitar luă ochelarii, mi-i puse la ochi şi, precipitat, începu să-şi expună propria sa variantă, la fel de mincinoasă, asupra întâmplării de azi, cu o vervă şi o imaginaţie ce dovedeau că ar fi putut ajunge lesne un temut gazetar în presa de scandal. În acea clipă, privindu-l, am înţeles motivul stării sale atât de speciale. Cât timp a rostit prima frază, l-am văzut nici mai rău, nici mai bine decât mi-ar fi permis orice lentile de ochelari care nici nu măresc, nici nu micşorează. De la al şaptelea sau al optulea cuvânt, când relatarea începu să se abată de la adevăr, imaginea omului din faţa mea pieri, şi-ntocmai ca într-o proiecţie realizată de către un invizibil aparat ce folosea partea interioară a lentilelor ca pe un ecran - începu să mi se deruleze, moment cu moment... vizita de azi— dimineaţă, dar aşa cum a fost.

Bătrânul, care ne urmărea avid reacţiile, exclamă: - Înţelegeţi? Lentilele acestea, domnilor, sunt cel mai fantastic detector de minciuni din câte a creat nu ştiinţa şi tehnica, ci fantezia omului! Dar ce zic eu „detector de minciuni"? E prea puţin! Asta ar fi o bagatelă, pe lângă darul miraculos de a reconstitui adevărul, de a oferi nu numai dovada minciunii, ci şi versiunea reală, adevărată a desfăşurării faptelor! Realizaţi ce fantastică putere conferă această aparent banală pereche de ochelari? Înţelegeţi că descoperirea mea - pentru care nu-mi arog niciun

merit; a fost o pură întâmplare! - deschide o eră nouă în justiţie, în politică, în viaţa publică, în relaţiile dintre oameni? Primiţi-i din partea mea! Nu cunosc un om care să aibă mai multă nevoie, azi, de un asemenea instrument. În mâinile dumneavoastră, lentilele mele pot servi, într-adevăr, acestei ţărişoare atât de greu încercate!...

Cel ce primise darul îşi puse din nou ochelarii,-parcă nevenindu-i să creadă nici în faptul că o asemenea minune există, nici că ea îi aparţine.

— Mai faceţi o probă, l-am îndemnat.

— Oricâte doriţi, se grăbi să accepte ideea generosul inventator. Eu am experimentat de zeci de ori, până când, mărturisesc, mi s-a făcut frică. Rezultatul a fost, de fiecare dată, senzaţional!

Înaltul demnitar apăsă butonul unei sonerii ascunse sub marginea biroului. Imediat îşi făcu apariţia secretara, o femeie înaltă, cu înfăţişare severă.

— Fii bună şi trimite-mi-o pe Rodica; vreau să dictez un text, îi ceru demnitarul. După nici două minute, persoana solicitată intră în cabinet, cu bloc-notes-ul şi creioanele pregătite pentru stenogramă. Înainte de a o pofti să se instaleze, demnitarul o întrebă, cu aerul de familiaritate pe care unii i-l reproşau, în timp ce alţii, lăudându-l, îl considerau una din explicaţiile sentimentelor deosebite, nutrite de colaboratorii săi, oricât de modeste ar fi fost funcţiile acestora:

— Ei, Rodico, ce ţi-au spus doctorii la consult? Ieri ţi-ai luat o zi liberă pentru spital...

Femeia - între două vârste, dar „cu bătaie” spre tinereţe, cochetă şi nu lipsită de farmec, începu să povestească fără ezitare peripeţiile unui examen medical de care se temuse teribil, dar inutil, din fericire; doctorii spun că nu e niciun motiv de alarmă.

Mulţumindu-i şi scuzându-se că a chemat-o degeaba, demnitarul o expedie în biroul ei; o va chema ceva mai târziu, acum are o treabă presantă, de care uitase. Stenodactilografa se retrase, obişnuită, probabil, cu „cotiturile" bruşte ale programului la cabinet, unde întotdeauna se iveşte ceva pe nepusă-masă, „arde" ceva...

— Păcat că n-aţi putut vedea ce-am văzut eu, ni se adresă demnitarul cu o undă de ironie amară, scoţându-şi ochelarii. „Doctorii" erau... unul singur şi semăna leit cu şeful documentării de-aci, dar... de, mai ştiu şi eu? Poate că bărbaţii goi-puşcă par a fi toţi la fel!... Se confirmă, domnule dragă, reveni el în făgaşul discuţiei, adresându-se bătrânului care se declarase chimist şi optician. Aţi realizat, într-adevăr, o minune! Cât despre gestul de a mi-i dărui, continuă el, aranjându-i cu infinită grijă pe suprafaţa lucioasă a biroului, vă exprim cea mai vie recunoştinţă. Sper să am puterea şi înţelepciunea de a-i folosi pe măsura generozităţii dumneavoastră.

Bătrânul părăsi cabinetul cu expresia aceea inconfundabilă de bucurie întipărită pe faţa oamenilor buni ori de câte ori pot face un bine. Înaltul demnitar rămase cu privirile aţintite spre obiectul de pe birou, meditând, probabil, la fantastica putere ce i-o conferea simpla posesie a miraculoasei invenţii. Înţelegeam perfect ce trebuie să simtă un om conștient că, din această clipă, poate afla totul, absolut totul despre faptele oamenilor din jur; e suficient să-i întrebe şi să-i privească prin aceşti ochelari pentru a şti dacă mint sau spun adevărul.

În acea clipă, intră - neanunţat, cum aveam să aflu că face de regulă - unul dintre cei mai apropiaţi colaboratori ai înaltului demnitar. Când mă văzu, avu o clipă de ezitare, dar gazda îi făcu semn să intre şi să spună ce are de spus. Urmă unul din acele rapoarte verbale asupra uneia din însărcinările primite, cum,

probabil, înaltul demnitar asculta zilnic. Primele cuvinte le urmări în linişte şi cu interes moderat. Deodată, faţa lui exprimă o străfulgerare de gând; după o clipă de ezitare, tentaţia de a da curs gândului fu mai puternică decât reţinerea. Cu un gest nu foarte hotărât, parcă minat de o teamă ascunsă, mâinile ridicară ochelarii de pe luciul biroului, potrivindu-i în locul ochelarilor de vedere cu care demnitarul îşi obişnuise de mult colaboratorii apropiaţi. Urmăream scena, fascinat de spectacol. Pe măsură ce asculta privind, faţa demnitarului îşi schimba culoarea. Maxilarele se contractau, într-un efort - cu motivaţie doar de mine ştiută - de a-şi stăpâni reacţia. La sfârşitul relatării, găsi puterea să rostească numai atât:

— Mulţumesc. Am să meditez la treaba asta... Simţind că este ceva în neregulă - dar bănuind o stare sau o veste proastă adusă de persoana găsită în cabinet, colaboratorul apropiat scurtă întrevederea, salută şi se retrase, lăsând în urmă o tăcere adâncă, prelungită. Într-un târziu, stăpânul darului fermecat scoase ochelarii miraculoși, îi privi cu ură, apoi şopti cu voce deabia auzită, al cărei ecou interior trebuie să fi avut, însă, intensitate de tunet:

— Doamne! Acum...ce fac? Şi ...până unde?

Înțelegând că formulase o întrebare la care nu putea răspunde nimeni altcineva decât el însuşi, omul aflat în dilemă descuie unul din sertarele biroului, puse acolo ochelarii care-i tulburaseră existenţa, apoi, oftând adânc, încuie sertarul, depunând cheia în cel mai ascuns buzunar al costumului.

5. UN UMANIST DIN ALTE VREMI

— Aveţi timp şi răbdare să încep cu o scurtă istorioară de familie?

Obişnuit să nu se mai mire de nimic, înaltul demnitar încuviinţă, invitându-şi cu un gest interlocutorul să vorbească. Ceea ce bătrânelul și făcu.

— S-a întâmplat de mult, prin anii ‘20. Nu trebuie să vă aşteptaţi la cine ştie ce... Este povestea corijenţei la limba română a tatălui meu, elev în acea vreme, în ultima clasă de liceu. Profesorul său, intelectual cu dublă licenţă - în litere şi teologie - formulase astfel subiectul tezei: „Culege ce ai semănat". Recunoaşteţi, poate, textul biblic... Ce aştepta omul de la catedră să găsească în paginile ce se umpleau de zor, sub ochii lui? Evident, învăţătura binecunoscută: cine a muncit cu râvnă şi modestie, cine a arat şi semănat ogorul, cine a trudit întru fertilitatea brazdei, cine a plivit cu migală buruiana, trudind cu sudoarea frunţii pentru sănătatea și bogăţia spicului, acum să culeagă; să se bucure, adică, de rodul muncii sale, pentru că ... „după faptă şi răsplată", aşa spune morala creştină.

Numai că, tatăl meu, într-un moment de erezie juvenilă (credea el şi am crezut eu însumi multă vreme), a scris altceva, scandalizându-și profesorul.

Câţi dintre oamenii care au semănat adânc şi sământă de soi, au cules rod în timpul existenţei lor? Ţăranul ştie bine: leguma din grădină îţi îndestulează cămara după 3-4 luni de la însămânţare. Bobul de grâu sau porumb cere timp mai mult; copacul roditor - și mai mult şi, cu cât el dă roade mai preţioase, cu atât sunt mai puţine șansele celui ce l-a sădit să se bucure iute de fructul muncii sale. Cei grăbiţi plantează pruni și caiși; dar există, iată, şi oameni care sădesc nuci. Ei n-o fac cu gândul

la cules; mai exact, ştiu că bucuria culesului va fi hărăzită urmașilor, că maturitatea deplină a copacului falnic, umbros şi roditor va îmbelşuga altă generaţie...

De fapt, spiritele generoase, trecute prin viaţă nu pentru a culege, ci pentru a semăna, sunt privite cu suspiciune, uneori - hulite, batjocorite. De regulă, oamenii condamnă ceea ce nu înţeleg; şi cum să înţelegi tu, spirit comun şi practic, trăind pentru îndestulare şi belşug imediat, zbuciumul şi zbaterea cuiva pentru viitorime?

Şi uite-aşa, mergând din idee în idee, teza elevului dintr-a VllI-a a ajuns la... jertfa lui Iisus Hristos. Dacă Mântuitorul, Divinitatea, au acceptat ideea potrivit căreia clipa culesului, a roadei spirituale, vine după generaţii şi chiar după zeci de generaţii, înseamnă că preceptul biblic „culege ce ai semănat" se cuvine înţeles nu în accepţiunea sa imediat - îngust - gospodărescă, ci în tot dramatismul, uneori în tragismul condiţiei umane, pentru care, probabil, sacrificiul, uitarea de sine reprezintă cea mai superbă şi mirabil roditoare sământă, minunea care a schimbat şi schimbă continuu faţa lumii...

— Interesant, conchise realmente captat demnitarul, când vizitatorul încheie povestea. Înţelegându-i starea şi bucurându-se sincer, bătrânelul continuă:

— Teza a fost interpretată ca o mică erezie. S-a declarat corijenţa, şi numai acţiunea unui sobor de profesori, plus sprijinul decisiv al unei feţe bisericeşti luminate, a permis tatălui meu să intre în bacalaureat şi să-l susţină strălucit.

Am aflat de istorioara asta când eram copil. Meditez de atunci la morala ei. Azi, când am atins senectutea, pretind că i-am decodificat, în fine, sensul. Ei bine, sensul acesta l-am „turnat" într-un proiect. Scopul audienţei este de a vi-l prezenta, cu voia dumneavoastră.

— Vă ascult cu deosebit interes, domnule, răspunse demnitarul, presimţind că minutele următoare îl vor odihni şi reconforta după şocurile stresante din audienţele anterioare.

— De la început, o precizare: proiectul mei este, poate, prematur pentru o ţară sărăcită şi bulversată - cum e România. Dar lumea, în ansamblul ei, nu e săracă. Omenirea poate găsi resursele materiale spre a ... dar să nu anticipez. Ceea ce vreau să subliniez este ideea că ţara noastră, prin dumneavoastră, ar putea lansa şi susţine proiectul în conclavul naţiunilor lumii, spre binele omenirii.

Din ce în ce mai încântat de calmul, echilibrul şi farmecul vorbitorului, la care nu deranja nici măcar dialogul de la egal la egal cu umanitatea, înaltul demnitar îl încurajă din nou:

— Dacă merită, cu multă bucurie ... Dregându-și glasul, ca pentru un „drum lung”, vizitatorul începu:

— Cum vă spuneam, am meditat o viaţă la devenirea, la transformarea vieţii din generaţie în generaţie. Ziua de azi nu se compară cu epoca tinereții mele și cu atât mai puţin cu anii adolescenţei tatălui meu. Sună a filozofie de doi bani, ştiu; nu era nevoie să vă pierdeţi timpul cu mine, ca să aflaţi că, pe vremea întemeierii principatelor, nu zburau avioane cu reacţie ... Totuși, luaţi vă rog fiecare domeniu de viaţă în parte, mai ales fiecare domeniu de cunoaştere, şi analizaţi-i evoluţia. Ea se explică, desigur, prin dezvoltarea generală a ştiinţei, tehnicii şi tehnologiei, prin truda a milioane de „furnicuţe harnice”, muncitori, salahori, tehnicieni, laboranţi, cercetători etc, etc. ... Dar, dacă veţi privi mai atent, dacă veţi face un mic efort de a da fiecăruia ce i se cuvine, în spatele fiecărui moment esenţial de evoluţie, şi mai ales de revoluţie în acea ramură, veţi găsi un om, un nume sau un infim grup de oameni: doi, trei, cel mult. Ei sunt cei care au semănat pentru viitorime. Cum şi cât a rodit

investiţia lor? Fantastic! Năucitor! Ce este azi aeronautica, dacă nu un nou strat de viaţă şi activitate umană adăugat Terrei? Un sistem mondial cu o cifră de afaceri, sunt convins, mai mare decât toate finanţele omenirii secolelor 15-16-17. Ei bine, bogăţia asta imensă, sistemul acesta închegat la scară planetară și acum cosmică, din care se hrănesc - şi încă bine! - milioane de oameni, sistem ce rezolvă probleme altfel insolubile ... de unde a pornit? De la un gânditor: autorul legendei lui Icar. Apoi, de la schiţele cu aparatele de zbor ale lui Leonardo da Vinci. De la alţi câţiva oameni - și, spre mândria noastră, trei dintre ei au fost români - care au gândit şi au realizat maşini de zbor, apoi au descoperit zborul nu cu elice, ci cu reacţie. Mă gândeam, concret, la Vuia, Vlaicu, Coandă.

Tot aşa, apariţia energiei electrice se datorează unor oameni, câtorva; ca şi tipul superior de energie, cea atomică. Istoria luptei omului cu bolile înseamnă, la fel, pe lângă un infinit şir de existenţe şi eforturi anonime, modeste dar indispensabile progresului, un număr de oameni-bornă: deschizători de drumuri şi orizonturi, descoperitorii de principii, legi, microbi și viruși. Ei au configurat medicina modernă. Procedând similar, veţi vedea (sunt, de altfel convins: concluzia nu va reprezenta nici o noutate pentru dumneavoastră!) că marile descoperiri geografice au la bază nişte descoperitori, fiinţe îndrăzneţe și iscoditoare, cu perseverenţă inimaginabilă, cu tăria de a nu clipi în faţa contestării, insultei, prigoanei, sabotajului, riscurilor, trădării - venită uneori din partea celor mai apropiate fiinţe. În toate domeniile cunoaşterii umane s-a întâmplat la fel: întâi a fost un om care a gândit, apoi a încercat; când el n-a avut tăria sau răgazul să reușească, a mers mai departe un discipol, până la izbândă, deşi roadele n-au fost aproape niciodată nici măcar ale urmaşului, ci ale generaţiilor de după el. Pe reţeaua aceasta de

adevăruri impuse în mecanică, energetică, biologie, construcţii, transporturi, electronică etc, etc. s-au înălţat industria modernă, cercetarea, sistemul de apărare a sănătăţii, dobândirea hranei etc, etc. Toate - complexe industrial-financiare uriaşe, cu cifre de afaceri ameţitoare, indiferent că sunt statale sau private.

Ei bine, excelenţă ... aici am vrut să ajung. Imperiul mondial al civilizaţiei moderne s-a edificat pe „patentul" („patentele") unor oameni: descoperitori, inventatori, gânditori, vizionari. Majoritatea - sacrificaţi.

În cursul vieţii, cei mai mulţi n-au avut parte de bogăţie, unii - nici măcar de recunoaşterea meritelor. Au trăit ca vai de capul lor, cu sufletul la gură între două încercări sau experienţe, lipsiţi de mijloace, priviţi de cei din jur ca nişte făpturi ciudate... Nu vă dau exemple; singur puteţi cita o mulţime, sunt convins! Vă întreb: cum îşi plăteşte civilizaţia modernă imensa datorie faţă de aceşti oameni? Cum se revanşează industriile? Agricultura? Transporturile? Sănătatea? Statele? Trusturile? Concernele? Marea finanţa internaţională? Toate există şi se îmbogăţesc pe „patentele" înaintemergătorilor!

Atunci, nimeni nu le-a plătit mai nimic. Miopia, sărăcia, zgârcenia, neînţelegerea, dar mai ales prostia şi răutatea omenească au lipsit geniile, în cele mai multe cazuri, de mijloacele materiale care - sunt convins - nu s-ar fi irosit pe huzur, lux ori extravaganţe, ci ar fi fost investite în dezvoltarea cunoaşterii. Dacă Leonardo da Vinci ar fi avut bani, credeţi că i-ar fi dat pe haine, palate şi servitori? Nici gând! El ar fi încercat - şi ar fi reuşit, poate - să apropie clipa înfăptuirii primului aparat de zbor. Nu-i permitea tehnica vremii? Dar cu aceeşi tehnică rudimentară, atunci când faraoni sau împăraţi au poruncit şi au investit aur, s-au ridicat piramidele în deşert, s-au construit grădini suspendate, s-au înălţat oraşe măreţe

de piatră în mlaştini şi smârcuri... Cine garantează azi, şi pe ce temei, că geniul lui Leonardo n-ar fi scurtcircuitat cu câteva secole tehnologia? Dar... morţii cu morţii, odihnească-se în pace. Întrebarea este: ce facem cu viii? Nu mă gândesc la urmaşii direcţi, ci la categoria celor ce seamănă astăzi pentru viitor; la „nebunii" care trăiesc doar pentru creaţie. Credeţi că nu mai există astfel de nebuni? Există, vă asigur! Cine îi ajută? Cine transferă o parte, o infimă parte a profitului obţinut din rodul gândirii geniilor creatoare, către munca celor ce pot făuri azi, cu geniul lor, civilizaţia viitorului?

— Este... cum să spun... uimitor să auzi lucruri cunoscute care, de-odată, se încheagă într-o direcţie, într-o concluzie nouă, surprinzătoare... Impresionantă viziune, într-adevăr, dar... mă gândesc că azi există reglementări, legi ale invenţiilor, ale drepturilor de autor, de folosinţă, care apără creaţia şi pe creatori...

— Credeţi? - se înverşuna bătrânul. Dar pentru că aţi rostit cuvântul creaţie... spuneţi-mi: aţi calculat cam la cât se ridică totalul tirajelor din „Iliada" şi „Odiseea", de-a lungul istoriei? Acel grec genial, despre care Bogza al nostru spunea cutremurător de adânc: „Ehe! Dacă Homer ar fi avut şansa să scrie într-o limbă de largă circulaţie internaţională...!", acel strămoş al geniilor creatoare... spuneţi— mi, cât ar trebui să pretindă, el şi urmaşii lui - nu neapărat de sânge, ci de genialitate - editorilor lumii, din toate timpurile? N-a făcut nimeni socoteala totalului încasărilor de pe urma lui Balzac, Tolstoi, Hugo, Dante, Cervantes, Goethe, Puşkin şi întreaga constelaţie de genii. Adăugaţi, vă rog, vânzărilor de tiraje, sumele obţinute din ecranizări, serializări, dramatizări... pentru a nu mai vorbi de operele dramatice în sine. Eschil, Sofocle, Euripide, Moliere, Shakespeare, Ibsen, Schiller, Cehov... cam câte milioane de spectatori vor fi adus

în săli, de-a lungul timpului? Cam câte milioane de bilete s-or fi vândut la piesele lor? Sau, restrângând aria la literatura noastră, credeţi că onorariul încasat de numitul Caragiale Ion Luca pentru fluierata sa, pe atunci, „Scrisoare pierdută", a compensat nu numai gloria unei literaturi dramatice naţionale, aplaudată prin sus-zisa capodoperă pe toate scenele lumii, ci chiar rentabilitatea piesei, în planul strict al încasărilor, de la premieră până azi? Sau Eminescu, geniul tutelar al românilor, a fost, credeţi, recompensat material prin ce va fi primit în scurta şi chinuita lui viaţă? Oare ediţiile succesive, cele de până acum şi cele ce se vor tipări cât va exista suflare românească, nu reprezintă o întreprindere economică ce n-a returnat spre autorul operei nici unul la un milion din datorie?

Enescu se cântă şi se va cânta etern, în România şi în lume; concertele şi discurile cu muzica lui nu vor înceta să aducă bani. Compozitori răpuşi de tuberculoză, morţi de tineri în sărăcie, vor continua să îmbogățească instituţii de spectacol, impresari, case de discuri, studiouri de filme.

Pictori geniali, chiar mai mizeri decât compozitorii, au ajuns să umple de aur colecţionari particulari şi chiar state care, cândva, le-au achiziţionat operele pe nimic! Cu cât se licitează azi un Rembrandt? Un Cezanne? Un Rubens? Un Van Gogh? Un Picasso? Un Van Dyck? Un Rafael? La cât trebuia să se fi ridicat, cândva, suma de achiziţie pentru a acoperi măcar o neînsemnată parte din costurile fabuloase de azi şi mai ales de mâine ale tuturor operelor nemuritoare? Cât trebuia să fi cerut Michelangelo pentru Capela Sixtină? Pentru „Pieta"? Pentru „David"?

Schimbând domeniul, ştiţi bine că astăzi, medicii vestiţi primesc onorarii consistente pentru prestaţia lor; e corect, e drept să fie aşa, pentru că ei dau viaţă. Dar - vă întreb: ce

onorariu ar fi trebuit să primească Pasteur, Babeş, Paulescu, Fleming, Marie Curie, Cristian Barnard - şi câte genii vor mai fi fost pe frontul eternei lupte a omului cu moartea, pentru milioanele, zecile de milioane smulşi din ghearele morţii? Înţelege omenirea ce imensă datorie a contractat faţă de constelaţia geniilor medicinei?

Despre talent, excelenţă, se spune - pe bună dreptate - că e o floare rară. Dar atunci... geniul? Ce este geniul, şi cât preţuieşte, nu pentru cel care a fost hărăzit cu el (şi pentru care, uneori, e o povară grea!), ci pentru noi toţi? Pentru omenire?

Mergând mai departe, zeci de mii de persoane publice şi milioane de anonimi îşi presară discursul, zilnic, cu citate pentru a-şi ilustra fie simţul umorului, fie înţelepciunea, fie sarcasmul sau erudiţia. De câte ori n-aţi auzit „ai puţintică răbdare!", „curat-murdar!", „fii bărbată, Zoe!", „a fi sau a nu fi", „dintre sute de catarge...", „clipă, stai!", „un regat pentru un cal!", „şi tu, fiul meu Brutus!", „până când să n-avem şi noi faliţii noştri?", „să se revizuiască, primesc, dar să nu se schimbe nimic!"... cuvinte rostite acum de milioane de guri, cu cele mai felurite intenţii şi în cele mai diverse situaţii... Ei bine, asemenea cuvinte - devenite aproape folclor - au fost gândite şi scrise de nişte creatori. Ei ni le-au oferit cu generozitatea marilor spirite, noi le folosim - fiecare după pricepere, cu ghilimelele citatului sau fără - pentru a ne împodobi gândul şi exprimarea. Zicerea „te lupţi cu morile de vânt" n-a fost inventată de morari (cu tot respectul datorat acestei profesii întrutotul onorabile şi utile), ci este inspirată de un spaniol la fel de nemuritor precum personajul creat de el.

Datorită comorilor de înţelepciune şi frumos, sporite mereu de creatorii lumii, şi noi, „utilizatorii", devenim mai bogaţi sufleteşte, mai expresivi, mai convingători, ne apropiem - măcar

pentru câteva clipe - de înălţimea spirituală a celor care au scris, au compus, au creat, au inventat pentru noi.

Aş merge şi mai departe. Când un îndrăgostit şopteşte iubitei „ai un zâmbet de Mona Lisa”, tânărul trebuie să mulţumească în gând geniului care a dat lumii celebrul portret, făcând posibilă comparaţia. Când Europa a transformat o compoziţie beethoveniană în imnul oficial al Uniunii Europene, intonat în zeci de mii de ocazii solemne, ea a contractat o imensă datorie faţă de titanicul autor al acestei muzici înălţătoare. Şi apoi... există oare vreo căsătorie fără acordurile Marşului nupţial? Se consumă oare vreo ceremonie oficială fără intonarea imnului ţării - şi el compus de cineva, pe versuri scrise de cineva? Și când imnul României răsună în marile competiţii mondiale sau olimpice, celebrând o victorie românească și umezind ochii privitorilor cu lacrimile bucuriei şi mândriei, nu cumva acel moment conţine şi o părticică din harul celor ce ne-au lăsat muzica și textul imnului?

Iată, excelenţă, de ce cred că noi toţi ar trebui să fim recunoscători CREATORULUI din toate timpurile şi în toate ipostazele sale. Și să ne plătim, cumva, datoria; măcar o infimă parte din ea.

Pe scurt, vreau să spun că de-a lungul veacurilor, „trăzniţii”, boemii, originalii, ciudaţii, neînţeleşii - cei cu geniu, desigur! - au creat cu inspiraţia, ideile şi descoperirile lor, avuţii fabuloase. A venit vremea ca beneficiarul -întreaga omenire - să rupă un infim procent din această avuţie şi să instituie un „FOND AL CREATORULUI”, dincolo de remunerarea directă, „de achiziţie” - ca să spun aşa - a operei, invenţiei sau ideii respective.

Există și în prezent iniţiative de acest gen; Fundaţia Nobel, de exemplu. E un fapt îmbucurător. Eu propun însă altceva: nu premierea unor opere existente, ci susţinerea materială

a unor oameni deosebiți în vederea realizării unor opere. Crearea unui fond, la scară mondială; dacă vreţi, un impozit pentru genialitatea care duce la dezvoltare, susţinut de toate ţările şi chiar de toţi producătorii lumii. Din acest fond, administrat de un personal minim, funcţionând pe lângă ONU, UNESCO sau cum se va hotărî, ar trebui finanţate toate ideile interesante, mai exact - toţi autorii lor. În câmpul de atenţie al administratorilor Fondului ar trebui să intre tinerii creatori cu perspective deosebite; „diagnosticul" talentului va fi pus, desigur, de jurii competente. Unde şi cum pot fi găsiţi aceşti oameni? Simplu: la toate saloanele de inovaţii și inventică, la competiţiile unde colective de cercetători - foarte mulţi tineri - uimesc cu fantezia, imaginaţia și clarviziunea lor, în colegii, universităţi, institute de cercetări... Totul este să-i căutăm, să-i cunoaştem...

Îmi veţi răspunde, poate: mulţi, foarte mulţi din tinerii promiţători vor infirma aşteptările, se vor dovedi talente modeste sau se vor stinge, pur şi simplu, la contactul cu prima sumă oferită drept „bursă de creaţie". Perfect posibil. Dar... ce-i cu asta? Dacă din l00 de inşi susţinuţi azi (nu la infinit şi nu împotriva evidenţei unei posibile erori de selecţie), va răzbi unul singur, în opera căruia ştiinţa, arta, industria, agricultura, într-un cuvânt civilizaţia materială şi spirituală a lumii își va găsi un avanpost, e suficient! Vă garantez: trei generaţii de azi înainte, n-ar consuma nici a mia parte din datoria omenirii faţă de creatori, acumulată de-a lungul vremurilor.

Nu îndrăznesc să vă sugerez aplicarea ideii mele aici, în ţara noastră săracă, dezbinată, înverşunată de ură, în care propunerea dumneavoastră va alerta instituţii, sindicate, agenţi economici, consilii de administraţie, întreprinzători și organizaţii, una mai liberă și mai democrată ca cealaltă... Cine

nu-ţi dă în cap, când vii să soliciţi fonduri? Omenirea a adunat, însă, suficientă bogăţie încât să-şi poată finanţa inteligent şi eficace prosperitatea viitoare. Pentru că, revenind la istorioara corijenţei tatălui meu, oamenii despre care vorbesc şi pentru care pledez sunt cei ce seamănă şi trudesc pe ogorul de unde alţii, nu ei, vor culege rodul. Înaintemergătorii sunt cei dăruiţi şi cu har, şi cu fanatismul muncii, al credinţei în steaua lor, şi cu generozitate. Ajutaţi ca un Bach al zilelor noastre să compună, nu să dea lecţii de muzică pentru a trăi. Faceţi ca un viitor Eminescu să gândească şi să scrie, nu să bată satele ca revizor şcolar, sau să „scrie de porunceală" pe telegrame ale unor agenţii Havas moderne. Oferiţi unui posibil Brâncuşi șansa de a sculpta, unui viitor Coandă, Einstein sau Pasteur să emită şi să experimenteze idei, unui nou Enescu să compună - fără grija traiului zilnic. Ei nu vă ce huzur, ci un minimum necesar pentru a munci şi crea!

Ştiu, sintagma "impozit pentru genialitate" sună şocant, dar... gândiţi-vă: dacă planeta are 7 miliarde de locuitori, scăzând 2-3 miliarde - care sunt copii, apoi alte 3 miliarde -care trăiesc sub pragul sărăciei, un dolar donat de fiecare pământean într-un an ar duce la un „fond al genialităţii" de un miliard! Cu el, viaţa oamenilor poate fi mai bogată în comori artistice şi tehnico-ştiinţifice. Evident, marile companii, firmele puternice, donatorii generoşi ar putea spori această zestre fantastică, investită în viitorul omenirii şi ferită cu grije de festivităţi găunoase, mondenităţi costisitoare sau chiar de lăcomia unor administratori incorecţi.

Propuneţi acest proiect conclavului naţiunilor lumii. Detaliile tehnice, datele concrete, mecanismul, criteriile de selecţie, condiţiile de supraveghere sunt aici - desigur, amendabile, perfectibile; nu pretind că am gândit perfect... şi vorbitorul

înmâna înaltului demnitar un dosar modest, cu colţurile uşor îndoite, adăugând la fel de modest:

— Să mă iertaţi; textul nu e dactilografiat. L-am scris cu o caligrafie perfect lizibilă, vă asigur, dar... n-am avut bani pentru dactilografie. Pensia nu-mi permite. Puteţi considera precaritatea resurselor mele financiare ca pe un simptom al stării oamenilor cu idei non-profit din ţara noastră. Vă mulţumesc pentru răbdarea de a mă fi urmărit. Cu stimă, excelenţă.

În timp ce bătrânelul se îndrepta spre uşă, demnitarul a rămas pironit în scaun, urmărindu-l cum calcă atent, cu paşi mărunţi şi moi, protejând, parcă, mocheta şi liniştea cabinetului. Nu ştiam ce l-a impresionat mai mult: inteligenţa, profunzimea, generozitatea gândului? Modestia, decenţa tonului? Mânecile roase ale costumului lustruit de atâtea curăţări succesive? Sărăcia unui om care naşte o idee valorând multe zeci de miliarde de dolari, dar el, autorul, n-are câţiva zeci de lei să şi-o dactilografieze?

Când, în sfârşit, se hotărî să rupă singurătatea şi tăcerea, demnitarul mă invită în cabinet. Era hotărât să-l caute pe bătrân, să-i ofere o recompensă substanţială pentru fantasticul său gând, să-l „pună la treabă" - dacă el va accepta; un asemenea cap, cu siguranţă, va mai „naşte" şi alte idei...

Căutând numele şi adresa autorului pe dosar şi la sfârşitul ultimei pagini a proiectului - perfect gândit în toate articulaţiile şi chiar în anexele sale - n-am găsit niciun punct de reper. În loc de nume şi adresă, autorul scrisese cu litere mari, într-adevăr perfect caligrafiate: Un umanist, patriot şi cetăţean al lumii".

Altceva nimic.

6. UN INVESTITOR STRATEGIC

— Înţeleg, excelenţă, că acum primiţi în audienţă oficială, „pe bune”, un personaj important, recomandat de o ambasadă importantă. Aşa că... mă retrag, n-am ce căuta la o întrevedere oficială.

Înaltul demnitar încuviinţă, cu un gest, apoi spuse:

— Nu ştiu de ce, dar... aş prefera un „ciudat” de-al dumitale. Nu mă simt în apele mele, parcă mi-e teamă de ceva.

— Un geniu al României şi al omenirii spune „Nu spera şi nu ai teamă/Ce e val, ca valul trece”...

— Adevărat, dar odată cu valul trecem şi noi, şi nu ştiu cum: pe val sau sub val... Iată-mă şi filozof!

Promit să nu recidivez.

— Ne vedem mâine, excelenţă, vă las în grija şefului de cabinet şi a secretarei dumneavoastră. Să ştiţi că am deconectat instalaţia din studioul nostru improvizat.

— La revedere, dragul meu ...

...Bărbatul intrat în cabinet era corpolent, cu figură pronunţat semită: nas mare şi coroiat, păr negru, des şi creţ, în ciuda celor 55-60 de ani pe care, probabil, îi avea; buze groase, ten închis, aproape tuciuriu, şi ochii, mai ales ochii... De de-asupra unor cearcăne adânci, te priveau doi ochi mici, de un verde spălăcit, stins, ascunşi sub nişte pleoape ce lăsau doar o fâşie îngustă pentru comunicare cu interlocutorul. Ciudat, însă: când auzea ceva interesant sau când insul se pregătea să spună ceva important, fâşia de verde-pal se mărea și se lumina subit, de parcă în spate, undeva, se aprindea un beculeţ magic. Privirile căpătau atunci viaţă, deveneau fosforescente, semn că şi tu, cel din faţa lui, trebuie să fii atent, deosebit de atent.

Bărbatul se aşeză pe scaunul aflat în faţa biroului cu o dezinvoltură ce trăda obişnuinţa prezenţei în cele mai simandicoase cabinete şi în compania mai marilor lumii. Părea atât de familiarizat cu asemenea situaţii încât, până să spună vreun cuvânt, își luă răgazul de a examina pe îndelete gazda cu acea privire scormonitoare cu care geambaşii de cai „preţăluiesc" un exemplar cabalin înainte de a-l căuta la dinţi.

— Ce vă aduce la mine, domnuleee...?, rupse tăcerea înaltul demnitar.

— Wasserman, Isac Wasserman, excelenţă. Aşa cum vi s-a spus, probabil, de la ambasada ţării mele, reprezint interesele uneia din cele mai puternice corporaţii transnaţionale din lume, cu sediul la Chicago şi cu ramificaţii pe toate continentele. Numele ei este...

— Ştiu, îl întrerupse înaltul demnitar, oprindu-i, cu un gest al mâinii, căutarea în port-vizit a unei cărţi de vizită sau acreditări care să-i confirme identitatea şi calitatea de reprezentant al unuia dintre coloşii industriei mondiale, cu o cifră de afaceri mai mare decât PIB-ul multor state europene, asiatice şi mai ales africane, luate la un loc. Am fost informat oficial cine sunteţi şi pe cine reprezentaţi, aşa că... să trecem la subiect.

Uşor deconcertat în prima clipă, domnul Wasserman îşi regăsi repede siguranţa de sine.

— Desigur. Înainte de asta, cu voia dumneavoastră, o precizare, excelenţă. Nici firea, nici meseria nu-mi permit să fiu sentimental, dar iată, vă mărturisesc sincer: aflat în România după atâţia ani, încerc un sentiment special... cu atât mai mult cu cât ne-am putea afla în faţa unui eveniment capabil să marcheze, dacă nu chiar să schimbe soarta ţării dumneavoastră.

— Aţi spus „ne-am putea afla"... Noi, amândoi?

— Exact!

— Şi aţi mai spus: „soarta ţării dumneavoastră". E numai a mea, sau şi a dumneavoastră, domnule Wasserman? Întreb pentru că, după cât de bine vorbiţi româneşte, bănuiesc... Dar s-o spun mai direct: de când aţi plecat din România?

— Oooo, eram copil, exclamă vizitatorul cu un val de căldură în voce de care nu l-ai fi bănuit capabil - după propria lui declaraţie. Apoi continuă, revenind la tonul rece, calculat al omului de afaceri care era. Tatăl meu avea, cândva, o mică firmă în Bucureşti...

— Ciudat, îl întrerupse demnitarul. Numele dumneavoastră îmi aminteşte un episod pe care n-am să-l uit niciodată, pentru că acolo, la capătul Lipscanilor, de-abia îmbrăcat cu primul costum din viaţa mea, cumpărat atunci, tata m-a oprit lângă o dugheană, să-mi cumpere şi o curea. Deasupra uşii era o firmă mică, parc-o văd: „La Wasserman şi fiul"...

Obrazul tuciuriu al străinului căpătă o nuanţă de roşu întunecat. O clipă, omul ezită: să spună sau nu? Apoi cedă unui impuls de moment care-l miră şi pe el.

— Era magazinul tatei, excelenţă, iar „fiul" de pe firmă... eram eu. „Magazin" e poate prea mult spus, dar am trăit din el.

— Parcă-l văd, reluă însufleţit demnitarul. Bretele, curele, jartiere, ace, şireturi, nasturi, copci, degetare... La uşă - nu-i aşa? - era o tricicletă, dar nu pentru copii, legată cu un lanţ, iar pe portbagajul din spatele şelei, o mică tarabă cu de toate...

— Erau vremuri grele, excelenţă, trecusem şi la comerţul ambulant...

— Aţi plecat de mult?

— Prin'47. Am prins „ultimul tren"...

— Foarte bine; văd că v-a priit. Destinaţia... Israel?

— La început da, însă... ţară mică, populaţie puţină şi săracă,... ne-am dus şi noi unde se pot face afaceri cu adevărat.

— Şi acum... iată-vă la noi.

— Exact. Pentru o mega-afacere.

— S-o auzim. Ascult cu interes.

Străinului nu-i convenea nici cursul, nici tonul discuţiei. Era obişnuit cu atmosfera şi limbajul negocierilor clare şi chiar dure – dacă trebuia, ascunse, disimulate sau pe ocolite - când îţi dicta interesul, dar neamestecate cu amintiri din copilărie, mai ales dacă ele devoalează faptul că un fost vânzător de bretele şi curele pe Lipscani vine să cumpere industria unei ţări. Făcu o pauză lungă, căutând parcă drumul cel mai sigur către făgaşul cunoscut şi convenabil, apoi începu.

— Ştiţi foarte bine, excelenţă, că lumea întreagă a urmărit cu deosebit interes evenimentele recente din România, iar lumea afacerilor - cu interes maxim. Bănuiţi de ce...

— Nu bănuiesc; ştiu, punctă înaltul demnitar cu un zâmbet de-abia schiţat.

— Cu atât mai bine. Vă aflaţi în momentul opţiunilor strategice, când alegeţi drumul... .

— L-am ales, domnule Wasserman: democraţie, pluripartitism, stat de drept, economie de piaţă.

Alegere, considerăm noi, corectă.

— Vă felicit pentru ea, excelenţă, dar... nu la acest gen de opţiuni mă refeream, ci la nişte... cum să le spun: nuanţe, doar aparent nuanţe, pentru că ele sunt, de fapt, esenţiale. Vă rog să mă credeţi: e important să porneşti la drum, e important să alegi drumul bun, dar la un moment dat veţi vedea cât de mult contează cu cine pleci la drum.

Vedeţi dumneavoastră, economie de piaţă au şi ţări foarte bogate, dar și ţări de o sărăcie extremă. Nu comunismul le-a aruncat în sărăcie, ştiţi foarte bine. Eu mă gândeam la acele căi care v-ar ajuta să valorificaţi cel mai bine şi cel mai rapid

virtuţile democraţiei şi economiei de piaţă, să scurtaţi durerile unei tranziţii prelungite şi păgubitoare.

— Și care ar fi acestea?

— Sunt multe, excelenţă, prea multe ca să le putem discuta acum şi aici, dar am venit să vă supun atenţiei pe cea esenţială, cheia tuturor celorlalte.

— Și care ar fi aceea?

Vizitatorul făcut o pauză lungă. Ochii înguști i se luminară, căpătând nuanţa ciudată de verde fosforescent; îşi apropie capul, cu o uşoară aplecare, de biroul înaltului demnitar, apoi spuse şoptit, ca şi cum nimeni n-ar trebui să audă secretul:

— Privatizarea.

— Dar am început-o, domnule! exclamă demnitarul. Ştiu, am simţit pe pielea noastră că statul este un prost administrator. Deja privatizăm, procesul a demarat!

— Ştiu, excelenţă, dar - scuzaţi-mi îndrăzneala - a demarat prost. Mai exact - greşit.

— Credeţi?

— Sunt absolut convins. Și iată de ce. Prin toate întreprinderile bântuie „metoda MEBO”; se creează asociaţii de salariaţi-proprietari... Chiar vreţi să faceţi din România o ţară cu 22 de milioane de patroni? Credeţi că se poate, că e viabil așa ceva? N-aţi învăţat în 45 de ani de comunism că un bun al tuturor este, de fapt, al nimănui și fiecare se înfruptă din el cum și cât poate? Numai pe vremea lui Marx, la începuturile utopiei comuniste, „Internaţionala” îşi chema „dezmoşteniţii soartei la lupta cea mare, rob cu rob să ne unim”! Azi, excelenţă, în multe ţări dezvoltate, robii” de atunci trăiesc omeneşte, în case confortabile, au autoturisme proprii şi cont în bancă. Când mai pun de câte-o grevă, n-o fac pentru a schimba natura proprietăţii, ci pentru ceva drepturi salariale în plus, pentru

prime mai mari de Crăciun şi de Paşte, pentru ziua de lucru mai scurtă; atât. Ei n-au nici capital, nici management de înaltă performanţă, ori fără ele... Nu v-a fost suficientă aventura comunismului prin care aţi trecut? De ce încercaţi să întoarceţi roata istoriei? Economie privată adevărată nu există, excelenţă, decât cu patroni adevăraţi, potenţi financiar, cu capital şi cu manageri pricepuţi. Îi aveţi?

Înaltul demnitar rămase o clipă pe gânduri; clipa se prelungi. Străinul cu vechi stagii de vânzător ambulant pe Lipscani îi punea nişte întrebări care-i răpiseră somnul nopţi de-a rândul, fără să le fi găsit încă răspunsuri mulţumitoare. Într-un târziu vorbi cu destulă amărăciune, deşi încerca din răsputeri să nu-şi trădeze starea de spirit, mai ales în faţa acestui ins ciudat pe care nu ştia cum să-l catalogheze.

— Din păcate, nu-i avem. Încă nu, dar... peste un timp...

— Cât timp, excelenţă? interveni prompt străinul, simţind că a atins punctul sensibil pe care-l căuta. Acum, pentru dumneavoastră, timpul este elementul hotărâtor! Aici, în Est, totul se schimbă rapid, se remodelează, se reconfigurează, nimic din ce-a fost nu va rămâne în picioare. Acum se fac jocurile, excelenţă. Cine pierde startul, iese din pluton, pierde partida, pierde tot! Puteţi risca un asemenea dezastru?

Discursul străinului începu să-l irite pe înaltul demnitar. La câte avea pe cap, asta-i mai lipsea: lecţii de strategie economică, şi de la cine!...

Era, totuşi gazdă, şi apoi... începuse să se întrebe unde vrea să ajungă vizitatorul.

— Deci... investitori cu capital şi manageri pricepuţi. De unde să-i iau aşa, peste noapte, domnule Wasserman?

— Mă aflu aici ca să vi-i ofer, excelenţă.

— Pentru toată industria?

— Pentru toată. Şi, în etapa a 2-a, pentru toată economia.

O clipă, demnitarul avu impresia că omul din faţa lui este ori nebun, ori şarlatan. Încercând să se menţină în limitele cadrului şi funcţiei, întrebă cu voce marcată, totuşi, de ceea ce simţea.

— Dumneata îţi dai seama ce spui?

— Îmi dau seama foarte bine şi vă înţeleg la fel de bine surpriza.

Era prea mult. Mâna dreaptă se şi îndreptase către soneria care ar fi chemat pe şeful de cabinet şi ar fi pus punct convorbirii ce devenea halucinantă. În ultima clipă, o curiozitate mai puternică decât mânia opri gestul, iar vocea demnitarului articulă ca un ecou:

— Industria românească... toată...

Străinul îşi dezlipi privirile de pe mâna care tocmai se oprise din cursa către sonerie, respiră uşurat, apoi reluă:

— Nu chiar toată, am exagerat. N-am luat în calcul industria alimentară, petrolieră şi petrochimică; aveţi petrol, aveţi gaze, veţi avea agricultură - dacă ne veţi lăsa să vă ajutăm calificat, deci e normal să vă păstraţi în proprietate capacitatea de a prelucra produsele agricole, poate numai cu management privat. Ar mai fi de discutat şi ceva din industria chimică, poate cimentul...

„Ciudat; tocmai industriile poluante, de care fuge toată Europa", se gândi înaltul demnitar, dar n-a scos niciun cuvânt, ascultând expozeul care continuă din ce în ce mai aprins.

— ...dar pentru ele mai e timp de discutat. Celelalte, care vă trag în jos, trebuie privatizate rapid. Dintr-un foc! Ei bine, excelenţă, noi suntem dispuşi şi pregătiţi să le cumpărăm acum, cu banii jos.

Omul părea în toate minţile. Vorbea coerent, logic, serios - atât de serios cât poate fi un ins care-ţi propune să-i vinzi industria ţării.

— Şi... cum o evaluaţi? Aşa, la grămadă, în vrac? După ochi? O cântărim? Că nu înţeleg...

— E foarte simplu, excelenţă. Aveţi un guvern, un parlament, preşedinte, toate - perfect legitime, doar s-au desfăşurat de curând alegeri libere, nu? Premierul dumneavoastră şi-a prezentat în faţa Parlamentului programul de guvernare, document oficial, în care afirmă textual că „industria românească e un morman de fiare vechi”. Noi l-am luat în serios pentru că nimeni nu l-a contrazis oficial, acolo sau ulterior. Nici dumneavoastră.

Ce putea răspunde? Doar auzise fraza rostită în plenul Parlamentului. Şi tăcuse.

Străinul interpretă tăcerea jenată a demnitarului drept confirmare, acceptare, ceea ce - într-un fel - şi era. Continuă deci cu aceeaşi logică strânsă:

— Şi cum fierul vechi se vinde la kilogram, sau mai operaţional cu tona, n-am făcut altceva decât să cântărim...

— Ce? îl întrerupse demnitarul, uluit de ceea ce începea să înţeleagă.

— Industria, excelenţă; obiectul tranzacţiei de vânzare - cumpărare.

Observând roşeaţa din obrajii înaltului demnitar şi bănuind apropierea unui punct critic major, ochii străinului se luminară din nou de strălucirea aceea ciudată şi vorbele se precipitară pentru a preîntâmpina o concediere brutală.

— Nu vă grăbiţi să ne judecaţi greşit. Ştim că treceţi printr-un moment greu. De aceea am calculat un preţ de patru ori mai mare decât preţul pieţii; de patru ori! Mai mult: am scăzut din totalul masei feroase, procentul metalelor preţioase încorporate în utilaje - aur, platină, metale rare, chiar şi oţelurile înalt-aliate, pentru care plătim separat; dublu decât preţul pieţii. Şi

mai mult: am depistat agregatele din capacităţile de producţie retehnologizate în ultimii cinci ani pe importuri din occident, cum ar fi strungul carusel de la IMGB, laminoarele de tablă de la Galaţi, ceva utilaje de la CUG Iaşi, Policolor Bucureşti şi încă vreo câteva, pentru care plătim preţul de achiziţie, minus uzura de 3, 4, 5 ani, după caz. O ofertă mai mult decât generoasă, trebuie să recunoaşteţi.

Buimăceala produsă de măciuca generoasei oferte începuse să se risipească. Înaltul demnitar îşi recăpăta luciditatea şi, odată cu ea, curiozitatea de a afla detaliile planului ce-i era prezentat cu atâta elocinţă. Aruncă o întrebare pe un ton voit - chiar dacă nu și prea reușit - cât mai neutru:

— Şi cu „fierul ăsta vechi”... ce aveţi de gând să faceţi?

— De obicei, fierul vechi se topeşte, dar noi nu vom proceda aşa în mod mecanic. Odată deveniţi proprietari, vom analiza, întreprindere cu întreprindere, ce trebuie făcut. Unde este cazul, vom închide şi vom topi; unde se profilează şanse prin modernizare şi retehnologizare, o vom face, dacă produsele acelei unităţi promit să fie competitive şi cu piaţă de desfacere.

— Şi... terenul de sub ele? Incintele? Curţile? Spaţiile de depozitare? Magaziile? Anexele gospodăreşti?

— Vor fi proprietatea noastră timp de 99 de ani, după care vor redeveni proprietatea statului român. Dacă pe aceste suprafeţe vor fi apărut noi spaţii de producţie, ne veţi plăti despăgubiri calculate la preţul pieţei de atunci.

Pentru înaltul demnitar, lucrurile erau clare. După ce trecuse prin toate stările cu putinţă - mirare, uluire, indignare, furie - acum se liniştise. Rămăsese doar curiozitatea; o curiozitate cum nu-l mai stăpânise vreodată. Dorea să afle resorturile, mecanismele, meandrele unui sistem cu care va trebui să se confrunte de-acum încolo, și s-o facă elegant, cu prestanță, cu

zâmbetul pe buze, cu reverenţe mai adânci sau mai ţapene, după caz, lăsând senzaţia că mulţumeşte chiar şi atunci când ar trebui să înjure birjereşte şi să strige „destul!”. Ştia că din această clipă n-avea voie nici să mai roşească, nici să mai pălească sub tirul verbal al străinului. Ca să afle ce vroia, trebuia să fie - sau să pară - detaşat, neimplicat, ca şi cum s-ar discuta despre soarta laponilor (ba nu, că şi laponii sunt oameni!), sau despre situaţia balenelor din Oceanul îngheţat de Nord. Da, aşa va face. Trase aer în piept, apoi spuse:

— Am înţeles, domnule Wasserman, dar ca să-mi fie totul mai clar, trebuie să pun câteva întrebări. Sunteţi autorizat să răspundeţi?

— Desigur, excelenţă. Sunt - ca să mă exprim în termeni diplomatici - ambasador extraordinar şi plenipotenţiar. Vă ascult.

— Atunci... să începem. Cum aţi făcut evaluarea în tone? Pe ce bază? Mai exact: cum aţi depistat utilajele şi cum le-aţi cântărit? Concret, practic, fizic...? că nu pricep în ruptul capului!

Străinul zâmbi, ochii i se luminară din nou, aşa cum se mai întâmplase pe parcursul discuţiei, apoi răspunse, alegându-şi cuvintele pentru a-şi formula cât mai diplomatic gândul.

— Se cunoaşte, excelenţă, că sunteţi om politic şi nu om de afaceri, pentru că... prima întrebare la care mă aşteptam - scuzaţi-mi sinceritatea - era... cât? Cât primeşte Statul din acest contract?

— Va veni şi ea, nici o grijă. Iar despre sinceritate... n-am ce să scuz; dimpotrivă, mi-a plăcut întotdeauna.

— Atunci, excelenţă, să vă răspund. Nu am la mine, dar există în dosarul afacerii inventarul corect şi complet al tuturor utilajelor, agregatelor şi maşinilor care fac obiectul tranzacţiei; anexat, există de asemenea, schiţa şi fotografia fiecăruia. Aici,

în „diplomatul” meu, am doar centralizatoarele pe localităţi, cu cantităţile şi sumele aferente, inclusiv scăzămintele, bonusurile şi utilajele exceptate - de asemenea cu costurile fiecăruia. Veţi mai găsi centralizatoare pe judeţe, pe ramuri industriale şi, bineînţeles, totalul; vi le înmânez imediat.

— Dar schiţele, fotografiile... Cum aţi ajuns la ele?

— Simplu. Foarte simplu. De fapt, le avem de prin ‘86-’87. N-a fost uşor, dar nici atât de greu cum ne-am fi aşteptat.

— A costat scump, dacă-mi permiteţi...?

— Nu, de loc; a fost mai mult migălos decât scump... De două luni mă aflu în România, pentru a verifica şi actualiza dosarul fiecărei unităţi; au trecut ani, afacerile corecte nu se fac pe amintiri şi situaţii depăşite, ci pe realităţi.

— Acum? exclamă demnitarul cu un ultim acces de uluială pe care îşi promisese să nu-l mai repete, orice i-ar mai fi dat să audă.

— Da, excelenţă. A fost mult mai simplu decât acum 4 ani, şi aproape gratis, dar... explicabil. Pe deplin explicabil. Nu trebuie să vă mire; gustul libertăţii îmbată, şi un om beat... Să nu fiţi foarte supărat nici pe paznici, nici pe directori, nici pe miniştri, sunt la început, unii dintre ei încă se joacă de-a ministerul şi directoratul, din care au descoperit, deocamdată, doar indemnizaţia, dimensiunile cabinetului, secretara, maşina cu şofer, coktailurile protocolare şi salutul „să trăiţi!”, repetat de câteva ori pe zi; asta... în cazul celor cinstiţi. Înţelegeţi-i, excelenţă. Americii i-a trebuit mai mult de-un secol pentru a înţelege diferenţa dintre libertate şi haos, şi la nivelul vulgului, şi la nivelul elitelor. Într-un secol, nu mai puţin, s-au născut legi drepte, simple, clare şi severe. În alte 3-4 decenii s-au construit instituţii capabile să aplice legile fără părtinire şi fără cruţare.

— Şi... aţi reuşit? aruncă demnitarul un test de sinceritate, de la care nu aştepta prea mult.

— Nu, recunosc; încă nu pe deplin. Din fericire, dumneavoastră veţi înainta mult mai repede. Aveţi modele. Vor fi şi presiuni externe,... dar, excelenţă, n-au trecut decât doi ani! Nu-i judecaţi prea aspru, au timp să înveţe...

Lecţia de democraţie aplicată devenea tot mai greu de suportat, dar... trebuia mers mai departe. Trebuia să afle.

— Altă întrebare, domnule Wasserman. Ca proprietari, veţi închide fabrici şi uzine, veţi suprima industrii - dacă ele nu rentează, veţi...

Străinul interveni, tăindu-i fraza.

— Nu vă faceţi griji, excelenţă! Pe toate suprafeţele disponibilizate se va construi, vor apărea case de locuit confortabile, moderne, centre comerciale, mall-uri, complexe de sănătate, de distracţie...

— Cu ce bani?

— Evident, cu banii noştri şi ai investitorilor care vor veni odată cu noi. Se va investi masiv!

— Nu m-aţi înţeles; cu ce bani vor intra românii în locuinţe, mall-uri şi centre de distracţie? Că toate astea costă...

— Dar vor munci, excelenţă! Vor primi salarii, vor avea bani! Noi desfiinţăm ce nu e rentabil, dar vom crea alte întreprinderi, alte industrii, vom oferi alte oportunităţi de afaceri. Cum spuneam, ne vor însoţi investitori serioşi, în toate domeniile; vor apărea şosele moderne, ca să ne transportăm produsele, va exista un aeroport lângă fiecare oraş, turismul va remodela litoralul, munţii vor fi căptuşiţi cu pârtii moderne de schi, spaţiile de cazare se vor alinia standardelor europene şi, vă asigur, le vor întrece. Acum, pe litoralul românesc, sezonul acoperă cel mult 4 luni; noi îl vom extinde la cel puţin 8. Dacă

pe un vapor transatlantic încap două bazine de înot, de ce n-ar apărea la Mamaia, la Neptun, la Eforie, hoteluri cu imense spaţii închise, cu apă de mare în cel puţin 2-3 bazine spaţioase, în care mii de oameni să se poată îmbăia, la subsol să-i aştepte căzile cu nămolul tămăduitor din Ghiol, cabinetele cu terapeuţi şi kinoterapeuţi.

Veţi întreba: de unde atâta energie, ca să încălzeşti în noiembrie sau martie construcţiile astea uriaşe? Din energie eoliană, excelenţă! Vânturile Dobrogei vor mişca paletele producătoare de energie mai multă şi mai ecologică decât cea nucleară. Câteva autostrăzi magistrale vor uni estul cu vestul, nordul cu sudul; sfera serviciilor se va extinde şi diversifica aşa cum nici nu bănuiţi! Există deja proiecte concrete pentru turismul de nişe: balnear, de sănătate (că, har Domnului, puţine ţări au fost binecuvântate cu atâtea izvoare şi substanţe tămăduitoare ca România!), turismul cultural (nu foarte rentabil, ce-i drept, dar aducător de onorabilitate...), şi, de ce nu, turismul erotic...

— Cum, cum... ? sări demnitarul, trezit brusc de sub laptele şi mierea ce se revărsau din tabloul idilic al vânzătorului de belşug şi de iluzii, copleşindu-l. Lămuriţi-mă: cam ce-ar însemna turismul acesta erotic?

— Nimic altceva decât ce spune denumirea, excelenţă. Oameni - bărbaţi şi femei - veniţi în vacanţe, concedii şi week-enduri să-şi împlinească viaţa sexuală care acasă... mă-nţelegeţi, scârţâie, lasă de dorit. Nu e nimic condamnabil sau reprobabil în treaba asta. Cunosc bine problema, vă rog să mă credeţi. Industria sexului este printre cele mai rentabile şi mai dinamice din lume, învârte sume fabuloase. Vecinii dumneavoastră unguri produc anual sute de filme porno, deşi Ungaria este o ţară catolică, mult mai apropiată cancelariilor din Viena şi Berlin decât România şi

infinit mai săracă în peisaje montane sau marine care ar putea găzdui incitant idile amoroase. Nu vă spune nimic faptul că Ciociolina, celebra stea de film porno, a intrat în parlamentul unei ţări europene foarte importante? Şi atunci... de ce româncele şi românii ar fi mai prejos? Aveţi femei superbe, iar amanţii latini sunt vestiţi în lume! Valorificaţi-i! Ia imaginaţi-vă complexul cinematografic de la Buftea, transformat în cel mai important centru european de producţie a filmului porno... Vedetele ar putea oferi „audienţe intime”, între filmări, în bungalow-uri rustice, pe malul lacului sau în păduricea învecinată.

Străinul înţelese, după cutele apărute şi mereu adâncite pe fruntea gazdei sale, că a deschis un subiect pe care ar fi trebuit să-l ocolească. O viră brusc.

— Dar, revenind la aspectele majore ale proiectului nostru, vă vorbeam de autostrăzi. Ei bine, noi ne numărăm printre acţionarii principali ai firmei Bechtel, celebră în toată lumea, în al cărui consiliu de administraţie avem un cuvânt important de spus. Bechtel atât aşteaptă: să-i chemăm.

— O întrebare, domnule Wasserman: cu ce bani va construi Bechtel autostrăzi? Că s-ar putea să înceapă treaba şi când se termină modestele noastre fonduri - adică foarte repede - să plece acasă.

— Staţi liniştit, excelenţă! Bani vom da şi noi, şi statul român, şi mai ales... automobiliştii, beneficiarii autostrăzii. Se va plăti taxă, vor fi încasări frumoase, veţi vedea! De altfel, tot ce vom construi în România va aduce bani; în buzunarul cetăţeanului şi în bugetul statului, de-o potrivă. Suntem negustori cinstiţi, plătim cinstit taxe, impozite, dări; totul-corect, transparent, la timp.

— V-aţi gândit cam ce anume industrii şi ramuri vreţi să dezvoltaţi?

— E prematur şi hazardat un răspuns. Nu suntem aventurieri, nu lucrăm după ureche; calculăm, studiem piaţa, apoi hotărâm.

— Dar... legat de ceea ce vreţi să închideţi?

— Acelaşi răspuns, excelenţă: vom vedea.

— Întreb pentru că, până la tabloul idilic pe care mi l-aţi prezentat de-a dreptul seducător...

— Deloc idilic, excelenţă; realist. Cât se poate de realist.

— Mă rog; să zicem. Oricum, până la el e drum lung. Şi pe drumul acesta, fiecare atelier închis înseamnă zeci de şomeri, fiecare întreprindere - sute şi mii, iar fiecare oraş cu o singură mare uzină sau fabrică, dacă aceasta se va închide, ei bine, acel oraş moare. Moare pur şi simplu. Pe dumneavoastră vă interesează treaba asta mai puţin sau deloc, dar pe mine...

— Înţeleg că principalele dumneavoastră temeri se leagă de concedieri. Dar, excelenţă, în România există un imens rezervor de bunăstare şi de absorbţie a forţei de muncă disponibilizate: agricultura. Ţara dumneavoastră ar putea hrăni uşor un sfert din populaţia Europei, dând de lucru tuturor şomerilor.

— Producţie agricolă pentru piaţă, pe gospodării de 2-3 hectare?

— Vom schimba structura proprietăţii agricole. Capitalul va face minuni şi în acest domeniu vital pentru România. Nu trebuie să existe milioane de proprietari, ci milioane de muncitori agricoli, angajaţi ai patronilor de exploataţii întinse, viabile, dotate modern...

— Dumneata ai citit „Fructele mâniei", domnule Wasserman? A scris-o un american, unul - Steinbek, John Steinbek.

— Nu, recunosc că nu. Nu prea am timp de citit, din păcate...

— E vorba acolo de drame umane. Dramele transmutărilor, dislocărilor, depopulărilor şi pribegiilor declanşate odată cu pătrunderea marelui capital în agricultura Americii.

— Alte vremuri, excelenţă... Vremurile de început, ale capitalismului sălbatic.

— Păi vezi? Asta e problema noastră: trăim începuturile capitalismului, care - nu ştim cum naiba se face - trebuie să fie musai sălbatic! Drame... prea multe drame pe capul românului într-un timp atât de scurt!... Dar de Valev, ai auzit?

— Valev? Tot american?

— Nu, acesta e rus, ba chiar... rus sovietic. A fost consilierul lui Hrusciov, îi plăcea să deseneze hărţi. Într-o zi a desenat una care i-a mers la inimă lui Nikita Sergheevici: acolo, România figura numai şi numai ca bazin şi furnizor agricol pentru lagărul socialist. Numai și numai agricultură, nimic altceva. Românul - de dimineaţa până seara pe ogor, că așa e în agricultură, se munceşte zi - lumină, ca să-şi hrănească „fraţii de lagăr". Superbă imagine, nu-i așa? Dacă vrea unelte, haine, maşini, medicamente, tot ce nu se produce cu sapa şi cu coasa, n-are decât să cumpere de la ruşi, cehi, polonezi, nemţii democraţi, unguri... Ce zici de socoteala asta?

— Mi se pare oneroasă, excelenţă.

— Așa zic şi eu. Problema este: cum facem să n-o luăm de la capăt? Că... de vreme ce n-am înghiţit găluşca lui Hrusciov, de ce-am înghiţi-o pe-a altora? Dar să revenim. Spuneaţi ceva de Bechtel... Credeţi că acolo, pe şantierele colosului american, s-ar găsi un loc şi pentru firmele româneşti de construcţii?

— De ce nu? Dacă au competenţa necesară, dacă au capacitatea, nivelul tehnic, dotarea şi calificarea cerute de americani...

Aici, înaltul demnitar îşi opri interlocutorul cu un gest mai energic decât şi-ar fi dorit, dar n-a putut altfel. Ca om politic, putea asculta multe prostii şi bazaconii ce-i erau debitate cu aplomb, ba chiar, uneori, trebuia să dea din cap, semn că

„înţelege”, dar ca inginer - şi încă unul bun - nu putea accepta orice, fără să replice. Se ridică de pe scaun, căută în biblioteca din spatele biroului, scoase un volum gros cât un album de artă, răsfoi câteva pagini, apoi se adresă străinului:

— Apropo de competenţele românilor, domnule Wasserman... Asta este o monografie a metroului bucureştean. Sunt inginer de profesie şi ştiu cât preţuieşte fiecare cifră, procent şi afirmaţie de-aici. Ascultaţi, vă rog. Metroul Capitalei: lungime totală - 67 km; număr de staţii - 49; proiectare - exclusiv românească. Atenţie, domnule: fără niciun fel de ajutor, fără intervenţia nimănui din afară, fără consilieri - nici sovietici, nici europeni! Execuţia -exclusiv românească. Au lucrat 5 firme de top, toate româneşti, cu utilaje exclusiv româneşti, cu tehnologie exclusiv românească, executând tunelul, şinele, partea electrică, cea electronică, securitatea traficului, ventilaţia... tot; chiar şi vagoanele trenurilor. Acum intenţionăm un import de rame, pentru că nu suntem în stare să retehnologizăm fabrica producătoare, iar cele vechi au îmbătrânit...

Străinul schiţă un gest: ştie, înţelege, apreciază, asta ar fi vrut să spună gestul, dar inginerul demnitar, dezlănţuit, nu-i lăsă niciun răgaz:

— N-am terminat. Urmează performanţele competitive. Locul 7 în lume, după gradul de dificultate al solului -mâlos, aluvionar, cu subtraversări de râuri, cu apă subterană masivă la nici 2 metri de la suprafaţă. Locul 2 în lume ca viteză de înaintare a construcţiei, după Ciudad de Mexico - 4,5 km pe an, obiectiv dat „la cheie”. Şi mai ales - că aici am vrut s-ajung, al 7-lea metrou din lume, după Londra, Chicago, Paris, Berlin, Moscova, Beijing, la care proiectanţii şi constructorii n-au cooperat cu nimeni din afara ţării, firmă, instituţie, stat sau persoană fizică.

V-am plictisit cu toate datele astea ca să le transmiteţi colegilor dumneavoastră de la Bechtel. E bine să le ştie când vor sosi la noi. Altfel mi-e teamă că românii vor privi „parteneriatul" nostru ca pe cooperarea strânsă, cât se poate de strânsă, dintre cal şi călăreţ; unul, dedesubt, aleargă, trage, iar celălalt înfige pintenii și mai arde câte-o cravaşe când mârţoaga se mişcă prea încet. Ce-i drept, când e mulţumit, călăreţul îşi gratulează calul cu 3-4 bucăţele de zahăr şi-l mângâie pe coamă, că... de, oameni suntem...

Pentru prima dată de la începutul discuţiei, străinul simţi că nu stă de vorbă cu un simplu ocupant de scaun. Crâmpeiul de discurs de-abia încheiat degaja o forţă care nu-i plăcu deloc. Nu-i conveneau asemenea parteneri de tranzacţii. Spuse totuşi:

— Nu cred că este o comparaţie prea fericită, excelenţă... Răspunsul veni prompt, și-l făcu pe străin să fie şi mai îngrijorat:

— Corect! E total nefericită, domnule Wasserman, numai că nefericirea e a noastră, a românilor.

— Vă asigur că oferta noastră vă va aduce numai bine. Mult bine.

— Şi foarte mulţi șomeri. Şi foarte multe falimente. Şi foarte multe drame umane. Până să curgă laptele şi mierea promise, vor curge foarte multe lacrimi. Şi poate - Doamne fereşte - sânge... Vă daţi seama câţi săraci, dar săraci lipiţi! - vor fi în România?

— Săraci sunt peste tot, excelenţă. Nici cele mai bogate ţări n-au putut eradica sărăcia; nici măcar pe cea extremă. Doar utopiile imaginează o lume fără bogaţi şi săraci, dar sunt utopii, adică...

— Atunci... hai să revenim la realitate. Eu ar trebui, deci, să explic poporului şi chiar clasei politice că, pentru a ne fi mai bine, trebuie să ne fie mai rău. Dar cum să garantez eu românilor că, faţă de răul actual va urma nu mai rău, ci mai bine?

Aparent fără nici o legătură, înaltul demnitar mai aruncă o întrebare care-l lăsă pe străin cu gura căscată:

— Dumneata ştii principalul cap de acuzare pentru care-a fost condamnat la moarte Nicolae Ceauşescu?

După o pauză lungă, în care străinul îşi căuta cuvintele şi nu le găsea, demnitarul reluă:

— Să-ţi spun eu: subminarea economiei naţionale. Dacă vin eu, la 2 ani după proces şi execuţie, şi nu subminez economia naţională, ci vând pur şi simplu economia naţională toată, în vrac, şi trimit poporul disponibilizat pe ogoare, să dea cu sapa şi să scoată cartofi şi fasole pentru subzistenţă... ei bine, ce crezi că-mi vor face mie românii? Că precedentul există, s-a creat recent!

O tăcere grea, apăsătoare se lăsă în cabinet. Înaltul demnitar înţelese că acum era momentul să apese acceleraţia până la fund, dacă dorea să afle cine este de fapt străinul, ce mandat are şi mai ales cine sau ce se află în spatele lui.

— Revin şi întreb din nou: ce crezi dumneata că se poate întâmpla cu cel care-şi pune semnătura, sau cere premierului unui guvern girat de el, să semneze un contract ca acela propus de dumneata?

Din nou, străinul îşi apropie capul de birou iar ochii săi căpătară iarăşi lumina ciudată care anunţa clipele de mare concentrare. Începu ezitant, aşa cum n-o făcuse până atunci:

— Excelenţă... pot să vorbesc deschis, absolut deschis?

— Asta am cerut. Asta aştept.

— Ei bine, sunt împuternicit să vă garantez susţinerea totală a... a...

— A cui, domnule Wasserman? Eu cunosc bine puterea marilor companii transnaţionale, dar la fel de bine ştiu că ele nu pot instala sau demite guverne şi conduceri de state... cel puţin la vedere.

— Pentru liniştea dumneavoastră..., ei bine, a Departamentului de Stat al SUA, excelenţă. Recunosc: am intrat în cabinetul dumneavoastră cu dubla calitate de negociator al unui contract economic şi de împuternicit al Departamentului. Vă pot oferi chiar în clipa asta contactul telefonic pentru confirmarea rapidă a spuselor mele.

— Mulţumesc, nu e nevoie, cel puţin în etapa asta. Deci... negustoreşte: ce-mi oferiţi?

— Vă garantăm două mandate în înalta funcţie pe care o deţineţi.

— Asta... indiferent de ce se va întâmpla în ţară? De ce va spune lumea la alegeri, prin vot, sau în stradă, în pieţe? Strămoşii noştri latini aveau o vorbă: „Vox populi, vox dei” - vocea poporului e vocea zeilor...

— Nimeni nu contestă înţelepciunea latinilor, excelenţă, dar, vedeţi dumneavoastră... poporul american este mult mai mare decât poporul român, de aceea vocea poporului american este mult mai puternică decât cea a poporului român... iar Departamentul de Stat al SUA nu este altceva decât purtătorul de cuvânt şi executorul voinţei poporului american, ca în orice democraţie consolidată. Aşa că... fiţi liniştit şi credeţi, vă rog, ce vă spun. Ţara mea a rezolvat strălucit probleme infinit mai dificile, iar situaţia extremă despre care vorbim este o simplă ipoteză nu improbabilă, ci aproape imposibilă.

— Şi dacă, totuşi...?

— Ei bine, atunci... dumneavoastră şi familia, eventual şi premierul, dacă va dori, veţi primi azil politic în America, bucurându-vă toată viaţa de toate drepturile unui înalt demnitar, prieten fidel al poporului american. Veţi trăi în linişte şi confort, vă veţi putea scrie memoriile, beneficiind de colaborarea celui mai calificat redactor-asistent de lucrări memorialistice; infinit

mai valoros, vă asigur, decât Volodea Tismăneanu, despre care am auzit că tot dă târcoale cabinetului dumneavoastră...

Deşi oferta neechivocă, tocmai formulată, a negociatorului stârnise o adevărată furtună în capul demnitarului, el nu-şi putu ascunde un zâmbet, de care avea mare nevoie, altfel simţea c-o s-o ia razna. Primi această diversiune ca pe un colac de salvare, picat la timp.

— Dar multe mai ştiţi dumneavoastră, domnule Wasserman!

— Aveţi dreptate, excelenţă. Ştim foarte multe, dar nu reţinem şi mai ales nu utilizăm decât ceea ce ne priveşte direct. Ca să glumim un pic, unii spun că instituţiile noastre, cu care cooperăm strâns, ştiu şi ce nu este.

— Te pomeneşti că Tismăneanu a bătut şi pe la uşa dumneavoastră...

— Volodea bate la toate uşile unde crede că poate mânca o pâine; una albă. Cu noi nu i-a mers; nu pariem pe cai morţi.

— Chiar aşa?

— Aşa... şi chiar mai rău; el nu e mort, e toxic. Dar să revenim. Oferta noastră rămâne fermă şi aplicabilă oricând, deşi, repet, contractul comercial va fi unul de mare succes şi va spulbera orice asemenea soluţii de avarie; pur şi simplu nu va fi cazul. Iar despre contract - că el este cheia - vă rog să luaţi în considerare esenţialul, excelenţă. Subliniez: esenţialul. Şi el sună aşa: mai devreme sau mai târziu, tot la soluţia vânzărilor masive veţi ajunge. Problema este cui veţi vinde. Vor veni şi europenii, categoric, şi s-ar putea să vă ofere mai mult, dar ei nu vor cumpăra unităţile ca să producă, închizând doar ceea ce nu rentează, ci ca să elimine tot ce-i poate concura pe piaţa europeană şi mondială.

— Dar dacă vor fi patroni, produsele vor fi ale lor, vor lua bani pe ele...

— În vremuri normale - poate, dar la criza care se profilează nu peste mult timp, este esenţial să produci în ţara ta, să-ţi ocupi forţa de muncă, să plăteşti impozite ţării tale, nu României! Nimeni de pe aici nu vă vrea puternici, excelenţă. Cu noi se schimbă treaba. America nu e deranjată dacă undeva, în Carpaţi, o ţară cu 22 de milioane de locuitori se dezvoltă rapid și devine „o mică Japonie” sau un ”tigru sud-est asiatic” al estului european, pentru că America se înfruntă cu competitori de talia ei: China, UE în ansamblu, Rusia— dacă ursul răsăritean se va trezi din somnolenţă şi va înceta să trăiască doar din vânzări de petrol și gaze, ca Emiratele golfului... O Românie dinamică nu stă în calea intereselor americane în zonă, ci dimpotrivă! De vecinii europeni să vă temeţi, excelenţă; ei vor să vă condamne la condiţia de cumpărători ai producţiei lor. Și... o ultimă idee, cu care chiar termin, v-am reţinut destul. Ştiu că vreţi să intraţi în NATO, că doriţi un parteneriat de durată și privilegiat cu SUA. Foarte bine; opţiuni lăudabile, dar... vă rog să credeţi: adevărata umbrelă de securitate o reprezintă interesele economice americane între graniţele ţării dumneavoastră. Dacă semnăm şi derulăm contractul, puteţi să vă desfiinţaţi armata; nu veţi mai avea ce face cu ea, pentru că veţi fi apăraţi mai bine decât o puteţi face singuri. Şi ca să împing sinceritatea până la capăt, ei bine... România va funcţiona - din multe puncte de vedere, toate benefice pentru dumneavoastră - ca al 51-lea stat american, chiar dacă se află peste mări şi ţări.

— Interesant, murmură înaltul demnitar; interesant! Şi va funcţiona cu preşedinte şi parlament propriu, sau cu guvernator?

Pentru prima dată de la începutul discuţiei, străinul regretă că a mers atât de departe. Era însă prea târziu să dea înapoi.

Demnitarul sesiză impasul şi-i întinse o mână de ajutor, poate-poate va mai afla ceva:

— Am glumit, domnule Wasserman.

— Asta să n-o mai spuneţi nici în glumă, excelenţă. Niciodată, dar absolut niciodată, nimeni de la noi nu va atenta la suveranitatea României.

— Înţeleg... și vă mulţumesc pentru asigurări. E-n ordine; e OK, cum spun americanii...

— Și... cam în cât timp credeţi că pot obţine un răspuns de la dumneavoastră? întrebă străinul, în timp ce se ridica, pregătindu-se de plecare.

— Mi-e greu să vă spun. Nu e simplu de dat un răspuns la o asemenea ofertă, cred că înţelegeţi...

— Înţeleg, evident. Singurul motiv de grabă, pentru noi, este un fenomen care ne-ar putea obliga la reevaluări. Vi-l semnalez, deşi cred că-l cunoaşteţi, și mai cred - scuzaţi-mi mărturisirea - că nu-l puteţi opri: furtul. Patrimoniul întreprinderilor româneşti, părăsite sau încă funcţionale, se împuţinează rapid. De fapt, nu e furt, ci jaf. N-am vrea să reluăm măsurătorile, bob cu bob...

— Vom încerca să ne grăbim...

Înainte de a strânge mâna ce i se întindea peste birou, negociatorul îşi examina gazda lung, lung, cu o privire în care se amestecau - ciudat - nedumerirea, amuzamentul, compătimirea şi un soi de simpatie miloasă, nu lipsită de o anume căldură, dar deloc onorantă pentru cel ce-o inspira; apoi vorbi:

— Şi totuși... totuşi, excelenţă, chiar nu sunteţi curios să ştiţi suma oferită pentru industria dumneavoastră?

Mâna înaltului demnitar se opri la jumătatea cursei, apoi se retrase cu o încetineală stânjenitoare.

Luat de valul bombelor care-i explodaseră în cabinet, uitase „amănuntul". Se reaşează în scaun, invitându-şi vizitatorul să facă la fel, şi aşteptă.

Negociatorul deschise „diplomatul" prevăzut cu încuietori potrivite mai degrabă pentru un seif de bancă şi scoase 3 seturi de hârtii capsate, pe care le întinse gazdei, unul câte unul.

— Aveţi aici centralizatorul pe ramuri industriale: cantităţi, costuri, adaosuri, bonusuri, tot. Aici sunt cuprinse aceleaşi date, pe judeţe, iar aici - centralizatorul total, cu specificarea criteriilor de calcul, a metodologiei - ca să fie totul clar. O ultimă precizare, excelenţă. Cifra finală este negociabilă; am prevăzut o marje de până la 3-4 al sută - în sus, bineînţeles - care nu figurează în hârtii, dar e bine s-o ştiţi dumneavoastră, s-ar putea să vă fie utilă. Studiaţi-le, gândiţi-vă, consultaţi pe cine credeţi că trebuie dar, dacă-mi permiteţi un sfat, cu cât mai puţini, cu atât mai bine; ideal ar fi pe nimeni, dar e opţiunea dumneavoastră. Şi ... un ultim sfat, unul strict personal: căutaţi un prim-ministru, sau măcar un ministru de finanţe mai preocupat de bani decât dumneavoastră, nu vă fie cu supărare! Găsiţi, excelenţă, un ovreiaş descendent din cămătari sau perceptori, care ştie cum se fac şi cum se strâng banii, pentru că - vă rog să mă credeţi - politica este doar coaja; miezul sunt banii. Am onoarea să vă salut. Aştept cu nerăbdare un semn de la dumneavoastră.

Când vizitatorul ajunsese aproape de uşa cabinetului spaţios, îl opri o intervenţie-surpriză a gazdei sale.

— O secundă, domnule Wasserman. Nu m-am uitat prin hârtii, poate acolo există ceva, dar ... nu mi-ai spus nimic despre flotă. Avem şi flotă, domnule; vase mari şi moderne, de pescuit oceanic, cu mii de tone de metal băgate-n ele. Nu vă interesează?

Negociatorul se întoarse. Ajuns la jumătatea distanţei dintre uşă şi birou se opri şi, după o pauză lungă de şovăire, alese calea sincerităţii.

— Ba da, excelenţă, ne interesează, dar ... vedeţi ... flota românească face parte dintr-un alt proiect, gestionat pe alt canal. Nu intră în mandatul meu. Sper din suflet să păstraţi confidenţialitatea totală a acestei mărturisiri pe care, vă rog să credeţi, n-aş fi făcut-o nimănui altcuiva, în locul dumneavoastră. Pot conta?

— Fii fără grijă, domnule Wasserman. Du-te liniştit.

Când uşa se închise în spatele străinului, înaltul demnitar încercă să se scuture de buimăceala noutăţilor aflate cu preţul unei stăpâniri de sine care-l costa enorm. Hârtiile! Da, hârtiile... Începu să le parcurgă, iniţial fără grabă, apoi... din ce în ce mai montat. Cifre, coloane de cifre aşezate ordonat; totaluri parţiale, şi iată, totalul total, de la sfârşitul centralizatorului. Cuuum? Nu se poate. Ba da, se poate, scrie clar.

Reluă lectura cu stiloul în mână, bifând fiecare poziţie din coloane. Uluitor! Deci... atâta face toată industria românească? „Dar de ce mă mir? Parcă n-aş avea idee cam cât costă kilogramul de fier vechi pe piaţa liberă, unde hoţii vând capacele de canal, şinele de cale ferată şi tot ce se mai poate fura în această ţară a lui Papură Vodă!?!”

Lucrase mulţi ani în administraţia centrală, avusese funcţii importante; cunoştea bine cifrele programelor de investiţii şi costurile marilor obiective industriale din ţară, bilanţurile anuale pe ramuri şi unităţi teritoriale, cifrele de afaceri ale firmelor cu care se „defila” la export. Acum, afla din oferta lui Isac Wasserman, salvatorul României, că toată industria naţională costă cam cât valoarea „pe bune” a platformei „23 August” - „IMGB” - „Republica”. Atât. Şi restul? Siderurgia şi

metalurgia Galaţiului, Reşiţei şi Hunedoarei, oţelurile înalt aliate de la Târgovişte, platforma chimică a Dudeştiului bucureştean, industria textilă şi vagoanele Aradului, platforma electronică Pipera, Oltchimul Vâlcii, Electroputere Craiova, combinatul încă neterminat de la Călăraşi, CUG-ul Iaşului, fabricile de mobilă presărate peste tot, Gubanul Timişoarei, îngrăşămintele, industriile Braşovului, firele şi fibrele de la Săvineşti, atâtea şi atâtea altele ... toate - gratis? Nici măcar „privatizate pe un dolar", cum începuse să facă ravagii sloganul ticălos şi criminal care ascundea, de fapt, şpăgi de milioane, sute de milioane! Ce-i adâncea furia disperată era cunoaşterea. Ştia bine că majoritatea acestor unităţi care, acum, i se buluceau în minte erau vii, produceau, îşi vindeau marfa şi pe pieţele Europei bogate, derulau contracte avantajoase. Da, unele aveau nevoie de investiţii pentru a-şi aduce tehnologiile „la zi", dar efortul merita cu prisosinţă făcut! Odată investit, culegeai roadele ani de zile, poate decenii, pentru că - factor esenţial! - toate aveau specialişti cu o calificare extraordinară, ingineri care, primind licenţe din Occident pentru execuţie, le reproiectau şi le îmbunătăţeau într-atât încât firma-mamă ajungea să... răscumpere licenţa ca pe una nouă, plătind-o gras! Cu ăştia ce facem? Îi lăsăm să-i îmbogăţească pe bogaţi, muncind pentru ei? Îi îmbrâncim spre ţări care au cu ce să-şi plătească specialiştii aşa cum merită, cum se cuvine, iar amărâta asta de ţară care a investit în ei, care i-a format, să se aleagă cu praful de pe tobă?

Hârtiile din mâna sa erau, deocamdată, proiect. Dar băieţii se grăbeau, de la proiect la realitate nu era decât un pas, dacă nu cumva, cineva de pe-aici, din preajmă, chiar începuse să-l facă. Privi hârtiile cu disperare neputincioasă, cu ură şi furie. Din hârtii se desluşeau parcă— scrise cu „cerneală simpatică", vizibilă numai ochiului avizat - consecinţele nenorocite şi nu

foarte îndepărtate care nu puteau să nu vină: vile somptuoase, apartamente şi maşini de lux, averi sfidătoare, copii de bani gata, beizadele, cumetrii politico-financiare, reţele mafiote, posturi publice câştigate nu la concurs, ci la licitaţie, caracatiţe monstruoase de afaceri ilicite care sugrumă tot ce e viu, adevărat şi de viitor în economia ţării, penetrează instituţii fundamentale, degradează şcoala, cumpără justiţia, omoară speranţa de mai bine a omului cinstit...

Auzi! La Buftea, în loc de „Moara cu noroc", „Pădurea spânzuraţilor", „Reconstituirea" sau „Mihai Viteazul", filme porno. În loc de Beligan, Piersic, Marinuş Moraru, Draga Olteanu, Tamara Buciuceanu şi străluciţii lor colegi, - vedete porno, închiriate cu ora, între două filmări, în bungalowuri cu lumină roşie!

Neruşinare? Cinism? Ticăloşie? Nu, acum se spune altfel: pragmatism. Oare aşa să fie? Doamne, câte vorbe frumoase pentru o semnătură! Câte fraze cu sclipici mai seducător decât luminile Las Vegasului noaptea, făcute anume să fure ochii şi minţile! Câte principii, câtă elocinţă! Ce tehnică formidabilă - să foloseşti atâtea adevăruri incontestabile ca să acreditezi o imensă minciună ticăloasă! Cu asemenea avocaţi pledanţi, probabil că acuzaţii în procesul de la Nurenberg ar fi fost nu numai achitaţi, ci reabilitaţi complet, li s-ar fi cerut scuze pentru deranj, li s-ar fi căutat posturi corespunzătoare calificării şi competenţei lor pe deplin dovedite ...

Bine. Şi dacă nu aşa... cum? Dacă nu într-acolo, atunci... încotro? Asta era problema. Asta era drama: încotro? Dar pentru asta mai e timp; nu mult, dar mai este. Acum... ce e urgent. Ce se află pe birou, că arde.

Ce să facă? Să cheme garda, să ceară legitimarea oficială a străinului, să-i lanseze coordonatele de identificare pe toate

canalele, riscând protestul unei ambasade foarte importante? Nu deţinea nici o probă, nu înregistrase nimic; ura procedeul, deşi, iată... Dar la ce bun? Măcar pe acesta, acum îl cunoştea. Era convins că, odată vânzătorul de curele şi bretele scos din joc, altul sau alţii în locul lui, mai pricepuţi şi mai răi, vor porni spre România, dacă nu vor fi şi ajuns, poposiţi prin cine ştie ce cabinete, negociind cine ştie ce vânzări - cumpărări pe bani puţini şi comision imens... În fond, negustoraşul ambulant de pe Lipscanii copilăriei sale jucase corect: venise la un posibil client, îi prezentase oferta, răspunsese deschis la toate întrebările, îi „vânduse” câteva „ponturi”, ba chiar făcuse confidenţe, în ambele sale calităţi, pe care unul mai „negru în cerul gurii” nu le-ar fi mărturisit nici sub tortură; flota nu era, totuşi, un fleac. Şi atunci?

Se ridică de la birou. Făcu câţiva paşi, pipăindu-şi -nu ştia de ce - cureaua de la pantaloni. Când degetele se plimbară pe pielea moale, fină şi neagră a curelei, îşi aduse aminte, brusc, de un cunoscut care-şi pusese capăt zilelor la câteva luni după Revoluţie. Îl ştia bine. Dincolo de funcţiile acestuia în „aparat” (pe vremuri, aparatul era „de partid şi de stat”), omul se număra printre foarte bunii economişti ai ţării. Ce-i drept, avea o înclinaţie ciudată către scenariile şi variantele pesimiste; teza lui era că trebuie să ne pregătim pentru ce e mai rău, ca şi cum răul bătea la uşă deja. Într-o seară a chemat la el câţiva prieteni şi, în toiul unei discuţii aprinse despre viitor, a luat un măr - exemplar superb, roşu, „deliciosul de Voineşti” - şi l-a ridicat, arătându-l amicilor. „Priviţi atent şi ţineţi minte ce vă spun: în 25-30 de ani, românii vor ajunge să cumpere mere uite-aşa: cu bucata. Şi nu „deliciosul de Voineşti”, ci goldenul de California, care vine crud, verde şi se coace în depozite, ca să ajungă pe

tarabă gălbui, fără niciun gust". După ce musafirii au plecat, târziu, după miezul-nopţii, familia - îngrijorată de absenţa prelungită a stăpânului casei - l-a găsit în pod, spânzurat de-o grindă. Corpul inert îi atârna în laţul curelei, devenită ştreang. Sub picioarele lui, un scaun răsturnat îndepărta orice dubiu cu privire la cauza decesului.

Încercând să-şi alunge, pentru moment, amintirea cumplită care estompase inexplicabil până şi imaginea obsedantă a vânzătorului de curele şi bretele, demnitarul măsură în lung şi-n lat cabinetul spaţios cu paşi apăsaţi, nervoşi, până când, dintr-o nişe a bibliotecii superbe, îi atrase atenţia un glob pământesc. Se opri, îl învârti o dată, de două ori, de trei ori, până când buricul degetului arătător de la mâna dreaptă, apăsat pe suprafaţa sferică, acoperi aproape în întregime contururile României... O ţară cam cât un vârf de deget, printre... iată, coloşi întinşi pe hălci imense, lăţite şi lungite către toate punctele cardinale. Ca în faţa unei revelaţii, murmură tulburat:

— Doamne, ce mici suntem!

Se desprinse cu greu de lângă glob. Înainte de a-şi recupera scaunul, îşi pipăi din nou cureaua, scuturând din cap. Șopti aproape cu spaimă (oare de când n-a mai vorbit singur?):

— Nu. Asta nu e o soluţie. Trebuie să existe o cale. Nu se poate să nu existe. Trebuie s-o găsim. Of, Doamne... Mare pacoste să fii ţară mică în ziua de azi!

Copleşit de emoţiile zilei, aţipi. Un somn scurt, agitat, zgâlţâit (şi el) de un coşmar mai negru decât realitatea prin care trecea. Se făcea că nu mai avea aer.; ceva îl sugruma, pur şi simplu. O curea îi înconjurase gâtul, una care semăna perfect cu fâşia de piele neagră, cumpărată de tatăl său cândva, pe Lipscani. Cureaua se lungea, mişcându-se singură, ca în desenele animate, căpăta formă de şarpe ce se-ncolăcea în jurul unui gât, crescut

- aşa cum numai în vis se poate întâmpla - dintr-o hartă: harta României. Se trezi brusc, speriat, respirând greu.

Aşa l-a găsit, într-un târziu, şeful de cabinet, intrigat că demnitarul nu dă niciun semn de viaţă, în ciuda orei târzii: aplecat peste birou, cu capul în palme şi bărbia în piept, aşa cum nu-l mai văzuse niciodată.

— S-a făcut noapte, excelenţă...

Nici o mişcare. Apoi, deodată, parcă trezit din somn, îşi îndreptă spatele şi-şi consultă cronometrul, fără să spună nimic.

— Vă e rău?

Un semn din mână încercă să-l liniştească, dar fără prea mult succes.

— Să vă aduc ceva? Azi n-aţi mâncat nimic.

Din nou, semn cu mâna; nu, nu e nevoie. Apoi - câteva cuvinte, rostite cu greutate:

— Mulţumesc, dragă. Sau... ştii ce? Roagă secretara să ceară de la bufet un măr. Aş vrea unul mare, roşu, de Voineşti, dacă are. Dacă mai există încă...

8. IOSIF VISSARIONOVICI STALIN

O examinare sumară a încăperii, o clipă de meditaţie, ca şi cum ar fi cumpănit dacă merită să-şi exprime concluzia, apoi:

— Nu-mi place cabinetul dumitale. E meschin. Ca şi palatul. Palat? Un conac. Nu într-un asemenea cadru se face politica mare. Când vine la Putere, muritorul de rând trebuie să se simtă vierme, gânganie, nimic! Ai văzut Kremlinul? Fantastică intuiţie au avut ţarii, dar nu vreţi să învăţaţi din inteligenţa lor, deşi el - ştii cine, sper - începuse să priceapă, altfel n-ar fi construit Casa Poporului. Îţi dai seama ce trebuie să fi simţit un chirchiz,

un uzbec, un nomad din fundul Asiei, trăit în iurtă, când se pomenea în faţa turnurilor Kremlinului? Când pătrundea în curte? În interioare? Imensitatea cabinetelor, aurăria scărilor, luciul marmorei, sclipirile candelabrelor cred că-l striveau!

Ghicind intenţia de răspuns, Iosif Vissarionovici o preveni hotărât, aşa cum îi erau toate gesturile şi actele:

— Să nu-mi spui că dumneata vrei altceva decât ţarii, decât el sau decât mine. Eşti putere şi puterea, oricând şi oriunde, vrea un singur lucru, acelaşi. Recunoaşte, mai degrabă, că sunteţi săraci. Deşi... chiar aşa fiind... povara sărăciei nu trebuie s-o poarte puterea, ci mulţimea. E învăţată.

Parcă mirat el însuşi de lungimea discursului, ilustrul personaj se aşeză, îşi mângâie mustaţa, îşi plimbă dintr-un colţ al gurii în celălalt pipa neaprinsă, apoi îşi fixă privirile pătrunzătoare ale ochilor săi mongoloizi pe faţa vizibil marcată de emoţie a demnitarului român, în al cărui cabinet se afla. După o scurtă aşteptare, vorbi din nou.

— Nu ţi-e teamă că te compromit? Pentru voi, eu sunt.... Ştii dumneata ce.

— Ieri, în fotoliul acela s-a aflat Karl Marx, mentorul dumitale, şi iată, n-am păţit nimic.

— Hmm... mârâi generalissimul: în politică, greşelile nu se plătesc peste noapte. De fapt, greşeşti din nou: Marx n-a fost mentorul meu.

— Dacă nici Stalin n-a fost marxist, atunci... cine?

Vizitatorul venit din altă lume se încruntă, schiţând un gest de enervare din seria acelor gesturi ce trebuie să fi provocat, pe vremuri, multe spaime subalternilor din preajmă.

— Eu sunt Stalin. Iosif Vissarionovici Stalin. N-am avut mentori. „Marxiştii” sunt pigmeii de după Marx. „Leniniştii” sunt inşii care n-au putut ajunge ei înşişi Lenin. Stalin este unul,

iar stăpânirea mea absolută s-a numit stalinism; nu amesteca lucrurile! De fapt, ce vrei de la mine?

Românul zâmbi. Sinceritatea brutală a celebrului personaj îl ajutase să-şi depăşească emoţia şi scrupulele de gazdă amabilă.

— Ooo... am atâtea de întrebat! De ce ne-ai luat Basarabia, generalissime?

— Pentru că îmi trebuia. Ca şi ţările baltice, ca şi celelalte ţinuturi.

— N-aveaţi destul?

Capul încărunţit se clătină a dezaprobare condescendentă, dacă termenul nu este, cumva, eufemistic.

— Mi-e teamă că n-o să ne înţelegem. Dumneata judeci mărunt; se cunoaşte că aparţii unei ţări mici. O mare putere nu are niciodată destul.

— Se pare că există o limită chiar şi pentru marile puteri. Urmaşii dumitale nu s-au prea descurcat cu moştenirea.

— E treaba lor. Eu le-am lăsat cel mai întins imperiu din lume: a şasea parte a uscatului de pe Terra. L-am construit cu migală şi l-am cimentat cu singurul liant care poate păstra laolaltă atâtea seminţii: credinţa.

— Din câte ştiu, a fost exact invers: dumneata ai ucis credinţa, generalissime.

— Cea în Dumnezeu. Pe locul gol s-a născut credinţa în mine.

— Oare?

— Te îndoieşti? Cu numele meu pe buze, milioane de oameni au luptat şi au murit în războiul civil, în blocadă, în marele război, în reconstrucţie... Ce ştii dumneata? Ce ştiţi voi? Fiinţe condamnate la moarte de mine piereau sub gloanţe invocându-mi numele ca pe o speranţă, convinşi că Stalin nu ştie, că „de-ar şti Stalin”... Nici Hitler n-a înţeles fenomenul şi asta l-a pierdut. Crezi că numai imensitatea, gerul, zăpezile şi noroaiele Rusiei

l-au dat peste cap? Nu! Fanatismul eroic al unei armate de ostaşi şi partizani, iată ce l-a răpus! Valurile zecilor de milioane de bărbaţi şi femei care porneau la atac, strigându-mi numele ca pe al unei zeităţi! Termenul de „cult al personalităţii" se potriveşte perfect: popoare de toate rasele şi culorile s-au închinat la Stalin, înţelegi? Vei spune că erau înapoiaţi, inculţi... Poate, dar întreb: după război, Europa - şi nu numai ea - era, toată, un continent de troglodiţi? De ce, atunci, sute de mii de intelectuali au văzut în mine un simbol, iar în ţara mea - o speranţă? Toată stânga politică, toate curentele progresiste de gândire, floarea intelectualităţii franceze, italiene, spaniole şi de pretutindeni, au fost de partea Uniunii Sovietice - ţara lui Stalin, dictatorul! De ce?

Aici, în ţara voastră, în care mi-am instalat armata şi consilierii, poeţii dizidenţi de mai târziu au scris versurile „Lui Stalin, Stalin slavă-nălţăm / Pe drumul lui mai dârz ne-avântăm", iar compozitori - azi dodecafonici - le-au creat muzica unei sublime cantate... Nici ei n-au crezut în Stalin? Scuză-mă, dar cine scrie şi compune de foame, îşi agoniseşte pâinea cu cântecele pentru copii, nu cu melodii înălţătoare!

Aţi crezut, acesta este adevărul. Aţi crezut, aşa cum au crezut sute de milioane de oameni. Asta am lăsat moştenitorilor mei: un imperiu construit pe o credinţă. Ei n-au priceput că o icoană nu se dă jos din perete până nu pui alta. N-au pus nimic. Acum plătesc.

— Poate că s-au schimbat vremurile... Trăim un timp istoric cu alte...

— Cunosc! „Nu sunt vremile sub om, ci omul sub vremi"... Filozofie de turmă. Justificare pentru nevolnici. Omul face vremurile! Mi-am dobândit, cred, dreptul la această afirmaţie.

— Credinţa ar fi, deci, secretul puterii lui Stalin... Nu te înşeli? Nu cumva, mai degrabă... frica?

— Poporul dumitale a înţeles mai bine decât dumneata legătura dintre frică şi credinţă. Cum defineşte românul pe credincios? „Om cu frica lui Dumnezeu". Auzi cât de înţelept: frica lui Dumnezeu! Acum înţelegi? Poţi să desparţi credinţa de pedeapsă? De frica de pedeapsă? Păi atunci nu s-ar mai spune „bătu-l-ar Dumnezeu să-l bată!" Pedeapsa dumnezeiască este spaima credinciosului.

— Impresionantă stăpânire a tainelor dumnezeirii, la cel mai mare duşman al religiei...

— Al religiei, nu al credinţei. Nu uita că am făcut seminarul. Asta m-a ajutat să înţeleg importanţa închinării la ceva, la cineva. De-atunci m-am hotărât să devin eu icoana care-l detronează pe Dumnezeu. Şi am devenit.

— Ai reuşit, într-adevăr, dar asta a costat cam multe vieţi. Ţi se atribuie moartea a circa 20 de milioane de oameni. Istoricii războiului mai susţin că URSS a plătit greşelile de conducere militară, din prima fază, cu alte sute de mii de vieţi. Povara asta nu te apasă?

— Prostii! Minciuni! Au pierit duşmanii. Culaci, intervenţionişti, alb-gardişti, spioni, trădători, speculanţi, declasaţi, needucabili... fiinţe de care ţara mea nu avea nevoie. Nu i-am condamnat eu, ci istoria. Da, am trimis la moarte şi nevinovaţi. Am făcut-o deliberat şi fără ezitare; climatul trebuia întreţinut cu orice preţ. Costa infinit mai puţin o viaţă sacrificată decât milioanele de vieţi care mergeau înainte. Dumneata crezi că, în istorie, s-a construit vreodată altfel ceva important şi durabil? Marile imperii s-a clădit, cumva, cu metoda convingerii sau cu duhul blândeţii? Vrei să spui că Prusia a unificat statele germane cu sfeştanii? Că Bismark a disciplinat poporul german

rugându-l frumos să-i dea ascultare? Că biserica, biserica însăşi, simbolul toleranţei şi milei creştine, a impus credinţa în Dumnezeul ei şi a reprimat ereziile prin rugăciuni? De ce nu a numărat nimeni victimele Inchiziţiei? Ale războaielor religioase? Ale Cruciadelor? De ce nu se inventariază vieţile jertfite pe atâtea altare, ieri şi azi? "Democraţii" care mă acuză... s-au uitat în curţile lor, să vadă câţi oameni pier fără nici o vină sub gloanţe de bandiţi, sub foame, sub drog?

— Înţeleg, înţeleg... rosti demnitarul, când oaspetele său își încheie tirada. În altă ordine de idei... Știi că astăzi eşti comparat foarte des cu Hitler? Se discută aprins care a fost mai...

— Mai cum? interveni brutal generalissimul. Cine poate fi atât de îngust la minte încât să mă compare pe mine, Iosif Vissarionovici Stalin, cu un dement?

— Dement - dement, dar câţiva ani a făcut să tremure întreaga omenire. Armata dementului a ajuns până lângă Moscova dumitale ..

— Şi ce-i cu asta? Important este cum s-a sfârșit. Adu-le aminte deştepţilor care mă compară cu Hitler că el a pierdut lamentabil războiul; eu l-am câştigat. El a murit ca un şobolan, ascuns sub pământ, eu mi-am trimis ostaşii să înfigă drapelul roşu pe clădirea Reichstagului; nu drapelul american, nici cel englez, ci steagul roşu, purtat spre victorie de Armata Roșie.

Asta în plan militar. Politic, construcţia lui Hitler n-a durat decât 12 ani şi s-a năruit în blestemele întregii omeniri. A mea a trăit trei decenii sub mine şi încă patru după mine, şi ar mai fi dăinuit încă mulţi ani dacă nu încăpea pe mâna unor nevolnici. Ce-a lăsat Hitler? Nimic. Doar amintiri de coşmar, cuptoarele morţii, o ţară distrusă. Regretă cineva „ciuma brună"? Eu am lăsat un imperiu atât de puternic, încât nici pigmeii de după mine n-au reușit să-l distrugă de tot. Crezi că Rusia de azi, de care mai

marii lumii sunt încă obligaţi să ţină seama, nu-mi datorează nimic? Hitler a cucerit, a ocupat, dar când castelul lui din cărţi de joc s-a năruit, ce-a rămas? Eu am luat Basarabia, ţările baltice şi cele din sud, dar geniul politic m-a învăţat să le rusific, să amestec seminţiile, naţiile, limbile, să înfig acolo limba rusa atât de adânc încât nici astăzi, după un secol, iţele urzelii mele nu mai pot fi descurcate. Când se va naşte un nou Stalin, tot ce-am sădit eu va reînflori și îi va permite să refacă imperiul.

Parcă obosit de efortul discursului, rostit dintr-o suflare, generalissimul făcu o pauză lungă, apoi reluă.

— Hitler şi Stalin. ... Ce prostie! Dumneata ai auzit să existe în Germania, măcar în cei 12 ani, cât a fost nebunul la putere, vreun oraş care să se numească Hitlerburg? Eu n-am auzit. Dar cine n-a auzit de Stalingrad? Da, în Rusia Sovietică a existat Stalingradul, oraşul-erou, scena celei mai crâncene bătălii din istorie, dar şi a celei mai răsunătoare victorii din câte cunoaşte istoria războaielor. Mie îmi dădeau onorul batalioanele care defilau în Piaţa Roşie şi plecau de-acolo direct pe front, ca să-l bată pe Hitler, să-l alunge, să-l hăituiască prin toată Europa şi să-l împingă în bunker. Mii de kilometri... mii de atacuri... mii de victorii... şi toate - cu strigătul „pentru patrie! Pentru Stalin!”

După un asemenea „raport de activitate” era greu să formulezi întrebarea pe care demnitarul şi-o pregătise. El riscă, totuși.

— Vă recunoaşteţi şi vreo greşeală, generalissime?

— Da, şi încă una gravă: nu mi-am asigurat posteritatea construcţiei. Nu mi-am crescut un urmaş.

— Într-adevăr, conducerea colectivă care a urmat n-a reuşit să...

Din nou, o întrerupere brutală aminti demnitarului român că stă de vorbă cu cel mai desăvârşit dictator al timpurilor moderne.

— Conducere colectivă? Altă enormitate! Înţelegeţi odată pentru totdeauna: conducerea înseamnă putere, iar puterea, puterea adevărată, nu poate fi decât a cuiva, a unui om. Acolo, la vârf, nu e loc pentru mai mulţi; nici pentru doi. În România, la voi, înainte de 90, se vorbea despre „cabinetul 1", „cabinetul 2", „să fie de acord şi tovarăşa..." O tâmpenie! Asta l-a pierdut pe Ceauşescu al vostru.

— Nu numai asta, generalissime.

— Posibil, dumneata oi fi ştiind mai bine, dar despre putere nu ştii cât ştiu eu, poţi să mă crezi.

Trebuia să cresc un urmaş. N-am facut-o.

— De ce?

— Să-ţi răspund? Ai fi singurul om din lume care află.

— M-aş simţi onorat...

— Bine, ascultă: mi-a fost frică. Merită, într-adevăr, să trăieşti o viaţă numai ca să auzi o asemenea mărturisire ieşită din gura lui Stalin.

— Frică - de cine, generalissime?

— De el. Dacă l-aş fi ales bine, dacă l-aş fi crescut bine, dacă ar fi învăţat tot ce cred eu că trebuie să ştie şi să facă un conducător adevărat, sunt sigur că discipolul şi-ar fi început treaba cu mine. Logic, eu urma să fiu prima victimă. Şi n-am vrut.

— Acum regreţi?

— Nu ştiu. Şi da, şi nu ...

— Dar alte regrete nu ai? M-am întrebat de multe ori de ce ai decimat componenţii comitetelor centrale alese la primele congrese ale PCUS. Cu duşmanii de clasă, să zicem că înţeleg; dar tovarăşii de luptă şi de ideal? ... De ce i-ai executat?

— Pentru că erau vinovaţi.

— Cine le-a stabilit vinovăţia?

— Eu. N-ajunge?

— Fă-mă să înţeleg, totuşi...

— Există un proverb: „fereşte-mă, Doamne, de prieteni, că de duşmani mă feresc singur." Ei bine, eu am hotărât să nu amestec în treaba asta dumnezeirea şi m-am ferit singur; şi de prieteni, şi de duşmani.

— Fără remuşcări? Zeci, sute, mii, milioane de vieţi, fără nici o tresărire, măcar? ...

— Judeci mărunt. V-a orbit pe toţi democraţia. Noroc că istoria judecă altfel. Chiar poporul dumitale ar trebui să te pună pe gânduri, cu legenda meşterului Manole. Într-o construcţie, ca să se înalţe şi să dureze, trebuie să înzideşti o viaţă de om. Lucrarea mea n-a fost o biserică, ci un imperiu. Cel mai mare din toate timpurile. El merita nu o viaţă, ci sute, mii...

— Au fost milioane, generalissime.

— Nu contează, istoria nu numără cadavrele. Azi mai ştie cineva câte vieţi au costat Piramidele şi Sfinxul sau megaconstrucţiile astece? Sub ţari, cum crezi că s-a ridicat Leningradul, în mlaştinile Nordului; cu muncă de lămurire sau cu duhul blândeţii? A votat poporul cu jumătate plus unu să moară oameni pentru a se înălţa acolo bijuteria care face şi astăzi faima Rusiei? Sau crezi că Zidul Chinezesc a apărut din senin, construit în week-enduri de locuitorii care se plictiseau să stea degeaba? De ce Napoleon e mare (zic istoricii), iar Stalin este un călău? Lui Napoleon i-a numărat cineva morţii? I-a reproşat cineva că a fugit din Rusia într-o sanie, ca ultimul amărât, lăsând resturile armatei sale decimate sub zăpezile iernii?

— E un mod de abordare. Poţi să-mi spui care a fost cel mai periculos duşman al operei dumitale, generalissime? Ştiu că ai avut o mulţime ...

Fără să ezite o clipă, Stalin rosti un nume, slobozindu-l odată cu un oftat din străfundul rărunchilor:

— Gorbaciov. Nu-l condamn numai pentru că a cedat, ci pentru că a dat totul gratis. N-a negociat, cum se spune acum. Putea obţine uşor liniştea şi bunăstarea Rusiei pentru zeci de ani.

— De ce n-a făcut-o?

— De prost.

— Gorbi - prost? Faţă de Malenkov, Hruşciov, Brejnev, Gorbaciov - un prost?

— „Să te ferească sfântul de prostia deşteptului" ... Deştept o fi în accepţiunea dumitale, a voastră, democraţii... Eu înţeleg altceva prin deşteptăciune. Gândim diferit. Fundamental diferit.

— Încă o întrebare, generalissime: de-a lungul vieţii dumitale atât de zbuciumate, n-ai simţit nevoia unei tovarăşe de viaţă?

— O soţie? Ce să fac cu ea; să-mi gătească? Există bucătari. Să mă îngrijească? Există slugi. Să-mi fie, cum spui, tovarășă de viaţă? Păi viaţa mea a fost puterea; să-mi fie tovarășă de putere? Asta nu se împarte. Cu nimeni.

— Ai fost vreodată fericit, generalissime? Ochii celebrului personaj se îngustară.

— Nespus de fericit! Şi nu numai odată. N-ai să poţi pricepe vreodată ce bucurie imensă oferă puterea. Puterea absolută, neîngrădită, necondiţionată... Conştiinţa că, în orice clipă, poţi face absolut orice vrei... Că o viaţă, o sută, o mie de vieţi atârnă de un gest al tău. Voi, oamenii politici de azi, nu ştiţi ce este puterea. De fapt, sunteţi nişte mandatari; exercitaţi "cu delegaţie" o misiune de la... până la ... și după fiecare gest sau act, daţi socoteală.

— Nu m-ai înţeles. Există, poate, şi o astfel de bucurie, chiar și printre copii... unii se joacă desenând sau construind castele de nisip, alţii chinuie animale sau smulg aripi de fluturi și albine. Când te-am întrebat, eu mă gândeam la bucuria simplă

şi adevărată... de prieten, de tată, de fiu, de soţ, de iubit, de frate, de OM, într-un cuvânt. Ai trăit-o vreodată?

Chipul bătrânului dictator se crispează. Din reacţia sa înţelegeai lesne că întrebarea asta, cândva, te-ar fi costat viaţa.

— Om ... ce prostie!

— Nu e prostie, generalissime. Un mare scriitor, compatriot de-al dumitale, a oferit omenirii o piesă nemuritoare, în care un personaj rostea o replică nemuritoare: „OMUL! Ce mândru sună acest cuvânt!" În lumea construită de dumneata, a fost loc pentru OM? De ce nici măcar fata dumitale nu şi-a găsit locul în ţara în care omul - spunea teoria - este cel mai preţios capital? De ce a fost nevoită fiica dumitale să fugă din patria ei, de tatăl ei?

Ghicind o replică violentă, uşor de citit pe faţa generalissimului, şi cu ea - poate - începutul unei înfruntări cu urmări imprevizibile, m-am hotărât pe loc. Prin acelaşi gest cu care-l adusesem din neant, Iosif Vissarionovici se întoarse în eternitate, acolo unde omenirea - spre liniştea ei - îl ştia plecat. Fără întoarcere.

9. PORTRETUL POLITICIANULUI LA TINEREŢE: UN MILITANT PENTRU PROPĂŞIREA SATULUI

— Cu voia dumneavoastră, excelenţă, azi vă voi prezenta un tânăr care bate la porţile vieţii politice.

Tânăr... un fel de-a spune, are până-n 35 de ani, cred.

— Ce te face să-l recomanzi?

— Nu-l recomand; vi-l prezint. De ce el? N-o să vă vină să credeţi: l-am „tras" dintr-un borcan, ca la loz în plic.

— Cum, cum? făcu înaltul demnitar.

— Exagerez de fapt, dar treaba cu borcanul e reală. Odată cu proiectul „AUDIENŢE”, am lansat zvonul că un demnitar al statului primeşte în audienţă tineri care „au ceva de spus”: idei importante şl generoase, proiecte pentru dezvoltarea economiei, pentru perfecţionarea educaţiei, a asistenţei medicale, a organizării vieţii sociale în general. Contribuţii semnificative la binele public, cum s-ar spune.

— Şi?

— Şi am adunat într-un borcan peste 200 de cărţi de vizită.

— Formidabil!

— Vor mai veni, vă asigur; asta e numai recolta pe 4 zile. Când am văzut avalanşa, mi-am zis că trebuie musai o sită sau măcar un ciur, să scăpăm de nechemaţi. Am extras la întâmplare 30 de solicitări, le-am investigat sumar, dar n-a fost nevoie să sap prea adânc. Peste trei sferturi erau penali, puşcăriabili, retardaţi, nebuni de-a binelea, cu acte, idioţi notorii... Dezastru, ce mai! Le-am aruncat şi, într-un acces de furie, era să arunc şi restul, cu borcan cu tot, dar un gând m-a oprit: dacă, totuși, acolo, în fundul borcanului s-o afla vreun nume de ins care chiar merită ascultat?

— Şi? întrebă demnitarul tot mai interesat.

— Şi am răscolit printre cărţile de vizită până am dat peste un dreptunghi de carton mai mare şi mai scorţos, pe care cineva scrisese cu majuscule un nume, o adresă şi un număr de telefon. Am „mers pe fir” şi... iată ce-am aflat: insul e sărac, n-a avut bani nici să-şi tipărească nişte cărţi de vizită, dar pare ambiţios, tenace, nu lipsit de o anume inteligenţă practică, puţin arivist, dar harnic. Pe scurt, omul se apropie de portretul-robot al tânărului politician în devenire. Nu ştiu dacă va şi ajunge vreodată, dar - e aproape sigur - din asemenea plămadă se va constitui clasa politică de mâine. De aceea mi-am zis că

n-ar strica să-l cunoaşteţi. Ştiţi cum se spune: dintr-o picătură a oceanului, atent analizată, poţi cunoaşte oceanul.

— Bună idee. Păi... să-l cunoaştem.

— Cu o menţiune, că sfaturi nu-mi permit să vă dau: orice va spune, orice aberaţii, enormităţi sau bazaconii vă debita, lăsaţi-l să vorbească. Ascultaţi cu răbdare. Este esenţial să ştiţi ce pregăteşte ţării ăştia destinul sau oamenii. Şi apoi... la câte auziţi dumneavoastră zilnic, şi nu de la „ciudaţii" mei, unul în plus ce mai contează?

— Mulţumesc pentru instructaj.

— Vă rog să mă scuzaţi dacă mi-am depăşit cumva mandatul...

— Stai liniştit. Dar dacă tot veni vorba, ce crezi că-i atrage pe solicitanţii din borcan?

— Dumneavoastră reprezentaţi puterea şi mai ales distribuiţi putere.

— Adică aş fi un fel de „birou de plasare" pentru doritorii de putere?

— N-am spus asta, excelenţă. Prin forţa lucrurilor, în „fişa postului" dumneavoastră intră numiri în funcţii, promovări, decorări, formarea de echipe manageriale în instituţii importante; nu e suficient? Drama este că, printre ei, mulţi aleargă după putere, cât de mică la început, pentru că nu pot urca altfel. N-au calităţi pentru a se lansa în afaceri de succes, n-au răbdare şi perseverenţă să înveţe, să se şcolească pentru profesii tentante, unde trebuie nu numai „doxă", dar şi muncă multă ca să urci scara ierarhică treaptă cu treaptă. Şi atunci... vor să ia liftul. Cu el ajungi în câteva secunde la ce etaj vrei.

— Deci puterea ar fi un fel de lift?

— Dintr-un punct de vedere, da. Dar mai degrabă aş asemui-o cu un tren: multe vagoane şi în fiecare vagon - un imens butoi

cu miere. Pe peron - sute, mii de candidaţi care dau din coate, înghiontesc, lovesc, pun piedică, dau brânci, calcă în picioare, dacă trebuie, ca să-şi facă loc în vagon, iar acolo reiau lupta pentru un loc cât mai apropiat de butoi. Unii, cei mai mulţi, nici n-apucă să intre...

— Şi atunci?

— Cei mai curajoşi se agaţă de scări, încalecă tampoanele, escaladează acoperişul, aşteptând; poate-poate moare vreunul din vagon sau îl aruncă ceilalţi pe fereastră aşa, de viu, şi atunci reîncepe lupta până se ocupă locul vacant.

— Sumbră viziune! Şi cinică...

— Dar realistă. De altfel, după părerea mea, realismul total se învecinează cu cinismul, şi asta nu din cauza celui ce percepe realitatea, ci a realităţii înseşi. Cam ăsta e omul politic.

— O spui aşa, pe şleau, unui om politic? Bravo!

— Dumneavoastră, excelenţă, nu sunteţi nici politician (oribil cuvînt!), nici om politic. Dumneavoastră sunteţi om de stat. E altceva. De aceea sunteţi şi veţi fi judecat de viitorime după alte criterii şi cu altă unitate de măsură. Înaltul demnitar zâmbi.

— Ai întors-o magistral, amice. Când vine omul dumitale?

— Nu e omul meu, excelenţă. Dacă n-aveţi timp sau chef de el, îl reprogramez, insul e gata să aştepte şi-o săptămână, nedezlipit de poarta instituţiei.

— Cheamă-l acum. Mor de curiozitate.

Prin uşa întredeschisă se strecură un bărbat înăltuţ, surprinzător de spilcuit - după cât de sărac fusese prezumat - care se apropie de birou cu paşi mici, aproape tiptil. Cam la jumătatea drumului execută o plecăciune adâncă, de cavaler medieval sau de credincios în faţa altarului. Continuă să înainteze la fel de furişat, până când gazda îl invită cu un gest să ocupe unul din cele două scaune aflate în faţa biroului. Insul se

aşeză într-o dungă, atingând numai cu un cap de femur muchia scaunului mare şi confortabil.

Înaltul demnitar îl examina cu o curiozitate nedisimulată. Avea şi de ce. Aspirantul la putere avea o figură plăcută la prima vedere, privit de departe, dar mai de-aproape... Chiar de sub ochi, pielea feţei era de un roz puternic, bătând spre roşu. Culoarea de rac fiert se prelungea pe gât, până după urechi. Părea că omul a ieşit dintr-o cabină de machiaj, unde „stăpânul vopselelor” fie a greşit doza de roşu, fie şi-a bătut joc de client, făcându-l să semene cu clovnii mânjiţi, spre hazul şi bucuria copiilor. Întreaga faţă, privirea dulceagă, expresia mieroasă, totul te ducea cu gândul spre tipul de gigolo de pe vremuri, bărbatul-băiat care provoca insomnii cucoanelor în vârstă, nostalgice după vremuri şi voluptăţi de mult apuse.

„Oamenii nu trebuie judecaţi după aparenţe, doar nu-l angajez prezentator TV. Să vedem ce are-n cap, cum gândeşte”, îşi spuse înaltul demnitar.

— Așadar, domnuleee...?

— Videscu, excelenţă; Andrei Videscu, răspunse mai mult în şoaptă noul venit.

— Ai vrut să-mi vorbeşti; te ascult. Vizibil emoţionat, căutându-şi cuvintele, vizitatorul începu.

— Eu sunt de la ţară, excelenţă, şi...

Urmă o pauză lungă. Aproape înduioşat de timiditatea tânărului, înaltul demnitar îi aruncă un colac de salvare.

— Toţi venim de la ţară, domnule dragă. Printre părinţii, bunicii sau străbunicii fiecăruia dintre noi nu se poate să nu fie cineva dintr-un sat sau cătun, de unde ne tragem. Acolo e „talpa ţării”.

— Aşa este, excelenţă! Eu sunt, ca să zic aşa, prima generaţie de orăşeni şi mă copleşeşte sentimentul acesta, de solidaritate cu

lumea din care am plecat. Merg des pe-acasă şi, vă mărturisesc, mă doare sufletul de ceea ce văd.

— Ei, ce vezi? Ce grozăvii vezi? încercă din nou demnitarul să încălzească atmosfera, să-şi detensioneze musafirul.

— Nu-s grozăvii, excelenţă, dar... Cum să vă spun... nici bine nu este. Mult timp am crezut - ca tot românul, neştiutor - că asta e viaţa la ţară, că ăsta e satul, că aşa trebuie să fie, dar de curând, cineva m-a luat într-o deplasare în Austria.

— Ești om de afaceri?

— Încă nu, sau... în devenire, ca să spun aşa, dar cel care m-a luat cu el chiar este. Datorită lui, am văzut cum arată, cum poate să arate un sat în Austria. Minune, pur şi simplu! Un mic orăşel, cu tot ce-i trebuie, mai-mai să nu-ţi vină să crezi că eşti la ţară! Nu noroi, nu praf, nu vite pe uliţă, nu şleauri şi balegi, nu case părăginite... Îţi era mai mare dragul.

— Da, am fost şi eu, am văzut şi eu, mi-a plăcut, îţi dau dreptate. La ei e altfel.

— Eu vreau să fie şi la noi. Visez să fie.

— Toţi visăm la mai bine, toţi vrem să fie. Vorba e: cum? Ai vreun proiect? Vreo idee? Ce crezi că trebuie făcut şi, mai concret, ce-ai putea face dumneata pentru asta? Că de consilieri nu duc lipsă.

— M-am frământat mult, am vorbit cu câţiva prieteni apropiaţi de vârsta mea, toţi - băieţi de la ţară, care gândesc şi simt ca mine. Împreună am ajuns la concluzia că satului nostru, ca să fie ca-n vest, îi sunt necesare patru elemente fundamentale, de la care pleacă toate celelalte. Primul: infrastructura de bază, adică drumuri care să nu fie uliţe desfundate, ci străzi cu asfalt şi trotuar. Doi: lumină electrică. Din fericire, asta ne-a rezolvat-o „împuşcatul", ne-a lăsat satele electrificate. Trei: utilităţi minime de tip urban. Patru: nuclee de industrie prelucrătoare

a produselor agricole, care să creeze locuri de muncă. Există şi un al cincilea, dar el va veni cu timpul, de la sine: o comportare urbană a locuitorilor, care să facă anacronică interpelarea batjocoritoare „băi, ţărane!”

Ei bine, le-am luat pe fiecare, le-am întors pe toate feţele, le-am analizat minuţios, şi...

— Şi? îi stimulă discursul înaltul demnitar, discurs ce se înfiripa mai viu, mai convins decât în primele clipe, când tânărul nici nu îndrăznise să se aşeze ca lumea pe scaun. „Nu gândeşte rău băiatul; să vedem mai departe”...

— ...Şi am ajuns la concluzia, realistă - îndrăznesc să spun - că trebuie început cu ce se poate face acum, imediat.

„Iată un cap organizat, lucid, pragmatic. Interesant”, gândi demnitarul, aşteptând continuarea.

— Un punct e câştigat, din fericire: curent electric există aproape peste tot. Ce ar rămâne? Industria rurală şi –implicit - revoluţionarea nivelului tehnic al cultivării pământului, dar... avem cu ce, acum? Din păcate nu, şi va mai trece timp până s-avem. Şi atunci, ne-am zis că trebuie început cu strada şi trotuarul, pentru că tractorul, furgoneta, camioneta şi microbuzul de producţie, ca să circule, au nevoie de asfalt.

— Asfalt la ţară, înainte de maşini agricole moderne?

— Da, excelenţă, şi iată de ce. În primul rând, pentru că maşinile moderne costă mult. Cu ce bani să le cumpere ţăranul? Pe când strada asfaltată e mai la-ndemâna bugetului nostru sărac, mai ales dacă eşalonăm procesul asfaltării în două etape. Prima: trotuarele; a doua: strada propriu-zisă. Astfel investiţia se face în tranşe mai uşor de suportat financiar. Ca să fie şi mai bine, noi am împins etapizarea mai departe: începutul începutului ar urma să fie undeva, între carosabil şi trotuar.

— Între carosabil şi trotuar? Cum adică?

— Păi... ce se află între carosabil şi trotuar? Bordura, excelenţă.

— Dacă înţeleg bine, te-ai gândit să începi cu bordurile?

— Exact. Cu ele trebuie atacate lucrările.

Tinerelul căpătase aplomb, vorbea însufleţit, scuturase timiditatea; păcat că tocmai acum discursul său căpătase o turnură ciudată, divorţând parcă de logica ce-i plăcuse înaltului demnitar. Dar... trebuia aflată continuarea.

— Ştii cam cât costă bordurile?

— Noi am făcut nişte calcule, dar încă n-am stabilit cu precizie suma, pe capitole, aşa cum va apărea în memoriul - proiect pe care vi-l vom prezenta foarte curând. Important este că am găsit sursa şi mecanismele de finanţare, vi le expun imediat, dar ca să vă faceţi o idee despre anvergura proiectului şi impactul social, vă spun că, potrivit estimărilor noastre, în cele 6.946 localităţi rurale din România, ar fi de acoperit zeci de mii de km de bordură, o cifră uriaşă, care va duce la multe mii de noi locuri de muncă pe o perioadă de l0-14 ani, într-o primă etapă.

— Formidabil! exclamă aproape teatral demnitarul, stârnit nu atât de imensitatea cifrelor, cât de turnura uluitoare pe care o căpătase expozeul. Da, chiar trebuia urmărit până la capăt cu răbdare, că era o...

— Aşa am zis şi noi, excelenţă; sunt fericit că gândiţi la fel. Cât despre sursele de finanţare, iată soluţia, de fapt soluţiile, că sunt două: privatizarea şi parteneriatul public-privat.

— Nu înţeleg...

— Veţi înţelege imediat. Să le luăm pe rând, dar în ordine inversă. Parteneriatul... e clar: punem şi noi ceva, pune şi statul ce mai e de pus şi... facem treaba. Grupul nostru a strâns câțiva bănuţi, puţini, adunaţi cu eforturi imense, dar o bază de pornire există, ea ne-ar permite să plătim forţa de muncă pe primele

3-4 săptămâni, în două-trei sate. Ştiţi, eu mă trag dintr-un sat de munte, bunicul era pietrar. Zona e împânzită de meşteri ca el care, pentru câţiva lei, ar munci zi şi noapte la fasonat borduri, că acum mor de foame, cine mai construieşte ceva?

Apoi, privatizarea. Ea ne-ar asigura materia primă, piatra.

— Tot nu înţeleg...

— Dar e simplu! S-a declanşat privatizarea, nu-i aşa? Ei bine, în cadrul acestui proces cu adevărat istoric şi revoluţionar, cerem și noi ceva.

— Ce anume?

— Un munte. Sau doi, sau trei, câţi s-o putea. Stupefiat, demnitarul întrebă:

— Şi ce să faceţi cu ei?

— Borduri, excelenţă. Munţii au piatră din belşug, roci dure de tot felul, chiar şi marmură, care va fi şi ea necesară, pentru că mai târziu, în ultima fază a proiectului, satele îmbogăţite prin iniţiativa noastră vor dori să comande monumente, statui, socluri, săli festive, la care marmura este strict necesară, dar să trăim pân-atunci... Piatra stă acolo de zeci de mii de ani, aşteaptă să vină cineva, s-o pună în valoare; iată, am venit noi, gata să ne-apucăm de treabă. Noroc că alţii ne-au creat şi ne creează zilnic „front de lucru”: de vreo doi ani, pădurile se taie într-o veselie, drujbele pun la pământ sute de hectare de pădure săptămânal, zeci de versanţi nu mai au nici măcar o frunzuliţă, au chelit de tot, se vede piatra şi din avion, parcă te cheamă s-o decupezi.

— Şi crezi că e bine aşa? Din câte ţin eu minte, „codru-i frate cu românul”...

— O fi fost, excelenţă, poate o mai fi şi azi, dar... frate vitreg. Şi chiar frate bun de-ar fi, tot vorba românească spune „frate-frate, dar brânza-i pe bani”. S-au schimbat vremurile, nu se mai

trăieşte cu metafore şi ziceri frumoase; azi, „brânza" noastră este piatra. Cu ea vom scoate satul din stagnarea seculară.

Deci asta era treaba! Limpede ca lumina zilei.

— Înţeleg. Acum înţeleg. Ingenios proiect...

— Nu-i așa? Mă faceţi fericit, excelenţă.

— Te-aş ruga, totuși, să facem o paranteză mai lungă, pentru că, mărturisesc, mă interesează în cel mai înalt grad cum gândesc minţile întreprinzătoare şi energice, de vârsta dumitale. De acord?

— Cu cea mai mare bucurie, excelenţă. Sincer să fiu, nici n-am îndrăznit să sper că voi găsi atâta deschidere, atâta înţelegere la dumneavoastră. Ca să împing sinceritatea până la capăt, prietenii mei mă sfătuiseră să nu suflu un cuvinţel despre noi ca grup, despre planurile noastre, ci să vorbesc strict despre datele tehnice ale proiectului şi numai în numele meu: eu, Andrei Videscu, vă solicit... vă propun etc.etc. Ajuns aici, în faţa dumneavoastră, felul în care m-aţi primit și mă ascultați mi-a schimbat tot planul. Întrebaţi-mă orice.

— Mulţumesc pentru încredere. Spune-mi, dragul meu: ce înţelegi, de fapt, prin privatizare?

Pentru prima dată de la începutul audienţei, solicitantul desluși o nuanţă în tonul întrebării, care-l făcu să regrete că nu și-a ascultat prietenii. Dar şi ocupantul fotoliului de la birou simţi că interlocutorul intuise pericolul; reluă, îndulcind tonul şi stimulând astfel mărturisirea neumbrită de vreo suspiciune.

— Ştii, conceptul ăsta e unul complex şi controversat, până şi consilierii mei încing dispute aprinse, doctrinare sau „la concret", când e vorba să-l punem în practică. Ce şi cum gândesc ei, acum știu bine; dacă tot eşti aici, ajută-mă să aflu cum îl vede un tânăr întreprinzător şi, poate, viitor om politic. Demnitarul făcu o foarte scurtă pauză, timp în care își fixă

vizitatorul cu atâta bunăvoinţă prefăcută de câtă era în stare, apoi punctă:

— Nu-i aşa că „te-am ghicit”?

Tânărul aprobă, cu un gest mut, cucerit pe de-a întregul.

— Aşa că... spune, nu te sfii.

Odată stins beculeţul de alarmă, vizitatorul vorbi cu o însufleţire ce nu mai amintea de timiditatea primelor clipe. Până şi fundul i se aşeză mai zdravăn în scaun, ocupându-l ca lumea.

— Eu cred, excelenţă, că privatizarea este ceva mult mai simplu şi mai concret decât îşi închipuie teoreticienii. Or fi învăţat ei carte multă, dar habar n-au ce este viaţa reală. În esenţă, schema e următoarea: un bun al statului, deci al tuturor, deci al nimănui (şi am văzut pe pielea noastră ce se alege dintr-un bun al nimănui!), intră în proprietatea cuiva anume, care ştie să scoată ceva din acel bun, cum s-ar spune - să-l „pună la treabă”. Asta-i toată filozofia. Până şi cei mai înfocaţi adepţi ai etatismului au recunoscut că statul este cel mai prost administrator. Simplu!

— Până aici e clar. Mai departe: prin privatizare, bunul ăsta ţi se dă, sau îl iei, pur şi simplu?

— De la caz la caz. Important este să nu mai fie „al tuturor”, că de acolo vine răul.

— Dacă-l iei, înţeleg că e ca la alba-neagra, contează iuţeala de mână şi nebăgarea de seamă. Dar dacă ţi se dă, după ce reguli crezi că trebuie să ţi se dea?

— După cât mai puţine, excelenţă, şi tot de la caz la caz. Nimeni nu poate măsura cu precizie, când are în faţă mai mulţi solicitanţi, care este un adevărat întreprinzător, cu adevărat priceput, cu adevărat înzestrat pentru afaceri. Nu există regulă sau normă care să măsoare aşa ceva. Deci... cum să legiferezi

cine să primească şi cât? Păi dacă împărţim solicitanţii după criterii imposibil de cuantificat şi dăm „bunurile nimănui” pe mâna unor nepricepuţi, n-am făcut nimic. Ba e chiar mai rău, că falimentul ne mănâncă! Vedeţi? De-asta a ajuns America în vârful piramidei mondiale: când s-a dat drumul la cucerirea vestului, toţi amatorii de îmbogăţire au fost aliniaţi într-o dimineaţă, pe un câmp nesfârşit, cum se dă acum startul la maratoanele cu mii de participanţi. La un semn, a pornit iureşul. Reţineţi că semnalul s-a dat cu pistolul, obiect esenţial şi emblematic pentru croiala civilizaţiei americane. Scuzaţi-mi divagaţia, dar mie mi-au plăcut de mic westernurile. Un singur lucru nu-mi plăcea la ele: toate se terminau bine, ori în viaţă nu-i de loc aşa.

Revenind la iureşul american, la pocnetul pistolului au pornit toţi, dar fiecare a înfipt ţăruşii unde şi pe cât pământ l-au ţinut puterile să ajungă. Mai departe, viaţa cerne ca sita, unii îşi măresc moşia, alţii ajung argaţi sau sezonieri, pe moşia altora. Care a fost secretul succesului acţiunii, perfect validate de istorie? Simplu: nici o regulă! Fiecare -cât poate!

Tânărul vorbea acum cu înflăcărarea fanatică a unui misionar care, ajuns la vreun trib din Amazonia, se străduieşte să-l convertească la cele sfinte.

— Înţeleg, înţeleg... Dar azi, nu în secolul l9, şi la noi, aici, nu pe un continent ce trebuia cucerit, avem de transformat, pe alte baze, o economie debusolată, năucită de schimbarea bruscă. Ce crezi că ar fi de făcut, aici şi acum? Concret.

— Repet: lucrurile sunt mult mai simple decât par. Nu există români suficient de bogaţi care să vină şi să cumpere cu banii jos hălci din industrie, agricultură etc. Nici căpitanii de vapor care făceau bişniţă cu blugi, ţigări, wisky şi alte delicatese, nici măcar milionarul Ştefănescu, falsificatorul de vinuri, împuşcat de „împuşcatul”, nu ar avea atâţia bani. Sigur, în ţările bogate

sunt mulţi magnaţi care ar cumpăra şi la noi, că au cu ce, slavă Domnului, dar dacă vin, ăştia ne-nghit! Ce se alege de românaşii noştri? Adică... noi nu putem? Ba putem, excelenţă. Eu şi grupul meu asta vrem să facem: să dovedim că putem, dacă vom fi ajutaţi acum, la pornire.

— Cum? Că asta e problema: cum?

— Ei... aici intervine politicul. El trebuie să sprijine, ca peste tot în lume, capitalul autohton, atât cât este. De aceea ne-am hotărât să ne constituim cât de curând în partid politic, să ajungem acolo unde se fac legile, să devenim motorul şi umbrela politică a capitalului românesc.

— Vreţi să legiferaţi? Interesant... Cum, și - mai exact - în favoarea cui?

— În favoarea interesului ţării, excelenţă, a întreprinzătorului, că doar el poate scoate ţara din impas.

— A tuturor întreprinzătorilor români?

Răspunsul veni cu întârziere. Solicitantul de munţi cu piatră dură simţise din nou în tonul întrebării o nuanţă care-l determină să cumpănească bine ce scoate pe gură.

— A celor mai activi, mai pricepuţi şi hotărâţi să reuşească, să se mişte repede, să scoată banul şi din piatră seacă.

— Mă gândeam că piatra dumneavoastră, cea pentru borduri, nu e seacă deloc, devreme ce va produce atâţia bani, întinse coarda intenţionat demnitarul, aşteptând reacţia.

— Nu e nimic rău în asta, excelenţă. O ţară cu firme amărâte şi cu patroni ca vai de capul lor este o ţară săracă. Asta vrem? Noi nu. Vom fi puternici, vă asigur, şi forţa noastră financiară se va resimţi benefic în bugetul ţării. Vom plăti corect şi la timp taxele şi impozitele, până la ultimul franc. Noi urâm evaziunea fiscală; ea nu e altceva decât viagra pentru impotenţă financiară - şi cu noi nu va fi cazul.

— Dar ştiţi că pe arena politică, şi chiar în Parlament, veţi avea şi adversari? Că alţii vor gândi exact ca voi, dar pentru ei, nu pentru toată lumea? Sau poate vor gândi altfel, cu totul altfel...

Înflăcărarea răspunsului îl sperie de-a binelea pe demnitar. Cu băieţii nu era de joacă!

— Ceilalţi? Nu-i văd bine, excelenţă. Acum om fi noi mici, aproape nimeni, dar mâine... vor simţi pe pielea lor cine suntem.

— Şi lumea? Opinia publică?

— Toată lumea va înţelege că noi reprezentăm viitorul, şansa ţării. Vom câştiga şi la urne.

— Întreb din nou: şi ceilalţi? Să se sufoce? Să dispară?

— De ce să dispară? N-au decât să vină la noi. Îi primim.

Suficient. Aflase destule despre programul economico-socio-politic al băiatului rozaliu, sfios la început, atât de sfios încât nu îndrăznise să ocupe tot scaunul, dar care, acum, vorbea ca un tribun, numai cu pumnul în masă n-apucase încă să bată. L-ar mai fi interesat, desigur, pe înaltul demnitar şi alte date despre „grupul de prieteni". N-ar fi stricat să înţeleagă şi mai bine ce-i rezervă României viitoarea clasă politică sau, mă rog, o parte a ei, dacă insul din cabinet era, într-adevăr, picătura din ocean care exprimă oceanul. Dar... ajunge pentru azi; a înghiţit destul.

— Am înţeles, mulţumesc pentru această paranteză extrem de edificatoare. Să ne întoarcem la proiectul dumitale, domnule...

— Videscu, excelenţă, completă repede solicitantul, vizibil îngrijorat la gândul că, din nou, a mers prea departe cu dezvăluirile „programatice". Clar: din clipa asta, atenţie!

— Rămăsesem la borduri, vreo 45.000 kilometri -parcă spuneai...

— Mai mult, excelenţă, aproape dublu, că ele trebuie puse pe ambele părţi ale actualelor uliţe şi viitoare şosele.

— Începeţi cu ele pentru că, deocamdată, nu aveţi bani pentru altceva. Am înţeles bine?

— Perfect, excelenţă.

— Şi ce urmează?

— Trotuarele, că sunt mai înguste, mănâncă mai puţin material și forţă de muncă. De fapt, pentru o maximă eficienţă a investiţiei, le gândim mai înguste decât trotuarele de la oraş. În fond, sătenii sunt obişnuiţi cu poteca, se vor descurca. Cu timpul, peste 20-30 de ani, când vom dobândi forţă economică, poate le vom lărgi, că oricum, spaţiu rămâne suficient.

— Şi carosabilul?

— În etapa a III-a, excelenţă. Aici... chiar trebuie resurse, nu glumă!

— Te rog să-mi satisfaci o curiozitate: cum v-a venit ideea cu asfaltul? Aveţi în grup vreun specialist în infrastructură rutieră?

— Nu, excelenţă, nici pomeneală! Trei amici de-ai mei au fost magazioneri la cantine de întreprindere; ştiţi că acolo, toamna, se făcea bulion, se puneau conserve, unele - în sticle din acelea cu gât gros, să încapă zarzavatul. Ca să nu se strice conţinutul, băieţii descoperiseră o metodă-beton: topeau smoală și înveleau celofanul de la gura sticlei cu lichidul vâscos ce etanşeiza recipientul. De la smoala topită ne-a venit ideea; iei smoală multă, o topeşti, o amesteci cu ceva pietriş, că şoseaua nu e sticlă de bulion, trebuie şi puţină consistenţă, apoi torni conţinutul peste pământul uliţei şi, când se întăreşte, săteanul a scăpat de praf și noroi. E simplu.

— Extraordinar de ingenios! Deci... aşa se nasc „asfaltangii viitorului"! Bravo. Dar finanţarea? Spuneai că aţi găsit un sistem de finanţare eficient și sigur.

— Aşa este, vi-l prezint imediat, dar mai întâi, permiteţi-mi, vă rog, o paranteză. Se spune că marii bogătași americani,

când sunt întrebaţi cum şi-au dobândit averea uriaşă, răspund invariabil: „pot justifica fiecare dolar, dar nu pot spune cum am făcut primul milion”. Ei bine, noi nu vrem să roşim când ni se va pune această întrebare.

Sesizând privirea parcă şi mai sfredelitoare a demnitarului aţintită pe chipul său purpuriu, tânărul își pipăi pielea obrazului, apoi, înțelegând, schiță un zâmbet şi încercă o autoironie.

— Eu sunt roşu de la natură, dar n-aş vrea să roşesc şi mai tare, la o adică. Vreau să spun că ne dorim un început de afacere corect şi transparent. Pentru primul pas, vom solicita un ajutor din partea statului, cât se va putea.

— Rambursabil?

— Dacă trebuie neapărat, rambursabil și fără dobândă; în 25-30 de ani. Apoi se declanşează mecanismul unui parteneriat public-privat care autofinanţează proiectul. Ce realizăm noi, de fapt? Pur şi simplu, schimbăm statutul ţăranului român: din sătean îl transformăm în orășean. Ştiu, drumul e lung, dar şi cel mai lung drum începe cu primul pas. Asta facem noi. Dar orăşeanul plăteşte taxe locale, impozite suplimentare: salubritate, întreţinerea străzilor, servicii de tot felul...

— Plăteşte pentru că Ie are!

— Şi la noi le va avea. Odată bordura implementată, a patra sau a cincea parte din acest viitor devine realitate. Deci, să plătească un sfert din ce plăteşte acum orăşeanul, nu e logic? De altfel, se şi spune: viitorul începe azi! Proiectul nostru prevede introducerea acestei taxe la scară naţională, percepută din ziua aprobării proiectului. Pe măsură ce apar celelalte elemente - adică smoală pe trotuar, apoi pe carosabil - taxa se va mări, direct proporţional cu gradul suplimentar de confort câştigat de cetăţeni; de când lumea şi peste tot în lume, confortul nu este gratis. Toţi banii adunaţi astfel se strâng într-un fond care

va asigura autofinanţarea proiectului. Ar mai fi şi alte surse de venit, la care ne gândim. De exemplu apa. E drept, ţăranul n-o primeşte la robinet, în bucătărie sau în baie, ca la oraş, dar chiar aşa, scoasă cu găleata din fântână, apa rămâne una din bogăţiile importante ale subsolului naţional. Şi atunci, de ce să nu plătească nimic cel care o consumă? în Sahara, apa e scumpă ca aurul; sigur, România nu e Sahara, dar nici s-o bei gratis nu e normal.

Nu vreau să abuzez de timpul dumneavoastră atât de drămuit, deja cred că v-am răpit prea mult, dar vă asigur că proiectul nostru este mult mai vast; el cuprinde un întreg şir de măsuri care vor schimba fundamental viaţa satului. Un exemplu: ţăranul de la câmpie, din Bărăgan sau din Banat, nu are pământ mai fertil, mai roditor? Şansa lui de recoltă îmbelşugată nu este sensibil mai mare decât la deal sau la munte? Evident - da. Păi atunci, nu e corect să plătească un impozit suplimentar pe fertilitatea solului? Categoric - da. În schimb, ţăranul de la deal şi de la munte, cu cât urci în altitudine, nu dispune de un aer mai curat, mai ozonificat, mai căutat de orăşenii intoxicaţi cu gazele şi noxele marilor aglomerări urbane, deci dornici să-şi primenească plămânii prin turism rural măcar la sfârşit de săptămână? Sigur - da. Şi iată că apare necesitatea altei taxe: aceea de altitudine. Din 30 în 30 de metri, măsuraţi de la nivelul mării, vom legifera o asemenea taxă progresivă: impozitul pe oportunitatea de câştig din turism, care va atinge cota maximă la munte...

— Stai puţin, domnule, încercă demnitarul să-şi tempereze interlocutorul dezlănţuit. Dumneata propui impozitarea unor activităţi posibile sau probabile, dar neefectuate? Păi vor putea toţi ţăranii să-şi transforme casele în pensiuni de turism rural?

— Să poată! - decise scurt şi rezolut politicianul în devenire, care, luat de val, uitase unde se află, cu cine vorbeşte şi ce caută acolo.

„Cam aşa trebuie să fi arătat junii din anturajul lui Zelea Codreanu”, gândi demnitarul, fascinat de transformarea subită a sfiosului musafir în tribun vehement.

— ... Să se asocieze mai mulţi, să se împrumute la bănci, să dea din coate, să se zbată şi să poată, că prea multe secole a moţăit ţăranul nostru pe cuptor, aşteptând vremuri mai bune. Sistemul nostru de taxe şi impozite îl va trezi din somn, va stimula iniţiativa, va naşte idei de afaceri, îl va obliga să se urnească; altfel... cu ce să plătească? Ne mai gândim și la taxa de proximitate istorică...

— Asta ce mai e?

— Simplu: în apropierea localităţilor sau obiectivelor cu rezonanţă istorică, precum locul unor bătălii celebre, al unor evenimente deosebite, al unor edificii vestite, pe o rază de 20-30 km se va percepe o taxă de proximitate istorică, pentru că acolo există premisele unei atracţii sporite pentru turismul şcolar şi universitar, cultural, educaţional, patriotic, deci şanse superioare de câştig pentru localnici. La Mărăşeşti, Mărăşti, Oituz, Călugăreni, Podul înalt, Războieni, Adamclisi, Alba Iulia - Cetatea Unirii, Curtea de Argeş - gazda celebrei mănăstiri, Ţebea, Islaz, Suceava - cetatea de scaun a lui Ştefan etc. etc... va fi un neîntrerupt pelerinaj de tineri veniţi să vadă cu ochii lor locurile unde s-a făurit istoria. Vor fi create firme specializate, ale căror autocare, pline cu elevi şi studenţi, vor mişuna de-alungul și de-a latul ţării, poposind nopţile în pensiuni apărute, și ele, ca să întregească proiectul. Fiecare elev și student, plătitor de taxe ca să promoveze anul, va avea nevoie de cel puţin 12 asemenea excursii, consemnate în carnetul special creat, cu

data şi semnătura profesorului însoţitor şi a întreprinzătorului care i-a găzduit. Înţelegeţi, excelenţă? Neam de neamul lui n-a bănuit românul că patriotismul poate fi un sentiment atât de rentabil! Impozitul pe banii obţinuţi va merge 20% la bugetul central, şi 80% la bugetul autorităţilor locale, acolo unde viitorul nostru partid îşi propune— şi va reuşi! - să obţină peste 70% din mandate încă din prima legislatură.

Sper că am reuşit să vă sugerez ceva din anvergura şi complexitatea proiectului nostru cu privire la viitorul satului românesc, pentru că, excelenţă, veşnicia s-o fi născut la sat, cum spunea un filozof al cărui nume îmi scapă...

— Herodot, aruncă momeala înaltul demnitar într-o tentativă de umor negru, momeală pe care aspirantul la gloria politică o înghiţi fără să clipească.

— Exact, Herodot, dori să-şi reia el discursul, oprit însă, din nou, de gazda pusă pe șotii, în ciuda sentimentelor pe care le trăia în acele clipe.

— Sau... Blaga, cumva...?

— Nu, Blaga în niciun caz, hotărî interlocutorul; așa îl cheamă pe un amic din grupul nostru, noi îi spunem buldogul, că seamănă cu potaia falcoasă din desenele animate ca două picături de apă. Deci, cum spuneam.... veşnicia s-o fi născut la sat, dar ajunge! A venit timpul să se nască acolo iniţiativa, spiritului lucrativ, scosul banului din te miri ce şi te miri cum, că altfel...

— Interesant... Foarte interesant, murmură înaltul demnitar. Nu ştiu însă de unde va scoate ţăranul român atâţia bani încât să vă susţină viziunea atât de... atât de...

— Îl priveşte, excelenţă! Să muncească. Să găsească surse de venit. Aşa cum noi am reuşit să imaginăm soluţii la nivel macro, fiecare ţăran în parte să pună osul la treabă şi mintea

la contribuţie! Nu poate aici, la noi? În câteva luni vom intra în UE; n-are decât să se ducă la cules de portocale, mandarine şi căpşuni, prin ţările calde.

— Da; ar fi o soluţie... admise demnitarul, din vârful buzelor, acum de-adreptul speriat. Și firmele alea de turism juvenil... și colectarea impozitelor suplimentare... cine le va face?

— Întreprinzătorii, excelenţă, nu noi; întreprinzătorii. Noi, ca partid, asigurăm cadrul instituţional, legiferăm, impozităm și, la sfârşit, strângem banii. Firmele vor face toată treaba.

— Firmele cui?

— Ale cui se va mişca mai repede. Vor fi şi ale noastre printre ele, desigur...

Demnitarul îşi privea interlocutorul cu o uimire nedisimulată. După clipe lungi de tăcere, întrebă:

— Dragul meu, dumneata ai auzit de Ostap Bender?

— Nu, excelenţă, n-am avut onoarea să-l cunosc.

— Nici n-aveai cum; e personaj de roman, nu om în carne şi oase.Am întrebat pentru că ingeniozitatea dumitale mi-a adus aminte de Bender. I se spunea „marele maestru al combinaţiilor".

— Mă flataţi, excelenţă...

— Oare?... Dar să revenim la ale noastre. În estimările proiectului, cam cât timp va trece între fazele bordură-trotuar-carosabil și restul?

— E greu de dat un răspuns, dar... nici o grijă: noi garantăm bordurile pentru minimum 6 luni. Dacă se strică... altele, dar n-au cum să se strice, că nu le-atinge nimeni, cel mult s-ar putea să le fure.

— Şi atunci... alţi bani?

— Păi... alt material, altă manoperă, alt transport... sigur că şi alţi bani. S-ar putea negocia un discount, dar rămâne de văzut. Ideea este că distanţa dintre etape depinde de mulţi

factori: urgenţa cu care obţinem munţii în proprietate, viteza cu care Parlamentul votează legea parteneriatului public—privat, rapiditatea cu care ministerele de resort aprobă şi implementează toate prevederile contractului, iuţeala cu care organele locale colectează taxele aferente, că noi, bani acum, de unde? Cu cât mai repede, cu atât mai bine. Am putea începe chiar de mâine.

— Las-o pe săptămâna viitoare. Treburile serioase încep de lunea, glumi demnitarul, surprinzător de relaxat, spre nedumerirea îngrijorată a vizitatorului; o fi glumă, sau... ce este?

Înaltul demnitar îi spulberă neliniştea cu un zâmbet larg, încurajator.

— Te-am ascultat cu multă atenţie, te-am înţeles mai bine decât crezi; urmează să-mi consult sfetnicii. Lasă adresa secretarei mele și... ţinem legătura. Pe curând!

Solicitantul audienţei se ridică, salută respectuos şi părăsi cabinetul cu mai mult aplomb decât venise, convins că a făcut o treabă excelentă. Se gândea de pe-acum cu cât să ceară amicilor săi majorarea procentului cotă-parte din afacere, dacă afacerea se încheie, că doar el este cel ce-a pornit-o.

La puţin timp, chemat din studioul improvizat, de unde urmărise audienţa, „şeful proiectului ciudaţi” îşi privea interlocutorul, nerăbdător să-i afle impresia.

— A meritat?

— Ohooo! Şi încă cum! Ai o mânăăă! De unde-i scoţi, domnule?

— Niciun merit, excelenţă. Inşii mişună peste tot, sunt mulţi şi se înmulţesc ca şoarecii, ca bacteriile. Mi-e teamă să nu ne sufoce.

— Oare aşa să arate viitoarea clasă politică a României?

— O parte a ei, nu ştiu cât de mare, mi-e teamă că... aşa. Va fi greu de luptat cu lupii tineri şi flămânzi.

— Şi... nimic de făcut?

— Asta ar suna a fatalism, excelenţă. Poate cu răbdare, cu perseverenţă, cu tact, cu înţelegerea exactă a consecinţelor unui posibil eşec - Doamne fereşte - s-ar putea să... Depinde mult şi de dumneavoastră.

— De mine? Îmi supraapreciezi puterile, amice.

— De loc, excelenţă. Ce nu puteţi face singur s-ar putea realiza coagulând o „coaliţie a binelui", poate chiar o „conspiraţie a binelui", dacă nu vă deranjează formularea. Un filtru, un „cordon sanitar" împotriva lăcomiei extreme şi agresive, care vrea bani mulţi şi putere politică pentru a face şi mai mulţi bani şi pentru a-i securiza.

— Dar opinia publică? Electoratul? Cei mulţi, care vor fi păgubiţi, jecmăniţi - pentru că de la ei se vor fura banii? Alegerile, referendumurile şi câte instrumente a mai inventat democraţia, ele ce fac? La ce sunt bune dacă - zici dumneata - un om trebuie să creeze o „brigadă de criză", un „comando anti furt şi anti ticăloşie", o stavilă ONG împotriva răului?

— Democraţia, excelenţă, cu toate imperfecţiunile ei, este - deocamdată - cel mai bun instrument de guvernare inventat de societate. Nici eu, nici dumneavoastră nu ne îndoim de virtuţile ei, dar... să facem puţină istorie. Hitler a venit la putere, în '33, prin alegeri libere, şi ani la rând, poporul de votanţi l-a aclamat când înarma ţara, când declara război, când cucerea toată Europa. Să zicem că nu-i de mirare, nemţii credeau că sunt marii câştigători, deşi aveau să plătească scump naivitatea; dar celelalte popoare, întreaga clasă politică a lumii a avut nevoie de câţiva ani ca să se dezmeticească, să acţioneze... când? Păi când muriseră milioane de oameni pe fronturi sau în cuptoarele lagărelor de exterminare.

Să zicem că a fost o excepţie, că au fost alte vremuri ... Dar nu vi se pare ciudat că, în plină democraţie şi în ţara celei mai depline libertăţi - SUA, urcă la cârma celui mai bogat şi mai întins stat al Uniunii un fost culturist, ajuns actor de succes nu pentru talent, inteligenţă sau cultură, ci pentru muşchii bombaţi carismatic? Sau: parlamentul unei importante ţări europene primeşte, tot prin alegeri libere, o cucoană star-porno, probabil nu lipsită de calităţi, dar nu în zona capului, ci... mă-nţelegeţi. Exemplele s-ar putea să vi se pară minore, nerelevante, poate şi sunt, dar ştiu partiduțe xenofobe sau extremiste care intră la guvernare tot prin vot popular, deşi ele fac mult rău popoarelor care le votează, otrăvind viaţa politică de-acasă şi din Europa. Mai ştiu o ţară mare, dezvoltată, democratică, ba chiar şi profund catolică, unde la cârmă a stat, mulţi ani, un maniac sexual, un fel de bufon al politicii mondiale. Să mai spunem că un partid etnic (ciudăţenie pentru arena politică, unde partidele se constituie după alte criterii), timp de 4 cicluri electorale, cu cele 5-6 procente ale sale, arbitrează accederea la putere, el nelipsind din nici o guvernare. Şi dacă mai doriţi exemple, vă mai dau, că sunt destule. Toate - perfect legale, perfect constituţionale, perfect democratice. Toate - „vox populi, vox dei”. Şi atunci, de ce ne-am mira dacă peste câţiva ani, electoratul român va cocoţa sus, sus de tot, vreun ins fără mamă-fără tată când e vorba de interesul lui, nu al ţării, un ins malefic, ticălos, mincinos, hoţ, lacom, mitocan şi incult?

Mai mult, excelenţă: rozaliul musafir de adineauri vorbea despre un grup de prieteni pus pe afaceri şi gata-gata să se constituie în partid - umbrelă pentru potlogării. Ce-aţi zice dacă acolo, printre ei, există deja un asemenea ins?

— Văd că dumneata îmi zdruncini încrederea în regula lui “Jumătate plus unu”...

— Nu, excelenţă. Vreau numai să vă atrag atenţia asupra capcanelor democraţiei, pentru că ele există. Mai ţineţi minte ce propunea tânărul cu care aţi început seria audienţelor?

— Ei, cum să uit? Desfiinţarea politicii. Înlocuirea ei cu calculatorul, imparţialul, riguros exactul şi atotştiutorul calculator... Un vis frumos. Crezi că va putea, vreodată, un om politic să desfiinţeze politica?

— Un om politic - nu, dar un om de stat ar merita să încerce, odată şi-odată; poate, cine ştie...

— Utopii, dragul meu. Cu băiatul acela... ce s-a întâmplat? A murit, nu-i aşa?

— Da, excelenţă. Visătorii mor, dar visurile lor, dacă au norocul să întâlnească un luptător, poate...

— Crezi? Dar, revenind la realitate, e posibil ca insul căruia i-ai schiţat adineauri portretul hâd, să existe? Chiar există? Să ne ferească sfântul!

— Să ne ferească sfântul, dar sfântul trebuie ajutat, excelenţă. E mare nevoie.

Rămas singur, înaltul demnitar nu-şi găsi liniştea multă vreme. Din când în când, cu tot echilibrul interior pe care mulţi i-l admirau, se pomenea şoptind, aproape obsesiv:

— Da, ar trebui. Trebuie. Dar cum? Chiar; cum? Of, Doamne! Dacă aş şti!...

10. FARMACISTUL

Spre deosebire de solicitanţii anteriori, insul pătruns în cabinet părea de o agresivitate - la început numai verbală - care, sincer să fiu, m-a îngrijorat. Fără să salute, fără cea mai sumară formulă protocolară, atacă de la primele cuvinte:

— Cum permiteţi, domnule?

Demnitarul făcu ochii mari. Cui să permită, şi ce? Noul venit adăugă cu grăbire:

— Ce caută toţi ăştia, din toate colţurile mapamondului, să ne tragă de urechi şi să ne impună soluţii aici, la noi acasă? Ei vorbesc? Ei, care...

Furia îi înecă vorbele. Înghiţi, respiră adânc de câteva ori, apoi încercă să se repeadă din nou. Înaltul demnitar îl opri cu un gest.

— Domnule, las la o parte faptul că n-ai dat “bună ziua”, că nu ştiu cine eşti şi ce profesie ai. Să admitem că datele acestea nu sunt esenţiale şi m-aş putea lipsi de ele. Dar în interesul demersului dumitale, te rog să te linişteşti şi să-mi spui, calm şi aşezat, ce te aduce la mine.

Omul îşi acordă singur câteva secunde şi, după un benefic efort de auto-control, reluă:

— Vă rog să-mi scuzaţi vehemenţa, n-am intenţionat să vă jignesc. Sunt farmacist. Farmacist din tată-n fiu, de trei generaţii. Bunicul meu a întemeiat, spre începutul secolului, o modestă spiţerie în Bucureşti; tatăl meu a transformat-o într-o reţea de farmacii moderne, evident naţionalizate de comunişti, iar eu...eu, ce să vă mai spun? Strecurat în Facultatea de farmacie cu dosar fals, că pe vremea aia... apoi, chipurile - farmacist, de fapt... funcţionar la un ghişeu, răspundeam de dimineaţă până seara bolnavilor : “N-avem aia, n-avem ailaltă”, că nu se găseau nici antinevralgice, ştiţi bine! Vă spun toate astea ca să nu mă judecaţi greşit. Nu sunt comunist. N-am fost nici eu, nici neam din neamul meu. Dimpotrivă; tot ce-am avut, mi-au luat comuniştii. De aceea îi urăsc. Dar, domnule, asta e una, şi neobrăzarea cu care vin toţi samsarii şi toţi jegoşii din toate colţurile planetei să ne scalde în înţelepciunea şi mărinimia lor, mă scoate din...

Şi din nou, indignarea îi astupă gura, la propriu. După alte câteva clipe, farmacistul se scuză iarăşi, apoi, recăpătându-și suflul, încercă o expunere mai coerentă.

— Nefiind de specialitate, am pus mâna pe carte şi am studiat, cât m-am priceput, istoria relaţiilor noastre cu occidentul. Ei bine, m-am îngrozit. Nu spun că, din când în când, nu s-a ivit câte un om generos ori luminat, care să ne întindă o mână sinceră, dar, trăgând linie şi adunând, bilanţul e jalnic. Ce brumă avem, am obţinut prin truda și sacrificiile noastre; în schimb, bogaţii Europei şi ai lumii, când au poposit pe meleagurile noastre, au plecat mai bogaţi. N-am să dezgrop, acum, morţii, în faţa unui om mult mai priceput decât mine la de-alde-astea. Mă voi mărgini să rezum experienţa generaţiei mele. Cine ne-a vândut la Ialta şi la Potsdam? Cine ne-a lăsat pe mâna unei ideologii și unor intrerese ce n-aveau nimic comun cu noi? Aceiași care au dat cale liberă lui Hitler, din miopie și lașitate, la Munchen, în 1939!

Apropo de Hitler... Noi, românii, am plătit daune de război cu vârf și îndesat, dar statul german ne-a despăgubit, cumva, pentru distugerea economiei româneşti în ultimul război mondial? A plătit cineva catastrofa naţională în care am fost împinşi? Că se ştie; n-am intrat de bunăvoie! Hitler... s-a dus, dar statul german există: acum are chiar frontierele acelei ţări care ne-a impus Dictatul de la Viena şi care, apoi, ne-a aruncat în foc! Aşa cum, în istorie, Occidentul european a putut trăi şi clădi în linişte pentru că pofta de cuceriri a marilor valuri migratoare pornite din străfundurile Asiei se domolea pe spinarea unora de-alde noi, tot aşa, nişte zeci de ani, lumea liberă ne-a compătimit din vârful buzelor: vai, vai, vai, bieţii români! Am aşteptat cu sufletul la gură eu, familia, prietenii şi sute de mii de naivi ca noi "să vină americanii"... N-au venit pentru că scenariul era de mult stabilit şi nu prevedea venirea...

Ba mai mult: când un semianalfabet s-a cocoţat la putere, a fost suficient să cocheteze cu băţoşenia faţă de marele vecin de la răsărit pentru a primi încurajări, recunoaşteri, titluri, distincţii, onoruri, chiar şi mult râvnita „clauză". Cui i-a păsat de pătimirea poporului român? Azi, privesc uimit la liota de bişniţari, profitori şi vântură-lume care ne invadează; în schimb, încrederea, ajutorul real, parteneriatul de afaceri, profitabil, desigur, dar în limita corectitudinii... unde e? Că nu-l văd! E odios, domnule, cum poate fi perpelit la foc mic un popor! Citesc prin ziare declaraţii scandaloase, privesc la televizor inşi care ne pun condiţii ca la piaţă: dacă faceţi aşa, vă dăm atât, dacă nu.... Aud despre milioane de dolari investiţi în forţe politice obscure, ocolindu-se astfel până şi opoziţia politică legal constituită... Criminal mod de a ajuta o ţară să-şi regăsească, să-şi redefinească identitatea!

Am aşteptat o reacţie a oficialităţilor, a partidelor, a aleșilor naţiunii, a celor în drept să vorbească în numele poporului ăsta umilit, batjocorit şi trădat... Nimeni nu spune nimic. Ţara cea mai bogată şi cea mai puternică din lume a avut nevoie de mica Românie pentru a construi, peste noapte, la ONU, eşafodajul diplomatico-juridic al războiului din Golf, mai pe şleau spus al impunerii intereselor americane în zonă, dar când mica şi amărâta Românie cere dreptul ei: cele două miliarde de dolari pierdute de la irakieni...cum răspunde marele bogătaş al lumii? Ne pune la colţ, ne trece la carantină: să mai vedem, să mai cugetăm, să auzim ce mai spun dizidenţii, să vă mai privim televiziunea, să vă mai studiem democraţia... şi cândva... poate. Dar sunt banii noştri, domnule! Pentru americani, două miliarde reprezintă un bacşiş, pentru... noi - viaţă sau moarte.

Sunt uimit şi revoltat. Toţi privesc spre sacul cu bani şi nu crâcnesc, nu cumva să se supere cei ce s-ar putea să se-ndure

şi - dacă suntem cuminţi - să dezlege baierele sacului. Ei bine, eu nu mai pot suporta. Dacă ţara, poporul, autorităţile nu reacţionează, reacţionez eu. Până azi n-am omorât o muscă, dar m-am hotărât să spăl ruşinea, să repar această nedreptate istorică... Am un plan, sper să mă ajutaţi. Dacă sunteţi un patriot adevărat, trebuie să mă ajutaţi!

Intrat din nou într-o agitaţie aproape necontrolată, omul scoase din buzunar un obiect foarte asemănător cu un tub de pastă de dinţi şi-l depuse pe birou.

Confirmându-mi presupunerea, vizitatorul preciză:

— Aceasta este o pastă de dinţi. Să nu cumva să atingeţi conţinutul tubului! adăugă pripit inamicul occidentului, când văzu că demnitarul vrea să apuce obiectul. Sunt farmacist, v-am mai spus.De ani de zile posed formula numai de mine știută a unei otrăvi atât de cumplite, cum cred că n-a mai cunoscut omenirea de la Ruggieri, chimistul şi consilierul intim al Catherinei de Medicis, de ale cărui preparate se pare că nu a fost străină nici familia Borgia...Nu se moare din pasta aceasta albicioasă - altfel plăcut mirositoare. Mai exact, nu se moare imediat. La început se umflă gingiile, apoi întreaga dantură începe să se mişte în alveole şi să cadă dinţii pentru ca, încet-încet, tot ce înseamnă mucoasă în organism să se înroşească, să se umfle, să sângereze, să se necrozeze.

— Din simpla folosire a acestei...? de-abia putu să articuleze demnitarul care privea oripilat tubuleţul de pe birou.

— Exact. E suficient un simplu contact cu gingia şi mecanismul se declanşează ireversibil. Nu există antidot. Nici cea mai fină analiză chimică nu poate detecta substanţa ucigaşă. Desfid orice tribunal care ar dori să mă tragă la răspundere.

— Pentru ce? formulă, de data aceasta cu vocea plină, demnitarul. De fapt, ce doriţi de la mine?

— Să mă răzbun. Pot fabrica acest produs - şi farmacistul îşi însoţi cuvintele cu un gest spre obiectul de pe birou - la scară industrială. Un export inteligent, bine dirijat, sau un sistem de „difuzare la ţintă" a produsului, poate şterge de pe suprafaţa pământului, în doi ani, toţi duşmanii ţării. Nu ştiu, nu mă pricep cum e mai bine... A exporta pur şi simplu otrava, ar duce la genocid - şi nu vreau așa ceva; mai bine răspândire cu adresă exactă. Trebuie găsită o modalitate sigură, eficientă. Eu vă ofer arma, dumneavoastră... folosiţi-o.

Demnitarul se ridică de pe scaun, patrulând nervos prin spatele biroului, semn că şi-a epuizat rezerva de răbdare şi înţelegere.

— Deci... dumneata doreşti să mă faci complice la un lanţ de crime, răspunse într-un târziu. De fapt, îmi ceri să le comit. Cine fabrică o otravă, nu e neapărat ucigaş; criminal devine cel care o foloseşte. Te-ai gândit la treaba asta? Mă vezi dumneata pe mine criminal nu în serie, ci în masă?

Speriat de reacţie, farmacistul se apără cu disperare.

— Consider simplist modul acesta de a pune problema. Nu de crimă e vorba, ci de justiţie! De-a lungul istoriei, multe cauze drepte s-au impus prin mijloace...mai puţin ortodoxe, să le spunem ... Vă pot oferi câte exemple doriţi!... Nu o dată, popoare oprimate şi-au cucerit libertatea ucigându-şi opresorii, iar justiţiarii n-au intrat în istorie drept călăi. Stalin are la activ milioane de vieţi smulse pentru a...

— Stalin nu e un model! Astăzi, primii care-l judecă şi-l condamnă sunt ruşii! Ei vor, cei dintâi, să apuce pe alt drum, să construiască pe alte baze societatea, statul...

— Hitler...

— Scuteşte-mă cu călăii! Statul de drept n-are nimic comun nici cu fascismul, nici cu nazismul, nici cu comunismul; cu niciun fel de dictatură!

— Doriţi, deci, exemple din „lumea democraţiei”? Perfect! De asasinatul politic aţi auzit? Sau... ştiţi cum se rezolvă lucrurile în sudul Italiei, unde Mafia...

— Ajunge! Dacă e să împrumutăm ceva de la fraţii noştri întru latinitate, apoi nu procedeele Mafiei le vom alege!

— ...unde Mafia lucrează mână-n mână cu cele mai înalte oficialităţi? îşi continuă cu încăpăţânare fraza farmacistul teribil. Să nu-mi spuneţi că nu ştiţi cum se amestecă, acolo şi-n toate democraţiile occidentale, banii murdari, interesele suspecte, ucigaşii plătiţi, lumea interlopă şi crima organizată cu cele mai înalte principii şi cele mai oficiale cercuri...Eu nu vă propun o acţiune meschină, interesată, nu vreau să mă îmbogăţesc din patentul meu, ci doar să facem dreptate. Să scăpăm ţara de complotul ce i se urzeşte.

De data aceasta, înaltul demnitar izbucni nestăpânit:

— Ce gândeşti şi ce spui dumneata este oribil. Dilema în care mă zbat acum e... ce fac cu dumneata? Port o răspundere şi în virtutea acestei răspunderi - te întreb: dacă ai fi în locul meu, dacă un cetăţean al acestei ţări ţi s-ar adresa, spunându-ţi pe şleau că posedă o otravă cumplită şi de nedetectat, cu care intenţionează să suprime zeci, sute, mii de persoane... ei bine, ce-ai face? L-ai lăsa să plece din cabinet?

Aflat la postul meu de observaţie, în faţa monitorului din micuţul birou alăturat, încercai pentru prima dată regretul că nu există o mână de operator capabilă să schimbe, din când în când, cadrul general prin care imaginea reda uniform tot ce se petrecea în cabinet. Aş fi vrut să urmăresc în acea clipă ochii tulburi, de fiară hăituită, parvenită brusc la înţelegerea pericolului în care s-a vârât singură. Chiar şi în neutralitatea acelei încadrări largi, generale, mi se păru că desluşesc sclipirea de spaimă, de panică, de furie neputincioasă, de ruşine, poate şi

de speranţă cu care ochii farmacistului îşi fixau interlocutorul. Îndrăzni:

— Sper că nu mă bănuiţi de...

— Nu bănuiesc nimic. Judec ce-am auzit. Nici măcar nu mă formalizez de faptul - uluitor! - că un cetăţean vine să-mi propună a mă asocia la crimă. În clipa asta pur şi simplu, nu ştiu cum să preîntâmpin un posibil pericol de care am luat cunoştinţă, fără să abuzez de încrederea unui om ce mi-a împărtăşit un secret. Asta e problema! Dacă aş avea certitudinea că planul dumitale moare aci, că brevetul dumitale ucigaş dispare, piere, nu mai există... Dar cine-mi poate garanta?

— Aveţi cuvântul meu! veni răspunsul aproape strigat de o voce care de-abia acum trăda dezechilibrul posesorului ei.

— Cuvântul?!.. Cam puţin, spuse demnitarul, adresându-se mai mult sie-şi.

Cu un gest surprinzător, farmacistul smulse de pe birou tubul de pastă, apoi, cu un râs forţat, grotesc şi tragic, bâlbâi:

— Am glumit, domnule. Cum vă puteţi imagina că un farmacist lecuitor de boli, ca şi medicul - prin profesie şi prin vocaţie, în cazul meu şi prin tradiţie familială... că eu aş fi în stare să... să atentez la... Incoerenţa puse stăpânire totală pe gândul şi cuvintele vizitatorului. Privirile deloc convinse cu care demnitarul îl fixa, întăriră frica paralizantă, animalică. Până când un alt gest, la fel de smucit, puse capăt stării.

— Priviţi, strigă omul. Iată dovada că totul e o glumă... poate o glumă proastă, sinistră, recunosc, şi pentru care îmi cer scuze, dar o glumă, nimic altceva decât o glumă...

Şi tot vorbind, farmacistul deşurubă cu mâna tremurândă căpăcelul tubului, apoi apăsă, până când un eşantion de pastă i se întinse pe arătătorul mâinii celeilalte. Cuprins de o adevărată

frenezie a gesturilor şi cuvintelor, îşi întinse pasta peste gingiile decopertate printr-o grimasă ce dădea feţei un aspect hidos, frecându-le cu disperare. Cuvintele nu se mai distingeau, şuierate printre buzele înecate de năclăiala scârboasă a substanţei amestecată cu salivă.

— Vedeţi? Iată dovada! Nu e nici o otravă! M-am jucat... Uşurat ca de o povară, demnitarul se reaşeză pe fotoliu.

— Bine, bine, te cred. Du-te cu Dumnezeu...

N-am avut timp să comentăm întâmplarea; la distanţă de câteva minute, o altă audienţă urma să înceapă.

Ne-am reamintit-o amândoi, a treia zi, citind o scurtă notiţă de „fapt divers”, apărută într-unul din zecile de ziare ce se băteau pentru asemenea subiecte: „Aseară, în strada... nr... farmacistul...a fost găsit spânzurat în podul locuinţei sale. Primele date par a confirma ipoteza unei sinucideri. Cercetările continuă”.

11. UN FOLCLORIST ICONOCLAST

Vizitatorul părea pus pe șotii. Intrase în cabinet arborând un zâmbet şăgalnic, parcă pregătindu-se să debiteze o glumă straşnică. N-ar strica un moment de destindere, după atâtea poveşti încrâncenate, mă gândeam de la postul meu de observaţie.

— Vă solicit câteva minute din timpul dumneavoastră atât de drămuit, începu solicitantul audienţei, pentru a vă... contraria. Vedeţi? Am şi început, râse el, sincer amuzat de reacţia citită pe faţa demnitarului. Nu vă speriaţi! Tot ce doresc este să vă ofer o temă de meditaţie, povestindu-vă în câteva fraze viaţa mea, sau păţania mea - este tot una.

Sunt folclorist, specializat în proverbe, zicători, vorbe de duh, înţelepciune populară, cum s-ar spune. Două decenii am cules cu migală tot ce mi s-a părut autentic şi interesant. De fapt, totul mi se părea teribil de interesant! Cunosc la perfecţie culegerea lui Zane, lucrările lui Tocilescu, Theodorescu şi ale multor altora. Am urmărit tot ce s-a scris şi s-a editat; am făcut studii comparate, am căutat şi stabilit filiaţii, influenţe, preluări, transferuri de motive, teme şi atitudini filozofice de la un popor la altul. Pentru ca, într-o bună zi (bună?) să deschid o carte de proverbe - ştiute pe dinafară! -, să le recitesc şi să constat că... se întâmplă ceva cu mine. Ori fusesem de-a lungul anilor un idiot dispus să se auto-mistifice, să găsească adevăr, înţelepciune şi profunzime acolo unde ele nu existau, ori în acea clipă orbisem, îmi luase Dumnezeu minţile, nu mai pricepeam nimic - sau, dimpotrivă, o subită iluminare mă făcea să pricep, într-o clipă, eroarea de o viaţă. Vă mărturisesc: acum îmi vine să râd, dar atunci... Iubiţi proverbele?

Luat pe neaşteptate, cel întrebat răspunse cu un gest evaziv.

— Bine faceţi că nu vă grăbiţi cu răspunsul, continuă folcloristul, volubil. Hai să căutăm împreună argumente; mă tem că ele n-or să vă ducă spre „da".

— Chiar aşa? ieşi demnitarul, contrariat, din rezerva în care se menţinuse.

— Nu ştiu...Veţi aprecia singur. Dar... s-o luăm metodic. Mă urmăriţi? La gestul de confirmare, folcloristul „atacă".

— Cine n-a auzit până la saturaţie că „ziua bună se cunoaşte de dimineaţă"? Analizaţi textul, vă rog: e o prostie. Orice meteorolog îl poate spulbera din câteva cuvinte. Cum,adică? O dimineaţă cu soare înseamnă, obligatoriu, că după amiază nu va ploua ori nu va veni furtună? Sau dacă te-ai trezit pe ploaie, e musai să plouă toată ziua? Să fim serioşi! În zone

geografice întinse, alternanţa între ploaie şi soare în doar 24 de ore constituie legea de bază a climei. Ţăranul de la munte ştie perfect cât de repede se schimbă vremea şi nu se lasă păcălit de presupusul adevăr al zicalei. Veţi spune, poate, că e de reţinut sensul figurat...Mă îndoiesc. Dacă un lucru începe bine, se sfârşeşte întotdeauna bine? N-aş zice. Invers: dacă ceva începe rău, sau greu, nu există redresare pe parcurs? Conform acestei optici, ar fi trebuit de mult să ne punem ștreangul de gât!

Atrag atenţia asupra nuanţei defetiste, de-a dreptul periculoase când devine filozofie de viaţă, filozofie prezentă, indiscutabil, în gândirea populară. "Rău cu rău,dar mai rău fără rău"... Să ne consolăm cu răul, adică? Nu subscriu. E adevărat, resemnarea a produs acea bijuterie de limbă românească, numită "Mioriţa", dar dincolo de literatură, ar trebui să ne scuturăm odată pentru totdeauna de filozofia fatalist-resemnat-defetistă! După cum ar trebui să renunţăm la ideea, chiar şi metaforic luată, a înzidirii vieţii omeneşti în temelia construcţiei pentru a o face durabilă, idee-pivot a tulburătoarei legende a meşterului Manole. Dar să nu divaghez; literatura e altceva, acolo conotaţiile şi trimiterile spre profunzimi nebănuite pot căpăta, la un moment dat, importanţă şi valoare mai mare decât însăşi „morala fabulei"...

Să revenim, deci, la proverbele noastre. Cum zice românul? „Decât cu prostul la câştig, mai bine cu deşteptul la pagubă..." Rezistă? Nu prea. În primul rând, pentru că prostul, dacă e prost, nu câştigă: nici măcar pe-aici, pe la noi, în gura Balcanilor, în pragul Fanarului, în trena atâtor malversaţiuni ale istoriei, unde se poate aproape orice. Prelungind ideea, deşteptul - prin însăşi esenţa lui - nu ajunge la pagubă; dacă ajunge, nu e deştept.

Să fi fost aceasta o mentalitate socialistă „avant-la-lettre"? Să ne fi învăţat noi a dispreţui încă din vremuri ancestrale ideea

de câştig? Să fi fost acesta fondul aperceptiv care ne-a pregătit pentru faliment în socialismul victorios? Nu ştiu, e de meditat...

Iată o altă mostră; „Mai binele e duşmanul binelui”... Niciodată! Inepţia asta contrazice principiul fundamental al oricărui progres. Unde ne-am găsi astăzi dacă omul care a pus la treabă energia aburului s-ar fi declarat mulţumit cu tracţiunea animală? Şi, urcând pe scara istoriei, ce s-ar fi întâmplat dacă alt nemulţumit n-ar fi „plusat”, folosind energia electrică, apoi un altul energia atomului etc.,etc? Decretând că performanţa superioară - în indiferent ce domeniu - este duşmanului binelui, mori prin stagnare! Cu toate acestea, zicala este cunoscută, ba chiar aplicată. Vă întreb: unde este, aci, înţelepciunea?

Sau... spuneţi-mi: e prudent să-ţi expui piciorul, colţilor unui câine furios, care latră de mama focului? Personal, aţi face-o? Eu nu. Deşi, dacă ar fi să mă iau după un alt proverb, la fel de cunoscut, ar trebui să-mi ofer, liniştit, membrele inferioare acelei jivine, convins că nu mi se poate întâmpla nimic. De ce? Pentru că, spune proverbul... “câinele care latră, nu muşcă”. Oare? Cine-l împiedică să latre un timp, apoi, când îi vine bine, să-şi înfigă colţii? Invers privite lucrurile: dacă o potaie tace mâlc, nici nu mârâie măcar, e obligatoriu să-ţi pregătească o muşcătură s-o ţii minte? E absurd. La câine, ca şi la alte animale, starea de furie în care se intră prin lătrat e semn de pericol mult mai grav decât tăcerea. Ştiu, există şi aici - ca în toate proverbele - un sens figurat, un strat “adânc”, înţelept. Cât de adânc şi cât de înţelept? Să vedem. Ce vrea să zică, de fapt, „subtextul”? Că insul care te vorbeşte în dreapta şi-n stânga, bârfitorul, clevetitorul, flecarul, palavragiul, nu e capabil de muşcătură; nu atacă. Fals! În primul rând, pentru că dintr-o asemenea pleavă umană se recrutează majoritatea ticăloşilor ce nu se sfiesc să lovească; în al doilea rând, pentru că în viaţa socială, chiar „lătrătura” este

una dintre cele mai perfide şi eficace modalităţi de a muşca. Nu e nevoie să te pocnească cineva în moalele capului; e suficient să semene îndoiala în legătură cu persoana ta, să te discrediteze.

Încă o probă de gândire păguboasă : „Cine fuge după doi iepuri, nu prinde nici unul”. Ar trebui să subînţelegem că alergătorul după un singur iepure îl şi prinde negreşit? Bine-ar fi! Dar, judecând „zicerea” chiar și numai după ceea ce afirmă, singurul răspuns de bun-simţ este: ei,aş! Viaţa modernă demonstrează că şansele de reuşită sunt mai mari cu cât îţi diversifici obiectivele şi modalităţile de a le atinge, cu cât eviţi, deci, miza pe o singură carte. Alergătura după un singur iepure reprezintă, categoric, un mod depășit, îngust și anacronic de a vedea lucrurile.

Ce părere aveţi despre „Hoţul cu un păcat, păgubaşul cu l00?” Drăguț, nu? Cum s-ar zice, suta de bănuieli nefondate, nutrite de păgubaș, atârnă mai greu în balanţa judecăţii, de acum sau de apoi, decât furtul, păcatul în sine. De unde până unde? E adevărat, dogma creştină defineşte păcatul drept greşeala cu gândul, cu vorba sau cu fapta, dar dacă în viaţa socială s-ar pedepsi gândul, cred că speţa umană s-ar fi stins demult sub gloanţele plutoanelor de execuţie, sau întreaga omenire ar vieţui în puşcărie. De la bănuiala nefondată până la furt e cale lungă... Cum îşi permite „zicătorul popular” să le pună pe talgerele aceleeaşi balanțe şi, mai mult, să insinueze că talgerul cu bănuieli trage mai greu?

Pe scurt, excelenţă, îndemnat de revelaţia trăită aşa, din senin, m-am apucat să reexaminez cu ochii de-acum, tot ce se adunase în bibliotecă și în memorie. Ei bine, rezultatul m-a uimit. Nu pot spune că n-a rezistat nimic. Ar fi exagerat, dar procentul e descurajant. Ştiu, nu vă vine să credeţi; vă invit să faceţi, cândva, experienţa aceasta: deschideţi o culegere de

proverbe şi zicători, citiţi-le atent şi meditaţi asupra lor. Sunt convins că-mi veţi da dreptate.

„Cine se scoală de dimineaţă, departe ajunge”...Te pufneşte râsul! Ajunge departe cine ştie, poate şi vrea, nu cine se scoală de dimineaţă; cât despre trezitul cu noaptea-n cap ca dovadă a hărniciei, treaba e la fel de discutabilă.

Există și varianta: „încet-încet, departe ajungi”. S-o creadă înţeleptul autor al zicalei. Cine o ia azi, „încet-încet”, n-ajunge nicăieri. E vremea starturilor lansate, a oamenilor care se grăbesc! Asupra grabei se opresc, de altfel, o puzderie de ziceri, mai toate - discutabile. „Graba strică treaba”. Oare? De ce nu strică treaba moşmondeala, puturoşenia tembelă, mitocoşeala exasperantă a inşilor pe care natura parcă i-a hărăzit cu două mâini stângi? Altă zicere de la strămoşii noştri latini citire, ne învaţă: „Grăbeşte-te încet”. Simplu joc de cuvinte!

Apropo! Dumneavoastră aţi mai sfătui pe cineva, acum: „Strânge bani albi, pentru zile negre”? Eu, nu. Cu rata actuală a inflaţiei, numai un naiv mai strânge bani albi; „verzi”... poate! Dar intrăm în altă zonă: să revenim la oile noastre.

Aţi auzit probabil, că „sătulul nu crede flămândului”. De unde ştie înţeleptul? Parcă asta e problema? De crezut, îl crede; sătulului nu-i pasă de foamea flămândului, nu e dispus să i-o potolească pe buzunarul propriu— asta e altceva! Sau... “minciuna are picioare scurte”. Ce bine-ar fi! Din păcate, minciuna aleargă de-i sfârâie călcâiele, ajunge unde nici cu gândul nu gândești și, de regulă, mult înaintea adevărului. Puţină abilitate, puţin tupeu, puţin adevăr amestecat cu minciună și... să vedem cât de scurte sunt picioarele minciunii?!?

Mai doriţi exemple? Mai am. „Schimbi locul, schimbi norocul”. Cine a stabilit, și pe ce bază? Sau: „Norocul e cum și-l face omul”. O gogomănie! Seriozitatea, munca, meritul, ceea ce faci cu mâna

ta - sunt una, iar norocul, şansa, cu totul altceva. Poţi să fii zmeul-zmeilor, munte de hărnicie şi talent; dacă ai ghinionul să-ţi cadă, pur şi simplu, o cărămidă-n cap, cum îţi mai „faci norocul"? După cum s-ar putea foarte bine să nimereşti lozul cel mare, la loterie, şi să te îmbogăţeşti peste noapte; ţi-ai făcut norocul sau ţi l-a făcut hazardul? Aţi auzit, sunt sigur, că „cine sapă groapa altuia, cade singur în ea", dar aţi putea da un exemplu de asemenea ins, căzut în groapa săpată cu mâna proprie? Eu pot să vă ofer sute de exemple de „căzuţi" în groapa săpată anume pentru ei, de către duşmani sau foşti prieteni!

Mai spune o zicere: "despre morţi, numai de bine". De ce? Dacă mortul e un ticălos, de ce i-am uita și i-am scuza ticăloșia? Doar pentru că a murit? Nu cumva încurajăm astfel nu memoria colectivă, ci amnezia colectivă – treabă extrem de periculoasă?

Nu vă mai spun ce cantitate imensă de truism şi banalitate zace în multe „ziceri" din acestea înţelepte... „E mai aproape cămaşa decât haina", ne învaţă una dintre ele, dar nu era nevoie, pentru că de adevărul acesta nu se îndoieşte nimeni, aşa cum nu exisă dubiu că doi reprezintă mai puţin decât trei, sau că mâna e mai lungă decât nasul!

Ba chiar altă zicere ne informează că „unde-s doi, puterea creşte"; mersi, ştiam că 1+1=2, iar 2 este mai mare ca 1, cu condiţia ca (în cazul acesta) „ambii doi" - scuzaţi-mi pleonasmul - să tragă în aceeaşi direcţie; altfel, cu unul „hăis" şi cu altul „cea", puterea nu numai că nu creşte, dar devine zero! Sau: nu vi se pare că există cam prea mult cinism în zicerea „mai bine să plângă mă-sa decât să plângă mama"? Mie da. Şi dacă tot am abordat încărcătura morală, nu doar logică, a unor dictoane la care ne închinăm, nu-mi prea place nici vorba „frate-frate, dar brânza-i pe bani". Cam prea multă meschinărie şi - ca fiu de ţăran de prin Vâlcea -pot să afirm că nu se potriveşte de

loc cu mentalitatea, cu morala satului. Dar am intrat în zona speculaţiilor şi n-aş vrea să credeţi că am nevoie de ele pentru a demonstra ideea la care vreau să ajung.

Până și proverbe aparent rezistente - de al căror adevăr se îndoiesc foarte puţini, analizate mai atent, se dovedesc discutabile. Pun pariu că nici dumneavoastră nu contraziceţi pe cel ce afirmă: „Prietenul adevărat la nevoie se cunoaște". Ei bine, specialiştii în psihologie socială spun, în urma unor studii serioase, că nu impasul, dificultatea sau necazul verifică cel mai bine sentimentele prieteneşti, ci succesul. De obicei, nenorocirea mobilizează, solidarizează, naște generozitate, în timp ce succesul... Se pare că omul suportă cel mai greu succesul altuia. Cel puţin în creaţia artistică, în ştiinţă, pe tărâmul culturii, în politică, afirmaţia psihologilor se verifică strălucit!

Când își aruncă ochii pe cadranul cronometrului, folcloristul se sperie de-a binelea. Vorbise continuu aproape jumătate de oră. Își ceru scuze: ştie cât de ocupat este omul care avusese înţelegerea să-l primească și răbdarea să-l asculte.

— De altfel, n-am solicitat audienţa pentru a discredita folclorul, cum s-ar putea crede. Nu mă răfuiesc, ferească sfântul, cu gândirea populară; nu sunt nici snob, nici elitist, nici ostil celor ce formează „talpa ţării". Eu însumi sunt băiat de ţărani, crescut în cultul înţelepciunii truditorilor satului românesc. Pur şi simplu, am dorit să vă înfăţişez o experienţă: după două decenii de credinţă necondiţionată în ceva, am realizat într-o clipă că certitudinile mele şi ale unor generaţii de cercetători, confruntate cu evoluţia mentalităţilor, nu prea rezistă. Atât am vrut. Dacă păţania mea vă va întări convingerea că tot ce există trebuie examinat şi reexaminat critic, mereu ,că nimic nu este „bătut în cuie"... Asta e tot, vă mulțumesc.

Exact când folcloristul îşi încheia expunerea, pe uşa cabinetului, întredeschisă, vârî capul unul din colaboratorii înaltului demnitar, spunând:

— Mi-aţi promis că rezolvăm astăzi problema... ştiţi dumneavoastră... Dacă vă puteţi face timp... mă gândesc că... ce-i în mână nu-i minciună...

Înaltul demnitar zâmbi, apoi, privindu-şi musafirul care tocmai se pregătea de plecare, răspunse:

— Ţi-am promis, ce-i drept, dar... stai puţin, să consultăm un specialist. Ce zici, asta rezistă?

— Ca poezioară... merge, răspunse folcloristul. Pentru analiză de sens, înţeleg că nu mai aveţi timp.

Strânse mâna gazdei sale, apoi se îndreptă spre uşă. Acolo se opri, se întoarse către înaltul demnitar şi rosti o ultimă remarcă, pe fondul aceluiaşi zâmbet şăgalnic cu care îşi făcuse intrarea în cabinet:

— Dacă sensul nerostit al di-stihului „ce-i în mână, nu-i minciună" este „nu lăsa pe mâine ce poţi face azi", vă sfătuiesc să vă mai gândiţi. E de preferat să rezolvaţi treaba mâine, dacă mâine o veţi face mai bine. Vă salut cu toată stima.

Şi ieşi.

12. MĂCELARUL DE PERSONAJE

— Mi-e frică! Vă implor, apăraţi-mă!

Apelul disperat venea din partea unui ins fără vârstă, de statură mijlocie, mai degrabă slab, cu un chip dintre acelea care, odată văzute, nu se uită niciodată. Un nas lung şi subţire, plantat în mijlocul feţei vânăt-roşiatice, ascuţită ca o lamă; doi ochi extrem de apropiaţi, cu globii mişcându-se permanent în

orbite pentru a nu li se putea „prinde” privirea, ascunşi sub nişte ochelari cu rame groase, negre; o gură cu buze subţiri, de om rău, se ţuguiau într-un tic nervos la două-trei cuvinte odată. În tot, un aer de iezuit, pentru care minciuna, disimularea sunt o a doua natură şi care ar fi reuşit, poate, şi acum să-i facă suspectă angoasa, dacă vocea n-ar fi trădat o spaimă imposibil de trucat.

Un semn liniştitor, câteva cuvinte de îmbărbătare, apoi... o invitaţie de a spune fără teamă, pe îndelete, ce anume l-a speriat. Omul îşi adună puterile, reuşind, într-un târziu, să vorbească, în timp ce eu, în faţa monitorului video din micuțul birou alăturat, admirând calmul și răbdarea demnitarului, îmi frământam memoria: unde l-am mai văzut pe omul ăsta? De unde-l cunosc?

— Sunt urmărit, gâfâi el. Nişte indivizi ciudaţi umblă pe urmele mele...

— Te-au agresat? întrebă demnitarul, căutând pe chipul cu totul aparte al vizitatorului, urmele vreunui eventual atac.

— Nu, nu încă, dar... totul merge crescendo, și dacă nebunia continuă, mă aștept la orice. Cum să vă spun... la început a fost așa, ca un... ca o...

Vocea i se strangulă; simpla evocare a faptelor îl făcea să tremure de frică.

— Ei, cum a fost la început? încercă demnitarul să reconstituie faptele.

— Noaptea, în vis, dar nu numai în vis; oricât de straniu pare ce spun, coşmarul din somn se prelungea în realitate. Oribil!

— Ce fel de coşmar? Ce vedeai, sau ce ţi se părea că vezi? continuă gazda, răbdător ca preotul la spovedanie.

— Monştrii. Pur şi simplu - monştrii. Oameni cât mine şi cât dumneavoastră, dar cu capete, cum să vă spun...nu de copii, ci de foetuşi, de copii nenăscuţi...Ceva nedefinit, fără trăsături distincte...

Brusc, i se păru că a găsit comparaţia care să-l ajute a se face înţeles; reluă explicaţia, precipitat:

— Aţi văzut în filme bandiţi care, când „dau lovitura”, îşi trag peste faţă un ciorap, spre a nu fi recunoscuţi? Așa arătau! Apăreau în vis, chinuindu-mi somnul - dacă acela se mai putea numi somn... Îmi făceau semne de ameninţare, se apropiau, se retrăgeau și iarăși veneau ca o haită de fiare ce se îndeamnă una pe alta să muște, să atace... Când mă trezeam din coşmar, buimac, îngrozit, lac de sudoare, ei bine, feţele lor oribile, informe, mă priveau prin fereastră! De câteva ori am îndrăznit... da, am îndrăznit să deschid geamul, să înţeleg cum pot sta lipite de partea exterioară a ferestrei, la al IV-lea etaj, unde locuiesc. Nu era nimeni. Pentru ca, după ce închideam fereastra, să le văd tot acolo, într-un coşmar fără sfârşit, la fel de chinuitor în somn sau în stare de veghe... Așa a început calvarul. Mi se părea ucigător, și chiar era, dar, pe lângă ce a urmat...

După o scurtă pauză de respiraţie şi o privire rapidă, de jur-împrejur, spre a se convinge că în cabinet n-a pătruns nimeni, omul continuă la fel de agitat.

— Într-o zi, nu de mult, mi-am dat seama că sunt urmărit. Mergeam pe stradă. Privind într-o vitrină, am zărit în spate doi inşi oprindu-se odată cu mine. Când m-am pus în mişcare, au pornit şi ei. S-au ţinut scai de mine, până acasă...

— Te-au oprit? Ţi-au spus ceva? Ţi-au provocat vreun necaz? întrebă demnitarul din ce în ce mai intrigat de stranietatea poveştii, cu atât mai mult cu cât acum, omul din faţa lui părea perfect raţional.

— Nu. De câteva ori mi s-a părut că unul dintre ei intenţionează o abordare, dar.... am grăbit pasul. Tot restul zilei am rămas în casă.Ştiţi, eu... m-am pensionat, n-am nici o treabă, nici o obligaţie. Sunt şi singur, așa că... A doua zi a trebuit să ies

după cumpărături. În faţa blocului mă aştepta un grup de 6-7 inşi. S-au luat după mine.

— Ai recunoscut pe cineva?

— Nu, pe nimeni, dar... cum să vă spun... prea bine nu ştiu, mi-a fost teamă să stau şi să privesc atent... Parcă mi s-a părut că fiecare avea un beteşug, o infirmitate... Oameni taraţi, mă înţelegeţi? Am mers cu ei în spate, prin câteva magazine. Mă aşteptau afară: când ieşeam, porneau şi ei... O singură dată, unul s-a apropiat, parcă a şi spus ceva, nu ştiu ce, pentru că... am luat-o la fugă, până când... un taxi m-a salvat de urmăritori. La coborâre, însă, în faţa casei, mă aştepta un alt grup!

— La fel ? veni întrebarea.

— La fel. Alţii— dar la fel. Inşi cu defecte fizice foarte vizibile... Mi-aduc aminte că doi din grup zăceau în cărucioare cu rotile, iar un alt treilea se sprijinea în cârje. Când m-am strecurat printre ei, au încercat să mă oprească. Din nou, m-a salvat fuga, de data asta până la lift.

De câteva zile - practic - mă aflu baricadat în casă. Nu mă-ntrebaţi cum i-am păcălit acum, ca să vă pot vorbi! A trebuit să folosesc un geamlâc, de la demisolul ce dă spre o stradă alăturată... Dimineaţa, în zori, pe trotuarul din faţa blocului se adună l0-12 asemenea făpturi ciudate, aproape toate infirme. Le văd pe fereastră cum patrulează în sus şi-n jos. Mă aşteaptă.

— Nu ştii ce vor? Nici măcar nu bănuieşti?

— Nu ştiu. Şi... nu mai pot, vă implor, credeţi-mă, izbucni cu glas înalt ciudatul personaj, exact în momentul în care se părea că îşi recâştigase echilibrul. Când se întunecă şi oamenii se odihnesc, eu încep calvarul, perpelindu-mă în aşternut, chinuit de vedenii; când mă trezesc, spre a alunga coşmarul, monştrii se mută din vis în geamul ferestrei, înnebunindu-mă. Acum...

nici ziua-n amiaza mare nu mă mai simt în siguranţă! Persoane necunoscute mă urmăresc. Vor să mă...

— Ţi-au vorbit vreodată? îl întrerupse demnitarul. Ai auzit vreo voce omenească în tot acest timp? Vizitatorul panicat se gândi câteva clipe, ca şi cum ar fi încercat să evalueze, cu rapiditatea de care mai era capabil, dacă e bine să mărturisească sau nu.

— Da, am auzit. O singură dată. Unul dintre asediatori mi-a sunat la uşă. N-am deschis; privind prin „ochiul magic", mi-am dat seama cine este şi n-am deschis, dar am făcut zgomot, probabil, şi insul a înţeles că mă aflu de cealaltă parte a uşii, la câţiva zeci de centimetri, poate nici atât. M-a întrebat: „Ce-ai avut cu noi? Ce rău ţi-am făcut?" Atât.

— Părea violent? Furios?

— Nu ştiu. În clipa aceea, tremuram ca varga, totul mi se învălmăşa...

— Voce cunoscută? mai întrebă demnitarul, crezând că „a prins un fir".

— N-o auzisem în viaţa mea. Vă jur că de când exist, n-am făcut nimănui niciun rău, cel puţin nu unul important sau deliberat, încât să justifice o asemenea... Prin natura funcţiei, oi fi luat, poate, de-a lungul timpului, ceva măsuri... cum să spun.... neconvenabile pentru unii, fără asta nu se poate... Dar, vă jur: n-am avut nici o legătură cu Securitatea, cu organele de represiune, n-am condamnat şi n-am trimis pe nimeni în puşcărie.

Sunt intelectual. Nici măcar în economie n-am lucrat, ca să mi se poată reproşa azi ruina vreunui sector productiv, înfometarea populaţiei, lipsa de medicamente, frigul din locuinţe sau mai ştiu eu ce măsură aberantă din vremea lui Ceauşescu. E adevărat, am avut o anumită funcţie în acel timp, dar sectorul meu de

activitate - Consiliul Culturii şi Educaţiei Socialiste - nu m-a pus, din fericire, în contact direct cu acele zone ale...

— Ce aţi făcut acolo? îl întrerupse demnitarul, în timp ce eu, în faţa monitorului tv, aveam deja răspunsul la întrebare. Îl recunoscusem.

— Mă ocupam cu zona creaţiei literare şi cinematografice: edituri, case de filme...

— Vă ocupaţi sau răspundeaţi de ele? sună întrebarea, ca o posibilă cheie a enigmei.

— Conduceam domeniul...

— ...şi aveaţi drept „de viaţă şi de moarte" asupra tuturor manuscriselor predate editurilor şi caselor de filme, nu-i aşa? Ce considerau redactorii că e publicabil, ajungea la dumneavoastră sub forma acelor rezumate extrem de succinte, celebrele „pilule", din care alcătuiaţi planul creaţiei literar - teatral - cinematografice; este exact?

Vizitatorul confirmă; aşa era.

— Orice text, odată „intrat în plan", vă era înaintat în dactilogramă; citeaţi, apoi urmau "observațiile", adică amputările. Ce nu vă convenea, tăiaţi. Personajele neconforme parţial sau total cu trăsăturile omului nou, înaintat, dispăreau - pur şi simplu, ori se „chiuretau" fără milă. Cititorul, nu-i aşa, trebuia ferit de influenţe nefaste, cărţile, piesele şi filmele aveau datoria să mobilizeze, să ofere o imagine luminoasă, tonică a vieţii noastre noi... Ce să facem cu inşi frământaţi, roşi de întrebări, măcinaţi de dileme, taraţi, infirmi, sau - Doamne fereşte! -chiar bolnavi de-a binelea? Afară cu ei! Scriitorul, dacă vrea să existe ca atare, să pună mâna pe condei şi să ne ofere modelul, omul perfect, constructorul activ şi conştient al societăţii socialiste multilateral dezvoltate, fruntaşul în muncă, tipul uman plesnind de sănătate, forţă, devotament, abnegație,

modestie, implicare, partinitate, conştiinţă... şi mai ce? Că mai erau! Nu măsuraţi cu acest „metru” dacă un personaj are sau nu are dreptul la viaţă, domnule - scuzaţi apelativul? Am greşit cumva? Am exagerat cu ceva atribuţiile dumneavoastră de serviciu? Aţi încercat până azi vreun bilanţ? V-a intersat să ştiţi câte personaje, câţi „oameni de ficţiune” aţi chiuretat, aţi amputat sau aţi sugrumat cu mâinile dumneavoastră? Să vă spun eu: cam câţi urmăritori aveţi acum.

În loc de răspuns, fostul vătaf al creaţiei sări de pe scaun, arătând cu mâna spre fereastră şi strigând:

— M-au găsit! Priviţi-i! Sunt la geam! Salvaţi-mă, vă implor! N-am omorât oameni... nu oameni vii, ci plăsmuiri, fantasme! Cele mai multe, vă jur, erau nereuşite... rebuturi artistice, încropeli pe care niciun editor, niciun producător din lume n-ar fi stricat un gram de hârtie sau un metru de peliculă! Cer expertiză! Solicit protecţie! Sunt cetăţeanul unui stat de drept, n-am fost judecat, n-am fost condamnat, mi-am câştigat pâinea onest... e dreptul meu... Apăraţi-mă, sunteţi om, aveţi răspunderi faţă de cetăţenii ţării, trebuie să înţelegeţi... Îi vedeţi? Şi-au lipit feţele de fereastră şi mă aşteaptă! Ajutor! Ajutooor!

Când bântuitul de halucinaţii părăsi cabinetul însoţit - aşa cum va fi, probabil, mereu din acea clipă -, înaltul demnitar rămase cu capul în mâini, fixând luciul biroului în care persista imaginea unui chip straniu, cu nasul lung şi subţire, cu faţa ascuţită ca o lamă, dar— mai ales cu doi ochi tulburi, îngroziţi. O gură de om, fie ea şi cu buze subţiri, de ins rău, când strigă „ajutoor”, parcă nu ştiu cum, te...

13. UN DESCHIZĂTOR DE DRUMURI ÎN TELEVIZIUNE: NOAPTEA NUNŢII ÎN DIRECT

Solicitantul audienţei părea trecut bine de 50 de ani. Ţinută perfectă, „la patru ace”: costum bleau-marin închis, vestă îmbumbată până către gât, cravată elegantă, uni, batiştioară la buzunarul din stânga sus al hainei bine croite, asortată cu cravata. O chelie imensă, lucioasă, îi descoperea pielea capului de la o ureche la cealaltă şi de la ceafa bine strânsă în gulerul scrobit al cămăşii, până la frunte, deasupra sprâncenelor stufoase. Păşea către birou aproape solemn, dar cu deferenţă, iar siguranţa de sine arăta că nu se afla pentru prima oară în cabinetul unei personalităţi importante; întreaga ţinută, alura, trădau pe insul dornic să transmită interlocutorului impresia de absolută onorabilitate, dacă nu chiar de distincţie. Şi reuşea.

„Iată un ins care măcar nu mă va face să roşesc cu cine ştie ce bazaconie juvenil-golănească”, gândi înaltul demnitar. În urmă cu vreo trei zile, un asemenea tip îl asaltase cu nişte spuse jenante, imposibil de reprodus. „Să vedem ce vrea domnul acesta serios şi sobru.”

De-abia aşezat pe scaun, vizitatorul preluă iniţiativa, fără complexe:

— Mă numesc (şi urmă un nume cu rezonanţe anglo-saxone), sunt cetăţean al Europei, ca să spun aşa, am făcut demersurile necesare și pentru redobândirea cetăţeniei române, dar, probabil, asta va mai dura, pentru că trebuie surmontate nişte dificultăţi vechi de peste 30 de ani.

— Dificultăţi? De ce natură?

— E poveste lungă, excelenţă, ştiu că timpul dumneavoastră este limitat şi n-aş vrea să abuzez...

— Te rog, spune; sunt aici ca să ascult şi, dacă pot, să ajut.

— Mii de mulţumiri, excelenţă, vă sunt recunoscător, dar sper să nu fie nevoie. Justiţia îşi va face corect datoria, sunt convins.

— Justiţia? E vorba de un proces? Întreb pentru că ştiu bine: înainte s-au făcut multe nedreptăţi...

— Da, excelenţă. Un proces politic, în care am fost judecat și condamnat la 5 ani închisoare. Eram student în anul III la medicină când mi s-a înscenat un flagrant mincinos, trucat...

— Flagrant... de ce?

Vizitatorul ezită o clipă, dar se hotărî şi răspunse:

— De sex în grup. O făcătură, o minciună de la cap la coadă. Şi, ca şi cum n-ar fi fost de ajuns, la nici o lună mi s-a înscenat alt flagrant, şi mai mincinos, şi mai trucat, cu un pretins viol asupra unei minore. S-a mers până acolo cu minciuna încât, dintr-o ditamai muierea de 30 de ani, s-a trecut în acte o copilă de paişpe ani şi jumătate!

Colţul sprâncenei drepte a înaltului demnitar se ridică vizibil. Un imaginar beculeţ roşu începu să pâlpâie, semn de alarmă.

— Ambele flagrante au fost adunate „la pachet"; a urmat un proces pur politic, în care procurorul m-a acuzat de încălcări grave ale politicii partidului în domeniul moralităţii publice şi tribunalul m-a condamnat. Sentinţa m-a revoltat. Cum poate fi condamnat cineva numai pentru că se opune politicii partidului? Cine e partidul, ca să mă oblige pe mine, cetăţean liber, să-i urmez politica, şi dacă n-o fac să mă arunce în puşcărie? Am protestat, am făcut greva foamei, am alertat - numai eu ştiu cu câte dificultăţi - şi câteva ambasade, dar... în zadar. În puşcărie, mi s-a dat, din fericire, o eliberare condiţionată, de 3 zile, pentru rezolvarea unor probleme de sănătate. Am fugit, am trecut Dunărea înot, la sârbi (că n-aveam nici pe dracu'), iar de-acolo am ajuns cu chiu, cu vai, la Paris. Pentru început m-am stabilit în Place Pigalle, unde am intrat în afaceri. Ştiţi, în Paris,

„orașul-lumină”, există o zonă cu multe luminițe mai mici, roșii la culoare, care marchează și definesc...

— Stai, stai, domnule! Am vizitat și eu, chiar de multe ori, capitala Franței, și m-am convins cu ochii mei, pe lângă ce știam din cărți, că nu de-asta i se spune Parisului „orașul-lumină”.

Vizitatorul trecu nonșalant peste întrerupere.

— Nu, Doamne ferește! Nu asta am vrut să spun. Ideea era că acolo mi-am început cariera.

— Una prodigioasă, presupun...

— Mă flatați! Vă mulțumesc, dar... chiar așa este. Apoi am călătorit mult, mi-o cerea job-ul.

— Cam pe unde? întrebă demnitarul, hotărât să afle cât mai multe despre - acum previzibilul personaj.

— Ooo... dar pe unde n-am fost! La Londra - în Soho, la Hamburg - în San-Paoli, la Amsterdam ...

— Pe strada cu celebrele vitrine vivante, cumva? ...

O umbră întunecă fața vizitatorului, dar se duse cât ai clipi. Apoi spuse, cu un aplomb surprinzător față de zona alunecoasă în care intrase discuția cu înaltul demnitar.

— Da, excelență. Și acolo. Asta mi-a fost ocupația: om de afaceri în industria sexului. Știu, în România, sintagma „industria sexului” sună urât, compromițător. După decenii de habotnicie comunistă, cu moravuri rămase la nivelul secolului 18, nu se putea trece peste noapte la o altă abordare a acestui domeniu într-adevăr complex și controversat. Sunt sigur însă că dumneavoastră sunteți om al secolului nostru, gândiți modern, fără prejudecăți. Chiar faptul că m-ați primit, mă ascultați cu răbdare și interes e o dovadă. Dar, excelență, după ce v-am răspuns cinstit întrebărilor - absolut firești -cu privire la persoana mea, permiteți-mi să vă spun de ce am solicitat audiența. Să vă prezint proiectul meu, cu alte cuvinte.

— Ascult, domnule.

— O ultimă precizare prealabilă, excelenţă; scurtă, dar necesară. M-am lansat în afaceri pe un domeniu poate mai special, dacă-l privim prin prisma mentalităţilor învechite, în care mi-am clădit însă o situaţie, un prestigiu; sunt om de afaceri cu onorabilitate necontestată de nimeni, membru marcant în consiliul de administraţie al celei mai mari firme din industria sexului, dispun de mijloace financiare considerabile, însă... însă ... recunosc, iată: în fundul sufletului mă roade un regret.

— Chiar așa? întrebă demnitarul care tocmai se lămurise despre onorabilitatea desăvârşită a vizitatorului şi se gândea cât de rău te poţi păcăli dacă judeci un om numai după costum şi cravată. Dacă-i asculta spusele, în continuare, o făcea strict din curiozitate, și pentru că „şeful proiectului ciudaţi", colaboratorul său, îl sfătuise să nu piardă nici o ocazie pentru a afla „ce zace-n oameni".

— Chiar așa, excelenţă. De ce? Ca să mă-nțelegeţi mai bine, relatez telegrafic ce-am citit în presă, alaltăieri. Undeva, în capitala unei ţări de pe-aici, din est, primarul general, deși avea casă, a spus că n-are, apoi a făcut o cerere către el însuși, să i se dea o locuinţă, împotriva legii; a semnat cererea, ca petent, apoi a semnat-o din nou, ca decident, şi a obţinut casa dorită. Articolul spunea că primarul ar fi un ins cu nume fâsâit, urât-mirositor, zbanghiu şi chel... cam ca mine.

Aici, vizitatorul zâmbi autoironic, mângâindu-şi chelia imensă, întinsă cât teritoriul fostei URSS pe harta Eur-Asiei.

— Prins cu ilegalitatea, primarul a declarat nonşalant că, din punct de vedere legal, este perfect acoperit, doarme liniștit, dar din perspectivă morală ... da, ar fi o mică problemă; se gândeşte s-o rezolve cumva, dar n-a spus cum și când. Ajungând la ceea ce vreau să vă spun, ei bine, şi eu sunt într-o situaţie oarecum

asemănătoare. Legal, la mine totul e „beton”; social-aproape la fel: o reţea bine organizată de bordeluri curate, salubre, controlate continuu şi exigent înseamnă, mai ales pentru marile oraşe - porturi, un veritabil „cordon sanitar”, care elimină sau măcar împuţinează incidentele stradale, infracţionalitatea, nesiguranţa cetăţeanului şi în special a femeilor. Tot social: locuri de muncă, asistenţă medicală şi socială angajatelor etc.

Dar... dar, excelenţă, recunosc: în ultimă şi ultimă instanţă, job-ul meu sapă temelia apropierii calde, tandre şi constante dintre partenerii cuplului conjugal. Da, omul e un animal (fie el şi social!) cu nevoi fiziologice clare şi de necontestat... Apropo, permiteţi-mi o scurtă paranteză şi... mă scuzaţi că sar de la una la alta; pe vremea studenţiei mele întreruptă politic, un coleg cam poznaş a lipit, într-o noapte, o lozincă pe uşa unui WC public: „Totul pentru om şi nevoile sale!”. A fost un scandal imens, l-au prins, era s-o păţească, dar... scuzaţi întreruperea, reiau ideea: numai într-o căsnicie viaţa sexuală se poate împlini, îşi poate păstra funcţia de liant între doi adevăraţi parteneri de viaţă. La această concluzie am ajuns după un îndelungat, profund şi sever examen de conştiinţă.

Din 3-4 fraze, vizitatorul răsucise lucrurile cu 180 de grade! Înaltul demnitar nu mai ştia ce să creadă. Oare ce surprize îi mai putea oferi proxenetul modern, îmbogăţit din prostituţie organizată la scară industrială şi transnaţională? Acum, chiar că murea de curiozitate.

— Interesant! Şi?...

— Şi iată-mă în faţa dumneavoastră cu o idee revoluţionară, materializată într-un proiect revoluţionar, rezolvând dilema complet şi definitiv.

În procesul de conştiinţă despre care vă vorbeam mi-am pus nişte întrebări fundamentale, cheie, întocmai ca la un proces

adevărat; eu, mie însumi, nu vreun procuror din afară. Iată câteva.

Cine a provocat explozia liberalizării necontrolate şi nesăbuite a moravurilor, alterând comuniunea intimă, aproape sfântă, dintre bărbat şi femeie, vulgarizând-o, trivializând-o, comercializând-o până la plata cu ora? Audiovizualul, excelenţă. Filmele, casetele, DVD-urile, canalele TV porno, care emit non stop. Iar dacă lucrurile au fost împinse atât de departe, dacă degradarea a pătruns atât de adânc în fibra morală a societăţii contemporane, ce altă forţă ar putea schimba situaţia, normalizând-o? Tot audiovizualul. Numai el. Singurul atotputernic, atotcuprinzător. Televiziunea este arma atomică în războiul influenţării opiniei publice. Şi atunci? Răspunsul e clar: ea trebuie pusă la lucru. Ea trebuie să redea cuplului conjugal forţa, însă şi aura de tandreţe şi inefabil pe care bordelul o distruge.

Dar, pe de altă parte, revin şi întreb: poate fi reprimat instinctul sexual? Categoric - nu. Numai că omul, ca animal social, este dator să-şi controleze, să-şi stăpânească instinctele, să le canalizeze pe un făgaş nedăunător societăţii.

Cum? Numai şi numai prin educaţie. Tânărul trebuie învăţat, pregătit pentru un comportament sexual firesc, civilizat, neagresiv. Bine, dar toată industria sexului ... asta pretinde că face, că facem, pentru că eu însumi activez în această industrie şi ştiu bine cum ne justificăm prestaţia în faţa altora şi a propriei noastre conştiinţe. Noi am organizat bordeluri, fabricăm filme, casete, discuri, vedete porno, festivaluri internaţionale de profil, pentru că - spunem noi - tinerii trebuie să înveţe de la modele cu înaltă calificare ... Şi iată-ne ajunşi de unde am plecat!

Demnitarul simţea cum ameţeşte de atâtea volute retorice.

— Deci? ...

— Deci, excelenţă, da educaţiei sexuale, da pregătirii pentru viaţa de adult, da disciplinării şi socializării instinctului sexual irepresibil, dar totul în cadrul cuplului marital!

— Păi... e posibil?

— E perfect posibil. Televiziunea poate face această minune. Demnitarul simţi nevoia să-şi exprime deschis buimăceala.

— Acum .... chiar că nu mai înţeleg nimic.

— O clipă! Puţină răbdare şi totul se va limpezi. Reiau şirul întrebărilor: care este startul, momentul— cheie în viaţa de familie? Căsătoria, nunta - cum i se spune mai popular. Iar din nuntă, ce moment anume uneşte afectivul, socialul cu funcţia de satisfacere a nevoilor trupului şi de perpetuare a speciei? Noaptea nunţii, excelenţă.

— O fi cum zici, dar ce legătură vezi dumneata între nuntă, noaptea nunţii, televiziune şi toate ...

— O clipă! Vă mai cer o clipă de răbdare! Urmăriţi-mă cu atenţie.

Imaginaţi-vă o clădire modernă, impunătoare, pe 3-4 nivele, în care la parter există un spaţiu destinat căsătoriei civile, unde o persoană autorizată oficiază, întocmai ca primarul, cununia civilă şi eliberează documentul aferent. Alături - o sală spaţioasă, dar nu foarte mare, pentru invitaţii la eveniment, unde se bea şampania tradiţională, se servesc pişcoturi, se înmânează flori, se cântă „mulţi ani trăiască", se urează „casă de piatră"... Tot la parter, imaginaţi-vă o capelă, unde preotul (în două schimburi - dimineaţa şi după masa, că va fi nevoie), celebrează cununia religioasă, cu ritualul creştinesc atât de emoţionant şi solemn. Undeva, la etaj, un salon mult mai mare găzduieşte petrecerea propriu-zisă, cu catering bine organizat, cu meniuri pentru toate gusturile şi buzunarele, cu muzică la comandă, dans etc.

Mai sus, la etaj .... ei, aici este noutatea, esenţa revoluţionară a proiectului: la etajul ăsta funcţionează camera nupţială, în care se retrag mirii pentru a săvârşi „noaptea nunţii", evenimentul pe care nu-l uită niciun cuplu, niciodată. Camera, excelenţă, este de fapt platoul unui modern studio de televiziune, dotat cu 8 camere de luat vederi, surse de lumină, microfoane pentru captarea sunetului, iar în prelungirea lui - regia studioului, cu pupitru de imagine, mixer pentru sunet, monitoare ... mă rog, tot tacâmul.

Uluit, demnitarul găsi puterea să murmure:

— Tot nu înţeleg...

— Dar e simplu, excelenţă! V-am oferit toate elementele, încă un mic efort de imaginaţie, vă rog, sau o clipă de răbdare, ca să explic.

Demnitarul nu mai întrerupse, nu mai întrebă; nici nu se mai miră. Primea torentul vorbelor ţâşnite din gura vizitatorului ca pe un şuvoi izbucnit dintr-un butoi plin căruia i s-a dat cep, copleşit şi de forţa şuvoiului şi de senzaţionalul conţinutului său.

— Aici, în studioul - cameră nupţială, se consumă totul. Mirii au la dispoziţie un pat spaţios, proiectat ergonomic. Mireasa îşi va lepăda rochia albă şi desu-urile, după ce a fost instruită în prealabil de un maestru coregraf special, şi nu la modul vulgar, ca în localurile de striptis, cu bară verticală, ci graţios şi cast, spre încântarea mirelui. Acesta, la rândul lui, se va descotorosi de costumul incomod, de cămaşa cu plastron scorţos şi de toate celelalte accesorii vestimentare, devenite inutile. Fac din nou o paranteză pentru a vă spune că, aşa cum rufele murdare se spală în familie, eu cred că rufele curate trebuie dezbrăcate tot numai şi numai în familie, pentru întărirea şi propăşirea acesteia, pentru că, aşa cum spunea marele Caragiale prin gura

nemuritorului său Rică Venturiano, „familia este patria cea mică” ... Revenind, mirele își va lua în brațe aleasa inimii pentru a săvârși împreună cu ea actul pe cât de solemn, pe atât de firesc și natural datorită căruia existăm și ne perpetuăm ca specie.

Este esențial ca actul să fie pregătit de specialiști aflați în schema de personal a studioului. Un eșec, un fiasco în acest moment pe drumul noului curs al vieții ar însemna premiza sigură a unui apropiat divorț. Știți cum spune Murphi: ce începe prost se termină și mai prost. Așa și aici. V-ați întrebat de ce se înregistrează atâtea divorțuri? Sunt multe cauze, desigur, dar una principală cred că este o „noapte a nunții” ratată. Dezamăgit, mirele nepriceput va da fuga la bordel, să vadă cum stă treaba de fapt, iar mireasa - timidă din ignoranță, va căuta și ea în afara cuplului acei „electroni activi” care, știți bine, mișună ademenitor pe toate orbitele, gata să acopere valențele nesatisfăcute - pentru a mă exprima în terminologia chimiei moleculare.

Veți întreba, poate: de ce 8 camere de luat vederi? De ce puzderia de microfoane? Pentru că este nevoie de toate. În fiecare loc și locșor, o cameră va surprinde totul, color, și un microfon va capta chiar și cel mai mic sunet, din cele mai intime zone corporale. Chiar mă gândeam că există șansa ca în cinematografie, unde „cineverite-ul” este deja depășit, s-ar putea să renască și să se impună naturalismul, curent ilustrat cu atâta strălucire în literatură de un Emil Zola ...

— Dar văd că ați citit, nu glumă! își permise demnitarul o remarcă, pe un ton care se dorea neutru, dar nu reușea să fie.

— Ooo, nici pe departe cât aș fi dorit! Din păcate am o meserie dură, cronofagă, nu-mi lasă nici nopțile, nici week-endul, nici măcar concediul, dar nu mă plâng, are și părți frumoase, unele foarte frumoase, apetisante chiar. Dar... să

revin. Utilajele studioului vor fi adevărate bijuterii tehnice. Japonezii au lansat pe piaţă nişte camere de luat vederi cam cât un buton de la manşeta cămăşii, care filmează pentru ecran panoramic iar imaginea e cristal. N-aţi văzut ce se întâmplă în secţiile de gastroenterologie ale spitalelor? Medicul îţi bagă în corp o cameră, o plimbă prin esofag, stomac, intestine, colon și vede tot, nu scapă nici cel mai mic detaliu. Așa și la noi. Ne gândim să amplasăm o asemenea cameră miniaturală și în fundul vaginului...

Aici, înaltul demnitar nu mai putu să tacă. Dezmeticit din uluială, întrebă:

— Bine; filmezi totul, captezi totul, dar la ce bun? Ce faci cu astea...?

— Dar este limpede, excelenţă! Imaginea și sunetul se montează, se mixează la cele mai înalte standarde profesionale, iar la plecare, cei doi miri pleacă acasă cu DVD-ul rezultat. Pe vremuri, bunicii noştri atârnau deasupra patului conjugal din dormitor poza mirilor gătiţi, emoţionaţi, fericiţi, doi tineri în floarea vârstei. La ce era bună poza? La decor și, cel mult, la mobilarea bătrâneţilor cu amintiri din tinereţe. Azi, în vremurile noastre pragmatice, lucrurile s-au schimbat: cuplul primeşte nu o fotografie, ci un film. Dintr-o dată, e altceva; nu vi se pare? Aţi întrebat la ce sluješte filmul. Ei bine, la educaţie, excelenţă! Educaţia sexuală este parte componentă - aş spune esenţială - a educaţiei generale, dar de ce să facă un tată educaţie sexuală băiatului său cu imagini lubrice, captate din bordeluri, sau mama -fiicei sale aşijderea? De ce să creeze ei momente jenante, folosind bordelul într-un proces formativ care trebuie să fie și să rămână moral și curat?

Apropo, sar din nou de la una la alta, mă scuzaţi: ştiţi bancul cu bordelul și trabantul - maşina produsă pe vremuri de RDG?

Vi-l spun rapid. Întrebare: ce asemănare există între bordel şi trabant? Răspuns: în amândouă îţi este ruşine când intri şi când ieşi, dar înăuntru e bine... Ca să facem educaţie sexuală şi educaţia să prindă, filmul cu noaptea nunţii părinţilor poate fi esenţial. Ştiţi cum predau profesorii actoria în institutele de artă teatrală şi cinematografică? Prin metoda „fă ca mine"; când elevul nu şie, nu poate, nu nimereşte nuanţa interpretativă cerută de profesor, acesta din urmă spune „fă ca mine" şi execută ce-ar trebui să facă învăţăcelul. De ce, în viaţă, copiii să repete greşelile părinţilor - dacă aceştia le-au făcut la vremea lor, când e aşa de simplu pentru tată sau pentru o mamă să spună progeniturilor „tu să nu faci ca mine", proiectându-le filmul? Vă daţi seama câte drame umane s-ar putea preveni? Câte divorţuri s-ar putea evita? Nu întâmplător eu am prevăzut în „palatul căsniciilor", al căsătoriilor, tot ce este necesar, întocmai ca la primărie şi biserică, dar nu şi un birou pentru divorţuri; pur şi simplu, ele nu vor mai exista!

Şi apoi, excelenţă, noua instituţie va crea numeroase locuri de muncă: operatori, sunetişti, regizori de montaj, tehnicieni de tot felul, instructori specializaţi, personal administrativ, chelneri, cântăreţi pentru corul bisericesc, serviciu de pază etc, etc... Deşi preţurile vor fi accesibile, încasările se vor ridica la cifre imense. Lumea va lua sediul cu asalt, se vor face programări cu luni înainte. Sunt convins că vom fi nevoiţi să supraetajăm clădirea, să mărim numărul studiourilor, să lucrăm în 3 schimburi.

Am şi spaţiul pentru construcţie. O prospecţie sumară m-a convins că în curtea televiziunii publice - o grădină imensă, acum ocupată de flori, tufe sălbatice şi iarbă, este loc suficient.

— Adică... lângă TVR, aproape lipită de ea, să fie asta... ?

— De ce nu? De altfel, din câte mi s-a spus, pe vremea „împuşcatului", Ceauşescu dăduse ordin să se „valorifice

superior” curtea şi grădina: ceruse conducerii de atunci a RTV, să parceleze terenul şi să dea salariaţilor doritori câte o bucată de pământ pe care aceştia să cultive ceapă, usturoi, ridichii, salată, mă rog - ce lipsea de pe piaţă, adică de toate. Experimentul n-a ţinut decât un an pentru că ori de câte ori chemai la platou un operator sau un regizor de montaj, ţi se răspundea invariabil: e în grădină, pliveşte ceapa sau înfige aracii la fasole. Mai mare ruşinea! Vom schimba radical situaţia; fiecare palmă de teren va produce bani, bani mulţi, excelenţă. Sunt convins că noul canal TV va spulbera orice concurenţă ...

— Care canal? întrebă alarmat demnitarul.

— Canalul nostru, excelenţă. Doar v-am vorbit până acum despre el, v-am descris studioul, v-am ...

— Dar nu mi-ai spus că vrei să transmiţi în eter toate ... toate ... nu-şi mai găsi cuvintele demnitarul pentru a termina interpelarea.

— Păi dacă nu, la ce bun tot efortul? Un atelier de făcut casete sau DVD-uri poate înjgheba şi un SRL familial. Cheia succesului, arma imbatabilă este transmisia în direct, non stop, prin satelit, cu acoperire naţională şi mondială. Cineverite şi live! Aşa, nu ştiu cine ne va putea sta în cale! De altfel, în Occident se fac deja pelicule cu inşi care acceptă să fie filmaţi non-stop o săptămână sau două, acasă, în pat, în baie, pe stradă sau la slujbă, peste tot, dar astea sunt filmuleţe, prostioare, nu le crede nimeni, plictisesc de moarte. Filmezi... ce? Şi de ce? Are ce vedea omul? Există vreo miză, vreun sens, vreun scop? Eu nu invit oamenii la cinema, să caşte gura şi să mănânce floricele; eu le ofer un program TV senzaţional, fierbinte, pulsând de viaţă şi cu impact educativ-formativ maxim. Acordaţi-mi încredere, mergeţi pe mâna mea, puneţi bazele - prin acest proiect - parteneriatului public - privat în România,

salvaţi ţara din amorţeala rutinei şi a căilor bătătorite! Daţi-mi o şansă!

Înaltul demnitar îşi cântări din priviri vizitatorul. Mai avea ceva de aflat, aşa că ... plusă cu aerul surprinzător de bine jucat al cuiva sincer interesat de propunere.

— Şi dacă, să zicem, aş oferi şansa, dumneata ... cât pretinzi din afacere? Cu ce te-alegi? Ochii proxenetului sclipiră; încă puţin şi...

— Apreciez pragmatismul dumneavoastră, excelenţă, el îmi confirmă că România capitalistă este pe mâini bune, dar avem tot timpul să negociem concret cotele de participare, modalităţile, mecanismul... Fiţi sigur că nu eu voi fi persoana care să înşele statul român. Eu îi vreau binele, prosperitatea...

— Mulţumesc pentru ofertă, pentru asigurări, pentru intenţiile generoase. Mă voi pronunţa curând.

Veţi fi contactat de instituţiile abilitate.

— Aştept cu nerăbdare. Am onoarea, excelenţă!

Cu aceste cuvinte, vizitatorul părăsi cabinetul mai ţanţoş şi mai sigur pe el decât intrase. După câteva minute îşi sună colaboratorul care aştepta alături, în studioul improvizat.

— Ei, ce zici?

— Ce să zic? Ce mai e de zis? răspunse „şeful proiectului ciudaţi". Aţi suportat şocul neaşteptat de bine, vă felicit, dar ... într-adevăr: mare e grădina lui Dumnezeu!

— A lui Dumnezeu? Fii serios, amice! Dumnezeu o fi făcut el oarece greşeli când a clădit lumea, dar nici chiar aşa; a necuratului, domnule! A lui Scaraoţchi e lumea proxenetului ăsta. Fii bun şi cheamă şeful de cabinet.

Când cel chemat pătrunse în birou, înaltul demnitar i se adresă hotărât:

— Fă-mi un serviciu, dragul meu: interesează-te dacă sentinţa de condamnare a insului care tocmai a ieşit s-a prescris, cumva, Procuratura trebuie să ştie. Cine vrea să facă bine statului român trebuie să-şi plătească mai întâi datoriile - un an, doi, trei, patru, sau cât o mai fi rămas de executat. Că tot i-am promis insului întâlnirea cu instituţiile abilitate... I-ai luat datele de contact?

— Le-am luat, excelenţă, dar... s-ar putea să fie probleme. Când i-am cerut „cartea de vizită", a deschis „diplomatul" şi, fără să vreau, am văzut acolo vreo 4-5 pașapoarte, fiecare - de altă culoare. Sper să se potrivească numele şi adresa din cartea de vizită cu vreunul din teancul de paşapoarte, dar voi căuta, vă asigur... Ştiţi, așa se întâmplă uneori cu cei ce se declară singuri „cetăţeni ai Europei" şi chiar ai Mapamondului; nu ştii de unde să-i iei...

14. UN DUŞMAN AL CORUPŢIEI

— N-aveţi nici o șansă!

Afirmaţia atât de categorică venea din partea unui ins mic, slab, între două vârste, de o evidentă neglijenţă vestimentară - ca să nu spun mai mult. Ceea ce izbea la proaspătul intrat în cabinet era extraordinara mobilitate a trăsăturilor feţei, mai ales a privirilor. Doi ochi vii, inteligenţi, mereu la pândă, scrutau interlocutorul şi tot mediul ambiant, exprimând stări diferite de la o clipă la alta. Reluă afirmaţia, explicând-o:

— Degeaba vă străduiţi; nici o șansă. Corupţia e prea adânc intrată în viaţa socială şi - mai grav! - în structura intimă a firii românului. Poate... nu din vina lui, dar istoria cel mult explică, nu rezolvă.

— Chiar aşa? întrebă demnitarul, vexat.

— Chiar aşa. Ascultaţi un punct de vedere sincer, că minciuni convenabile şi flaterii vi se servesc destule. De unde să fie cinste în ţara asta? Îmi veţi răspunde: de la strămoşi. Fals! Ne place, ştiu, să idealizăm obârşia şi trecutul, dar e un lucru dovedit: legiunile cu care romanii au colonizat Dacia nu şi— au recrutat oamenii după criteriul integrităţii morale. Aş spune că... dimpotrivă: fruntariile imperiului se apărau cu adunătură. Populaţia autohtonă? Da, e adevărat, Herodot spune despre daci că erau "cei mai viteji şi mai drepţi dintre traci", dar... de-aici începe drama românilor. Ne-am format din, prin şi sub ocupaţie. În lupta permanentă cu forţa străină, superior organizată și dotată, băştinaşul n-a putut supravieţui decât prin "maleabilitate", altfel spus - prin vicleşug, adaptare concesivă, şiretenie, pentru a nu rosti cuvinte mai grele. Drepturile ni le-am cucerit, dar le-am și "furat" de la asupritori; altfel, istoria atât de vitregă cu noi ne-ar fi măturat. Ce-a urmat, după retragerea autorităţii romane? Un lung şir de năvăliri, o lungă, îngrozitor de lungă luptă pentru supravieţuire, în care, împotriva agresorului sau opresorului, orice mijloc era nu numai bun, ci şi drept. A fost modul nostru de a ne face dreptate. Evul mediu european a cunoscut de timpuriu structuri socio-economico-politice bine sedimentate, nu lipsite de conflicte şi convulsii distorsionante, dar clare - totuşi, şi propice stabilităţii, construcţiei, instaurării normei morale. Nu cred că e întâmplătoare configuraţia tipului uman ideal din Europa acelei vremi: cavalerul justiţiar „fără teamă şi fără prihană". Lui i se închinau ode, balade, el era eroul legendelor şi scrierilor vremii. La noi? Tot luptându-ne cu tătarii, cu turcii, cu hunii europenizaţi, cu frica de hanger, de bici și de haraci, cu lăcomia Fanarului, cu ticăloșia boierimii gata să vândă ţara pentru a-și păstra sau spori moşia... ce tip de erou am născut? Cui i-am închinat cântece, balade și legende?

Pe cine am glorificat? Haiducul, lotrul de codru; omul care face dreptate prădând la drumul mare, ucigând, înapoind o parte din bogăţia jefuită oropsiţilor şi pierzându-şi urma apoi, în adâncul pădurilor sau în iatacurile hangiţelor vădane... Varianta? - pentru că există o variantă: resemnarea, seninătatea în faţa morţii, filozofia ciobanului - victimă din “Mioriţa”...

Epoca modernă? Democraţia modernă? - mă veţi întreba. Vă răspund: pentru noi a început târziu, s-a terminat repede și s-a consumat aproape integral în vicisitudinile unei istorii ingrate. Momentele de demnitate naţională s-au stins sub baionete turceşti, ruseşti sau austro-ungare. Nu fără să lase urme benefice, ştiu; dar la fel de puternică a fost legitimarea ideii că scopul scuză mijloacele. Numai că... lupta împotriva nedreptăţii şi imoralităţii cu arme nedrepte sau imorale naşte, până la urmă, nedreptate şi imoralitate.

Da, ne-am unit, apoi ne-am întregit ţara; momente superbe! Am construit România, apoi România Mare, dar... răstimpul de construcţie morală realizată de alţii în secole, la noi nu s-a putut întinde nici pe câteva decenii. Ştiţi prea bine: Europa anilor ‘30 numai la construcţie morală nu invita o ţară aflată aici, la confluenţa lumilor şi intereselor ... Să fi învăţat cinstea de la „echipele morţii” legionare? De la dictatura regală? De la clasa politică și de la clasele avute, cu a căror imagine reală presa și literatura epocii au fost necruţătoare? Sau poate, de la armata germană de ocupaţie, ceea ce era în realitate Wermacht-ul, marele nostru aliat?

Cel mai grav lucru s-a întâmplat, însă, după război. O lume, lumea liberă, şi-a cumpărat liniştea, sau a crezut că şi-o cumpără, pe seama libertăţii noastre. O jumătate de secol am fost compătimiţi pentru gratiile în spatele cărora trăiam, dar cei ce ne compătimeau cotizaseră substanţial la construirea

temniţei. Credeţi că pe o asemenea premisă morală se poate clădi rezistenţa morală împotriva unei societăţi viciate de minciună - cum a fost comunismul? Ei bine, restul... l-a făcut imensa mistificare ai cărei eroi, martori, victime şi - de ce nu? - autori am fost. N-am să detaliez toate viciile alimentate sistematic şi îngroşate aberant de regimul comunist; le cunoaşteţi, le ştiu toţi românii, ba chiar întreg mapamondul a ajuns să le cunoască - prin chipul, cuvintele şi actele noastre de-acum. Esenţialul: într-o lume în care nimic nu se putea obţine normal sau legal, supravieţuirea însemna corupţie. Mai multă sau mai puţină, în vârful sau la baza ierarhiei sociale, conştientizată sau - la început - nu, dar omniprezentă, intrată în reflex, corupţia a devenit a doua noastră natură. „Altoiul" ultimelor decenii a prins fantastic pe un trunchi bine şi îndelung pregătit de istorie.

De ce e, acum, insuportabil fenomenul? De ce corupţia a izbucnit ca o explozie atomică, a cărei ciupercă acoperă şi omoară tot? Simplu: pentru că un regim nu dictatorial, ci poliţienesc asigurase aparenţele, faţada. Zeci de ani totul s-a făcut pe ascuns, în şoaptă, codificat, ocolind telefoanele ascultate, sau numai cu „oameni de încredere". Frica a dominat procesul, de la nomenclatură până la ultimul amărât. Azi... nimeni nu se mai teme de nimeni; nici măcar de lege, aşa cum e legea, bună sau rea. Suntem estici, dar ne aflăm în plin vest sălbatic, cel de la începuturile colonizării Americii. Ba... chiar mai rău: acolo domnea declarat legea celui mai tare, a celui mai iute de mână. Noi ne mistificăm cu principii, ne ascundem sub sloganuri democratice. Naivul care crede în ele e pierdut; nici n-apucă să vadă cine şi de unde a tras...

Ce se fură? Absolut tot ce se poate fura! Priviţi în jur, citiţi ziarele, vorbiţi cu oamenii, deschideţi televizorul, ascultaţi

radioul, amestecaţi-vă printre vameşii care scotocesc bagajele turiştilor, la graniţe... E uimitor! Cine fură? Dar... cine nu fură? Întreprinderile şi instituţiile de stat au devenit ansambluri de parcele ilegal privatizate, furnizoare de material, materie primă, energie, spaţiu, personal, scule, utilaje și... influenţă pentru întreprinzătorul particular. Funcţionarul de la ghişeu, care nu are ce fura, pune ștampila contra cost -unde și pe ce permite dar mai ales nu permite legea. Corupţia e regula atotputernică; ea deschide toate uşile, de la cel mai umil birou până la cele mai înalte cabinete. Cea mai ieftină carne din lume este carnea de româncă; a năpădit toate pieţele Europei şi Orientului apropiat, dar va ajunge şi în cel îndepărtat, nu-mi fac griji. Ne vindem pe nimic femeile, ne vindem copiii, oferim în gura mare suflet de vânzare, deşi marfa asta nu ne-o cumpără nimeni; ce să facă străinii cu sufletul? Ei au nevoie de trupuri, braţe, umeri, capete; sufletul, în ziua de azi...

Mi se părea cam mult; gând la gând cu demnitarul care ascultase, răbdător, totul. Acum reacţionă:

— Mulţumesc, am priceput, nu e nevoie să insişti, întrerupse demnitarul, încă stăpânindu-şi nervii.

— Să înţeleg din spusele dumneavoastră că nu cunoaşteţi „starea naţiunii"? Sau că... v-o asumaţi?

— Înţelege că ştiu o mulţime de lucruri, că le condamn, că lupt pentru schimbarea lor, dar de-aici până la viziunea catastrofică şi mai ales până la afirmaţia că nu există nici o șansă împotriva corupţiei, asta... iartă-mă, nu pot accepta. Nu pentru că sunt implicat, ci pentru că sunt om, şi este omeneşte să crezi şi să lupţi pentru bine, mai ales pentru binele unui popor. Se nasc noi legi...

— Care nu se vor aplica! - sări înverşunatul vizitator. În România, până şi legile lui Ceaușescu, cele mai draconice de pe

continent, s-au aplicat cum a vrut nomenclatura, deşi satrapul îşi vizita ţara ca pe o moşie particulară, să vadă ce şi cum ...

— Nomenclatura nu mai există.

— Cea veche; dar s-a născut şi prinde cheag una nouă! Băieţi culţi, şcoliţi, engleziţi, franţuziţi, cu doctorate „pe apucate", ştiu toţi că CO_2 nu se citeşte „codoi", cum îl citea sinistra... Scandalul vilelor a izbucnit, casele prefecţilor din rezervaţiile naturale au început să apară, totul se va ţine lanţ...

— Nu, domnule. Cine s-a murdărit, va răspunde şi, oricum, va pleca.

— Şi vor veni alţii, care o vor lua de la cap! E vremea corupţiei! Nu garda dumneavoastră financiară, cumpărată din faşe, va opri avalanşa! Şi nici puterea, numită astfel prin tradiţie, de fapt contestată din toate părţile, şi care nu e putere, ci neputinţă ...

— Vor fi alegeri. Electoratul va instaura o altă putere, necontestată ...

— Fals! Orice putere va fi contestată la noi! Strada se va răfui cu orice guvern care va încerca să-i pună zăbală în gură şi să-i strângă frâul. Motive? Slavă Domnului! Credeţi că ţara asta, care acum condamnă la unison şi cu deplin temei comunismul, nu are motive suficiente, vechi şi noi, de răfuială cu dreapta, cu partidele istorice, ca să nu mai spun de extrema dreaptă? Credeţi dumneavoastră că o ipotetică "Piaţă a Universităţii" ocupată de stânga, susţinută de muncitorimea Bucureştiului şi a ţării, putea fi evacuată de un guvern ţărănist sau liberal? Să fim serioşi! O lungă perioadă de timp, contestarea va fi singura constantă a vieţii politice româneşti. Ea va slăbi, prin culpabilizare, orice autoritate, şi astfel corupţia îşi va vedea de treabă. Asta e schema!

Jocul "de-a şoarecele şi pisica", dar mai ales finalitatea pe care n-o întrezărea, îl iritase prea tare pe înaltul demnitar. Privind

spre obiectivul camerei ascunse - deci către mine, cel aflat în faţa monitorului tv - parcă cerând scuze pentru încălcarea convenţiei, încercă să precipite sfârşitul discuţiei:

— Să admitem că aşa este - deşi, chiar ipotetic, nu pot să accept ideea dumitale... dar să admitem. Ce propui?

Omul îl privi în ochi, apoi spuse:

— Există o singură soluţie: înţelegeţi-vă cu hoţii.

Crezând că n-a auzit bine, demnitarul se aplecă uşor înainte, invitându-și, prin întreaga atitudine, interlocutorul să repete cuvintele. Ceea ce solicitantul făcu fără nici o ezitare.

— Da; la hoţi este salvarea. Fiţi sigur că nici lor nu le convine situaţia. Când fură toţi, urmează inevitabilul: sărăcia lucie. Şi atunci... nu va mai fi nimic de furat.

Uluirea dură câteva secunde, după care o mânie cu greu reţinută răzbătu în tonul întrebării:

— Dumneata ce vrei să salvezi: ţara sau hoţii? De cine ţi se rupe inima?

— Ştiu ce vă interesează; pentru asta am venit. Am încercat să vă conving că nu puteţi lupta cu hoţia şi corupţia legal; e ineficient. Chemaţi în ajutor lumea interlopă. Puneţi-i să facă ordine aşa cum ştiu şi pot ei şi numai ei. Aţi auzit de Alimănescu? Nu? Păcat. Pe la începutul lui 1945, când starea de haos ameninţa Bucureştiul, unde ordinea lui Antonescu se prăbuşise dar nu se instaurase alta şi ţara era în haos, a apărut o brigadă de poliţie, sub conducerea lui Alimănescu. Să te ferească Dumnezeu de popii răspopiţi! Mergea la sigur, afla totul, la timp, avea ochi şi urechi peste tot. Judeca sumar şi executa fără milă. În câteva luni, la Bucureşti se putea respira! Dar fenomenul nu este exclusiv românesc. În multe ţări ale lumii, ordinea socială se instituie şi se apără cu contribuţia decisivă a lumii interlope. Mafia din sudul Italiei

este infinit mai eficientă decât poliţia, iar legăturile dintre cele două...

— Dumneata propui, deci, stârpirea corupţiei prin crearea unei mafii în România? Şi asta, cu ajutorul autorităţii statale? - reuşi să articuleze demnitarul, acum - negru la faţă de mânie.

— Dacă vi se pare prea mult... reformulez propunerea: căutaţi un nou Alimănescu. Eu îl cunosc. Vi-l...

Discuţia se întrerupse brusc. Din anticameră, şeful de cabinet pătrunse, panicat, bâlbâindu-se neinteligibil. În spatele lui, câţiva poliţişti ezitau între nevoia presantă de a intra şi sfiala firească în faţa cabinetului unui înalt demnitar. Sentimentul datoriei fu însă mai puternic, aşa că, sub ochii uimiţi ai gazdei, poliţiştii se precipitară spre vizitatorul ce-i aştepta calm, pe scaun, şi-i puseră cătuşele. Şeful echipei se explică, încurcat:

— Iertaţi-ne, excelenţă... Individul este un periculos infractor, evadat din penitenciar. Urma pe care am reuşit, totuşi, să i-o luăm, ne-a adus până aici; am ezitat să năvălim aşa cum... cum vedeţi... dar ne-am temut să nu se întâmple o nenorocire. Orice clipă de întârziere putea, Doamne fereşte, să... Fără să opună rezistenţă, evadatul se îndreptă spre uşă, încadrat de poliţişti. În prag, se întoarse, spunând:

— Problema rămâne; ca şi oferta. Eu vă stau la dispoziţie...

— Luaţi-l! - rosti scurt demnitarul.

Când rămase singur, îşi aprinse o ţigară. Cred că nu mi s-a părut: flacăra brichetei îi tremura uşor în mâna dreaptă. Mai târziu, aveam să aflu că, până în acea clipă, nu fumase niciodată.

15. ETERNUL FEMININ

Când tocmai remarcam monopolul sexului masculin la audienţe, în cabinet intră o femeie. Înaltă, bine legată, cu o expresie energică (era să spun: bărbătească). Din prima clipă mi se păru foarte cunoscută. Unde-o mai văzusem? Mai târziu, aveam să aflu că şi demnitarul se străduise îndelung s-o identifice.

— Sper să se fi găsit, în sfârşit, un om de stat capabil să realizeze importanţa proiectului meu, începu ea. Din câte ştiu, căutaţi drumul către bunăstare, ordine, concordie... Ei bine, eu am soluţia.

În faţa tăcerii demnitarului, femeia atacă:

— Istoria a numit-o MATRIARHAT.

Înaltul demnitar întrebă, pe un ton voit neutru:

— Cu preluarea în bloc a tuturor elementelor comunei primitive, sau... ?

Energica femeie taie scurt:

— Căutam înţelegere. Maliţie, ironie, superioritate masculină am găsit peste tot.

— Scuzaţi-mă. Vorbiţi-mi, vă rog. Ascult cu interes, se grăbi să o invite demnitarul.

— Merci. Dacă îmi veţi urmări argumentele-premisă, concluzia se va impune de la sine. Vă întreb: care este celula de bază a organizării sociale? Familia, desigur. Întreb, mai departe: cine conduce, de fapt, familia? Evident, femeia, chiar dacă bărbaţii nu recunosc. Ea, stăpâna casei, stâlpul casei, robul casei, este şi cu munca, dar şi cu decizia. Casa este cum e femeia, Copiii sunt cum este mama. Viaţa familiei "curge" aşa cum a ştiut să-i croiască făgaş soţia şi mama. Dar în constituirea unui cuplu, cine are cuvântul hotărâtor? Tot femeia. Ea alege.

Iniţiativa e a bărbatului doar în cazul aventurilor de-o noapte sau de-o săptămână; în legătura matrimonială, femeia alege şi hotărăşte.

Aici, o primă întrebare de control: dacă intuiţia, tactul, hărnicia, devoţiunea împinsă până la sacrificiu, spiritul gospodăresc şi atâtea alte calităţi ale femeii s-au probat indubitabil, de ce n-au oamenii înţelepciunea să încredinţeze femeii conducerea societăţii? De ce dăinuie, instituţionalizat, mitul superiorităţii masculine, întemeiat... pe ce?

Întrebarea s-ar putea formula şi altfel: cred oare bărbaţii că ei conduc? De unde atâta naivitate? Se mai îndoieşte cineva că femeia este placa turnantă a tuturor deciziilor importante, din cele mai vechi timpuri până azi? Patriarhatul n-a fost altceva decât un matriarhat disimulat, în care femeia a condus din umbră, prin interpuşi. A venit timpul să corectăm această nedreptate făţarnică. Atunci când istoria i-a permis să ţină frâiele pe faţă, femeia a făcut minuni. Ea s-a numit Cleopatra... nu zâmbiţi, vă rog! Fără amestecul lui Cezar, Cleopatra ar fi rămas numai o mare regină; atât! Femeia-conducător s-a mai numit Elisabeta a Angliei, sau Victoria; Ecaterina a Rusiei, Maria-Tereza a Austro-Ungariei, Caterina de Medicis a Franţei, Teodora a Bizanţului, sau, mai nou, Margaret Teatcher... N-au fost ele la înălţimea marilor capete încoronate ale lumii? Istoricii (bărbaţi, vă rog să reţineţi), spun: da. Mă veţi întreba, poate: de ce istoria n-a consemnat mai multe femei în „vârf? Dar e o minune că bărbaţii au lăsat şi atâtea câte au reuşit să răzbată! În locul bărbaţilor, eu nu m-aş mândri cu sceptrele, coroanele, dregătoriile şi însemnele puterii; n-au motive! Nu ei au condus, ci ele: soţiile, amantele, favoritele, curtezanele, stăpânele din umbră ale curţii palatelor, cabinetelor, cancelariilor şi centrelor puterii. Ele au şoptit urechilor auguste ce să facă şi ce nu, ele

au dirijat mâinile imperiale, arătându— le pe ce act să-şi pună ilustra semnătură, pe cine să trimită la eşafod şi pe cine să urce în rang... Nu degeaba se spune „Cherchez la famme!” Ei bine, e timpul să i se dea femeii ceea ce merită, spre binele societăţii. Ea trebuie să conducă. De fapt şi de drept.

Ştiu, se opun o mulţime de prejudecăţi, continuă rapid vizitatoarea. Răuvoitorii afirmă că suntem nişte biete fiinţe supuse capriciilor ovariene. Bârfă! Întrebaţi orice medic: dintre cele două sexe, care este cel mai dependent de instinctul sexual? Evident, cel masculin! O femeie „în vârf” reduce cu foarte multe procente riscul intrării sub papucul vreunei pasiuni. Nu vorbesc, desigur, despre isterice sau nimfomane; patologicul nu iartă nici bărbatul, nici femeia.

— Și când sunteţi însărcinate? se interesă demnitarul.

— Există adjuncţi - eu aş zice că trebuie să existe adjuncte; naştem şi revenim.

— Iar pe timpul modificării fiziologice lunare? perseveră în curiozitate demnitarul.

— Un fleac. Bărbaţii nu se declară bolnavi la orice guturai, când le curge nasul? Ce alte argumente contra se mai invocă? Handicapul rezistenţei fizice. Fals! Femeia este absolut competitivă cu bărbatul. Nici o ramură a sporturilor nu-i e prohibită: culturismul, halterele, boxul, katch-ul, judo, artele marţiale, maratornul chiar... Femeia este cosmonaut, soldat, marinar, miner, gangster, poliţist, om de afaceri, savant, scriitor, creator de artă, interpret, medic, educator, om politic, conducător de stat...

Da, e adevărat: ni se reproşează veninos că istoria filozofiei n-a reţinut până acum numele vreunei femei. Ei bine, încep să cred că nu femeile, ci filozofia trebuie să-şi facă complexe din asta! Mi-e teamă că sus-zisa ştiinţă (definită de unii drept

„drumul cel mai lung dintre două citate”) nu prea justifică investiţia de inteligenţă şi talent pe care femeia, cu intuiţia ei infailibilă, a preferat să o facă acolo unde merita!

— M-aţi convins, doamnă, se dădu bătut demnitarul. De altfel, multe din afirmaţiile dumneavoastră sunt adevăruri de mult recunoscute. Nu înţeleg însă prea bine ce doriţi.

— Să instauraţi rolul conducător al femeii în societate, formulă clar şi concis vizitatoarea.

— Mai concret, vă rog ...

— Toate funcţiile de conducere vor fi ocupate de femei, începu să-şi detalieze programul reformatoarea. Femeia va deveni capul familiei. Ea va da numele de familie pentru soţ şi copii. De altfel, se ştie bine: singura certitudine la naşterea unui copil este filiaţia maternă; tatăl... La nivel local, regional şi central, în toate instituţiile publice, posturile de conducere vor fi rezervate femeilor.

— Şi dacă nu sunt indiscret, bărbaţii?... Trăim, totuşi, într-un stat de drept, într-o societate democratică ...

— Bărbaţii, domnule, dacă vor înţelege interesul societăţii, vor şti să treacă peste orgolii deşarte şi îşi vor accepta cu demnitate condiţia subalternă. Poate, de-a lungul unei perioade istorice greu de estimat, ei vor găsi tăria să urmeze exemplul femeii şi să lucreze cu migală asupra propriei naturi şi condiţii, până vor deveni competitivi cu noi. Fiţi sigur că, ajunse la putere, femeile vor şti să stingă rapid conflictele artificiale, să concilieze pe cele reale, să gospodărească chibzuit resursele, să stabilească obiectivele, priorităţile, căile, costul social. Ştiţi care va fi primul efect benefic al noului matriarhat? Dispariţia războiului; o mamă, o soţie, nu-şi trimite la moarte copilul sau bărbatul.

— Înţeleg, acum este clar, răspunse demnitarul, într-adevăr perfect lămurit. Rămâne, totuşi, deschisă problema

compatibilităţii sistemului dumneavoastră cu normele statului de drept, în care monopolul puterii, înţelegeţi....

— Democraţia vă frământă, deci? Ciudat; milenii de-a rândul dominaţia bărbaţilor n-a deranjat pe nimeni. Dar, mă rog... Nu exclud posibilitatea negocierii unui procent infim, între 1-3%, în care bărbaţii să aibă, totuşi, acces la conducere. În rest, noi, femeile, populaţia majoritară a planetei, vom acorda sexului minoritar dreptul democratic la organizare pentru apărarea intereselor specifice; minus homosexualitatea, o spun din capul locului! E aberant să privezi majoritatea feminină de o viaţă sexuală normală, pentru că domnii, după ce că sunt insuficienţi, se mai apucă şi de ...Asta nu!

Fiţi sigur, domnule, că vom fi mai generoase cu bărbaţii decât au fost ei cu noi. Nu vom reînfiinţa haremurile în variantă masculină, n-o să-i aruncăm pe bărbaţi în bordeluri, n-o să instituţionalizăm amantul (sau amanţii) -aşa cum au procedat iubiţii noştri soţi cu metresele; timpul rămas liber de la treburile complexe şi de răspundere ce ne aşteaptă, îl vom petrece acasă, în familie, nu prin cârciumi şi lupanare. Nu vom inventa un misoginism pe dos; înţelegem că bărbatul reprezintă un rău necesar, chiar ameliorabil...

Tot vorbind, vajnica feministă începu să-şi rotească privirile prin cabinet. În ochi i se desluşeau intenţiile modificărilor viitoare. Începusem chiar să ghicesc piesele de mobilier care nu-i plac. Era limpede: decoratorii vor avea de lucru, nu glumă! După aerul de stăpână, înţelegeam că vizitatoarea se şi vedea instalată aici. Demnitarul îndrăzni:

— Proiectul acesta atât de... de radical şi îndrăzneţ, reprezintă o emanaţie proprie? L-aţi discutat cu femeile? Le-aţi consultat, măcar? Aveţi - ca să zic aşa - un mandat de la cineva, sau este pur şi simplu o viziune? O viziune personală?

Vizitatoarea nu avu răbdare să asculte până la capăt. Preciză în acelaşi stil tranşant care o caracteriza:

— Să consult femeile? Nu, domnule. Ar fi o gafă. De-abia după 2-3 generaţii de la schimbarea statutului social, femeia va parveni la conştiinţa propriei sale valori şi puteri. Ştiu că bărbaţii ar dori acum un plebiscit, prilej cu care, ridicând ei tonul, şi-ar invita consoartele: „Hai, Mariţo, votează dar... fii atentă cum, şi... repede, până nu mă-nfurii şi nu pun cureaua pe tine!” Cunosc bine mentalitatea; din fericire, viaţa m-a scutit de efectele ei. Mi-am câştigat existenţa singură, mi-am făurit o situaţie de invidiat fără un bărbat lângă mine. Tenisul m-a...

Brusc, declicul s-a produs: o cunoşteam din transmisiunile marilor turnee de tenis! În aceeaşi clipă - cum aveam să aflu mai târziu - demnitarul şi-a identificat şi el vizitatoarea: era celebra campioană Martina Navratilova.

— Sunteţi, aşadar, fosta mare jucătoare... începu el, dar replica rezolută a musafirei îl întrerupse - pentru a câta oară?

— Nu „fosta”. Oficial, încă nu m-am retras.

— Scuzaţi-mă... Dacă nu mă înşel, dumneavoastră... după cum scrie presa internaţională... nu sunteţi tocmai... sau nu sunteţi numai femeie. Vi se atribuie câteva căsnicii de... de unisex... îşi încheie demnitarul intervenţia cu o vizibilă jenă.

— Şi ce-i cu asta? Viaţa mea mă priveşte. Acum, aici, vorbesc în calitate de femeie. Nici proletariatul nu şi-a teoretizat eliberarea de sub exploatare prin condeiul unui proletar. Eu sunt, oricum, mai femeie decât a fost Marx proletar!

...Tot restul zilei, demnitarul a rămas gânditor şi posac. Seara, mi-a căzut în mână bloc-notesul pe care creionul său se jucase, probabil reflex, de-a lungul reveriei prelungite, în singurătatea cabinetului. Am descifrat: „Internaţionala I-a feminină”; „Femei din toate ţările, uniţi-vă!”, „Revoluţia mondială feminină” şi

alte formule ce îmi sunau, prin analogie, teribil de familiar. Pe o altă foaie, creionul mâzgălise în grabă câteva nume: Roza Luxemburg, Klara Setkin, Krupskaia, Sofia Nădejde, Furţeva, Evita Peron, Passionaria, Ana Pauker, Elena C. şi încă vreo câteva, mai contemporane, urmate de multe semne de exclamare şi întrebare, iar la sfârşit, ca o concluzie, subliniată cu două linii: „Femeia comisar”.

Peste câteva zile, înaltul demnitar descoperi în pagina de sport a unui cotidian, ştirea despre o nouă victorie a „veteranei” Navratilova într-un mare turneu internaţional. Îmi arătă ziarul, întrebându— mă, plin de speranţă:

— Ce crezi, am scăpat?

16. FABRICANTUL DE ISTORIE AUTENTICĂ

Insul - un bărbat şters, de-o banalitate desăvârşită - se distingea numai printr-un soi de servietă, încăpătoare cât o valiză, ţinută lângă el, la picioare, cu o grijă atât de manifestă, încât... era clar: cheia demersului său acolo se afla, în imensitatea burdufului de piele scorojită.

— Cunosc necazurile ţării dumneavoastră, declară el cu graba celui care ştie că are timpul limitat.

Ştiu și cauza: străinătatea. Vă fac mizerie vecinii, Europa, America... Toţi.

— Exagerezi, domnule, încercă demnitarul să pună problema în termenii ei reali. Dificultăţi există, desigur, dar... cine nu are, în ziua de azi? Eu n-aş îndrăzni să afirm că numai contextul străin e de vină...

— Ba da, ba da! Răspunsul dumneavoastră echilibrat vă onorează, dar... cunosc situația, inclusiv dedesubturile! Din

fericire, există soluţie. O am şi v-o ofer, rosti vizitatorul cu convingere, strângând mânerul servietei uriaşe, ca şi când de la ea, din ea ar putea veni izbăvirea României.

— În fond, care e problema? continuă el la fel de grăbit. Jocul intereselor. Între vorbe şi fapte, politica mondială a creat - azi mai mult ca oricând - o imensă prăpastie. Toate cancelariile lumii propovăduiesc principii, dar de promovat, promovează interese. La tratative şi contacte oficiale - zâmbete dulci şi vorbe frumoase, dar la concret - nimic, sau chiar propuneri de afaceri păguboase. Şi totul sub paravanul celei mai depline legalităţi. A trecut vremea invaziilor, cotropirilor, anexiunilor teritoriale - cu excepţia, desigur, a cazurilor limită, a situaţiilor disperate, care nu se pot rezolva altfel, vezi războiul din Golf, dar şi atunci... totul cu acte-n regulă! Trăim, nu-i aşa, în epoca statelor de drept, a dreptului internaţional... Fără justificare şi îndreptăţire legală, fără temei istorico-juridic eşti mort. De altfel, chiar şi dictatorii interbelici anticipaseră situaţia; ca să vă ia Basarabia, Stalin nu şi-a trimis, pur şi simplu, tancurile peste Nistru; nu. A încheiat mai întâi un pact cu Hitler, şi-a împărţit prada cu Germania nazistă printr-un document în toată regula, apoi v-a dat un ultimatum, cum scrie la carte, şi de-abia apoi a cules fructul dorit, că doar nu trăim pe vremea lui Attila sau Ginghis Han, încălecăm, năvălim, pârjolim, omorâm, stăpânim...

Am făcut această lungă introducere, excelenţă, pentru a schiţa contextul în care dreptul istoric, atestarea documentară, actul istoriografic încep să joace un rol fundamental în apărarea şi dobândirea drepturilor legitime, în impunerea intereselor vitale ale unul stat. Ei bine, tocmai aceasta este specialitatea mea: confecţionarea documentelor istorice.

Deşi obişnuit cu ideea că nu trebuie să se mai mire de nimic, la auzul şocantei formulări, înaltul demnitar deschise ochii larg şi schiţă o intenţie de întrebare pe care şi-o reprimă rapid.

Vizitatorul surprinse reacţia şi începu să explice.

— Istoria se compune dintr-o infinitate de bătălii, păci, pacte, tratate şi convenţii, adevărate plăci turnante ale evenimentelor ulterioare. Tot ce s-a întâmplat după, se sprijină pe un fapt militar, politic sau diplomatic, stipulat într-un act devenit capitol de istorie. Dacă vrei să contestezi consecinţele, ataci actul. Mai precis, demonstrezi că, la vremea respectivă, factori interesaţi, rău intenţionaţi, au deformat şi mistificat evenimentul, viciind întreaga devenire ulterioară... înţelegeţi?

— Mărturisesc: nu, rosti uşor jenat demnitarul.

— Firesc. Ideea e prea nouă pentru dumneavoastră. Nu-i nimic, vă veţi obişnui. Un exemplu, şi mă veţi înţelege. Pe ce s-a sprijinit dreptul de stăpânire al romanilor în nordul Africii? Simplu: pe victoria militară a Romei asupra Cartaginei. E suficient să vină astăzi cineva şi să demonstreze cu documente că Roma n-a învins niciodată Cartagina; cetatea a pierit într-un cataclism natural, precum Pompeiul, şi atunci un întreg capitol de istorie apare, dintr-o dată, într-o cu totul altă lumină... Imperiul lui Napoleon a dispărut de pe harta politică a Europei în urma înfrângerii de la Waterloo; sunteţi de acord, nu? Ia imaginaţi-vă legitimitatea hărţii politice a Europei de după 1814 în ipoteza că, la Waterloo, Napoleon nu a pierdut bătălia, ci a învins, şi că numai o mistificare de proporţii, cu complicitatea tacită a istoriografiei epocii, a reuşit să „schimbe semnul ecuaţiei” şi să strâmbe un curs istoric ce se îndrepta în cu totul altă direcţie ...

Indignarea omului politic învinse răbdarea şi tactul omului protocolar care asculta expozeul.

Demnitarul izbucni:

— Dar e absurd! Istoria consemnează cu lux de amănunte faptele! O întreagă omenire cunoaşte adevărul! Cine ar accepta azi...

— Credeţi? In locul dumneavoastră n-aş invoca atât de categoric certitudini ce se pot dovedi mult mai incerte decât par. În fond, ce e victoria şi ce e înfrângerea? În antichitate, Phirus a exclamat, contemplându-şi armata decimată după o izbândă, chipurile, glorioasă: „încă o asemenea victorie şi... sunt terminat!” Sub ochii unei întregi omeniri, Sadam Hussein serbează un an de la victorie, deşi, se ştie bine, războiul din Golf a fost, pentru el, cel mai desăvârşit dezastru din întreaga istorie militară modernă! Comunitatea mondială n-are interese să-l contrazică, să zicem; dar irakienii suferă de foame şi sărăcie, mor decimaţi de boli, plătesc preţul înfrângerii, tolerându-şi, toţi, conducătorul, cu minciună cu tot! In cazul Sadam... ce-mi răspundeţi? Se cunoaşte sau nu se cunoaşte adevărul? Se acceptă minciuna sau nu ?

Psihologia maselor este ciudată, întortocheată şi imprevizibilă, vă rog să mă credeţi; aş spune că nu numai mulţimile, ci şi inteligenţele superioare au nevoie de foarte puţin pentru a pune la îndoială adevăruri ce par indubitabile, sau dimpotrivă, pentru a da crezare unor afirmaţii discutabile. Ei bine, aici intervin eu. Cu ajutorul unor documente...

— Autentice? întrebă, naiv, demnitarul.

— Credeţi că asta contează la un document? Nu! Important este să fie recunoscut, acceptat! Documentele mele se bucură de toată credibilitatea, am înregistrat deja succese... Aşa se şi explică de ce numeroase ţări au recurs la serviciile mele. Spania şi-a propus să şteargă din istoria naţională, cu ajutorul meu, jenantul episod al dominaţiei maure. Din păcate, în cazul dat mă încurcă literatura; nu ştiu ce voi face cu legenda

Cidului, doar e notoriu împotriva cui a luptat şi în ce scop, dar... nu se poate să nu găsesc ieşire. Întotdeauna există o soluţie! Argentina mi-a comandat un set de documente care să ateste victoria ei asupra Angliei în războiul Malvinelor. Pentru Vatican, lucrez la câteva documente despre binefacerile şi blândeţea Inchiziţiei. Anglia ar fi interesată de atestarea convieţuirii paşnice, a concordiei şi consensului dintre toate zonele insulei, inclusiv Irlanda, din cele mai vechi timpuri până în zilele noastre. Cu Franţa, tratez un contract extraordinar: dovedirea caracterului nesângeros al Revoluției de la 1789. Tot francezii mi-au cerut să demonstrez că „noaptea Sfântului Bartolomeu" a fost, de fapt, un grandios bal mascat, cu un asemenea succes în epocă, încât ecourile lui, preluate eronat de istoriografie, au reverberat până în zilele noastre. Eroarea, se pare, vine de la un cronicar monden, prezent la sindrofie, care a confundat şampania de culoare roşie, - culoarea sângelui, revărsată în valuri, cu sângele autentic. Eu voi corecta şi această injustiţie medievală. Se pare că şi Rusia ar intenţiona un demers asemănător cu privire la Marea revoluţie socialistă din octombrie, treabă greu de scos la capăt, dar nu imposibil. SUA mi-a lansat o comandă la fel de tentantă: documente despre decesul de moarte bună (primul de bătrâneţe, al doilea de cancer la prostată) al preşedinţilor Lincoln şi Kennedy. Deja am pregătit noua variantă a certificatelor de deces. Eu îi înţeleg pe americani: e jenant să te prezinţi drept campioni ai democraţiei şi ordinii de drept, când la tine acasă preşedinţii mor împuşcaţi ca muştele. M-am decis să-i ajut. De altfel, aş fi fariseu dacă n-aş mărturisi: plătesc bine. În etapa a Il-a mi-au mai solicitat probe istoriografice cu privire la victoria lor istorică din Vietnam, dar aici lucrurile sunt mai complicate; mă mai gândesc.

Cât priveşte România... v-am studiat atent istoria şi v-am înţeles problemele. Am propuneri concrete (fabricantul de documente autentice îşi însoţi cuvintele cu un gest, spre imensa-i servietă), dar nu exclud, desigur, alte priorităţi; clientul îşi cunoaşte nevoile cel mai bine.

Ce-aţi spune, de pildă, despre un document prin care Aurelian a decretat, la 311, nu retragerea oficială a romanilor din Dacia, ci, dimpotrivă, întărirea ocupaţiei militare cu noi legiuni, capabile să facă faţă presiunii valurilor migratoare? Proiectul documentului e gata, poate fi discutat. El ar pune capăt stupidei teorii a vidului, cu tot cortegiul de consecinţe în plan geo-politic.

— Domnule, îl întrerupse demnitarul iritat, te-am ascultat cu răbdare. Este dreptul dumitale să gândeşti ce vrei şi să propui altora ce crezi de cuviinţă, dar eu, cu istoria naţională nu mă joc.

— Nu e joacă, excelenţă! „Teoria vidului" nu e o glumă, ci un fals istoric de proporţii. Eu vă ajut să îl spulberaţi definitiv. Alţii sunt mult mai receptivi la propunerile mele. Dezvălui, poate, un secret profesional, dar o fac spre a vă convinge: tot aci, în cuprinzătorul meu bagaj de comis-voiajor al istoriei, se află câteva proiecte care vă privesc direct. Unul din documente reconsideră, ba chiar schimbă fundamental desnodământul episodului Posada. Acolo, în versiunea mea, Carol Robert v-a învins, punând bazele unei stăpâniri seculare asupra Ţării Româneşti...

— Vă pretaţi la o asemenea...? nu reuşi să-şi termine fraza, indignat, demnitarul.

— Nu înţeleg de ce vă miraţi! Eu lucrez la comanda clientului, conform intereselor lui. Statutul meu de profesionist imparţial e probat chiar şi de faptul că vin şi vă ofer serviciile deschis. Vreţi să vă apăraţi sau să atacaţi cu mijloacele furnizate de mine? Vă servesc. Nu? Dreptul dumneavoastră! Spun mai mult: dacă îmi

veţi plăti proiectul cât vecinii de la vest, nu mai mult, vi-l cedez, şi „problema Posada" e închisă; aţi scăpat de-o grijă.

Să ştiţi că mă ocup nu numai de situaţii şi cazuri punctuale, ci şi de chestiuni mai complexe, întinse pe ani şi decenii. Chiar de aici, din România, am primit recent o comandă. Un domn, parcă Patapiewski sau aşa ceva (oricum, un nume cu rezonanţă neaoş-românească) mi-a cerut să demonstrez - cu documente, desigur - vidul cultural românesc între 1944-1990.

— În România - vid cultural? Care vid?

— Cel care a transformat ţara dumneavoastră, timp de aproape cinci decenii, într-o Sahară cultural-spirituală. Mă şi apucasem de treabă, că subiectul e incitant, dar comanditarul mi-a mărturisit că, deocamdată, n-are bani; aşteaptă numirea undeva, la conducerea unui institut cu parale frumoase, ca să lanseze comanda fermă.

— Dumneata vorbeşti serios? exclamă demnitarul, uitând că rolul său în acest "joc de-a audienţele" nu este să vorbească, ci să asculte. Cum să fie vid? Păi... ce te faci cu Arghezi, Bogza, Stancu, Barbu, Preda, Buzura, Sorescu, Nichita, Călinescu, D.R. Popescu şi mulţi, mulţi alţii? Ei n-au existat? N-au scris? Corneliu Baba şi Irimescu n-au creat? N-am avut compozitori extraordinari? N-au predat la catedre un Vianu, un Balaci, un Rosetti? N-au strălucit Calboreanu, Vraca, Bulandra, Beligan, Caragiu, Ciulei, Pintilie, Herlea? N-a venit apoi generaţia lui Băieşu, Mazilu, Fănuş, Tudor Gheorghe?

Sufocat de indignare, înaltul demnitar se opri să-şi tragă sufletul. Cu un calm imperturbabil, făcătorul de documente nu se sfii să reia expozeul - ofertă.

— Vă înţeleg sentimentele, excelenţă, dar aici nu operăm cu sentimente. Credeţi că avocaţii celebri care au câştigat procese celebre, au apărat întotdeauna adevărul? Şi invers: perdanţii

au fost întotdeauna vinovaţi? Nu, nici vorbă! Totul depinde de pledoarie. Juraţii sunt şi ei oameni, greşeala e omenească.

— La tribunalul istoriei nu se câştigă aşa. Istoria judecă obiectiv, detaşat, la rece ...

— Oare? Şi dacă eu voi câştiga, la acest tribunal obiectiv şi detaşat? Dacă vreţi, schiţez şi strategia. Urmăriţi-mă, vă rog. Câţiva din cei pomeniţi de dumneavoastră sunt moşteniţi de la deceniile anterioare perioadei: atunci s-au format, atunci şi-au constituit opera, după ‘44 n-au mai avut decât zvâcniri, prelungiri palide ale unei activităţi creatoare practic încheiate. Deci - îi scoatem. Aţi mai vorbit despre câţiva actori şi cântăreţi; dar, excelenţă, interpretul nu este altceva decât un megafon, o portavoce care reproduce -chiar dacă nuanţat - ce stă scris în text sau în partitură; atât. Deci - mai pică vreo câţiva. Alţii au lucrat mult „afară”, străinătatea i-a adoptat, ca pe Enescu, Ionesco, Eliade, Cioran, Brâncuşi. Deci - nu mai sunt ai noştri, nu mai defilăm cu ei. Ce mai urmează? „Valul” Băieşu etc... Aici, treaba e simplă şi clară: numiţii sunt ziarişti din presa de partid, am deja fotocopii după semnăturile lor din statele de salarii ale unor redacţii de publicaţii comuniste. Scribii stipendiaţi ai regimului totalitar de tristă amintire nu pot fi numiţi creatori. Ce mai rămâne? Da, ar mai fi câţiva scriitori, dar ... dacă vin eu acum, după câteva decenii, şi înscenez respectivilor câteva răsunătoare procese de plagiat? Dacă răscolesc prin presa vremii şi găsesc (iar dacă nu găsesc inventez) vreo cronicuţă sarcastică, plină de aluzii străvezii către furt intelectual? Mai mult: marii creatori români nu s-au prea simpatizat, e un fapt notoriu, epoca a fost plină de polemici, controverse, acuze reciproce. Dacă adun eu toate aceste mici răutăţi - să le zicem, le pun cap la cap şi scot de-aici nişte dosare-beton?

Dacă ... şi dacă .. ..şi dacă ... Vedeţi câţi *dacă* se pot inventa şi cum poţi distruge cu ei oameni şi opere? Dumneavoastră mă întrebaţi acum „care vid?" Eu vă voi întreba, după procese: care opere? Care creatori? Pentru că îi voi distruge, îi voi ciurui - după expresia unui maestru în execuţii publice! Procesele vor face deliciul populaţiei, presa va mânca o pâine cum n-a mai avut de multă vreme, vor curge editoriale, pamflete, talk-showuri, desvăluiri, atacuri, riposte, mărturii, desminţiri, acuze, expertize, apeluri la calm, turnări de gaz pe foc ... Va fi o nebunie! Şi... întreb: în plină nebunie, cine va mai putea judeca „la rece", cum spuneţi? Iată-ne ajunşi de unde am plecat: fără opere semnificative, fără creatori, ce este o ţară altceva decât deşert cultural? Vid. Quod erat demonstrandum!

Să nu credeţi că scandalul va deranja pe cineva. Dimpotrivă. Când se prăbușesc statuile, vulgul exultă, dar nici spiritele mai elevate nu stau de-o parte. Vă daţi seama câte socluri de statui vor rămâne libere? Ce bătaie va fi pe ele!?...

— Și... în ce stadiu vă aflaţi cu...? de-abia reuși demnitarul să murmure.

— În stand-bay. Băiatul n-are bani. Singur n-a reuşit să facă nimic, deşi a încercat. Sfrijit, cam pocit la figură şi plăpând la minte cum este, n-a adunat decât ironii. Aştept să dispună de fonduri ca să începem acţiunea profesionist, că asta nu e treabă de diletanţi. Eu sunt pregătit, mai mult de jumătate din documente le am aici, în servietă.

Ce v-aş mai putea oferi? O mulţime de înscrisuri, documente, zapise, tratate absolut necunoscute până azi. Scoase la lumină, v-ar ajuta enorm! Puteţi demonstra, cu ajutorul lor, că românii au dat Ungariei nu numai pe Matei Corvin, ci mai mult de jumătate din regii ei! De ce să tot răspundeţi atacurilor iredentiste, când puteţi ataca o dată, decisiv, demonstrând că ţara de la vest a

fost dintotdeauna o provincie românească? Aveţi probleme şi la răsărit; rezolvaţi-le radical! Cereţi Ucraina, pe baza unor documente pe care vi le pun la dispoziţie când doriţi; ofer dovezi că, de la Ştefan cel Mare încoace, un asemenea demers e întrutotul justificat. Ce semnifică prezenţa aromânilor la sud de Dunăre, decât dreptul dumneavoastră la teritorii imense care, acum, aparţin altora? Vă pot ajuta să obţineţi Pocuţia sau chiar vechi regiuni populate cândva de triburi getice...

— Chiar credeţi că va exista vreun for iresponsabil, care să se joace cu harta Europei şi să atribuie României aceste teritorii? exclamă, siderat, demnitarul.

— Nu ştiu; poate da, poate nu. Ele trebuie cerute măcar ca factor de presiune. Demersul să existe, să stea acolo, în dosarele mai marilor lumii, să dospească printre problemele litigioase ale politicii europene şi mondiale. Nu se ştie cum evoluează lucrurile, ce context favorabil se iveşte, ce joc de interese bulversează statu-quo-ul. Cine a cerut la timp, cu acte, câştigă!

Cândva, în tinereţe, am avut un coleg pasionat de scenarii. Nebunia lui era să-şi imagineze cum ar fi arătat azi omenirea dacă Alaric n-ar fi cucerit Roma, dacă Napoleon ar fi învins la Waterloo, dacă Lenin ar fi pierdut partida în 1917, dacă în 1933 Germania ar fi încăput pe mâna celei mai puternice grupări politice din acea vreme - comuniştii lui Ernst Thaleman, dacă Anglia n-ar fi câştigat bătălia aerului, dacă Roosvelt n-ar fi ştiut să atragă - prin cacialmaua Pearl-Harboor-ului - America în război, dacă Hitler ar fi câştigat în Rusia, dacă Truman n-ar fi aruncat bomba atomică, dacă, în criza rachetelor, Kennedy şi Hruşciov n-ar fi avut înţelepciunea de a evita focul nuclear, dacă... dacă... Acesta, da, este un joc. Se poate presupune orice, se poate fantaza oricât şi oricum. Eu fac altceva: ofer temei juridic de intervenţie, pun premisele acţiunii politice, poate

militare. Nu respingeţi oferta. Vă pare cinică, dar nu este. Viaţa internaţională nu e populată cu sfinţi, nu e guvernată de principii şi nu e condusă de adevăr. Folosiţi instrumentul pe care vi-l ofer. Strică ţării dumneavoastră, de pildă, să se ştie despre ea că la Războieni i-aţi bătut pe turci? Că domnitorul Cuza a părăsit tronul Principatelor de bună voie, nu în urma unei conspiraţii? Că la Lupeni, în 1929, n-a fost o represiune, ci un banchet oferit minerilor Văii Jiului de către guvernul acelui timp? Că în l907, câteva mii de ţărani au asistat la salve de bucurie, prilejuite de mult aşteptata şi paşnic obţinuta reformă agrară?

Dar... ce să mai dezgropăm timpuri de mult apuse, când dumneavoastră aveţi de răspuns unor nevoi stringente! Ţara şi străinătatea vă întreabă: ce s-a întâmplat, de fapt, în decembrie 1989? Ei bine, vă ofer cinci variante de răspuns; le am aici, se pot negocia pe loc! Prima: revoluţie minuţios pregătită. A doua: revoltă populară spontană. A treia: lovitură de stat - şi ea, cu trei variante: a unui singur grup conspirator, a mai multor grupuri paralele şi, în sfârşit, iniţiativă a aparatului comunist, nemulţumit de dictator. A patra: primul exerciţiu tactic de proporţii desfăşurat în comun de KGB, CIA, Mosad şi Inteligence Service, un fel de prefigurare a înţelegerilor ulterioare. A cincea:...

Istoriograful n-a mai apucat să expună ultima variant. Încălcând promisiunea şi protocolul, înaltul demnitar îi aduse la cunoştinţă vizitatorului că audienţa s-a terminat.

17. UN EXPERT ÎN CONSULTING SOCIAL

— V-am urmărit alocuţiunea televizată, excelenţă. Aveţi perfectă dreptate. Problema cardinală a societăţii româneşti

este, acum, organizarea. Dar cum nimic nu vine de la sine, organizarea trebuie şi ea organizată. Posed soluţia: sunt gata să v-o ofer.

Omul dovedea o insistenţă de voiajor comercial în exerciţiul funcţiunii şi un debit verbal de radio-reporter sportiv. Intrat ca o furtună în cabinet, revărsase de la uşă asupra înaltului demnitar un torent năucitor de vorbe.

— V-am înţeles din prima clipă: din haos, nu se poate naşte decât haos. Destul cu anarhia! Gata cu stihiile! Dar... v-am priceput şi reticenţele, modul, ca să zic aşa, înțelept în care aţi pus problema. Păi, până acum câtva timp, cine chema poporul la „ordine şi disciplină”? Ştim noi cine! Nu puteai nici să strănuţi decât „în mod organizat”, în „cadru organizat”. E perfect explicabilă, de aceea, alergia oamenilor când vii acum şi le spui: fraţilor, să ne organizăm!

Iată de ce am conceput un plan simplu, eficient, pe înţelesul maselor şi, mai ales - că aici e toată “găselniţa”! -în perfect acord cu spiritul democraţiei din Uniunea Europeană în care vrem să intrăm şi tot nu ajungem...Câteva minute dacă-mi acordaţi - mitralie vizitatorul în continuare, uitând că vorbeşte deja de câteva minute - vi-l prezint și, sunt convins, din acel moment...

Un gest la fel de repezit ca ploaia de cuvinte ce-i ieşea din gură, încercă să încheie şi să întregească ideea. Mişcarea largă, prin aer, a mâinii drepte, arătând la un moment dat către fotoliul prezidenţial şi, în final, spre pieptul solicitantului, dorea să spună: din acel moment eu sunt omul dumneavoastră!

— În fond, care e dificultatea? După cinci decenii de comportament impus, omul refuză instinctiv tot ce pare constrângător, coercitiv; or, - structurile statale par, şi într-un fel chiar și sunt coercitive; în ochii cetăţeanului, statul este puterea, iar puterea, știm bine ... Ce rămâne de făcut? Simplu:

să transferăm structurile de organizare în planul iniţiativei nestatale, neguvernamentale. Concret, vă propun o vastă, atotcuprinzătoare reţea de societăţi, organizaţii, uniuni, ligi şi alte forme de asociere care să cuprindă, practic, toată suflarea ţării.

Speculând singura clipă de respiraţie în care, sufocat de propria-i cadenţă verbală, propovăduitorul organizării sociale se opri să tragă o gură zdravănă de aer, demnitarul întrebă:

— Credeţi că în România anului l992 nu sunt suficiente organizaţii, societăţi şi uniuni?

— Le-am inventariat; sunt puţine. Numai vreo 200 de partide politice, 300-400 organizaţii apolitice, aproximativ 1500 grupări şi centrale sindicale, nu mai mult de 400 de societăţi non-profit, vreo 300— 400 de fundaţii umanitare, 2-300 societăţi culturale, alături de alte câteva zeci de nuclee în curs de coagulare. Un fleac! Mai gravă decât insuficienţa cantitativă este, însă, structura lor. Au rămas pur şi simplu de izbelişte categorii socio-profesionale, de vârstă şi de interese absolut esenţiale. De ce?

Interpretând ridicarea din umeri a demnitarului ca pe un gest de scuză, reformatorul lansă o nouă rafală verbală.

— Aaa, să nu credeţi că vă reproşez ceva! Doamne fereşte. E vina lor. Celebrii Ilf şi Petrov spun undeva, pe cât de adevărat, pe atât de plastic: „Cauza salvării înecaţilor este cauza înecaţilor înşişi!” Ei bine, sistemul meu pune punct haosului, instaurează ordinea şi pune la treabă iniţiativa cetăţenească. Automobiliştii s-au reunit pentru a-şi apăra interesele: aşa s-a născut ACR-ul. Foarte bine. Dar... vin şi întreb: pietonii? Ce fac pietonii? În fond, care din cele două categorii deţine o pondere mai mare în societate: cei pe patru roţi sau cei pe două picioare? Dacă e vorba de interese (şi nu se poate să nu fie!), ce categorie este

mai periclitată? Evident, pietonii. Una este să-ţi îndoi aripa sau capota în coliziunea cu un amărât de trecător, şi alta să-ţi pierzi integritatea corporală sau chiar viaţa sub roţile bolizilor de pe şosele. Cu toate acestea, iată că nu există o Asociaţie a pietonilor! Înfiinţarea ei ar „închide cercul", ca să zic aşa, realizând cuprinderea într-un cadru organizat a tuturor cetăţenilor ţării, împărţiţi după modul de deplasare ...

— Ba, dacă-mi daţi voie, îndrăzni demnitarul să completeze, ca să închizi cercul ar mai trebui cel puţin o asociaţie a bicicliştilor, una a marinarilor şi alta a aviatorilor de toate tipurile...

— Extraordinar! izbucni vizitatorul. Aţi înţeles ideea mai bine ca autorul ei! Asta am vrut să spun: nici o persoană în afara unei societăţi constituite pe criteriul modului de deplasare. Gândiţi-vă, însă, câte alte criterii există...

Ei bine, toate aceste criterii, absolut toate, trebuie transformate în organizaţii. Avocaţii, de pildă, s-au constituit în Colegiul avocaţilor care-i apără, îi şi judecă atunci când greşesc grav. Dar clientela? Restul oamenilor? Masa imensă a muritorilor fără studii juridice, obligaţi să apeleze la asistenţa membrilor baroului, de ce nu s-ar organiza într-o asociaţie similară - dar infinit mai puternică, prin număr, a „Beneficiarilor acţiunii avocăţeşti"? La fel medicii s-au strâns în organizaţii profesionale, au reprezentanţi, lideri, consilii de onoare, chiar academii! În schimb pacienţii au rămas o masă amorfa, neorganizată, incapabilă să-şi apere interesele, deşi ei sunt şi cu plata, și cu ponoasele.

Înţelegeţi mecanismul? E simplu: luăm populaţia ţării (absolut toată), o împărţim după cât mai multe criterii posibile în cele două „jumătăţi inegale" în care criteriul respectiv o împarte fatalmente (medici-pacienţi; avocaţi-clienţi; pietoni-şoferi și biciclişti etc.etc), apoi constituim asociaţii teritoriale

şi naţionale pentru fiecare din cele două categorii opuse şi complementare. Va lua fiinţă astfel „Asociaţia părinţilor”, societate neguvernamentală, apolitică şi non-profit, cuprinzând toate făpturile omeneşti care au dat naştere altor fiinţe (în cazul taţilor, se va lua de bună declaraţia respectivului, contrasemnată de partea femeiască); lângă ea şi în prelungirea acţiunii ei, se va înjgheba „Asociaţia copiilor din România”, pentru că, vă întreb: cine nu s-a născut din cineva? Imaginaţi-vă ce minunată şcoală de convieţuire democratică vor fi aceste două organizaţii atât de intim legate între ele! Un membru al uneia va avea - ca părinte, să spunem - anumite drepturi de apărat, dar ca membru al organizaţiei opuse şi complementare, în calitate de fiu - cum s-ar spune - el va fi obligat să militeze pentru cauza opusă. Fiindcă, orice s-ar zice, aici... Marx a avut dreptate: ce este viaţa, ce este societatea altceva decât un imens ghem de contradicţii? Părinţii şi copiii s-or fi iubind ei, în general, nu zic nu, dar interesele lor se bat cap în cap. Copilul vrea să-şi prelungească pe cât posibil statutul de profitor - e în firea omului! - în timp ce părintele... exact invers. La bătrâneţe, în schimb, părinţii cer copiilor protecţie materială, şi nu numai materială, în timp ce odraslele...

Dar parcă, în cazul pietonilor şi şoferilor, lucrurile nu se îngemănează? Un conducător auto merge cu maşina, în medie, 2 ore zilnic (conform unei statistici ONU), în timp ce 3-4 ore este pieton; va exista vreun cetăţean al ţării care să nu se înscrie în ambele asociaţii, pentru a fi dublu protejat? Eu nu cred!

Vedeţi? Exact ce spuneam: iată terenul ideal pentru o vastă acţiune organizată de canalizare a energiei, a spiritului întreprinzător şi a militantismului civic! Organizaţiile vor avea secţii pentru categorii de interese mai restrânse şi clar delimitate. Pentru copii, de pildă, am prevăzut şapte secţii, pe

categorii de vârstă: o secţie a sugarilor, alta a preşcolarilor, o a treia deschisă şcolarilor de toate tipurile şi gradele, a patra destinată tinerilor angajaţi (până la 30 de ani), a cincea destinată maturilor, a şasea - pentru copiii de vârsta a treia şi, în sfârşit, a şaptea reunind totalitatea decrepiţilor. Iniţial, delimitasem o secţie despre care sunt convins că ar fi reprezentat o premieră mondială, şi mai stau în cumpănă dacă n-ar trebui chiar înfiinţată: o „Ligă a copiilor încă nenăscuţi”. Este vorba, aţi ghicit, probabil - despre fiinţele aflate în faza de viaţă intrauterină. Credeţi că ei n-au probleme specifice? Oho, şi încă ce probleme, sărăcuţii! Intrauterinii formează singura categorie socială care, deocamdată, poate fi exterminată legal. Cea mai nobilă profesie de pe pământ, medicina, pregăteşte oameni special calificaţi pentru a le răpi, contra cost, viaţa: cu voie de la părinţi, uneori și de la stat. Dacă o persoană angajează o altă persoană pentru a suprima viaţa unei a treia persoane (născute), comanditarul şi executantul riscă puşcăria şi, de cele mai multe ori, o și înfundă; dacă făptura condamnată la moarte nu s-a născut încă, o dai pe mâna ginecologului, acesta ia chiureta şi... crima e gata. Nepedepsită. Ba chiar… tarifată și plătită!

Mă veţi întreba, poate, cum se va constitui şi, mai ales cum va funcţiona practic această asociaţie; cum vor participa intrauterinii la apărarea propriilor interese?! Vă asigur că ... aproape întocmai ca şi celelalte categorii de vârstă. Maturii, cât sunt ei de maturi, nu-şi trimit în parlament, în guvern, în organele locale ale puterii de stat, oameni care să-i reprezinte? Ce, parcă alegătorii participă nemijlocit la actul conducerii? Să fim serioşi! Sistemul democraţiei moderne se bazează pe delegarea de responsabilitate. În virtutea acestui principiu, un grup de părinţi, copii, medici şi experţi în organizarea socială va gira interesele nenăscuţilor, eventual consultându-i. Cum?

Foarte simplu: există teorii potrivit cărora mişcările fătului nu sunt simple convulsii, provocate de stimuli mecanici sau fiziologici, ci reacţii de aprobare sau respingere, cu elemente afectiv-raţionale. E suficient un consult pe 30-40 de cazuri; în fond, sondajele de opinie organizate astăzi de sociologi cercetează 1.200 de inși și pretind că reflectă opinia naţiunii. Dar am intrat în detalii tehnice, mă scuzaţi...

La fel, vor apărea două ligi importante: a producătorilor şi a consumatorilor. Aştept cu nerăbdare clipa când fiecare om va deveni, ca producător, membru al ligii menite să apere interesele specifice acestei ipostaze, iar-în calitate de consumator - va fi obligat să militeze pentru interese diametral opuse. Atunci să vedeţi!...

Când proiectul meu va prinde viaţă, principalele probleme ale societăţii se vor rezolva de la sine. Un exemplu, nu cel mai important, dar semnificativ: scriitorii nu-şi vor mai permite să încredinţeze tiparului orice bazaconie. Aşa cum Uniunea scriitorilor le apără libertatea de creaţie, de exprimare, tot așa Uniunea cititorilor va veghea interesele consumatorilor de literatură. La fel vor sta lucrurile cu ziariştii şi cititorii de ziare, cu cineaştii şi spectatorii de film. Să-l văd pe cineastul care-şi va mai permite să arunce pe piaţă o peliculă fără cap şi coadă! Sau pe gazetarul dispus să însăileze inepţii şi minciuni de la titlu până la semnătură! Pentru că, vă întreb: cum s-ar putea termina un „război" între „Uniunea cineaştilor" şi „Uniunea spectatorilor"? între Uniunea scriitorilor şi Uniunea cititorilor? între Uniunea ziariştilor şi Uniunea cumpărătorilor de publicaţii? Vă spun eu: s-ar termina mai repede şi cu deznodământ mai sigur decât războiul din Golf. Să-i văd pe artistul și mai ales pe producătorul dispus să înfrunte acţiunea organizată a beneficiarului oricărui act de creaţie! Să-i mai dea mâna vreunui regizor să stâlcească

dramaturgia clasică, să deturneze trame şi sensuri, când va avea în coastă milioanele de membri ai Ligii spectatorilor de teatru! Boicotul îi mănâncă!

Organizaţii similare vor avea chiriaşii şi proprietarii, beţivii şi consumatorii de alcool în limite normale, şefii şi subalternii (din toate domeniile şi de pe toate treptele ierarhice), soţii şi soţiile, gazdele şi musafiri, militarii şi civilii, credincioşii şi ateii, culţii şi analfabeţii, persoanele încadrate politic şi apoliticii, infirmii şi sănătoşii, slăbănogii şi obezii, etnicii majoritari şi etniile minoritare, stângacii şi dreptacii, bâlbâiţii şi normalii, pe scurt: toată suflarea ţării, luată de „n" ori.

Bietul soţ care vine acasă după miezul nopţii pe trei cărări va fi, în fine, - protejat de reproşurile nevestei neînţelegătoare. Dar şi biata soţie, uitată la bucătărie cu lunile şi cu anii de către bruta masculină ce-şi plimbă setea nepotolită din cârciumă în cârciumă, va avea organizaţia ei, unde va găsi îndrumare, protecţie, asistenţă juridică - la nevoie. Să mai ţipe atunci şeful la tine, subaltern amărât; atâta-i trebuie! Liga subalternilor îl va distruge. După cum,... să-ţi mai permiţi tu, subaltern nedisciplinat şi ireverenţios, să chiuleşti, să lucrezi prost sau să lezezi persoana şi prerogativele conducătorului... Liga şefilor va acţiona fără cruţare. Înţelegeţi mecanismul? Realizaţi rolul grandios de autoreglare socială exercitat de proiectul meu?

Subliniez un alt aspect: efectul benefic - şi expresia,vă asigur, e modestă! - al sistemului în domeniul ocupării forţei de muncă, al dezvoltării serviciilor, turismului, comerţului, industriei chiar. După calculele mele, vor lua fiinţă înjur de 5.000 societăţi, uniuni şi ligi, cu aproximativ 80-90.000 secţii.. De unde atâtea secţii? Eu n-am detaliat planul, dar... ACR-ul, de exemplu, fiţi sigur că nu va rămâne la organizarea rudimentară actuală; vor exista grupări pe culori şi mărci de maşini, pe stiluri de şofat,

pe ani de fabricaţie etc... dar să revin. Dacă înmulţiţi cifrele cu indicatorii în profil teritorial (judeţ, sector, municipiu, comună), rezultă un total de ordinul milioanelor; evaluând tot atâtea posturi de preşedinţi şi secretari (jurişti, economişti etc,), obţineţi astfel imaginea imensei cohorte de noi salariaţi, nu din bugetul statului, doamne fereşte, ci din contribuţia membrilor. Cine va plăti? Toţi! Ca să se simtă apărat, integrat unei structuri în care crede (uneori naiv), omul îşi rupe şi pâinea de la gură. Nu vom fixa, desigur, cotizaţii împovărătoare. De altfel, ar fi şi imposibil de plătit, de vreme ce fiecare ins va intra în componenţa a minimum 2-3000 de forme organizate. Dar, chiar şi reduse la cifra simbolică de 0,75 lei lunar sau cel mult un leu, socotiţi, vă rog: omul va vărsa în vistieria societăţilor minimum 1.500 lei chenzinal. Păi, la scară naţională, ăştia sunt bani! Va înflori industria imprimatelor şi hârtiei, se vor fabrica zeci de milioane de carnete, ştampile, firme, brelocuri, sigle şi mape, se va revigora industria construcţiilor (realizaţi câte sedii se vor edifica? Ce complexe cu săli multifuncţionale vor răsări peste tot, ca ciupercile după ploaie?). Vor lua avânt transporturile, industria hotelieră, restaurantele vor geme de clienţi, pentru că întreaga ţară va trăi într-un interminabil şir de congrese, convenţii, adunări şi întruniri. Tribunalele, notariatele, instituţiile de spectacol vor lucra de dimineaţă până noaptea...

Pe scurt, vă ofer cheia echilibrului şi prosperităţii naţionale. Folosiţi-o!

Copleşit sub torentul de cuvinte care, în sfârşit, se oprise, demnitarul îşi îngădui câteva secunde de meditaţie, apoi întrebă:

— Credeţi... chiar credeţi că, odată constituite, toate aceste societăţi, asociaţii, uniuni, grupări, ligi, fundaţii şi cum le mai numiţi dumneavoastră, vor funcţiona? Există într-un om atâta

disponibilitate pentru mii de solicitări, acţionând simultan şi în sensuri diametral opuse?

Reformatorul reacţiona imediat:

— Înţeleg. Vă înţeleg temerea ... Un semn de întrebare există, chestiunea m-a frământat și pe mine, dar... să presupunem că aveţi dreptate: că solicitarea e, de fapt, suprasolicitare şi faptul că ea vine din direcţii contrare, anihilează orice disponibilitate pentru acţiune. Ei bine, chiar într-un asemenea caz, proiectul merită aplicat ! Aş spune echiar: mai ales într-un asemenea caz. De ce? Pentru că puterea în stat se va exercita, astfel, asupra unui cetăţean epuizat, inert, zăpăcit, anesteziat, gata să accepte orice, dar atât de profund și democratic ancorat într-o vastă reţea de iniţiativă obştească, încât nici o democraţie din lume nu ne va putea arăta cu degetul. Vi-l dau legat! Numai cine n-a guvernat ar fi în stare să minimalizeze importanţa unei asemenea performanţe. Eu, de exemplu ...

Trezit dintr-o dată, înaltul demnitar își întrerupse interlocutorul:

— De fapt, cine sunteţi, cu ce v-aţi ocupat înainte de ceea ce faceţi acum?

— Numele n-are importanţă... Specialitatea mea a fost munca politică de masă. În prezent, am înjghebat o societate pe acţiuni cu profil de consulting în domeniul organizării sociale. Am acumulat, de-a lungul anilor, o experienţă; era păcat să se piardă. Doctoratul în politologie mi l-am dat cu teza: „Antrenarea maselor largi populare la înfăptuirea politicii înţelepte a...”

— Mulţumesc, căzu replica peste fraza neterminată a politologului. Proiectul nu mă interesează, domnule.

Cu aceasta, audienţa a luat sfârşit.

18. UN HIPNOTIZATOR

La orice te-ai fi putut aştepta, numai la aşa ceva, nu: insul absolut banal pătruns în cabinet era, după propria lui declaraţie... hipnotizator. Nici mai mult nici mai puţin! În faţa monitorului, de unde urmăream audienţa, încercam să desluşesc ceva, o forţă specială, un fluid magnetic în privirea noului venit. Inutil. Doi ochi obişnuiţi, aproape inexpresivi.

— Hipnotizator? Interesant! - făcu înaltul demnitar, la fel de contrariat, ca să nu zic dezamăgit. Şi... ce doriţi ?

— Să vă ofer serviciile, răspunse omul pe un ton tot atât de „la locul lui" cum îi erau atitudinea şi făptura.

Demnitarul zâmbi.

— Mulţumesc, domnule... O mână întinsă este întotdeauna de salutat, dar mie mi-e teamă că treaba de-aici, de la cabinetul meu, nu se potriveşte... mă-nţelegeţi -cu profesia dumneavoastră...

— Să-mi fie cu iertare, răspunse omul, încercând să compenseze prin tonul, la fel de aşezat, aproape molcom, curajul de a-şi contrazice gazda. Aş spune că, dimpotrivă, tocmai aici, unde aveţi de rezolvat atâtea chestiuni dificile, uneori insolubile, unde se perindă atâţia oameni care trebuie să plece cu impresia - măcar cu impresia! - că li s-a făcut dreptate...

Cu toată dorinţa de a asculta până la capăt propunerile, solicitările şi ofertele „trăsniţilor" ce se perindau la audienţe, demnitarul era şi el om, cu resurse de răbdare limitate. Întrerupse, de aceea, cu voce mai aspră decât ar fi dorit.

— Dacă treburile mele s-ar rezolva prin hipnoză... Nu, mulţumesc încă o dată, dar nu văd ce şi cum...

— Vă grăbiţi din nou, reluă solicitantul. Poate am greşit, sugerând hipnoza ca substitut al actului de decizie; vă rog să mă scuzaţi. Dar la dumneavoastră vin tot felul de oameni şi

nu toţi bine intenţionaţi. Credeţi că nu e bine să ştiţi ce vor, ce urmăresc în realitate?

— Aşadar... să-mi formez un serviciu de spionaj?

— Ooo, nici vorbă de aşa ceva! Un om privit în ochi de către mine - subliniez: de către mine, nu de către un serviciu special, cum sunt sigur în există - spune absolut tot, fără nici o constrângere...

— Privirea unui hipnotizator n-ar fi o constrângere?

— Depinde cum o luaţi. Eu aş interpreta-o, mai degrabă, ca o invitaţie (ceva mai specială, e adevărat) la sinceritate maximă. Găsiţi ceva rău în faptul că, prin intervenţia mea, gândurile şi intenţiile ascunse se vor devoala? Și apoi, chiar dacă harul meu special vă va pune în posesia unor informaţii, să le spunem... neaşteptate sau deosebite, încă nu s-a întâmplat nimic rău; depinde ce veţi face cu ele. Eu, unul, am deplină încredere în discernământul şi buna dumneavoastră credinţă. Cine stă acolo unde staţi dumneavoastră, trebuie să ştie tot. Nu credeți?

— Cine stă unde stau eu, domnule, trebuie să asculte, să înțeleagă şi să încerce să rezolve tot ceea ce-i spun oamenii. Asta cred.

Solicitantul își oferi răgazul câtorva clipe de meditaţie spre a-şi reconsidera un întreg plan tactic probabil bine pregătit, apoi încercă din nou.

— Vă înțeleg punctul de vedere; de altfel, mă aşteptam la acest răspuns. El vă face cinste. Insist, totuși în a crede că serviciile mele v-ar putea deveni extrem de utile, în ciuda reticenţelor care...

— Iar eu, salutându-vă încă o dată bunăvoința şi solicitudinea, insist în a aprecia invers. Vocea demnitarului trăda, acum, o iritare pronunţată.

— Nu vă contest acest drept; dimpotrivă, dar... acordaţi-mi cinci minute, nu mai mult, pentru a vă înfăţişa una din acţiunile concrete, foarte concrete şi absolut benefice - după cum singur veţi putea aprecia - la care mă puteţi folosi.

Ştiu că Televiziunea ridică mari şi dificile probleme; nu dumneavoastră - ca persoană, ci ţării. De ce? În Occident, nu există stat fără 15-20 canale recepţionate pe întregul teritoriu. În SUA, până şi cea mai micuţă localitate are minimum 25 de programe, iar marile oraşe - circa l00, emiţând 24 de ore din 24. Până şi vecinii noştri foşti socialişti au 3 şi 4 canale. Ce oferă Televiziunea română publicului său? Un singur program, în care se îndeasă cu disperare, doar-doar vor încăpea! - tot felul de emisiuni, pentru că alternativă, de fapt, nu există. Programul II este bucureştean: ceva în jurul Capitalei şi câteva localităţi mai depărtate, dar nu mai mult de 70-80 km. Ce rezultă? Un adevărat scandal naţional. Cei care vor - absolut firesc -film, teatru şi muzică, se pomenesc la orele de maximă audienţă cu înregistrări sau transmisii directe din Parlament. Cei care ar dori politică mai multă, strigă de mama focului: scutiţi-ne cu sportul! Iar amatorii de sport sunt trataţi cu... limbi străine, desene animate sau mai ştiu eu ce?! Opoziţia protestează: daţi prea mult guvernul. Guvernul reproşează: nu acordaţi suficientă importanţă deciziilor, hotărârilor şi măsurilor care, spre binele ţării, trebuie să ajungă la fiecare cetăţean.

Dar totul se complică şi mai tare când ajungem la chestiuni de gust și apreciere. Unii vor filme de pe vremuri, cu vedetele tinereţii lor; alţii - pelicule de ultimă oră. Unii - filme tandre şi caste; alţii - violente, sexi şi porno. Unii cer comedie, alţii vor să-şi moaie batista în lacrimi. Tinerii cer muzică rock şi pop, maturii... Al-Bano şi Romina Power, alţii, „Zi-le d'alea d'ale noastre". Fiecare persoană și categorie socio-profesională, de

vârstă, de cultură, de gust sau de etnie, cere ceva şi nici unul din aceste „ceva”-uri nu se potriveşte cu al celorlalţi; în plus, toţi le doresc la orele cele mai convenabile. Solicitând privilegiul, nimeni nu se gândeşte că într-o zonă de maximum 3-4 ore nu încap toate preferinţele.

S-ar putea împăca, totuşi, atâtea gusturi diametral opuse? Desigur. Cu două condiţii. Prima: România să dispună de cel puţin 5-6 canale, dacă nu mai multe. A doua; instituţia înjurată cu atâta sârg din toate părţile pentru faptul că nu satisface concomitent 23 de milioane de opţiuni diferite, să aibă suficienţi bani spre a achiziţiona şi produce emisiuni şi opere artistice pentru toate gusturile. Circa 120 de ore de emisie zilnic şi fonduri pentru umplerea lor cu tot ce doresc telespectatorii - iată soluţia!

Dar... ştim bine, e o utopie: nu sunt fonduri nici pentru mai multe canale, nici pentru mai multe, mai bune şi mai diverse emisiuni. Atunci? Atunci vin eu, omul care vă vorbeşte, şi spun: rezolv totul, fără niciun leu, fără niciun dolar.

Dintr-o atenţie încordată, înaltul demnitar reveni, rapid, la o reticenţă iritată; în ciuda efortului de a se stăpâni, un început de propoziţiune scăpă, totuşi:

— Domnule, vă rog să...

— Vorbesc absolut serios, vă asigur! - încercă hipnotizatorul să-l liniştească. Cum voi proceda? Foarte simplu. Nu cer altceva decât un mic studio în care să încapă o măsuţă de crainic şi o cameră de luat vederi cu transfocator permanent, din unghi frontal, asupra mea. Ştiu că la televiziune există câteva asemenea minuscule studiouri; problema este deci, rezolvată.

Curiozitatea birui; înfrângându-şi contrarietatea, înaltul demnitar se pomeni întrebând:

— Cum veţi face?

— V-am spus: sunt hipnotizator. Privind fix în ochi o persoană, pot obţine de la ea absolut ce doresc. În cazul de faţă, ce-ar trebui să-mi propun? Nimic altceva, decât să fac omul să creadă că vede ceea ce doreşte el să vadă. Ecranul nu va cuprinde, în realitate, decât figura mea, cu ochii aţintiţi în ochii telespectatorului, dar el va urmări (sugestionat, desigur!) un film cu Erol Flynn, un meci de box al lui Casius Clay, un concert al lui Iglesias, o transmisie directă de la Parlament, un reportaj din Deltă, o emisiune de romanţe, absolut tot ce vrea el...

— Ce vrea el, sau ce vreţi dumneavoastră ? - întrebă demnitarul.

— Ce vrea el, dar sugestionat de mine, răspunse desluşit solicitantul, pricepând importanţa întrebării. N-aş fi la prima performanţă de acest gen; noutatea ar consta, acum, în scara la care aş opera. Voi realiza, de fapt, o operă continuă de hipnoză în masă, cu 23 de milioane de subiecţi. M-aţi înţeles?

Uluit, gazda se ridică de pe scaun - gest reflex care trăda, acum învăţasem, o stare de agitaţie deosebită, -măsurând cu paşi grăbiţi spaţiul din spatele biroului. Brusc, se opri şi întrebă:

— Vreţi să spuneţi că vă stă în putere să faceţi 20 de milioane de oameni, simultan, să creadă că văd 20 de milioane de programe diferite, pe ecran nefiind altceva decât chipul unui om?

Hipnotizatorul încuviinţă, fără niciun cuvânt.

— Şi ce condiţie trebuie îndeplinită?

— Una singură: să privească ecranul. Să le „prind” privirea. Atât.

În faţa monitorului de unde urmăream scena, începu să-mi fie frică. Parcă vedeam pe vrăjitorul din poveste care, după ce scăpase un burg medieval de invazia şobolanilor şi nu fusese plătit conform înţelegerii, adunase cu sunetele fluierului său

fermecat toţi copiii oraşului şi-i ducea la înec, exact aşa cum procedase cu scârboasele rozătoare...

Imaginaţia începu să-mi lucreze febril: deci, un om are în deplina sa putere întreaga populaţie a ţării, din zori şi până-n noapte! Azi, acum, își exercită puterea, făcând-o să creadă că vede un spectacol sau ascultă un concert; dar dacă mâine vrea altceva? Dacă fantastica forţă va fi pusă în slujba altui scop? Dacă...

Discuţia reluată în cabinet îmi tăie gândul.

— Văd că vă îndoiţi de adevărul spuselor mele, mărturisi, zâmbind, hipnotizatorul. Nu mă laud; e simplu de dovedit.

— Ne-ar trebui un monitor, o cameră de luat vederi, o...

— Nici măcar, replică magicianul. E suficient să vă opriţi din preumblare şi să mă priviţi în ochi.

Din întâmplare, demnitarul îi împlini dorinţa exact în acel punct în care camera video ascunsă în cabinetul prezidenţial făcea unghi drept cu faţa hipnotizatorului, astfel încât, fixându-şi interlocutorul, fixă totodată obiectivul camerei. Şi atunci se petrecu miracolul.

Ochii, cu nimic deosebiţi până în acea clipă de cei ai muritorului de rând, căpătară o strălucire ciudată. O forţă mai puternică decât propria-mi voinţă mă împiedică să-mi deslipesc privirile din ecran, invadat, acum, de pupilele dilatate ale magicianul. Pentru ca în clipa următoare, chipul lui să dispară şi să facă loc... genericului unuia din acele filme vechi şi minunate, despre care înaltul demnitar îmi vorbise, cândva, plasându-l pe primul loc în ierarhia preferinţelor personale.

Cu o ultimă sclipire de luciditate, am înţeles că proiecţia asta nu poate fi altceva decât o himeră; instalaţia nu era conectată la nici o altă sursă de imagine decât camera video din cabinet; aşadar ....

Proiecţia „curgea” împotriva efortului de a mă desprinde din faţa ecranului sau de a vedea numai ceea ce raţiunea îmi spunea - îmi mai spunea încă, aşa, ca prin vis, - că imaginea reprezintă în realitate faţa hipnotizatorului. După alte câteva clipe, n-am mai ştiut nimic altceva decât faptul că ... privesc un film, filmul acela. Până când... un pocnet uşor, o flamă şi un miros pătrunzător de plastic ars mă treziră; pentru prima dată în existenţa mea de telespectator, un accident tehnic (întotdeauna nedorit; acum, providenţial), un banal scurt-circuit sau ce-o fi fost, se dovedea salvator!

Nici nu se împrăştiase fumul degajat de monitor, că -încălcând consemnul - deschisei uşa cabinetului, unde „proiecţia” continua, iluzia ţintuind încă pe omul hipnotizat în faţa unui inexistent mic ecran, oferindu-i un film-fantomă.

— Un apel urgent; scuzaţi-mi, vă rog, intrarea intempestivă. Magicianul întoarse privirile şi... filmul dispăru. Victima sa avu o clipă de ezitare, apoi se scutură, ca după un vis.

...Târziu, singuri în cabinet, reconstituind întâmplarea punct cu punct, demnitarul conchise, oftând:

— Vezi? Asta e drama oricărui om din vârful unei ierarhii ... Îţi deschide cineva uşa, îţi dezvăluie o minune, pur şi simplu o minune, iar tu nu ştii dacă să-i dai cale liberă ori să te fereşti de el ca de foc... Dumneata ce-ai fi făcut, în locul meu?

Îndrăznii să-i aduc aminte:

— Eu am deschis uşa și am rupt vraja.

— Nu ştiu dacă trebuie să-ţi mulţumesc. Filmul era grozav!

19. UN EXTRATERESTRU

De abia aşezat în scaunul de audienţe, insul rosti o propoziţiune senzaţională:

— Sunt robot extraterestru.

Reacţia involuntară a demnitarului îl făcu să precizeze grăbit:

— Nu prezint niciun pericol. Aduc mesajul de prietenie al unei civilizaţii care vrea să vă cunoască.

Revenindu-şi din şocul lesne de înţeles, gazda începu unul din cele mai uimitoare dialoguri din câte fuseseră hărăzite vreunei fiinţe umane.

— Nu mi-am imaginat că un robot poate imita într-atât chipul, comportamentul, până şi vocea omenească...

— Eu sunt om; fabricat, nu născut, dar om.

— Imposibil! exclamă demnitarul.

— Imposibil pentru dumneavoastră, pământenii. Sunt copia perfectă a unui om luat de pe Terra. În mine s-au încorporat toate datele obţinute prin analiza complexă și exhaustivă la care modelul s-a supus de bună voie. Sunt, dacă vreţi, o sondă; verific informaţiile obţinute de la el, culeg altele, dar mai ales trebuie să lămuresc situaţiile de neînţeles, ilogice conform chiar logicii pământene, pe care constructorii mei n-au putut să și le explice.

— Ce nu înţelegeţi la noi, oamenii? întrebă, plin de curiozitate, demnitarul.

— O mulţime de lucruri. Vă declaraţi fiinţe raţionale. Aparent aşa este; logica dumneavoastră reprezintă un sistem coerent de norme şi principii, dar faptele, faptele... Să începem cu moartea. Dacă un om ia viaţa altui om, e declarat criminal, închis şi condamnat.

— Absolut firesc, replică demnitarul. Altfel....

— Corect, admise vizitatorul, dar pentru aceeaşi culpă, un conducător militar este lăudat până şi de societatea civilă. Unde e logica?

— Crima nu e totuna cu războiul. Omuciderea, act fără nici o justificare, reprezintă un pericol social, pe când acţiunea militară cunoaşte determinări complexe. Există războaie de apărare, apoi armatele respectă reguli internaţionale bine stabilite...

— Dar în bombardamente mor copii, bătrâni şi femei. Tot ei suferă frigul, foamea, molimele, distrugerile, refugiul. Asta cum se mai explică? Folosiţi o expresie: „victime colaterale". Ce înseamnă asta, mai concret?

— E greu de dat o definiţie valabilă în toate situaţiile, trebuie judecat de la caz la caz...

— Şi sunt multe cazuri, multe situaţii?

— Destule, din păcate.

— V-aţi gândit la o soluţie, la o reglementare care să le facă imposibile?

— Căutăm, ne străduim, dar ...

— ... N-aţi găsit, înţeleg. Bine; să admitem că războiul e altceva decât crima. Istoria modernă a omenirii consemnează, însă, cazul unui conducător de ţară care a ars în cuptoare zeci de mii de fiinţe...

— Un dement!

— Asta s-a spus după; înainte, un întreg popor l-a aclamat şi l-a urmat orbeşte, iar celelalte popoare de pe glob l-au oprit pe dement numai când acesta le-a atacat direct, la ele acasă, prin invazie şi ocupare militară. Dincolo, rivalul său întru mărire s-a luptat „paşnic" cu poporul său, făcând 20 de milioane de victime. Explicaţi-mi: de ce?

— Cultul personalităţii, cu consecinţele lui monstruoase, reprezintă un fenomen complex, care...

— Ce înseamnă pe planeta dumneavoastră „fenomen complex”? Câte vieţi costă complexitatea unui fenomen social? Şi cât timp îi trebuie omenirii pentru a depista un criminal şi a se apăra de el?

— Din fericire, cazurile acestea sunt istorie. Omenirea a depăşit...

— Oare? Chiar acum, într-o ţară din apropierea României, oamenii se omoară fără milă, după ce aproape un secol și-au spus „compatrioţi”. Ce s-a petrecut pentru ca, dintr-o dată, concetăţenii să se urască şi să se ucidă?

— Probleme naţionale, religioase, politice, sociale, vechi şi complexe...

— Complexitatea vă chinuie pe dumneavoastră, pământenii! Mă rog... Orice problemă are o soluţie optimă; gloanţele și bombele au fost, vreodată, o soluţie?

— Evident, nu.

— Evident - pentru cine? Cei care trag, judecă altfel. Vecinii lor, îngrijoraţi, vin la beligeranţi să-i aşeze la masa tratativelor, dar tocmai cei interesaţi, cei care mor, nu vor să se aşeze, să rezolve. Asta, pe seama cărei logici o puneţi?

— Balcanii au fost întotdeauna butoiul cu pulbere al Europei. Iar dacă mi-aţi citat cazul statului vecin cu noi, am să vă răspund că sechelele totalitarismului comunist şi ale unei politici nenorocite îşi arată acum roadele.

— Dar Marea Britanie? Este, pare-se, ţara cu cea mai veche democraţie de pe continent; cu toate astea, poporul britanic, cel mai tolerant din lume, duce un război civil cu mii de victime. Bombele puse de irlandezi explodează în magazine, în cafenele, pe stradă. De ce?

— Probleme religioase...

— Imposibil! Religia îndeamnă şi cheamă la toleranţă; în numele lui Dumnezeu nu se poate ucide. Aa, ba da! Uitasem de

cruciade şi de Inchiziţie. Interesante episode... Dar... să trecem şi peste asta. Cum explicaţi flagelul terorismului? Există persoane, organizaţii, popoare şi state specializate în terorism. Un fanatic recrutat şi instruit de către o forţă ocultă piere de bunăvoie într-un accident de avion sau de tren, odată cu alte sute de oameni nevinovaţi, nimeriţi din întâmplare în aceeaşi cursă! De ce?

Pe scurt, domnule, am înţeles că, pe Terra, viaţa unui om nu valorează nimic.

— Exageraţi!

— Deloc. Am studiat cum mor oamenii. Războiul din Golf a costat SUA nici șase sute de vieţi; în primele trei luni după victorie, 2000 de americani au căzut victimă, la ei acasă, crimelor ce aveau ca mobil jaful. Şi asta... unde? În cea mai bogată ţară a lumii! Americanii au jertfit de 45 de ori mai multe vieţi omeneşti pe frontul criminalităţii interne decât în toate războaiele purtate de ei de-a lungul istoriei. Ştiţi care sunt principalele surse de moarte pe Pământ? Prima: bolile mizeriei şi bolile cu leacuri de mult descoperite, dar imposibil de aplicat din cauza sărăciei. A doua: cancerul, la care un sfert din cazuri sunt declanșate de fumat (noxă plătită cu bani grei chiar de către victime!) şi de substanţele cancerigene cu care oamenii au poluat mediul. A treia: accidentele de circulaţie. Alcoolul provoacă un veritabil carnagiu pe şosele, iar drogurile seceră zeci de mii de vieţi în marile oraşe. Dar omul a făcut din alcool şi drog o imensă afacere, pe cât de bănoasă, pe atât de ucigătoare. Unde e logica?

Am studiat statisticile; industriile vieţii n-au fonduri, sănătatea, instrucţia şi educaţia agonizează de sărăcie în timp ce milioane de oameni muncesc în industriile prospere ale morţii. Pe Pământ se cheltuieşte de cinci ori mai mult pentru moarte decât pentru viaţă. Echilibrul dintre puterile atomice s-a stabilizat la nivelul distrugerii de 200-300 de ori a vieţii pe

Pământ, de către fiecare parte. Nu era suficient o singură dată? Violenţa ucigaşă vă scapă de sub control. Sărăcia ucigătoare vă depăşeşte. Ecologizarea industriilor, mediului şi vieţii vi se pare prea scumpă. Sinuciderea în masă, pe autostrăzi sau cu seringa de morfină, a devenit o fatalitate. Apropos de sinucideri: procentul record de sinucigaşi se înregistrează în Japonia, ţara cu cea mai rapidă şi spectaculoasă creştere economică! Cum explicaţi faptul că nici bunăstarea nu vă satisface? Unde este raţiunea fiinţei umane?

— Fenomenele sunt, fără îndoială, reale, dar proporţiile mi se par exagerate, iar concluzia... cel puţin discutabilă, răspunse demnitarul, întrerupând rechizitoriul robotului extraterestru.

— Nu cred, m-am pregătit bine pentru această discuţie, am cifre furnizate de instituţiile umanităţii.

Dar să lăsăm moartea pentru că aici, pe pământ, se trăieşte mai ciudat decât se moare.

V-aţi ales un mod de organizare a vieţii sociale, la nivel macro şi la nivel micro, pe care l-aţi considerat, cândva, cel mai bun. De ce vă cramponaţi de el, atunci când structurile - de voi stabilite - devin imposibil de suportat? De ce acceptaţi ca forma instituţionalizată să mutileze viaţa oamenilor, în loc să o uşureze?

— Asta chiar nu înţeleg!

— E simplu: familia, de pildă. Statistica arată că numărul divorţurilor creşte mereu...

— Deci oamenii nu sunt robii structurilor, aşa cum afirmaţi! Realitatea este exact pe dos.

— De loc. La voi, divorţurile provoacă drame şi tragedii. Oamenii se luptă din răsputeri, cheltuiesc nervi, timp şi bani să scape dintr-o celulă în care s-au închis singuri.

— Lucrurile sunt mai complexe...

— Să admitem, deşi invocaţi din nou complexitatea drept scuză pentru lipsa unei soluţii. Cum explicaţi însă faptul că, în sute de ani de viaţă modernă, omenirea n-a rezolvat problema existenţei bătrânilor, a handicapaţilor, a fiinţelor ce nu se pot îngriji singure?

— Asta ţine de stadiul dezvoltării economice. Societatea nu e suficient de bogată pentru a-şi permite...

— Dar ce faceţi pentru îmbogăţirea societăţii? atacă din nou robotul cu o tenacitate de maşină programată anume să speculeze orice fisură din logica celuilalt. Refuzaţi cu încăpăţânare posibilităţile oferite de ingineria genetică. Aţi refuzat dirijarea eredităţii pentru a avea genii tehnice, ştiinţifice, manageriale, artistice; treaba voastră. De ce vă este însă indiferentă evoluţia acelor fiinţe dotate şi superdotate care se nasc astfel din pură întâmplare? Ce faceţi pentru copiii super-dotaţi? Cum asiguraţi realizarea deplină a talentelor de excepţie în toate domeniile? Dacă se realizează sau se pierd, asta e problema societăţii, nu a celor dăruiţi cu har! Ei accelerează progresul, ei sporesc zestrea materială a omenirii. Vă plângeţi de sărăcie, în timp ce soarta celor ce aduc bogăţie vă e indiferentă! Invocaţi lipsa resurselor materiale, dar felul în care le irosiţi este revoltător.

— Dacă vă referiţi la problemele inegalităţii sociale...

— Nu, întrerupse robotul; am înţeles că „fenomenele complexe” depăşesc puterea oamenilor de a le aborda şi rezolva. Mă refer la ceva mult mai simplu. Un fleac: moda. Ce este bun şi frumos azi, mâine trebuie schimbat, pentru că... nu mai e la modă. Adevărat?

— Şi aici lucrurile sunt mai complicate. Fenomenul înnoirii e un factor de progres. Dacă automobilul ar fi rămas la modelul „Ford” 1920 sau televizorul la alb-negru...

— Dar nu e vorba de perfecţionarea tehnică! Mă uimeşte faptul că o creatoare de modă, cu o simplă trăsătură de condei, aruncă la gunoi milioane de costume şi zeci de milioane de rochii în perfectă stare. E suficient ca moda să lanseze haina mai lungă, mai scurtă, mai strâmtă sau mai largă, să decreteze că se poartă alb sau negru, culori aprinse sau pale, uni sau pestriţ, pentru ca imense rezerve de material, muncă omenească şi fonduri să se irosească pentru schimbarea garderobelor! Am calculat: numai sumele aruncate spre satisfacerea acestui capriciu, ar rezolva 60% din asigurarea vârstei a III-a şi a handicapaţilor.

Alte calcule relevă fenomene şi mai ciudate. În cele mai bogate 20 de ţări ale lumii, cheltuiala pentru un câine de casă este mult mai mare decât consumă cele mai sărace 20 de ţări pentru creşterea unui copil. Ce sens mai are expresia „viaţă de câine”? Sau: o ţară imensă, incapabilă să-şi urnească economia şi să-şi sature poporul, sperie lumea cu industria ei militară şi aero-spaţială (care presupune un nivel tehnic sufocant). De ce într-un domeniu se poate cu brio, iar în alt domeniu - esenţial pentru traiul oamenilor - nu se poate deloc? Vorbeam de sărăcie... Cele mai multe ţări sărace alocă înarmării o parte mai mare din bugetul naţional decât ţările bogate. Conform cărei logici trebuie arme, nu pâine, acolo unde oamenii mor de foame? Altă nedumerire: în lumea statelor sărace, natalitatea este de 5-6 ori mai mare decât la „bogaţi”. De ce? Îmi veţi răspunde: libertatea de opţiune a individului, „drepturile omului” etc... Libertate -dar până unde? Chiar nu-şi dă nimeni seama că sporul disproporţionat al populaţiei sărace construieşte încet, dar sigur, bomba care va exploda inevitabil şi distrugător în câteva decenii? Cine are interes să pregătească un război al „sudului sărac” împotriva „nordului bogat”?

Am studiat geografia planetei dv. Teritorii imense, practic - nu au populaţie, deşi pământurile acelea pot rodi, în timp ce popoare cu milioane de oameni luptă pentru un teritoriu. De ce menţineţi focare de tensiune, când soluţia vă stă la îndemână? Ştiu... „problema e complexă"; frontiere, tradiţii istorice, interese naţionale etc, etc. Dar dacă în chestiunile vitale pentru liniştea planetei nu puteţi interveni, atunci... ce pot rezolva oamenii? Mă tem că, de fapt, nu ştiţi ce vreţi. Absenţa soluţiilor nu ţine de complexitatea problemei, ci de funciara lipsă de logică a comportamentului uman. Nu sexul, rasa ori profesia explică inexplicabilul de pe Pământ, ci natura umană, mai exact, toleranţa individuală și colectivă pentru cele mai flagrante abateri de la logica elementară.

Am citit ziare. Am constatat că afirmaţii categorice, apărute sub o semnătură, a doua sau a treia zi se dovedesc a fi neadevăruri flagrante. Am aşteptat consecinţele; sancţiunile n-au venit. Persoane incorecte, dovedite ca atare, şi nu o dată, au continuat să se numească „profesionişti ai informării în masă" şi să scrie în gazete, treabă pentru care opinia publică îi şi plăteşte, cumpărându-le ziarul. Să dai bani pentru a fi minţit?!?... Am mai aflat că oamenii aleg pe cei presupuşi a fi cei mai buni şi-i trimit în parlament, în foruri decizionale înalte. Dar dacă unul dintre aleşi - departe de a fi printre cei mai buni - comite ceva grav, chiar de natură penală, pentru care un muritor de rând ar fi arestat imediat, alesul nu poate fi nici măcar anchetat; el are imunitate. Explică-mi, te rog: imunitate - de ce? După cum nu pricep de ce, pentru a conduce o maşină, înveţi, dai un examen şi obţii o dovadă de competenţă, dar pentru a conduce o ţară sau un sector important din viaţa socială, e suficient să te aleagă majoritatea! Oamenii proclamă primatul valorii, dar sistemul politic, inventat tot de ei, aplică

- recunoscut - promovarea pe criteriul fidelităţii politice. Cel mai înălţător sentiment uman este dragostea, spuneţi voi, dar iată, apare crima pasională; se ucide din dragoste! Cum e posibil?

Copleşit de întrebări, demnitarul își privi musafirul, deconcertat. După o pauză, grăi:

— Nu ştiu la ce să răspund mai întâi. În câteva fraze ai adunat mai toate dilemele civilizaţiei umane şi, sincer să fiu, nu prea mă încumet să vorbesc în numele umanităţii...

— De acord. Să restrângem aria. Uite, aici, în ţara dumitale, se pare că pregătiţi privatizări masive: combinate, uzine, fabrici... Adevărat?

— Adevărat.

— De fapt, ce se înţelege prin „privatizare"?

— Simplu: din proprietatea statului, bunurile respective devin proprietate privată, bun al cuiva; persoană sau firmă.

— Din România sau din afară?

— Cele mai multe şi mai mari - din afară. Românii n-au cu ce să le cumpere.

— Intră aici şi petrolul, şi marmura, şi calcarul munţilor - pentru ciment sau construcţii?

— Şi.

— Şi servicii publice - distribuţia gazelor, a apei, salubritatea?

— Şi.

— În cazul capacităţilor de producţie, încasaţi pe ele cât aţi cheltuit voi, ca să le construiţi?

— Nu prea ...

— Cei care le cumpără, ce aduc în plus? Ce au ei şi nu are statul?

— Ceva capital, dar mai ales tehnologie şi management. Eficienţă.

— Firmele care acaparează salubritatea oraşelor au nevoie doar de camioane, pentru adunarea şi transportul gunoiului. Voi fabricaţi camioane; de ce nu le faceţi tot voi şi pentru salubritate?

— Da, s-ar putea ... Dar rămâne managementul.

— Statul nu poate asigura management?

— Statul s-a dovedit un foarte prost administrator, şi nu numai la noi...

— Adică? Mai concret, vreau să înţeleg.

— Printre altele, a permis risipa, corupţia, furtul...

— Pentru corupţie şi furt nu există remedii? Parcă aveţi poliţie, procuratură, justiţie ...

— Avem, desigur ...

— Cei din poliţie, procuratură, gardă financiară, justiţie primesc bani pentru munca lor?

— Cum să nu? Au salarii chiar mai mari decât media restului salariaţilor...

— Şi dacă nu-și fac treaba, de ce-i mai plătiţi? La ce sunt buni?

Tăcerea prelungită a demnitarului fu curmată de un nou tir al întrebărilor.

— Cei ce cumpără o fabrică, o uzină, un combinat, aduc tehnologie - înţeleg. Dar cine preia distribuţia apei, salubritatea, lucrează - practic - cu oamenii voştri şi cu materia primă a ţării voastre; ei oferă doar managementul. Corect?

— În linii mari, da.

— O fac gratis?

— Ooo, nici vorbă! Cine ar veni să muncească gratis? Ei au experienţă, sunt şcoliţi!

— Dacă-i aşa, aţi făcut o socoteală să vedeţi cât v-ar costa să şcoliţi voi nişte oameni care să lucreze ca ei, cu acelaşi randament?

— Am ieşi mai ieftin, ne-am gândit și noi dar... e o problemă: intrăm în Europa, unde funcţionează acest sistem agreat și instaurat în toată Uniunea. N-am putea fi noi singurii care...

— Vi s-a spus clar „nu se poate”?

— Partenerii noştri europeni n-ar fi dispuşi să...

— Parteneri? Cu partenerii se discută, nu se execută. Aţi discutat? Din nou - tăcere.

— Înţeleg; și treaba asta e „complexă”! Tare mult aş vrea, totuși, să plec de pe Terra cu nişte răspunsuri, să-mi îndeplinesc misiunea. De fapt, am fost trimis în trei ţări: Germania - tipică pentru dezvoltare, Albania - tipică pentru subdezvoltare şi România - atipică din toate punctele de vedere.

În Germania am fost; acolo nu prea mi s-a răspuns la întrebări; nimeni n-avea timp de mine, toţi aveau treabă, și de-acolo am plecat cu o nedumerire. La un târg de job-uri, un afiş spunea: „Vindem/ închiriem nemţi pentru est”. N-am înţeles. În Albania urmează să mă duc. Aici, la voi, mă simt bine, mărturisesc așa, ca de la om la robot, dar totul e șocant.

Sper să mă ajute răspunsurile dumneavoastră. Dacă aveţi nevoie de un răgaz, putem relua discuţia mâine; eu am timp. Am şi scris întrebările. Sunt vreo 500, spuse robotul, înmânând demnitarului un text de câteva zeci de pagini. Poate aveţi nevoie să vă consultaţi cu consilierii. Apropo, o ultimă întrebare - pentru azi: ce este de fapt un consilier?

— Un om care cunoaşte foarte bine un anumit domeniu, un fel de autoritate în materie, care mă sfătuieşte...

— Dacă ştie atât de bine ce și cum pentru acel domeniu, de ce nu hotărăşte el? De ce specialistul în problemă este subordonat deciziei unei persoane mai puţin sau deloc competente?

Prima întrevedere între cei doi s-a încheiat printr-o tăcere prelungită; a doua, nu ştiu să mai fi avut loc.

CUVÂNT... ÎNAPOI

Povestea noastră se opreşte aici. „Atât? Numai atât?” - poate veţi întreba, dă Doamne să întrebaţi!

Da, deocamdată numai atât. V-aş putea oferi, precum Şeherezada, 1001 de poveşti pentru tot atâtea nopţi, că tolba este plină, dar punem punct, până când... Chiar; până când? Simplu: până când întâmplările trăite acum, în 2012-13, mă vor trimite din nou la masa de lucru, cu pixul în mână. Pentru că la noi, în România, ciudăţeniile vor continua să existe, sunt sigur, dacă nu cumva chiar se vor înmulţi...

Aşadar, pe curând! Poate.

AUTORUL

ION BUCHERU
născut în 1934
la Tâncăbeşti-Ilfov

A absolvit liceul „Mihai Viteazul" şi apoi Facultatea de Filosofie şi Ziaristică a Universităţii din Bucureşti.

Ziarist, om de televiziune (realizator de emisiuni şi conducător de posturi şi redacţii TV), producător de film (46 de lung-metraje artistice, ca director al Casei de Filme Unu), romancier, dramaturg şi scenarist, a condus publicaţii centrale, a predat cursuri de televiziune în învăţământul superior, a publicat 15 volume de teatru, proză şi eseistică, i-au fost puse în scenă piese în teatre, la teatrul TV şi teatrul radiofonic.

S-au făcut filme (ficţiune şi documentare) după scenariile sale.

Este membru al Uniunii Cineaştilor din România.

”Ion Bucheru are replică şi stil, fraza lui bate sprinten din aripi şi prinde ideea, dialogurile se lansează în comentarii de vădit interes civic, cu ecouri filozofice, estetice, morale. E un polemist şi un moralist, experienţa l-a înzestrat cu numeroase teme de meditaţie asupra cărora are ceva de spus, un punct de vedere de afirmat”.

C. PARASCHIVESCU, Teatrul, nr. 2 din 1985

Naraţiunea este rând pe rând ironică („Toate sistemele politice bazate pe principiul *jumătate plus unu* pornesc de la intuiţia Lăpuşneanului, care i-a şi oferit majorităţii revoltate capul sus-numitului Moţoc, în schimbul liniştii personale”), pasională („unele dintre ciudăţeniile smolite carpato-danubiano-pontice au luat avânt periculos odată cu câştigarea mult doritei şi atât de necesarei libere circulaţii a oamenilor, a ideilor, serviciilor şi capitalurilor”), concluzivă („Când a apus comunismul, Răsăritul s-a mutat la Apus, dar iată că, după un sfert de secol, constatăm cu surprindere cum dinspre Apusul devenit Răsărit ne vin şi pete de întuneric”).

ION MARIN - ultima-ora.ro

Am aşternut pe hârtie primul cuvânt al primei piese după trei decenii de gazetărie, pentru ca - după nici un an și jumătate - să o termin pe-a doua, dintr-o suflare. Plămada lor de gânduri, sentimente, întrebări şi răspunsuri mi se pare, acum, la fel de veche şi de familiară ca amintirile despre paşii dintâi în viaţa de redacţie. Dar dacă aşa stau lucrurile, de ce de-abia acum şi de ce tocmai acum? Poate pentru că ziaristica a însemnat, în ceea ce mă priveşte, întâlnirea (fericită) a mandatului cu vocaţia de a căuta şi promova valoarea şi valorile. Valoarea altora.

AUTORUL

(din prefața primei ediții a pieselor, apărută în colecția „Rampa”

Sumarul seriei SCRIERI

Volumul I • Proză
- Revanșă târzie
- Veninul victoriei

Volumul II • Proză
- Afacerea Beautiful College
- Imperiul

Volumul III • Proză
- Tatăl băiatului altuia
- Audiențe cu ciudați

Volumul IV • Proză
- Muzeul Ciudățeniilor Carpato-Danubiano-Pontice

Volumul V • Proză, Satiră-umor
- A meritat?
- Spinii trandafirului

Volumul VI • Dramaturgie, Scenarii
- Frumosul cotidian
- Fața nevăzută a lu(m)nii
- Proiectul Simaciu
- Circul
- Un mesager din univers
- Balada lui Alimoș
- Competiția

De același autor:

Colocviu cu studenţia
eseuri, în colaborare cu Igor Şerbu
(Editura Politică, 1963)

Faţa nevăzută a lum(n)ii
teatru (Editura „Eminescu”, colecţia „Rampa”, 1983)

Revanşă târzie
roman (Editura „Sport-turism”, colecţia „Cartea de vacanţă”, 1984)

Frumosul cotidian
teatru (Editura „Cartea românească”, 1984)

Cartea cu audienţe
proză scurtă (editată în regie proprie, 1992)

Afacerea Beautiful College
roman, în colaborare cu Ştefan Iureş
(Editura „Cartea românească”, 1993)

Pe asta o ştiaţi?
culegere de glume şi anecdote din „epoca de aur”
(Editura „Coresi”, 1995)

Veninul victoriei
roman (Editura „Odeon”, 1995)

Fenomenul Televiziune
tratat de specialitate
(Editura „România de mâine”, 1997)

Imperiul
roman, în colaborare cu Ştefan Iureş
(Editura „General partner”, 1999)

O piesă: **Circul**
şi un scenariu: **Balada lui Alimoş**
(Editura „Sempre”, 2003)

Tatăl băiatului altuia
roman (Editura „SemnE”, 2006)

Spinii trandafirului
scrişi de Ion Bucheru, desenaţi de Albert Poch

Limbajul imaginii filmate
scenariu şi comentariu pentru un
film serial ştiinţifico-didactic, în colaborare cu Marina Roman
(Editura „Norma”, 2010)

Limbajul imaginii filmate
scenariul şi comentariul filmului serial
ştiinţifico-didactic, în colaborare cu Marina Roman
regia: Dumitru Cucu
(Editura „România de mâine”, 2013)
Videobook distins cu Menţiune specială în cadrul Galei UCIN 2013

Audienţe cu ciudaţi
roman (Editura „SemnE”, 2013)

Muzeul Ciudățeniilor Carpato-Danubiano-Pontice
roman de semificţiune (Editura „SemnE”, 2015)

A meritat?
roman (Editura „SemnE”, 2015)

Un oaspete la cină
scenariul filmului de ficțiune cu același titlu, realizat
la Casa de Filme Unu, în regia lui Mihai Constantinescu, 1986

În curând:
romanul **Gorunii**

— Înţeleg; şi treaba asta e „complexă”! Tare mult aş vrea, totuşi, să plec de pe Terra cu nişte răspunsuri, să-mi îndeplinesc misiunea. De fapt, am fost trimis în trei ţări: Germania - tipică pentru dezvoltare, Albania - tipică pentru subdezvoltare şi România - atipică din toate punctele de vedere. În Germania am fost; acolo nu prea mi s-a răspuns la întrebări; nimeni n-avea timp de mine, toţi aveau treabă, şi de-acolo am plecat cu o nedumerire. La un târg de job-uri, un afiş spunea: „Vindem/ închiriem nemţi pentru est”. N-am înţeles. În Albania urmează să mă duc. Aici, la voi, mă simt bine, mărturisesc aşa, ca de la om la robot, dar totul e şocant.

Ion Bucheru - „Audiențe cu ciudați”
capitolul „Un extraterestru”

ISBN seria SCRIERI 978-973-87836-3-8

ISBN Vol III 978-973-87836-6-9

Editura Planet